COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM.

LXXXVI.

PATRES QUINTI ECCLESIAE SAECULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS

XVII.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI.

APUD **VIRENQUE**, BIBLIOPOLAM,

PARISIIS,

APUD **BIBLIOPOLAM**, CUI NOMEN GALLICE ;

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES,

Rue des Saints-Pères, 16.

PARISIIS. — E TYPOGRAPHEO BOURGOGNE ET MARTINET,

VIA VULGO DICTA JACOB, N° 30.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE:

BIBLIOTHEQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS OCTOGESIMUS-SEXTUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXVII.

S. P. N. JOANNIS

CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERUM

PARS I.

HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM I AD THESSALONICENSES.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM II AD THESSALONICENSES.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM I AD TIMOTHEUM.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, iis qui sunt Colossis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Jesu, gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo[1].

I. Sanctæ quidem sunt[2] omnes Epistolæ Pauli; aliquid autem habent amplius eæ, quæ illo vincto mittuntur, cujusmodi sunt Epistolæ ad Ephesios, ad Philemonem, ad Timotheum, et hæc præsens; nam ea quoque missa est cum esset in vinculis. Sicut scribens ille dicebat : « Propter » quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud ita ut opor» tet me loqui[3]. » Sed ea videtur esse posterior Epistola ad Romanos. Nam illam quidem scripsit cum Romanos nondum vidisset, hanc autem cum jam vidisset, et jam esset in fine prædicationis. Illinc autem est perspicuum : dicit enim in Epistola ad Philemonem : « Cum sis talis ut Pau-

[1] Colos. I, 1, 2. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 514-515. — [3] Coloss. IV, 4.

»lus senex [1],» et rogans pro Onesimo. In hac autem mittit ipsum Onesimum, sicut dicit : «Cum Onesimo fideli »et dilecto fratre [2], »fidelem et dilectum, et fratrem eum vocans. Quamobrem confidenter dicit in hac Epistola : « A spe Evangelii quod audistis, quod prædicatum est in »universa creatura quæ sub cœlo est [3].» Jam enim tempus habebat prædicatio. Hac ergo existimo esse posteriorem Epistolam ad Timotheum, quæ circiter ejus mortem scripta fuit. Illic enim dicit : «Ego enim jam delibor [4] » Est ergo hæc Epistola antiquior illa quæ scripta est ad Philippenses. Illic enim tunc erat, vinculorum quæ fuerunt Romæ habens initium. Cur ergo dico has Epistolas plus habere quam alias? Propterea quod scriberet cum esset in vinculis. Ut si vir fortis scriberet, a cædibus interim desistens et tropæis, sic ipse quoque faciebat. Sciebat enim ille hoc esse magnum. Ad Philemonem enim scribens, dicit : « Quem genui in vinculis meis [5]. » Hæc autem dixit, ne in rebus adversis et asperis dolore afficiamur, sed etiam lætemur. Hic erat apud eos Philemon. Etenim illic scribens dicit : « Et Archippo commilitoni nostro ; » et hic : « Di»cite Archippo [6]. » Videtur porro huic fuisse mandatum aliquod munus Ecclesiæ. Nec hos autem viderat, neque Romanos, neque Hebræos, quando ad eos scribebat. Atque de illis quidem multis in locis id significat ; de his autem audi eum dicentem : « Et quicumque non viderunt »faciem meam in carne. » Et rursus : «Et si absum carne, »spiritu tamen sum vobiscum. » Ita noverat ubique rem magnam esse suam præsentiam, et se semper etiam absentem tanquam præsentem exhibet et sistit : et quando punit fornicatorem, vide quomodo se judicio tanquam præsentem sistit. Nam « Ego quidem, inquit, tanquam

[1] Philem. 9. — [2] Coloss. IV, 9. — [3] Id. I, 23. — [4] 2 Tim. 4. — [5] Philem. 10. — [6] Id. 2.

» absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi » tanquam præsens. » Et rursus : « Veniam ad vos, et cog- » noscam non sermonem eorum qui sunt inflati, sed vir- » tutem [1]. » Et rursus : « Non solum dum adsum apud vos, » sed multo magis dum absum. Paulus Apostolus Jesu » Christi per voluntatem Dei [2]. » Operæ-pretium est autem dicere etiam argumentum quod invenimus ex Epistola. Quodnam autem est hoc? Per Angelos ad Deum accedebant, observationes habebant multas et judaïcas et græcas seu ethnicas. Hæc ergo corrigit : propterea et in initio dicit : « Per voluntatem Dei. » Ecce rursus illud : « Per, » posuit. « Et Timotheus frater, inquit. » Ergo ipse quoque erat Apostolus. Consentaneum autem erat eum quoque fuisse notum sanctis qui erant Colossis, quæ quidem erat civitas Phrygiæ, idque constat ex eo quod sit propinqua Laodiceæ. « Et fidelibus fratribus in Christo. » Undenam, dic rogo, factus es sanctus? Undenam vocaris fidelis? Annon quod per mortem Christi fuisti sanctificatus? Annon quod credis in Christum? Undenam factus es frater? Non enim in opere, neque in sermone, neque in recta actione apparuisti fidelis. Undenam sunt tibi, dic quæso, tam multa credita mysteria? Nonne propter Christum? « Gratia » vobis et pax a Deo Patre nostro. » Undenam vobis gratia? undenam pax? A Deo, inquit, Patre nostro. Atqui in hac non posuit nomen Christi. Dicam eis qui calumniis insectantur Spiritum. Undenam Deus Pater? Quis ex servis tam magna gessit et præclara? quis te sanctum fecit? quis fidelem? quis filium Dei? Qui te fecit fide dignum, is quoque fuit causa ut tibi crederetur.

II. Fideles enim vocamur, non solum propterea quod credamus, sed etiam quod a Deo credita nobis sint mysteria, quæ ne Angeli quidem ante nos noverunt. Sed in-

[1] 1 Cor. v, 5, et iv, 19. — [2] Galat. iv, 18.

discriminatim hæc sic ponebat Paulus. « Gratias agimus » Deo Patri Domini nostri Jesu Christi [1]. » Mihi videtur omnia Patri attribuere, ita ut non statim eis addat verbum. « Semper pro vobis orantes. » Non solum per gratiarum actionem, sed et per perpetuam orationem, ostendit dilectionem, quod etiam, quos non viderat, semper apud se haberet. « Audientes fidem vestram in Christo » Jesu [2]. » Cum superius dixerit, « Domini nostri, » hic, « Jesu Christi, » ait. Ipse est Dominus, inquit, non servi Jesu Christi, quæ quidem manifesta sunt beneficii symbola : « Ipse enim, inquit, salvabit populum suum a pec» catis eorum [3]. Audientes fidem vestram in Christo Jesu, » et dilectionem quam habetis in omnes sanctos. » Jam eos sibi conciliat et captat benevolentiam. Epaphroditus est qui hæc renuntiat. Mittit autem epistolam per Tychicum, cum illum apud se detinuisset. « Et dilectionem, inquit, » quam habetis in omnes sanctos, » non in hunc aut illum; ergo in nos quoque. « Propter spem quæ reposita est vobis » in cœlis [4]. Futura, inquit, bona. » Hoc adversus tentationes, ne hic quoque quærant quietem et otium. Nam ne quispiam diceret : Et quid lucri ad eos redit ex dilectione in sanctos, cum ipsi angantur et dolore afficiantur ? Lætamur, inquit, quod in cœlis magna et præclara vobis conciliatis. Propter spem, inquit, repositam. Rem ostendit firmam et stabilem. « Quam audiistis in verbo verita» tis. » Hoc dicto carpit illos, quod cum longo tempore eam habuerint, desciverint et sint mutati. « Quam prius, » inquit, audiistis in verbo veritatis Evangelii. » Et jure verbo fert testimonium veritatis, quod in eo nihil sit falsi, « Evangelii. » Non dicit, prædicationis, sed perpetuo vocat Evangelium, eis in memoriam revocans Dei beneficia; et cum eos prius laudasset, hæc revocat in memoriam.

[1] Coloss. I, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Matth. I, 21. — [4] Coloss. I, 5.

« Quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo[1]. » Jam eis gratificatur. Quod pervenit autem dicit metaphorice : non enim accessit et recessit, sed mansit et est illic. Deinde quoniam maxime confirmantur multi ex eo quod multos habeant dogmatum socios, propterea subjunxit : « Sicut et in universo mundo. » Ubique adest, ubique dominatum obtinet, ubique stat. « Et fructificat, et crescit, » sicut in vobis. » Fructificat per opera, augetur quod multos assumat, quod magis firmetur ac stabiliatur. Tunc enim plantæ densæ fiunt, quando planta fuerit firmata ac stabilita. « Sicut in vobis. » Auditorem laudibus præoccupat, ut ne invitus recedat. « Ex ea die qua audivistis. » Est mirabile quod cito accessistis, et credidistis, et statim a principio fructus ostendistis. « A quo die audivistis, et » cognovistis gratiam Dei in veritate. » Non in sermone, inquit, neque in deceptione, sed in ipsis factis. Hoc ergo dicit; id quod fructificat, sive signa et miracula, quod simul accepistis, et gratiam Dei cognovistis. Cum ergo suam statim ostendat virtutem, quomodo non est difficile ut ei nunc non credatur? « Sicut didicistis ab Epaphra » charissimo conservo nostro[2]. » Eum verisimile est illic prædicasse : didicistis Evangelium. Deinde ostendens eum esse fide dignum, dicit : « Conservo nostro. Qui est fidelis » pro vobis minister Christi. Qui etiam manifestavit nobis » dilectionem vestram in spiritu[3]. » Ne dubitetis, inquit, de spe futura. Videtis orbem terrarum converti. Et quid opus est dicere quæ fiunt inter alios? Quæ sunt inter vos ipsos, sunt ipsa quoque sine illis fide digna. Cognovistis enim Dei gratiam in veritate, hoc est, in factis. Quamobrem duo sunt quæ futura confirment, et quod omnes crediderint, et quod vos. Et non alia quidem facta sunt, alia autem dixit Epaphras : « Qui est, inquit, fidelis, hoc

[1] Coloss. 1, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] Ibid. 8.

» est, verax. » Quomodo pro vobis minister? Quod ad ipsum accesserit, et nobis, inquit, ostenderit vestram dilectionem in spiritu; hoc est, spiritualem in nos. Si hic est Christi minister, quomodo dicitis vos adduci et conciliari per Angelos? Quod nobis quoque significans dicit: « Dilectionem vestram in spiritu. » Hæc est admirabilis firmaque et stabilis dilectio. Nam aliæ quidem solum habent nomen dilectionis. Sunt autem aliquæ non hujusmodi. Sed non est hoc amicitia. Quamobrem ea est facile dissolubilis.

III. Multæ sunt occasiones conciliandæ amicitiæ: et turpes quidem præmittemus. Nemo enim nobis objiciet illas non esse malas. Sed si vultis, in medium adducamus naturales et quæ ad hanc vitam agendam pertinent. Atque hæ quidem ad hanc vitam pertinent. Verbi gratia, cum de aliquo quispiam est bene meritus; cum amicum paravit a majoribus, cum fuit socius mensæ aut peregrinationis, aut est vicinus: sunt hæ quoque pulchræ et honestæ. Aut est ejusdem artis: atque hæc quidem non est sincera; habet enim æmulationem quamdam et invidiam. Naturales autem, ut puta patris erga filium, filii erga patrem, fratris erga fratrem, avi erga nepotem, matris erga filios; si vultis autem, uxoris quoque erga maritum. Hæ enim omnes matrimoniales, sunt ad vitam pertinentes et terrestres: atque hæ quidem videntur illis esse vehementiores. Videntur autem, dixi, quia sæpe a memoratis superantur. Et aliquando quidem visi sunt amici melius et sincerius affecti quam fratres, et quam filii in parentes. Et qui fuit quidem genitus, non opem tulit; qui autem eum non cognovit, affuit et opem tulit. Dilectio autem spiritualis, est omnium suprema, veluti quædam regina, quæ in suos dominatum obtinet, honestaque est specie pulchroque habitu. Nihil enim terrestre eam parit sicut

illam, non consuetudo, non beneficium, non natura, non aurum; sed a superis descendit e cœlo. Et quid miraris si beneficio non eget ut consistat, cum ne si mali quidem quidquam accipiat evertatur? Quod autem hæc sit illa major, audi Paulum dicentem: « Optarem ego ipse esse » anathema a Christo pro fratribus meis[1]. » Quis hoc pater optaverit, esse in malis? Et rursus, « Resolvi et esse cum » Christo longe est melius: manere autem in carne est » magis necessarium propter vos[2]. » Quænam mater hæc voluisset dicere, ut sua despiceret? Et rursus audi eum dicentem: «Orbati enim a vobis ad tempus horæ; aspectu, » non corde[3]. » Et hic quidem pater contumelia affectus solvit amicitiam, illic autem, non itidem: sed et ad illos qui lapidibus appetebant abiit, eos beneficio affecturus. Nihil est enim nihil æque validum, ut vinculum spiritus. Qui enim quod sit beneficio affectus, evasit amicus; si hoc perpetuo non fiat, erit inimicus. Qui ex consuetudine erat indivulsus, interrupta consuetudine extinxit amicitiam. Mulier rursus, si fuerit lis ac dissensio, dimittit maritum, et solvit amorem. Filius si diu viventem viderit patrem, ægre fert. In spiritu autem, ejusmodi nihil est: nullo enim horum solvitur, quoniam iisdem non constat. Neque tempus, neque vitæ longitudo, nec malum pati vel audire, non ira, non contumelia, neque quidquam aliud invadit, neque eam potest dissolvere. Et ut scias, lapidibus appetebatur Moses[4], et pro ipsis rogabat. Quis pater hoc fecisset pro eo qui lapidibus appeteret, et non ipsum obruisset lapidibus? Has persequamur et quæramus amicitias quæ sunt ex spiritu: sunt enim fortes et solutu difficiles; non eas quæ ex mensis oriuntur. Nam illas vetamur inducere. Audi enim Christum dicentem in Evangelio: Non invitaveris amicos tuos, neque vicinos tuos, si feceris

[1] Rom. IX, 3. — [2] Philip. I, 23. — [3] I Thess. II, 17. — [4] Exod. XVII.

convivium, sed claudos et mancos [1]; et merito; est enim magna pro his merces. At non potes, non sustines convivari cum claudis et cæcis; sed existimas hoc esse grave et molestum, et recusas. Certe id vitare non oportet, sed id facere non est necesse. Si non feceris eos tecum considere, e mensa tua ad eos mitte cibum. Nam qui amicos invitat, nihil magnum facit. Hic enim accepit mercedem suam. Qui autem invitat mutilum et pauperem, habet Deum debitorem. Ne ergo ægre feramus quando non hic acceperimus, sed quando hic acceperimus; nam illic non accipiemus. Similiter si homo reddiderit, Deus non reddit; si hic non reddet, tunc reddet Deus. Ne ergo illos quæramus beneficio afficere qui possunt nobis reddere; neque hac spe eis benefaciamus: frigida est hæc cogitatio. Si amicum invitaveris, ad vesperam usque est gratia. Propterea temporanea hæc amicitia citius solvitur, quam expensæ diffluunt. Pauperem autem et mancum si invitaveris, nunquam peribit gratia. Deum enim qui semper meminit, et nunquam obliviscitur, habes debitorem. Quam pusilli autem et mollis, dic quæso, est animi, non posse considere cum pauperibus? Quid dicis? Est immundus et sordidus? lava eum, et duc ad tuam mensam. At sordida habet vestimenta? muta, et da mundam vestem.

IV. Non vides quantum sit lucrum? Christus per ipsum accedit, et tu eum nihili facis? Regem ad mensam invitans, pro his times? Ponantur duæ mensæ; et altera quidem his repleatur, et habeat cæcos, debiles et claudos, manibus et tibiis mutilatos, nudis pedibus et absque calceis, una tunica indutos eaque detrita. Altera autem habeat potentes, exercituum ductores, toparchas, magnos principes, pretiosis indutos vestibus subtilibusque telis lineis, zonisque cinctos aureis. Rursus hic in mensa paupe-

[1] Luc. XIV, 13.

rum nec sit argentum, nec vini multum, sed quod satis sit et possit exhilarare. Pocula autem et vasa relicta confecta sint ex vitro solo. Illic autem in mensa divitum, vasa quidem omnia sint ex argento et auro, et ne unus quidem ferat semicircularem mensam (1), sed duo adolescentes vix eam moveant. Sit et phiala aurea pondo dimidii talenti, quam vix duo juvenes movere possint : et ordine sitæ sint amphoræ longe melius quam argentum, nempe auro splendentes. Sit semicircularis mensa, molli stragula undique strata. Rursus hic quidem sint multi ministri accumbentium, non minus ornati vestibus et splendide amicti, et anaxyridas, seu quas braccas vocant laxas habentes, visu quidem pulchri, in ipso autem flore ætatis luxuriantes et bene curata cute; et bonæ habitudinis. Illic autem sint duo soli ministri, omnem hunc fastum conculcantes. Et sint quidem illis cibi lauti et opipari; his autem quantum satis sit ad satiandum appetitum et se recreandum. Satis-ne dixi? an exacte et accurate structæ sunt ambæ mensæ? Deest-ne aliquid? ego quidem non opinor. Nam et invitatos recensui, exposuique quam pretiosa et magnifica essent vasa, stragula et cibaria. Sed et si quidpiam prætermisimus, in oratione progredientes id inveniemus. Age ergo quoniam quod oportuit et decuit decus et ornamentum accepit utraque mensa, videamus ubinam vos accumbetis. Nam ego quidem vado ad mensam cæcorum et claudorum : plures autem ex vobis eligent hanc fortasse mensam ductorum exercitus, quæ est splendida et hilaris. Videamus ergo utra sit majori repleta voluptate : nondum enim futura inquiramus. Nam in illis quidem hæc mea est superior. Quare? Quoniam hæc quidem Christum habet accumbentem : illa autem homines : hæc Dominum; illa servos. At de his nondum agitur; sed videamus utra majorem habeat voluptatem in

præsentia. Et in hac quidem major est hæc voluptas. Nam cum rege accumbere majorem affert voluptatem, quam cum servis. Sed hoc quoque mittamus, et rem ipsam per se examinemus. Ego itaque et qui mecum hanc mensam elegerunt, cum magna libertate et animi tranquillitate et delectatione, et dicemus, et audiemus omnia. Vos autem trementes et formidantes, et eos qui accumbunt reverentes, ne manum quidem audebitis extendere, tanquam in pædagogi ludum litterarium ingressi, non ad prandium, tanquam sævos dominos horrescentes. Sed non sic illi. At magna, inquit, res est honor. Atqui ego quidem majori sum in honore. Nam vestra major apparet vilitas, cum etiam ejusdem mensæ participes, proferatis verba servorum. Etenim tunc maxime apparet servus, cum accubuerit cum domino. Nam ille quidem est ubi ei esse non conveniebat, ex familiaritate non tantum habens honorem, quantam dejectionem ; tunc enim valde humilis redditur et abjectus. Servum enim per se videris esse splendidum, et per se splendidum esse pauperem, at non quando ambulat cum divite. Humile enim quando fuerit prope sublime, tunc apparet humile : et comparatio humile reddit humilius, non altius. Ita vos quoque humiliores reddit et abjectiores cum illis accumbere; sed non nos. In duobus quidem illos superamus, nempe in libertate et honore, cum quibus nihil potest conferri, quod attinet ad voluptatem. Nam ego quidem malim solum panem sumere cum libertate, quam innumerabiles cibos cum servitute. « Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio [1]. » Nam quidquid illi dixerint, necesse est ut qui adsunt laudent, vel offendant, se gerentes tanquam parasitos, imovero illis pejus. Nam eis quidem, et si cum probro et ignominia contumelia afficiantur, non

[1] Prov. xv, 18.

deest tamen libertas loquendi. Vobis autem ne hoc quidem adest. Sed ejusmodi quidem est vilitas et dejectio; extimescitis enim et trepidatis : nullus autem habetur honor. Ergo illa quidem omni voluptate est privata, hæc autem plena est omni animi delectatione.

V. Sed et ipsarum escarum naturam examinemus. Nam illic quidem necesse cuique est, etiamsi nolit, multo vino disrumpi : hic autem licet non comedere, nec bibere, si nolit. Quamobrem illic eam, quæ ex ciborum conditione oritur voluptatem, et præcedens adimit dedecus, et quæ satietatem sequitur molestia. Non minus enim quam fames, corpora corrumpit nobis et dolore afficit repletio et saturitas; imovero gravius : et quemcumque mihi dare volueris, eum facilius disrumpam repletione, quam fame; revera enim illa hæc est tolerabilior : quoniam famem vel viginti dies quispiam tulerit; repletionem autem ne duos quidem. Et cum fame quidem assidue luctantes, qui ruri degunt, sani sunt, nec egent medicis. Hanc autem repletionem, inquam, non illi tulerint nisi perpetuo accersant medicos : imovero illorum quoque auxilium sæpe superat hujus tyrannis. Ergo quod attinet ad voluptatem, hæc primas habet partes. Nam si honor quidem est jucundior quam probro et contumelia affici; et potestatem habere, quam esse subjectum; et confidere, quam timere et tremere; et frui iis quæ sufficiunt, quam supra modum immergi in fluctus deliciarum : hæc mensa illa est melior, etiam quod attinet ad voluptatem. Quinetiam quod ad sumptum attinet, hæc quoque est melior. Nam illa quidem multum consumit, hæc vero nequaquam. Sed quid? num iis solum qui accubant jucundior est hæc mensa, an etiam ei qui invitat majorem affert quam illa voluptatem? Hoc enim est quod a nobis magis quæritur. Qui ergo illos invitat, multis ante diebus sese apparat; et necesse est ut ha-

beat negotia, curas et sollicitudines, ut qui neque nocte dormiat, neque interdiu quiescat, sed apud se multa confingat, loquens cum coquis, cum obsonatoribus, cum mensæ structoribus. Deinde cum ipse dies advenerit, videris ipsum magis timentem quam eos qui sunt pugnis decertaturi, ne quid fiat præter rationem, ne invidiæ fascino feriatur, ne inde multos accusatores sibi pariat. Hic autem est liber ab omni cura et negotio, mensam ipse per se parens, et non multis ante diebus de ea sollicitus. Et postea hic quidem statim amisit gratiam : ille autem habet Deum debitorem, et bona spe alitur, singulis diebus ex illa mensa convivans. Nam sibi quidem consumuntur, gratia autem non consumitur : sed quotidie magis lætatur et exultat, quam qui multo vino se ingurgitaverint. Nihil enim animam æque nutrit atque bona spes, et bona expectatio. Sed videamus ea quæ postea sequuntur. Illic quidem sunt tibiæ, citharæ, et fistulæ; hic autem nullus dissonans modus. Sed quid? Hymni, psalmodiæ. Illic quidem hymnis celebrantur dæmones; hic autem Deus omnium Dominus. Vides quidem quantæ sit hæc gratiæ, in illam autem quantum cadat ingrati animi vitium, stuporque et sensus egestas? Dic enim mihi, te Deus aluit suis bonis, et cum oporteret Deo gratias agere cum sis nutritus, tu introducis dæmones? Nam quæ canuntur fidibus non sunt aliud, quam dæmonum cantica : et cum te oporteret dicere : Benedictus es, Domine, quia me nutrivisti ex bonis tuis ; tanquam infamis quidam canis, ne meministi quidem, sed introducis dæmones? Imovero etiam canes, tam qui acceperunt quam qui non acceperunt, blandiuntur domesticis; tu autem ne hoc quidem facis. Canis etiam, non accipiens, blanditur Domino ; tu autem, etiam cum acceperis, adversus eum latras. Rursus canis, etiamsi alienus ei bene faciat, ne quidem desinit esse ini-

micus, neque allicitur ad amicitiam, tu autem mala innumerabilia patiens a dæmonibus, etiam ad prandia eos introducis. Quamobrem es duplo cane deterior. Recte autem in memoriam revocavi canes apud eos qui tunc solum agunt gratias, cum affecti fuerint beneficio. Revereamini rogo canes, qui etiam fame laborantes adulantur dominis. Tu autem si audieris quod dæmon curavit quempiam, statim dimittis Dominum, o ratione minus prædite quam canes! At meretrices, inquies, dum aspiciuntur, voluptatem exhibent. Quam voluptatem? Quam non infamiam et ignominiam? Lupanar facta est tua domus, furorque et œstrum: non te pudet ea vocare voluptatem? Atqui si liceat omni uti voluptate, majus est illud probrum, et major quæ ex ea accipitur molestia. Quomodo? Annon grave est te lupanar facere domum tuam, in qua homines veluti sues in cœno volutentur. Si autem non eo usque progrediatur, ecce rursus major est dolor. Aspectus enim non est voluptas, quando non fuerit usus, sed majus desiderium et flamma vehementior. Sed vis scire finem? Illi quidem a mensa surgentes sunt insanis similes et furore percitis, audaces, iracundi, etiam mancipiis ridiculi. Et famuli quidem discedunt sobrii, isti vero ebrii. O dedecus! Illic autem nihil ejusmodi, sed domum recedunt, cum mensam concluserint gratiarum actione, læti dormientes, læti expergiscentes, ab omni probro ac crimine liberi.

VI. Si vis autem videre eos etiam qui sunt invitati, videbis hos quidem intus esse tales quales illi extrinsecus, nempe cæcos, mutilos, claudos; et qualia sunt horum corpora, tales sunt illorum animæ, aqua intercute laborantes et inflammatione: ejusmodi enim res est arrogantia. Nam post delicias fit mutilatio. Res enim ejusmodi est repletio et ebrietas, claudos reddens et mutilos. At hos

videbis tales habere animas qualia isti corpora, splendidas, ornatas. Nam qui vivunt cum gratiarum actione, qui nihil amplius requirunt quam quod satis sit, qui sic philosophantur, in perpetua sunt lætitia. Videamus autem et hic et illic finem. Illic quidem est voluptas intemperans, risus effusus, ebrietas, scurrilitas, verborum obscœnitas. Nam quia pudet loqui turpia, per meretrices pudor tollitur. Hic autem est humanitas, benignitas, et mansuetudo. Atque illum qui dissolutos invitat, armat inanis gloria; alium autem humanitas, benignitas, et mansuetudo. Nam illam quidem mensam constituit humanitas ac benignitas; hanc vero inanis gloria et crudelitas, ex injustitia et avaritia. Et illa quidem desinit in ea quæ dixi, in arrogantiam, in mentis emotionem, in insaniam: tale enim est germen vanæ gloriæ; hæc autem in gratiarum actionem, et Dei gloriam. Porro huic quoque major laus datur ab hominibus. Nam illi quidem invident; hunc autem omnes habent tanquam communem patrem, etiam ii qui non sunt affecti beneficio. Ac sicut ii qui non sunt injuria affecti, condolent iis qui injuria affecti sunt, et communes hostes fiunt; ita etiam beneficio affectis junguntur ii qui beneficium non acceperunt, ac beneficium una laudant et mirantur. Illic multa est invidia, hic autem multa geritur cura, et bene precantur omnes. Et in hoc sæculo res ita se habent; illic autem cum Christus advenerit, hic quidem stabit cum magna fiducia, et audiet præsente toto orbe terrarum: « Esurientem me vidisti, et enutriisti; » nudum et induisti; hospitem, et hospitio excepisti [1], » et quæ sunt hujusmodi. Ille autem contra audiet: Serve male et ignave. Et rursus: « Væ qui molliter deliciantur » in cubilibus suis, et qui dormiunt in lectis eburneis, qui » bibunt vinum defæcatum [2], » et primariis unguentis uncti

[1] Matth. xxv, 35. — [2] Amos. vi, 4.

hæc tanquam stantia reputarunt, et non tanquam fugientia. Hæc a nobis non temere dicta sunt, sed ut vestram mentem immutem, et vos nihil faciatis quod non lucrum afferat. Quid vero, inquit, quod et hæc et illa facio? Hoc passim est in ore omnium. Et quid, dic quæso, necesse est, cum omnia liceat facere utiliter, dividere, et alia quidem non solum ad inutilia, sed etiam temere consumere; alia autem utiliter? Dic mihi, si seminans alia quidem jaceres supra petram, alia autem in terram optimam, hoc ne tibi sufficeret, et diceres; Quid obest, si alia quidem temere, alia vero in terram optimam jecerimus? Nam cur non omnia in optimam? cur lucrum minuis? Et si pecunias quidem oporteat congerere, non hoc dices, sed undique congeris? illic autem non sic. Et si fœnerari oporteat, non dices: Cur alias quidem pauperibus, alias vero dabimus divitibus; sed illis omnes? Hic autem ubi est tantum lucrum, non hoc reputas, nec cessas tandem temere impendere et consumere? At habet, inquis, hoc quoque lucrum. Quodnam dic quæso? Amicitias auget. Nihil est frigidius hominibus qui ex his fiunt amici; ex mensa et saturitate parasitorum. Nihil ingratius amicitia hinc orta. Ne contumelia affeceris rem adeo admirabilem, nempe charitatem: neque dixeris hanc esse ejus radicem. Ut si arboris aurum ferentis et lapides pretiosos, radicem non diceret quispiam esse talem, sed nasci ex putredine. Hoc tu quoque facis. Nam si hinc nata fuerit amicitia, nihil ea fuerit frigidius. Sed illæ mensæ conciliant amicitiam, non apud homines, sed apud Deum, eamque uniformem, cum mensæ fuerint uniformes. Nam qui alia quidem hic, alia vero illic consumit, etiamsi multa dederit, nihil magnum facit. Qui autem omnia hic consumit, etiamsi pauca dederit, totum efficit. Nam quod quæritur, non est, multa-ne dederit an pauca; sed annon minus quam ferre pos-

sint vires. Cogitemus eum qui quinque lucratus est talenta, et qui duo. Cogitemus eam quæ duos misit obolos. Cogitemus viduam quæ fuit tempore Eliæ. Non dixit illa quæ duos misit obolos : Quid enim obest si unum quidem obolum apud me retinuero, unum autem dedero? sed totas suas dedit facultates. Tu autem cum tantæ tibi suppetant copiæ, es illa parcior. Ne ergo nostram negligamus salutem, sed aggrediamur eleemosynam. Nihil est enim ea melius et præstantius : idque ostendet tempus futurum. Interim autem ostendit etiam præsens. Ad Dei ergo vivamus gloriam, et quæ ei placent ea agamus, ut digni habeamur promissis bonis. Quæ detur nobis omnibus consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spirituali. Ut ambuletis digne Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei[1].

I. Ideo, quare[2]? quia audivimus fidem vestram et charitatem. Quoniam bonam spem habet, bonam quoque spem habemus, ut et de futuris postulemus. Sicut enim in certaminibus illos maxime excitamus qui sunt propinqui vic-

[1] Coloss. 1, 9, 10. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 515-516.

toriæ, ita etiam Paulus eos maxime hortatur qui se amplius recte gesserunt. «Ex qua die, inquit, audivimus, non cessamus pro vobis orantes.» Non unum diem pro vobis oramus, aut duos, aut tres. Hic etiam ostendit charitatem, et paulatim subindicat eos nondum pervenisse ad finem. Hoc enim, «Ut impleamini,» hoc significat. Vide autem mihi hujus Beati prudentiam. Nusquam dicit eos toto esse privatos, sed ubique eos deficere. Hoc significat illud, ut impleamini. Et rursus: «Per omnia placentes, in omni opere bono.» Et iterum, «In omni virtute confortati;» et rursus, «In omni patientia et longanimitate.» Illud enim, «Omni,» est ejus qui suo testimonio aliquid tribuit iis qui se recte gerunt, etiamsi non universim. «Ut impleamini, inquit,» non ut accipiatis: acceperunt enim; sed ut impleamini eo quod vobis deest. Ita et reprehensio non fuit gravis; nec sinit encomium ut dejiciant animum, et reddentur supini, cum fuerit integrum. Quid est autem, «Ut impleamini agnitione voluntatis ejus?» Id est, per Filium vos ad ipsum adduci oportet, non utique per Angelos. Atque quod oporteat quidem adduci, novistis. Restat autem vobis ut hoc discatis, cur miserit Filium. Si enim per Angelos nos oporteret esse salvos, non misisset nec tradidisset Filium. «In omni sapientia, inquit, et intellectu spirituali.» Nam quoniam ipsos decipiebant philosophi, volo vos, inquit, esse in sapientia spirituali, non secundum sapientiam hominum. Si autem, ut discamus Dei voluntatem, spirituali opus est sapientia: ut essentia quid sit discamus, opus est continuis precibus. Et hic ostendit quod ex illo tempore oret Paulus, et nondum perfecit, nec destitit. Illud enim, «Ex qua die audivimus,» hoc significat. Illis autem affert condemnationem, si ex illo tempore, etiam precibus adjuti, se non emendaverint. Et postulantes, inquit, id est, cum magno studio. Hoc enim ostendit

illud, « Cognovistis ; » sed oportet etiam aliquid agnoscere : « Ut vos, inquit, ambuletis digne Deo. » Hic de vita dicit et operibus : nam hoc quoque facit ubique, fidei semper conjungit vitæ agendæ rationem. « Per omnia placentes. » Quomodo autem, per omnia placentes? « In omni opere » bono fructificantes et crescentes in agnitione Dei. » Sicut enim se totum vobis revelavit, et sicut tantam accepistis cognitionem; ita et vitæ vestræ institutionem ostendite fide illa dignam; ea enim opus habet magna vitæ agendæ ratione, et longe majori quam vetus. Nam qui Deum novit, et dignus est habitus qui Dei esset servus, imovero filius, vide quanta opus habeat virtute. « In omni virtute confor» tati[1]. » Hic dicit de tentationibus et persecutionibus. Oramus ut impleamini corroborati : ne torpescatis, neque animum despondeatis. « Secundum potentiam claritatis » ejus, » Sed ut accipiatis eam animi alacritatem, quam ejus gloriæ fortitudinem decet dare. « In omni patientia et » longanimitate. » Quod dicit est hujusmodi. Breviter, inquit, oramus ut vos vitam agatis ex virtute, dignamque vestro vivendi instituto, fortiterque ac firmiter stetis corroborati, ut oportet eos, qui a Deo sunt corroborati. Propterea nondum attingit dogmata, et in vita versatur, ubi nihil habet quod reprehendat, et cum eos laudasset in quo laudandi erant, tunc accedit ad accusationem. Hoc ubique facit, quando scribit ad aliquos. Si habeat aliquid quod reprehendat, et aliquid quod laudet, prius laudat, et tunc descendit ad crimina. Prius enim sibi conciliat et benevolum reddit auditorem, accusationem liberat ab omni suspicione; et ostendit se quidem velle omnino laudare, sed ad ea dicenda impelli a necessitate. Hoc etiam facit in priori ad Corinthios[2]. Nam cum eos plurimum laudasset ut qui ipsum diligerent, tunc ab eo qui

[1] Coloss. I, 11. — [2] 1 Cor. V.

fuerat fornicatus descendit, ad accusationem. In Epistola autem ad Galatas non ita[1], sed contra. Imovero si quispiam examinaverit, illa quoque est ex laude accusatio. Nam quoniam nihil poterat dicere quod ipsi recte gessissent, et crimen erat vehemens, omnesque corrupti erant, et ferre poterant cum essent fortes, incipit ab accusatione dicens: Miror. Quamobrem hoc quoque est encomium. Postea autem eos laudat, non propter præsentia, sed propter præterita, dicens: Si fieri potuisset, oculos »vestros erutos mihi dedissetis[2].»

II. Fructificantes, inquit: Hoc de operibus. « Confor»tati: » hoc de tentationibus. « In omni patientia et longa»nimitate. » Longanimitate seu lenitate inter se; patientia erga externos. Longanimis enim ac lenis est quispiam in eos quos etiam potest ulcisci. Tolerat item eos quoque quos non potest ulcisci. Propterea in Deo quidem nunquam dicitur ὑπομενὴ, seu patientia, longanimitas autem et lenitas sæpe dicitur. Sicut hic ipse quoque Beatus scribit, alibi dicens: « An divitias bonitatis ejus et tolerantiæ » et longanimitatis contemnis[3]? In omni. » Non nunc quidem, postea autem minime. « In omni, inquit, sapientia » et intellectu spirituali. » Aliter enim non licet ejus agnoscere voluntatem. Atqui existimabant se ejus habere voluntatem, sed non erat spiritualis sapientia. « Ut ambuletis » digne Deo. » Hoc enim est via optimi vitæ instituti et rectæ conversationis: nam qui Dei didicerit benignitatem, discet autem si viderit traditum Filium; habebit majorem animi alacritatem. Alioqui autem non solum oramus, ut discatis, sed etiam ut in factis ostendatis. Nam qui novit nec tamen fecit, est etiam puniendus. Ut vos, inquit, ambuletis. Hoc est, semper, non semel, sed perpetuo. Sicut enim ambulare nobis est necessarium, ita etiam recte vi-

[1] Galat. I. — [2] Id. I, 6, et IV, 15. — [3] Rom. II, 4.

vere, et id semper vocat ambulationem, et merito, ostendens hanc esse vitam quæ est nobis proposita: sed mundana non est hujusmodi. Magnam autem dicit esse laudem, vos digne Domino ambulare, et in omni opere bono, ut semper crescatis, et nusquam sistatis; et metaphorice fructum ferentes et crescentes in agnitione Dei, ut sic corroboremini secundum potentiam Dei, quantum homo potest. « Per potentiam ejus. » Magna consolatio. Non dixit virtutem aut potestatem; sed imperium, quod est majus. Per imperium, inquit, seu dominatum gloriæ ejus; quia ubique gloria ejus imperium obtinet. Jam consolatus est, quod cum in probro et dedecore essetis, rursus ambulastis digne Domino. De Filio dicit illud, quod ipse ubique imperium et dominatum obtineat et in cœlo et in terra, quod ejus gloria ubique regnet. Non dixit tantum, « Corroboramini, sed, ut par est, eos qui Domino tam forti serviunt. « In » Dei agnitione: » simul etiam attingit rationem cognitionis. Error quippe est, Deum non ut oportet nosse. Aut ut crescatis, inquit, in Dei agnitione. Nam si qui Filium nescit, nec Patrem quidem scit, merito opus est agnitione: etenim absque illa nil prodest vita. « In omni patientia et longanimitate, » inquit, cum gaudio; gratias agentes Deo[1]. » Deinde eos exhortaturus, non meminit eorum quæ sunt eis recondita, sed hoc quidem tacite significavit, dicens initio: « Propter » spem quæ reposita est vobis in cœlis. » Hic autem meminit, eorum quæ jam fuerunt: hæc enim sunt causæ illorum. Hoc porro facit in multis locis. Nam quæ jam fuerunt, fidem faciunt, et magis excitant auditorem. « Cum » gaudio, inquit, gratias agentes Deo. » Hæc est consequentia. Non cessamus orare pro vobis, et gratias agere de prioribus. Vides quomodo ipse aggrediatur loqui de Filio. Nam si cum magno gaudio gratias agimus, magna

[1] Coloss. I, 12.

sunt quæ dicuntur. Nam et gratiæ agi possunt propter solum metum : possunt etiam agi gratiæ ab eo qui est in mœrore; utputa, Job quidem agebat gratias, sed dolore affectus. Ideo dicebat, « Dominus dedit, Dominus abstu- » lit[1]. » Ne dicas non dolore eum affecisse ea quæ facta fuerant, neque eum injecisse in animi ægritudinem, ne Justi magnum auferas encomium. Cum autem hæc sint hujusmodi, non propter metum, neque propter dominatum tantum, sed etiam propter ipsam rerum naturam, « Gra- » tias agimus ei qui dignos nos fecit in partem sortis Sanc- » torum in lumine. » Magnam rem locutus est. Talia sunt quæ data sunt, inquit, ut non solum dederit, sed etiam fortes fecerit ad accipiendum. Quod autem dixit, Sufficientes fecit, magnum pondus ostendit. Ut si quispiam infimæ conditionis Rex factus fuerit, potest cui velit dare præfecturam, et hanc solam ei potest dare dignitatem, sed non idoneum reddere ad gerendum magistratum. Sæpe etiam eum ridiculum facit honor. Si autem dignitatem dederit, et aptum fecerit ad honorem, et idoneum ad administrationem, tunc ea res est honor.

III. Hoc ergo hic quoque dicit, quod non solum nobis dederit honorem, sed etiam fortes fecerit ad accipiendum. Duplex ergo est hic honor, quod etiam dando aptos fecerit et idoneos. Non dixit solummodo, Qui dedit, sed etiam, Qui sufficientes et idoneos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Hoc est, qui nos collocavit cum sanctis. Sed non solum dixit, qui collocavit, sed etiam, qui præbuit ut iisdem frueremur. Pars est enim illud quod unusquisque accipit. Potest enim fieri ut quispiam sit in eadem civitate, non autem fruatur iisdem. Ut autem eamdem habeat partem, et non fruatur iisdem, minime esse potest. Fieri potest ut sit in eadem sorte, et non eamdem habeat par-

[1] Job. I, 21.

tem. Ut in sorte sumus omnes, sed non eamdem habemus partem. Hic autem non hoc dicit, sed etiam partem cum sorte. Cur sortem vocat? Ostendens neminem ex bonis suis actibus et recte factis regnum assequi. Sed ut sors ex bono eventu potius accidit, ita hic quoque. Nullus enim tale vitæ suæ institutum exhibet, ut dignus habeatur regno, sed totum est ex Dei dono. Propterea dicit, « Cum feceri- » tis omnia, dicite : Servi inutiles sumus : nam quæ debui- » mus facere, fecimus [1]. In partem sortis sanctorum in lu- » mine, » hoc est, in cognitione. Videtur autem mihi simul dicere et de præsentibus et de futuris. Deinde ostendit ea quibus digni sumus habiti. Neque enim hoc solum mirabile est quod regno dignati fuerimus; sed etiam addendum est quinam cum essemus : non sunt enim paria. Quod quidem facit etiam in Epistola ad Romanos : « Vix enim » pro justo quis morietur : pro bono enim fortasse quis au- » det mori [2]. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, » inquit. In illo totum situm est, et hæc dare et illa. Nusquam enim nostrum est quod recte geritur. « De potestate » tenebrarum, » inquit ; hoc est, ab errore, a diaboli tyrannide. Non dixit solum : A tenebris, sed, a potestate. In nos enim magnam habuit potestatem, et in nos dominatum obtinuit : est enim grave vel solum esse sub diabolo, cum potestate autem, est hoc quoque gravius. « Et trans- » tulit, inquit, in regnum filii dilectionis suæ[3]. » Non ergo solum in liberatione a tenebris ostendit suam benignitatem. Magnum quidem est liberasse a tenebris, in regnum autem etiam introduxisse, est multo majus. Vide ergo quam multiplex sit donum; quod in imo jacentes nos liberaverit; quod non solum liberaverit, sed etiam in regnum transtulerit. Qui eripuit nos, seu liberavit : non dixit, ejecit, sed liberavit, ostendens magnam nostram afflictio-

[1] Luc. XVII. — [2] Rom. V, 7. — [3] Coloss. I, 13.

nem et miseriam, et illorum captivitatem. Deinde potentiæ Dei facilitatem. Et transtulit, inquit; ac si quis militem a loco in locum transferat. Non dixit autem, traduxit, neque transposuit. Totum enim fuisset ejus qui transposuerat, non ejus qui transierat. Sed transtulit, inquit. Quamobrem et nostrum est, et ejus. « In regnum filii dilectionis suæ. » Non dixit solum regnum cœlorum, sed splendidiorem et graviorem reddidit orationem, dicens : « Regnum filii ; » eo enim non est majus encomium : quod etiam dicit alibi : « Si sustineamus, et conregnabimus[1]. » Iisdem nos dignatus est, inquit, quibus Filium. Nec hoc solum, sed additur, Dilecti. Inimicos, qui obtenebrati erant, repente transtulit ubi erat Filius, et in eumdem in quo ille erat honorem. Nec hoc solo fuit contentus; sed ut magnum ostenderet donum, non satis habuit dixisse regnum, sed addidit etiam, Filii : nec hoc solum, sed etiam dilecti; nec hoc tantum, sed etiam honorem et decus naturæ. Quid enim dicit? « Qui est imago Dei invisibilis. » Sed non statim ad id venit, sed interjecit collatum in nos beneficium. Nam ne audiens quod totum sit Patris, existimes extra esse Filium, dat totum Filio, et totum Patri. Nam ille quidem transtulit, sed hic causam præbuit. Quid enim dicit? « Qui eripuit nos ex potestate tenebrarum. » Idem autem est quod illud. « In quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum[2]. » Si enim remissa non essent peccata, non essemus hinc translati : Ecce rursus hic illud, « In quo. » Et non dicit λύτρωσιν, redemptionem, sed ἀπολύτρωσιν, id est, plenam et perfectam redemptionem; ne amplius corruamus, neque efficiamur mortales. « Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ[3]. » In quæstionem incidimus hæreticam. Propterea hodie differemus, et crastina die rem afferemus

[1] 2 Tit. II, 12. — [2] Coloss. I, 14. — [3] Ibid. 15.

vestris audiendi cupidis auribus. Si quid autem oportet amplius dicere, majus est opus Filii. Quomodo? illud enim fieri non potest, ut manentibus in peccatis det regnum. Hoc autem est facilius. Quamobrem ad donum viam muniit. Quid dicis: Ipse tibi peccata remisit, ergo te quoque adduxit: jam prius tanquam fundamentum jecit radicem dogmatis.

IV. Interim autem cum illud dixerimus, finem imponemus huic orationi. Quidnam autem hoc est? Quod tantum assecuti beneficium, ejus semper debemus meminisse, et Dei donum in nobis perpetuo versare, a quibusnam liberati, et quænam adepti sumus cogitare, et sic grati erimus: sic charitatem in eum augebimus. Quid dicis, o homo? Vocatus es ad regnum, ad regnum filii Dei, hiasque totus et oscitas, fricasque et scalpis, et torpescis? Si enim vel in mille mortes te oporteret insilire quotidie, annon essent omnia sustinenda? Sed ut magistratum quidem assequaris, nihil non facis; Unigeniti autem regni futurus particeps, non in mille enses insilis, non in ignem te injicis? Et hoc nondum ita grave est, sed quod etiam excessurus, lamentaris, et hic lubenter versaris, cum sis amator corporis. Quid vero? etiam-ne mortem censes esse terribilem? Hujus rei causa sunt deliciæ et otium. Nam qui vitam degit acerbam, vel alatus esse cuperet et hinc discedere. Nunc autem hoc ipsum nobis usuvenit, quod pullis, qui molles redduntur et teneri nido volentes manere perpetuo; sed quo diutius manserimus, eo erimus imbecilliores. Nidus enim est vita præsens, conglutinata ex paleis et luto. Etiam si mihi magnas ædes ostenderis, et ipsas regias multo auro et gemmis fulgentes, existimabo eas nihil differe a nidis hirundinum. Nam cum hyems advenerit, omnia sua sponte cadent. Hyemem autem appello illum diem, qui non est hyems omnibus. Nam Deus quo-

que noctem et diem illud tempus appellat, illud quidem, ad peccatores; hoc vero, respiciens ad justos. Ita ego nunc quoque cum voco hyemem. Si æstate non fuerimus bene enutriti, ut possimus volare, cum hyems advenerit, non accipient nos matres, sed nos fame sinent enecari, aut nido cadente interire. Nam sicut nidum, imovero eo facilius, omnia nunc expurgat Deus, omnia destruens reparansque et componens. Involucres autem, et qui non possunt ei obviam venire in aëre, sed adeo sordide et illiberaliter sunt educati ut leves pennas habere non possint, ea patientur quæ consentaneum est eos pati qui sic sunt affecti. Atque hirundinum quidem nidus cum ceciderit, cito perit. Nos autem non perimus, sed perpetuo punimur. Hyems erit quod tunc erit tempus, imovero hyeme gravius ac molestius. Non enim trahuntur torrentes aquæ, sed fluvii ignis. Non sunt tenebræ e nubibus, sed tenebræ indissolubiles, et luce penitus carentes : adeo ut nec cœlum videant nec aërem; sed in majores redigantur angustias, quam qui infossi sunt in terra. Hæc sæpe dicimus, sed non persuademus aliquibus. Sed non est mirum, si nobis, qui sumus viles homines, concionantibus hæc accidunt, cum hæc etiam acciderent Prophetis, non de his solum rebus disserentibus, sed de bello et captivitate : et Sedechias argueretur a Jeremia, nec afficeretur pudore. Propterea dicebant Prophetæ : « Væ qui dicunt : Appropinquant cito quæ faciet » Deus, ut videamus, et veniat consilium sancti Israël; » ut cognoscamus [1].» Ne hoc miremur. Nam et qui erant tempore arcæ, non credebant : sed crediderunt, quando nullum erat lucrum fidei. Neque qui erant Sodomis expectarunt : sed ipsi quoque crediderunt, quando nihil eis profuit. Et quid dico de futuris? Quis expectasset ea quæ

[1] Isaï. LIV, 19.

nunc fiunt in diversis locis? Terræ motus, et urbium eversiones. Atqui hæc erant illis magis credibilia, quam arca, inquam. Undenam hoc constat? Quod illi quidem non potuerint aliud exemplum aspicere, neque Scripturas audierunt. Hic autem sunt innumerabilia, quæ et nostris facta sunt temporibus et præcedentibus. Sed undenam processit eorum incredulitas? Ex molli et ignava anima. Bibebant et comedebant, et propterea non credebant. Nam quæ vult quispiam, ea et putat, ea et expectat: qui autem contradicunt, nugaces habentur. Sed ne hoc nobis accidat; non enim erit amplius diluvium, neque ad mortem usque punitio: sed suppliciorum initium est mors non credentium, quod sit judicium. Et quis, inquit, inde veniens hæc narravit, et hæc dixit? Si ludens quidem hæc dicis, ne sic quidem recte; non est enim ludendum in rebus hujusmodi. Non enim ludimus in ludicris, sed in rebus periculosis. Si autem cum revera ita te habeas, non existimas post hæc esse aliquid, quomodo dicis te esse Christianum? Nulla enim a me habetur ratio externorum.

V. Cur lavacrum accipis? Cur Ecclesiam ingrederis? Num pollicemur principatus et magistratus? tota spes nobis est in futuris. Quid ergo accedis, si non credis Scripturis, si non credis Christo? Non dixerim eum esse Christianum. Absit; sed vel ethnicis deteriorem. Qua de re? Eo quod Christum existimans esse Deum, non credis ipsi tanquam Deo. Nam illi quidem opinioni adjuncta est impietas. Eum enim qui Christum non existimat esse Deum, necesse est nec credere. Ipsa autem impietas ne habet quidem consequentiam, Deum confiteri, et existimare eum non esse fide dignum in iis quæ dixit. Ebrietatis sunt hæc verba, deliciarum et libidinosæ intemperantiæ: « Comedamus, et bibamus, cras enim moriemur[1]. » Non cras,

[1] 1 Cor. xv, 32.

sed quando hæc dicitis, jam estis mortui. Nihil ergo differemus a porcis et asinis, dic quæso? Si enim non est judicium, neque merces ac remuneratio, neque tribunal, cur sumus hoc ornati dono, nempe ratione, et omnia habemus subjecta? Cur nos quidem imperamus, illa autem parent? Vides quomodo undique urget et incitat diabolus, ut nobis persuadeat Dei donum ignorare. Servos miscet cum dominis; sicut quidam plagiarius, et servus ingratus, nititur ingenuum ad eamdem deducere vilitatem et abjectionem, ad quam deductus est is qui offendit: et videtur quidem de medio tollere judicium, tollit autem quod sit Deus. Semper enim talis est diabolus; fraudibus dolisque et insidiis, non directe proponit omnia, ut caveamus. Si non est judicium, Deus non est justus, secundum hominem dico. Si Deus non est justus, nec est Deus. Si Deus non est, temere feruntur omnia, nihil est virtus, nihil vitium. Sed nihil horum dicit aperte. Satanicæ cogitationis vidisti animum? quomodo ex hominibus velit nos bruta facere, vel potius feras ac bestias, imovero dæmones. Ne ergo persuadeamur. Est enim judicium, o miser et infelix! Scio undenam venias ad hæc dicenda. A te multa admissa sunt peccata, offendisti, non est tibi dicendi libertas et fiducia, existimas rerum naturam tuis esse verbis consequentem. Interim, inquit, non cruciabo animam gehennæ expectatione, et si sit, ei quod non sit persuadebo: interim hic me dedam deliciis. Cur peccatis addis peccata? si cum peccatis credideris esse gehennam, abibis luens pœnam peccatorum; sin autem hoc quoque impium addideris, et impietatis et hujus cogitationis ultimum feres supplicium, et quæ tibi brevis et frigida fuerit consolatio, erit tibi argumentum perpetui supplicii. Esto, peccasti. Quid alios quoque hortaris ad peccandum, dicens non esse gehennam? Quid decipis simpliciores? Cur populi manus

dissolvis et enervas? Quantum quidem in te est, omnia sunt eversa. Neque viri probi erunt meliores, sed ignavi ac desides : neque mali desistent a vitio. Num si alios corrumpamus, habemus veniam peccatorum? Non vidisti quomodo diabolus aggressus sit prosternere et dejicere Adamum? An ei data est venia? Major quidem certe hinc fuit occasio supplicii. Ut enim non pro nostris tantum, sed etiam pro alienis peccatis puniamur, omnia machinatur. Ne ergo existimemus, quod alios convertamus ad eumdem nobis paratum interitum, nos nobis mitius facere judicium. Hoc ipsum quidem certe faciet gravius et asperius. Quid nos ipsos protrudimus et perdimus? Hoc totum est satanicum. Homo, peccasti? Benignum et clementem habes Dominum, roga, supplica, lacrymare, ingemisce, et alios terre, et pete ne in eadem incidant. Si quis servus eorum qui dominum offenderunt, dicat filio suo : Fili, ego offendi dominum : tu da operam ut ei placeas, ne eadem tibi accidant : non aliquam, quæso te, assequetur veniam? non franget et flectet Dominum? Sin autem his missis verbis illa dicat : Dominum non pro merito singulis redditurum esse, omnia tum bona tum mala misceri et confusa esse, nullamque in hac domo haberi gratiam. Quid existimas dominum de illo sentire? Annon ille peccatorum suorum majores dabit pœnas? Merito certe. Nam illic quidem excusabit animi motus, et perturbatio, etsi debiliter; hic autem nihil. Si ergo nullum alium, eum quidem certe imitare divitem qui in gehenna dicebat : « Pater Abraham, mitte Lazarum ad cognatos meos, ne » veniant in hunc locum[1], » quoniam ipse abire non poterat; ne in illa ipsa incidant. Abstineamus ab his verbis satanicis.

VI. Quid ergo, inquies, quando nos interrogant Græci

1 Luc. XVI.

seu ethnici; non vis illos curare? Sed cum Christianum injeceris in dubitationem, obtentu curandi Græci, vis dogma confirmare satanicum. Nam quoniam ipse ex solo loquens animo hæc non persuades, alios testes vis adducere. Si autem cum Græco oportet disserere, non hinc sumendum initium disputationis, sed an Christus sit Deus et Dei filius : an dæmones sint qui sunt apud illos dii. Sin hæc probata fuerint, alia omnia sequuntur. Priusquam autem positum sit principium, vanum est disserere de fine. Priusquam prima elementa didiceris, supervacaneum et inutile est ad finem venire. Non credit Græcus judicio, et illi idem quod tibi accidit. Nam ipse quoque multos habet qui ea de re sunt philosophati; etiamsi hoc dixerint de corpore separato ab anima : sed tamen judicium constituerunt; et res est tam clara ut nemo fere hoc ignoret : sed et poëtæ et omnes inter se consentiant et de tribunali et de judicio. Itaque nec Græcus suis fidem negat, nec Judæus de his dubitat, nec quivis homo. Quid ergo nos ipsos decipimus? Hæc mihi dicis : quid Deo dices qui sigillatim finxit corda nostra, qui quæ sunt in cogitatione novit omnia : qui vivit et operatur; et magis incidit quam quivis gladius anceps? Nam dic mihi per veritatem, non tu te ipsum peccantem condemnas? An quisquam homo est qui se ipsum segniter agentem non reprehendat? Et quomodo casu orta est sapientia, ut ipse qui peccat se ipsum condemnet? hoc enim est magnæ sapientiæ. Tu te ipsum condemnas; qui autem hanc tibi dat mentem et cogitationem, sinet omnia ferri temere? Sit ergo hæc regula et definitio in genere, et universe. Nullus ex iis qui vivunt in virtute, non credit sermoni de judicio, etiamsi sit Græcus, etiamsi hæreticus. Nullus ex iis qui in multo versantur vitio, præter paucos, admittit sermonem resurrectionis. Et hoc est quod dicit Psalmographus : « Auferuntur judicia tua a

» facie ejus [1]. » Quare? Quoniam profanantur viæ ejus in omni tempore. « Comedamus enim, inquit, et bibamus : » cras enim moriemur. » Vides quod hæc dicere sit vilium et abjectorum? Ab esu et potu oriuntur hæc verba quæ evertunt resurrectionem. Non fert enim, non fert anima judicium conscientiæ, et perinde est atque si homicida cum prius sibi suggesserit fore ut non capiatur, deinde sic occidat. Nam, cum judicante conscientia, non cito venisset ad audendum suscipere facinus : et scit ergo, et præ se fert se ignorare, ne torqueatur a conscientia et metu. Alioquin enim evasisset imbecillior ad cædem. Ita certe et qui peccant sciunt peccatum rem esse malam, et qui quotidie volutantur in ipsis malis, nolunt scire, quanquam eorum conscientia rem comprehendente. Sed ne illis attendamus; erit enim omnino judicium et resurrectio : neque tam multa opera frustra dimittet Deus. Quamobrem rogo, abstinentes a vitio, virtutem amplectamur, ut verum accipiamus sermonem in Christo Jesu Domino nostro. Quanquam quid est facilius, admittere-ne quod dicitur de Resurrectione, an quod dicitur de Fato? Hoc plenum est injustitia, plenum insipientia et egestate rationis, plenum inhumanitate. Illud est plenum justitia, distribuens pro meritis : et tamen ipsum non admittunt. Causa autem est segnities. Nullus enim qui sapiat, hoc admittit. Nam et inter Græcos, qui voluptatem definientes, finem esse dicunt, illi ipsum admiserunt. Qui autem virtutem amaverunt, nequaquam : sed expulerunt, tanquam quod careat ratione. Si hoc autem ita habet inter Græcos, multo magis ita habet in ratione resurrectionis. Considera autem mihi, quomodo duo contraria introduxerit diabolus : nempe ut virtutem quidem negligamus, necessitatem introduxit diabolus; et ut prompto et alacri animo colamus dæmones per

[1] Psal. IX, 27.

duo etiam contraria persuasit. Quamnam ergo poterit dare rationem qui non credit rei adeo admirabili, et credit iis qui illa nugantur? Ne ergo, ne hæc te consolatio nutriat, quod veniam consequeris: sed nos conversi ad virtutem excitemur, ac vere Deo vivamus; in Christo Jesu Domino nostro cui cum Patre et sancto Spiritu gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt universa, in cœlis et in terra, visibilia et invisibilia. Sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates; omnia per ipsum, et in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnia; et omnia in ipso constant, et ipse est caput corporis Ecclesiæ [1].

I. Hodie necesse est reddere debitum, quod heri distuli, ut id discendi cupidis animis vestris et cogitationibus subjiciam. De Filii dignitate disserens Paulus hæc dicit, sicut etiam ostendimus: « Qui est imago Dei invisibilis. » Cujus ergo vis eum esse imaginem? Si Dei quidem, pulchre: Deus enim est et Dei Filius, Dei autem imago immutabilitatem ostendit: ergo secundum hoc immutabilis est. Si autem imago hominis, dic mihi; et a te tanquam ab insano discedam. Cur autem nusquam neque imago, neque filius appellatus est Angelus, sed homo utrumque? Quare?

[1] Coloss. I, 15-18. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 516-518.

Quoniam illic quidem nature sublimitas cito multos injecisset in hanc impietatem. Hic autem vilitas et abjectio spondet rem fore in tuto, et ne volentes quidem sinit tale quid suspicari, et sermonem deprimere. Propterea ubi multa quidem erat humilitas, confidenter Scriptura ponit honorem. Ubi autem major est natura, non item. Sed imago est invisibilis, inquit : ergo si ille est invisibilis, est ipsa quoque invisibilis, et similiter invisibilis; alioquin imago non esset. Nam imaginem, quatenus est imago, etiam apud nos oportet esse immutabilem, et a characteribus et similitudine. Sed hic quidem hoc nequaquam potest fieri : ars enim humana sæpe non assequitur, imo-vero nunquam, si accurate examines. Ubi autem est Deus, ars nunquam excidit et aberrat, neque ullus unquam est lapsus. Si autem est creatura, quomodo est imago ejus qui creavit? Neque enim equus est imago heminis. Si ejus qui est invisibilis immutabilitatem non ostendit imago, quid prohibet etiam Angelos esse imaginem? Nam ipsi quoque sunt invisibiles, sed non sibi ipsis. At anima est invisibilis, est quodammodo imago; at non sicut ipse est, Primogenitus omnis creaturæ.

II. Quid vero inquit, ecce est creatus? Unde id colligis, dic quæso? Quoniam dixit, Primogenitus. Atqui non dixit, primocreatus, sed primogenitus. Deinde si quia primogenitus est, illum creatum dixeris, quid dices quando illum audieris fratrem vocari? Etenim fratrem illum vocat Scriptura secundum omnia nobis assimilatum. Ergo-ne ideo illum creatorem esse negabimus, et nec dignitate, neque alio quopiam nobis anteponere dignabimur? Ecquis mente valens hoc dixerit? Nam illud primogenitus, non dignitatem et honorem, sed tempus tantum exprimit. Si ergo primogenitus nihil plus habet quam nos; atque hac ratione primogenitus est omnium, consubstantialis erit Deus Ver-

bum lapidibus, lignis et reliquis. Nam ait, « Primogenitus » omnis creaturæ. » At Primogenitus, inquies, dictus est; ergo creatus est. Bene quidem, si res ita se haberet, et nisi alia similia haberet, ut primogenitus ex mortuis et primogenitus in multis fratribus. Dic quæso, Primogenitus ex mortuis quid significat? Non quod primus resurrexit. Non enim dixit, mortuorum, sed, primogenitus ex mortuis. Neque dixit eum primum esse mortuum, sed primogenitum surrexisse ex mortuis. Quamobrem nihil aliud significat, quam eum fuisse primitias resurrectionis a mortuis. Ergo nec hic aliquid probatur. Deinde aggreditur ipsum dogma. Nam ne existimarent eum esse recentiorem, eo quod olim quidem adduceretur per Angelos: nunc autem per ipsum, ostendit primum eos nihil potuisse; non enim ipse eduxisset e tenebris. Secundum autem, quod sit ante ipsos. Quod autem sit ante ipsos hoc probat argumento, quod ipsi per eum sint creati. Quoniam in ipso, inquit, condita sunt omnia. Quid hic dicunt asseclæ Pauli Samosateni? omnia in ipso facta esse; dictum enim fuit in ipso condita esse omnia. Sed quæ sunt in cœlis et quæ sunt in terra primo dixit; de quo erat quæstio. Deinde subjungit, visibilia et invisibilia; invisibilia, animam dicit; visibilia, omnes homines. Et quod in confesso est relinquit; ponit autem id de quo dubitatur. « Sive Throni, inquit, sive Dominationes, sive » Principatus, sive Potestates. » Illud, « Sive, » comprehendit universum. Spiritus autem non numeratur cum potestatibus, sed a majori ad minora ostendenda proceditur. Omnia, inquit, per ipsum, et in ipso creata sunt. Ecce illud, « In ipso, » est per ipsum. Nam cum dixisset, « In ipso, » subjunxit, per ipsum. Illud autem, « In ipsum, » Quid est? Hoc est in ipsum pendet omnium substantia. Non solum ipse ea ex nihilo ad hoc ut essent deduxit, sed ipse quoque ea nunc continet. Quamobrem si essent divulsa ab ejus

providentia, interiissent. Sed non dixit, Continet, quod erat crassius; sed quod est substilius; « In ipsum pendet. » Solum ad eum annuere et inclinari, sufficit ad continendum et constringendum. Sic etiam primogenitus tanquam fundamentum dicitur. Hoc autem non significat creaturas esse ejusdem essentiæ, sed in ipso esse omnia, et per ipsum. Nam Paulus quoque quando dicit, « Fundamentum » posui [1], » non dicit de essentia, sed de operatione. Nam ne existimes ipsum esse ministrum, dicit ipsum ea continere, quod non est minus quam fecisse. Quanquam in nobis est etiam majus. Nam illud quidem ars inducit: hoc vero nequaquam; neque enim continet quod interit. Et ipse est ante omnes, inquit. Hoc est Deo conveniens. Ubi est Paulus Samosatenus? « Et omnia in ipso constant. » Hoc est, In ipsum sunt condita. Assidue eadem versat, verborum continuatione, tanquam crebris quibusdam ictibus, perniciosum dogma evertens radicitus. Nam si et tam multa dicta sunt, et post tantum tempus exortus est Paulus Samosatenus, multo magis, si hæc non fuissent prædicta. Et omnia, inquit, in eo constant. Quomodo constant in eo qui non est? Quamobrem et quæ per Angelos fiunt, ejus sunt. « Et ipse est caput corporis Ecclesiæ. » Deinde cum dixisset de dignitate, deinceps dicit de benignitate. Ipse est, inquit, caput corporis Ecclesiæ. Non dixit autem plenitudinis, idem quidem significans. Volens autem ostendere eum nobis esse conjunctiorem, quod qui et sic est supra, et superior est omnibus, iis se conjunxit qui sunt infra omnia. Ubique enim primus est supra. In Ecclesia primus, est enim caput, in resurrectione primus. Hoc enim sibi vult illud, « Ut sit ipse primus. »

III. Quamobrem in generatione quoque est primus. Et hoc est quod Paulus maxime studet ostendere. Nam si hoc

[1] I Cor. III, 18.

fuerit probatum quod esset ante omnes Angelos, illud quoque simul infertur, quæ erant illorum ipse faciebat imperans. Et quod est admirabile, in posteriori generatione contendit ipsum primum ostendere. Atqui alibi primum dicit Adam, sicut est revera. Sed accepit Ecclesiam pro universo genere hominum : est enim Ecclesiæ primus. Et hominum quidem tanquam creaturæ primus est secundum carnem, et propterea hic ponit primogenitum. Quid est hic primogenitus? Qui primus est creatus, aut qui resurrexit ante omnes, sicut et illic, qui est ante omnes. Et hic quidem posuit primitias, dicens : « Qui est principium, » primogenitus ex mortuis, ut sit ipse primatum tenens. » Ostendens quod alii quoque sunt ejusmodi. Illic autem non est primitiæ creaturæ. Et illic quidem est imago Dei invisibilis, et tunc primogenitus. « Quia in ipso complacuit » omnem plenitudinem habitare, et per eum reconciliare » omnia in ipso; pacificans per sanguinem crucis ejus, sive » quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt[1]. » Quæcumque, inquit, sunt Patris, ea quoque sunt Filii, idque majori studio, quod et fuerit mortuus, et nobis se ipsum conjunxerit. Primitias autem dixit tanquam de fructu aliquo. Non dixit : Resurrectio, sed, Primitiæ, ostendens quod nos omnes sanctificarit, et tanquam sacrificium obtulerit. Plenitudinem de Divinitate dixit, sicut dicebat Joannes : « De » plenitudine ejus nos omnes accepimus[2]. » Hoc est : Sive Filius, sive Verbum, illic habitavit, non operatio aliqua, sed essentia. Non potest ullam dicere causam nisi Dei voluntatem. Hoc enim est : « In ipso complacuit, et per eum » omnia reconciliare in ipso. » Ne existimes quod servi partes susceperit : « In se ipso, » inquit. Atqui alibi dicit quod Deo reconciliet, sicut in Epistola ad Corinthios scribens[3], dicebat. Recte autem dixit : « Per eum reconciliare. » Jam

[1] Coloss. I, 19, 20. — [2] Joan. I, 16. — [3] 2 Cor. XV, 18.

enim erant reconciliati, sed perfecte oportebat, ut non essent amplius ei inimici. Quomodo id fiat, declarat postea. Non enim data est solum reconciliatio, sed etiam modus reconciliationis. «Pacificans per sanguinem crucis ejus.» Inimicitias quidem ostendit illud, «Reconciliare;» bellum autem illud. «Pacificans per sanguinem, inquit, crucis ejus » in ipso: sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.» Magnum quidem est reconciliare; per ipsum autem, majus; et eo majus est per sanguinem ejus. Et non solum per sanguinem, sed quod est eo majus, per crucem. Quamobrem quinque sunt admirabilia, Deo, reconciliavit, per se ipsum, per mortem, per crucem. Papæ! quomodo rursus miscuit? Nam ne existimares unum esse, neque crucem esse aliquid per se, dicit per se ipsum. Quomodo novit hoc esse magnum? cum non verbis, sed se ipso dato pro reconciliatione, sic omnia effecit. Quid est autem illud, Quæ in cœlis? Nam quæ in terra quidem sunt, merito; repleta enim erat inimicitiis, et divisa erat in multa, et unusquisque nostrum secum dissidebat et cum multis. Quæ autem sunt in cœlis quomodo pacificavit? Illic quoque erat bellum et pugna. Et quomodo oramus dicentes: «Fiat volun» tas tua sicut in cœlo et in terra[1]?» Quid ergo est? Abscissa erat terra a cœlo, bellum gerebant Angeli adversus homines, videntes suum Dominum probro et contumelia affectum. Dicit omnia instaurari in Christo, quæ sunt in cœlis, et quæ sunt in terra[2]. Quomodo ea quæ sunt in cœlis? Illuc transtulit hominem: inimicum qui odio habebatur illis reddidit. Non solum quæ sunt in terra fecit pacem agere, sed ad ipsos sustulit hostem et inimicum. Hoc pax profunda. Angeli rursus cernuntur in terra, quoniam homo quoque apparuit in cœlo. Mihi autem videtur ea de causa fuisse raptus Paulus, et ut ostenderet quod

[1] Matth. VI, 10. — [2] Ephes. I, 10.

Filius quoque illuc sit assumptus. Nam in terra pax est duplex, et cum cœlestibus, et inter se. In cœlis autem simplex. Nam si propter unum peccatorem pœnitentiam agentem lætantur Angeli, multo magis propter tam multos. Hæc omnia effecit Dei virtus. Cur ergo, inquit, Angelis confiditis? Tantum enim abest ut illi vos adducant et accessum præbeant, ut etiam bellum gesserint, et nisi vos Deus ipse illis reconciliasset, pacem non habituri eratis. Quid ergo ad illos accurritis? Vis scire quantum Angelorum esset in nos odium, et quomodo nos semper aversabantur? Mittuntur ad supplicium adversus Israëlitas, adversus David, adversus Sodomitas, adversus vallem luctus. Sed non nunc. Imo contra, in terra canebant valde lætantes, et hos deduxit ad ipsos : et homines illuc sustulit.

III. Et mihi contemplare rem mirandam. Hos primos huc deduxit; et tunc hominem ad eos sustulit. Cœlum facta est terra, quoniam quæ erant terræ cœlum erat suscepturum. Propterea gratias agentes dicimus : « Gloria in » excelsis Deo, et in terra pax, hominibus bona voluntas[1]. » Ecce, inquit, apparuerunt etiam homines de cætero bene placentes. Quid est bene placitum? Reconciliatio. Non est amplius cœlum paries intermedius. Primo, secundum numerum gentium erant Angeli. Nunc autem non secundum numerum gentium, sed secundum numerum fidelium. Unde hoc constat? Audi Christum dicentem : «Videte ne despicia- » tis unum ex istis pusillis. Angeli enim eorum perpetuo vident » faciem Patris mei qui est in cœlis[2].» Unusquisque enim fidelis habet Angelum. Nam etiam ab initio unusquisque vir probus habebat Angelum, sicut dicit Jacob : « Angelus qui » pascit me et liberat me a juventute mea[3]. » Si ergo habemus Angelos, modeste nos geramus tanquam nobis adsint quidam pædagogi. Nam adest etiam dæmon. Propterea

[1] Luc. II, 14. — [2] Matth. XIV, 10. — [3] Gen. XLVIII, 16.

oramus, et dicimus potentes Angelum pacis, et ubique pacem petimus. Nihil enim potest ei æquiparari. In Ecclesiis pacem, in supplicationibus, in salutationibus, et semel, et bis, et ter, et sæpe eam dat is qui præest Ecclesiæ, dicens; « Pax vobis. » Quare? Quoniam ipsa est mater omnium bonorum, ipsa est gaudii materia et argumentum. Propterea Christus quoque Apostolis domos ingredientibus hoc jussit statim dicere tanquam aliquod bonorum symbolum. « Intrantes enim, inquit, domos, dicite : Pax » vobis [1]. » Nam si ea non sit, omnia sunt supervacanea. Et rursus dicebat Discipulis : « Pacem relinquo vobis, pa» cem meam do vobis [2]. » Ipsa viam munit ad charitatem. Et non dicit qui præest Ecclesiæ : Pax vobis solummodo, sed, pax omnibus. Quid enim, si cum hoc quidem pacem habeamus, cum illo autem bellum et pugnam, quid lucri referemus? Neque enim in corpore, si ex elementis alia quidem quiescant, alia vero seditionem agitent, fieri potest ut unquam consistat sanitas, sed per bonum omnium ordinem, et consensum, et pacem : et si non omnia quiescant, et in suis propriis maneant terminis, omnia evertentur. In nostra quoque mente nisi omnes quiescant cogitationes, pax non erit. Tantum bonum est pax, ut filii Dei vocentur ejus effectores et conciliatores : et merito. Nam Dei Filius ideo quoque venit in terram, pacificaturus quæ in terra, et quæ in cœlis. Si autem pacifici sunt filii Dei, qui res novas moliri student, sunt filii diaboli. Quid dicis? Lites et pugnas immittis? Et quis est, inquies, adeo infelix? Sunt enim multi lætantes malis, et Christi corpus magis discerpentes, quam milites id lancea dissecabant, et Judæi clavis dissolvebant. Illud hoc minus est malum. Illa membra dissecta rursus coaluerunt : hæc autem avulsa, nisi hic rursus fuerint conjuncta, non conjun-

[1] Matth. x, 12. — [2] Joan. xiii, 27.

gentur amplius, sed manent extra Ecclesiæ plenitudinem. Quando voles cum fratre bellum gerere, cogita te bellum gerere cum membris Christi, et desine furere. Quid enim si is est abjectus, si vilis, si contemnendus? « Non est, » inquit, voluntas coram Patre meo, ut pereat unus ex his » pusillis[1]. » Et rursus : « Angeli eorum perpetuo vident fa- » ciem Patris mei, qui in cœlis est. » Deus propter ipsum et servus factus, et occisus est. Tu autem eum nihil esse existimas. Tu ergo in hoc quoque cum Deo pugnas, contrariam ei ferens sententiam. Cum ingressus fuerit is qui præest Ecclesiæ, statim dicit : Pax omnibus; quando sermonem facit ac concionatur : Pax omnibus; quando benedicit : Pax omnibus; quando jubet salutare; Pax omnibus; quando peractum fuerit sacrificium : Pax omnibus. Et rursus in medio : Gratia vobis et pax. Quomodo ergo non absurdum, si toties audientes nos habere pacem, inter nos bellum habeamus, et accipientes et reddentes, cum eo qui dat pacem bellum geramus? Dicis, « Et spiritui » tuo, » et eum foris calumniaris? Hei mihi, quæ sunt Ecclesiæ honesta ac veneranda, facta sunt figuræ tantum rerum, sed non aliqua veritas. Hei mihi, usque ad verba manent symbola horum castrorum! Unde etiam ignoratis cur dicatur : Pax omnibus. Sed audite deinceps, quid dicat Christus : « In quamcumque civitatem autem aut vicum » ingressi fueritis, intrantes domum, salutate ipsam. Et si » domus quidem sit digna, veniat pax vestra super ipsam. » Sin autem non sit digna, pax vestra ad vos revertatur[2]. » Propterea nescimus, quia verborum figuram hæc esse existimamus, et non mente assentimur. Num ego do pacem? Christus est, qui per nos loqui dignatur. Etiamsi omni alio tempore sumus vacui gratia, non tamen sumus nunc propter vos. Nam si in asinum et in vatem operata

[1] Matth. XVIII, 14. — [2] Id. X, 12.

est Dei gratia propter dispensationem et Israëlitarum utilitatem [1], liquidum est quod nec in nos recusabit operari, sed hoc quoque propter nos sustinebit.

IV. Nemo ergo dicat me esse imperfectum, vilemque et abjectum et nullius pretii, et ita mihi attendat. Sum enim talis. Sed semper solet Deus propter multos iis etiam adesse qui sunt hujusmodi. Et ut rem sciatis ita se habere; dignatus est loqui cum Caïn propter Abel, cum diabolo propter Job, cum Pharaone propter Joseph, cum Nabuchodonosor propter Danielem, cum Balthasar propter eumdem. Magi quoque assecuti sunt revelationem; et prophetavit Caïphas cum esset Christi occisor et indignus, propter dignitatem sacerdotii. Dicitur etiam Aaron propterea non fuisse lepra infectus. Nam cur, dic quæso, cum ambo murmurassent, soror sola dedit pœnas? Ne mireris. Nam si in externis dignitatibus, etiamsi innumerabilium criminum accusetur quispiam, non prius ducitur in judicium, quam deposuerit magistratum, ne ille simul cum ipso probro afficiatur: multo magis in magistratu spirituali, quicumque is sit, operatur Dei gratia; alioquin omnia perirent. Quando autem eum deposuerit, sive cum e vita excesserit, sive hic quoque, tunc graviores dabit pœnas. Ne putetis hæc a nobis dici? Dei est gratia quæ operatur in indignum; non propter nos, sed propter vos. Audite ergo quid dicat Christus: «Si domus sit digna, veniat » pax vestra ad ipsam [2]. » Quomodo autem sit digna? Si vos, inquit, susceperint. Sin autem vos non susceperint, neque sermonem vestrum audierint, amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii quam illi civitati. Quid ergo prodest quod nos suscipitis, et non auditis ea quæ a nobis dicuntur? Quid lucri ad vos redit si nos colitis, et non attenditis ea quæ vobis

[1] Num. XII. — [2] Matth. x, 3.

dicuntur? Ille est nobis honor, ille cultus est admirandus, qui vobis est nobis prodest, si nos audiatis. Audite et Paulum decentem : « Nisciebam, fratres, quod sit pontifex[1]. » Audi et Christum dicentem : « Omnia quæ dixerint vobis » ut servetis, servate, et facite[2]. » Non me contemnis, sed sacerdotium. Si me eo videris nudatum, tunc me contemne. Tunc nec ego imperare pergam. Quandiu autem in hac sede sedemus, quandiu præsidemus, habemus et auctoritatem, et virtutem, etiamsi simus indigni. Si Moysis thronus erat adeo venerandus ut propter illum audiretur, multo magis Christi thronus. Illum nos accepimus, in illo loquimur, ex quo Christus in nobis posuit ministerium reconciliationis. Legati, quicumque ii fuerint, propter dignitatem legationis, multum honorem assequuntur. Vide enim : veniunt in mediam Barbarorum regionem soli inter tot hostes : et quoniam magnam vim habet jus legationis, omnes eos intuentur, omnes tuto emittunt. Et nos ergo suscepimus munus legationis, et a Deo evenimus. Hæc est enim dignitas episcopatus. Venimus ad vos legatione fungentes, rogantes ut bello finem imponatis, et dicimus quibusnam conditionibus, non civitates vobis daturos pollicentes, neque tot et tot frumenti modios, neque mancipia, neque aurum, sed regnum cœlorum, vitam æternam, cum Christo consuetudinem, et alia bona quæ neque a nobis verbis possunt exprimi, neque a vobis audiri, quandiu fuerimus in hac carne et vita præsenti. Legatione ergo fungimur : honore autem frui volumus : non propter nos, absit, scimus enim quam sit vilis ; sed propter vos, ut vos quæ dicimus diligenter audiatis : ut utilitatem accipiatis, ut non cum socordia et negligentia ea quæ dicuntur attendatis. Non videtis quomodo legatos cuncti circumstant et observant? Nos autem Dei legationis munus obimus apud homi-

[1] Act. XXIII, 5. — [2] Matth. XXIII, 3.

nes. Si autem hoc vobis durum videtur; non nos, sed ipse episcopatus : non iste aut ille, sed episcopus. Nemo me audiat, sed dignitatem. Omnia ergo faciamus, ut Deo placet, ut vivamus ad Dei gloriam, et digni habeamur bonis promissis iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT I.

Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso [1].

I. Hic deinceps ostendit [2], quod etiam cum essent indigni reconciliatione, eos reconciliavit. Dicere enim quod essent sub potestate tenebrarum, ostendit calamitatem in qua erant. Sed ne cum audieris potestatem tenebrarum, existimes esse necessitatem, subjunxit : « Et vos cum es- » setis alienati. » Quamobrem videtur quidem idem dicere, non est autem idem. Non sunt enim paria, eum qui ex necessitate perpessus est, et eum qui sua sponte et volens est passus, a malis liberasse. Nam ille quidem dignus est misericordia; hic autem dignus est qui odio habeatur. Sed tamen vos, inquit, non invitos, nec necessitate compulsos, sed lubentes et voluntarie ab ipso resilientes, cum essetis

[1] Coloss. I, 21, 22. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 519-524.

indigni, liberavit. Et quoniam meminit eorum quæ sunt in cœlis, ostendit omnes inimicitias hinc non illinc duxisse initium. Nam illi jam olim volebant, et Deus voluit; vos autem noluistis. Et omnino ostendit fore, ut in inferioribus temporibus nihil possent Angeli, si mansissent inimici: et neque possent persuadere, neque persuasos liberare a diabolo. Neque enim persuasisse aliquid profuisset, si qui detinebat non fuisset ligatus. Neque esse ligatum aliquid profuisset, si qui detinebantur nollent redire. Sed utrumque oportebat, quorum illi quidem nihil; Christus autem fecit utrumque. Itaque mirabilius erat persuadere, quam mortem solvere. Nam illud quidem totum erat in ejus solius potestate, hoc autem non in ejus solius potestate, sed etiam erat in nostra: facilius autem efficimus ea quæ sunt in nostra potestate. Ut quod sit ergo majus, id ponit posterius. Neque solum dixit, « Cum inimici essetis, » sed etiam, alienati: » quod magnam præfert inimicitiam. Neque solum alienati, sed neque expectantes reverti. Et inimicos dicit sensu seu animo; hinc declarans eorum alienationem non in proposito tantum stetisse. Sed quid? « Et » in operibus malis. » Et inimici, inquit, eratis, et agebatis quæ sunt inimicorum. « Nunc autem reconciliavit in cor» pore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos et imma» culatos et irreprehensibiles coram ipso. » Hic ponit etiam modum reconciliationis. Quod in corpore non solum percussus, flagellatus, et venditus, sed etiam turpissima morte mortuus sit. Rursus meminit crucis; et rursus aliud ponit beneficium. Non solum enim liberavit, sed etiam quod superius dicit: Qui nos fecit idoneos et sufficientes, hic quoque tacite significat. « Per mortem ejus, inquit, exhi» bere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles co» ram ipso. » Non solum enim liberavit a peccatis, sed etiam in proborum ac bonorum numerum retulit. Non enim tanta

passus est solum ut nos liberaret a malis, sed etiam ut primas partes assequeremur. Ut si quis reum non solum liberaret a supplicio, sed etiam ad honorem eveheret. Et retulit in numerum non solum eorum qui nihil peccarunt, sed etiam eorum qui res gesserunt maximas et præclarissimas : et quod majus est ; dedit sanctitatem quæ est coram ipso. Illud autem irreprehensibilem, majus est, quam inculpatum. Irreprehensibiles enim dicimur ; quando nec reprehensione nec criminatione dignum quid fecimus. Sed quoniam totum ei attribuit, dicens quod per mortem hæc gesserit, ne quis dicat, Nulla ergo re egemus, propterea subjunxit : « Si tamen permanetis in fide fundati, et stabi» les, et immobiles a spe Evangelii[1]. » Eorum socordiam hic perstringit : et non solum dixit, permanetis. Potest enim esse ut permaneat labans et seditionem agitans : potest etiam esse ut stet et maneat circumactus : sed, Si tamen permanetis, inquit, fundati et stabiles, et immobiles. Papæ! quanta usus est metaphora ac translatione ? Non solum, inquit, non labantes, sed ne moti quidem. Vide autem ; nihil interim ponit grave nec laboriosum, sed fidem et spem, hoc est, si maneatis credentes quod vera sit spes futurorum. Nam hic quidem potest fieri : in virtute autem non licet ne vel parum quidem commoveri : ita non est grave. A spe, inquit, Evangelii, « Quod audistis, » quod prædicatum est in universa creatura quæ sub cœlo » est. » Quænam est autem alia spes Evangelii, quam Christus ? Ipse enim est spes nostra, et qui hæc omnia est operatus : Quamobrem qui eam aliis ascribit, est transmotus ac transmutatus. Omnia enim perdidit nisi credat in Christum. Audivistis, inquit : eos rursus citat testes, deinde totum orbem terræ. Non dicit : Quod prædicatur, sed quod est jam creditum et prædicatum, quod etiam fecit

[1] Coloss. I, 23.

in principio : a multorum testimonio eos volens stabilire. « Cujus factus sum ego Paulus minister. » Et hoc quoque confert ad hoc ut sit fide dignus : » Ego, inquit, Paulus minister ; erat enim magna ejus auctoritas ut qui ubique jam celebraretur, et esset doctor orbis terræ. « Nunc » gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quæ » desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, » quod est Ecclesia [1]. »

II. Et quænam est hæc consequentia? Videtur quidem adhuc pendere, sed magnam habet consequentiam. Et minister, inquit; id est, Nihil a me afferens, sed quæ sunt alterius annuntians. Ita credo quod et pro ipso patior : et non solum patior, sed etiam lætor patiens, ad spem futúram aspiciens : et patior non pro me, sed pro vobis. « Et » adimpleo, inquit, quæ desunt passionum Christi in carne » mea. » Videtur quidem magnum esse quod est locutus, sed non est arrogantiæ, absit, sed magnæ in Christum benevolentiæ. Non enim vult esse suas, sed illius passiones, eos ipsi volens conciliare. Et quæ ego, inquit, patior, propter illum patior. Quamobrem non mihi, sed illi habete gratias : ipse enim hæc patitur. Ut si quis missus ad aliquem alium, roget dicens : Rogo te, pro me ad illum vade. Deinde ille dicat, propter hunc hæc facio. Quamobrem non erubescit has quoque ejus appellare passiones. Non solum enim pro nobis est mortuus; sed etiam postquam fuit mortuus, paratus fuit pro nobis affligi? contenditque et acriter conatur ostendere ipsum quoque nunc periculum subire pro Ecclesia per proprium corpus. Et illuc respicit dicens : Non, per nos adducimini et accessum habetis, sed, per ipsum, etiamsi nos hæc faciamus. Non enim nostrum opus suscepimus, sed opus illius. Et perinde est ut si quispiam exercitus, cui obtigisset dux belli

[1] Coloss. I, 24.

qui eum defenderet ac protegeret, in bello staret; deinde cum ille excessisset, ejus vices gerens legatus illius vulnera susciperet, donec peractum esset bellum. Deinde quod propter ipsum hoc faciat, audi: « Pro corpore ejus, inquit. Hoc volens dicere, Non vobis gratificor, sed Christo. Nam quæ illum oportebat pati, ego pro ipso patior. Vide quam multa probet et confirmet; ostendit magnum amorem; sicut in secunda Epistola ad Corinthios dicebat: « In nobis posuit ministerium reconciliationis. » Et rursus, « Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo » hortante per nos [1]; » Hoc hic quoque dicit, pro ipso patior, ut ipsos magis attraheret: hoc est, etiamsi is qui vobis debet, abiit, ego tamen reddo. Propterea enim dicit etiam, « Quæ desunt; ut ostendat putare se ipsum nondum totum pro nobis esse passum. Dicit etiam eum post mortem pati, siquidem adhuc manserunt quæ desint. Hoc in Epistola ad Romanos aliter facit, dicens: « Qui etiam » interpellat pro nobis [2], » Ostendens eum non sola morte fuisse contentum, sed etiam postea facere innumerabilia. Non ergo se ipsum extollens hæc dicit, sed volens ostendere Christum eorum adhuc curam gerere. Et rem facit fide dignam, subjungendo, « Pro corpore ejus. » Nam quod ita se habeat, et non sit improbabile, est perspicuum ex eo quod hæc fiant pro corpore ejus. Vide quomodo nos sibi conjunxit. Cur ergo in medium Angelos adducitis? Cujus factus sum ego, inquit, minister. Quid alios, inquit, introducitis Angelos? ego sum minister. Deinde ostendit se nihil fecisse, siquidem est minister. « Cujus, in» quit, factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, ut impleam verbum » Dei [3]. » Dispensationem. Aut hoc dicit, quod sic voluit cum ipse abiisset, nos suscipere dispensationem, ne effi-

[1] 2 Cor. v, 18 et 20. — [2] Rom. VIII, 32. — [3] Coloss. I, 25.

ceremini tanquam deserti. Ipse enim est qui est passus; ipse qui legatione fungitur. Aut hoc dicit: Me qui omnium maxime eram persecutor, propterea sivit persequi, ut prædicans sim fide dignus. Aut dicit dispensationem, quoniam non quæsivit opera, neque actiones, neque præclara facinora, sed fidem et baptisma. Non enim aliter verbum suscepissetis. « In vobis, inquit, ut impleam verbum Dei. » Dicit de gentibus, ostendens eos adhuc labare, dicendo, « Ut impleam. » Nam quod gentes disjectæ potuerint dogmatum tantam suscipere altitudinem, non erat Pauli, sed Dei dispensationis. Nam ego, inquit, non potuissem. Cum autem ostendisset, quod majus est, suas perpessiones esse Christi, tunc apertius subjungit, hoc quoque esse Dei, quod verbum in eis impleverit. Et hic ostendit, licet non manifeste, hoc quoque, quod dictum est, potestis audire, ex dispensatione esse; non autem ex incuria; sed ut sitis capaces. Deus enim non repente facit omnia, sed utitur sui demissione propter magnam suam humanitatem. Et hæc est causa quod nunc Christus advenerit, non olim. Et sic ostendit in Evangelio quod servos miserit primos, ne ad cædem filii venirent. Si enim ne filium quidem Dei sunt reveriti, qui post servos venerat, multo magis antea. Si minora præcepta non audierunt, quomodo majora audivissent? Quid ergo dicit? Annon sunt nunc quoque Judæi et Græci imperfectius affecti? Ea vero est summa socordia. Nam post tantum tempus, post tot documenta, adhuc manere imperfectos, est magnæ hebetudinis.

III. Quando ergo dixerint Græci, Cur nunc venit Christus? ne sinamus eos hoc dicere, sed rogemus num recte se gesserit. Ut enim si venisset ab initio, et se non recte gessisset, non sufficisset tempus ad excusationem; ita quoniam se recte gessit, non est æquum ut temporis a nobis exigatur ratio. Neque enim a medico qui morbum curarit,

et sanitati ægrotum restituerit, exigit quispiam rationem curationis: neque ducem exercitus victoria potitum examinat, cur in hoc tempore, et cur in illo vicerit. Nam si non rem recte gessisset, erat interrogandus; cum autem rem recte gesserit, cum laude est excipiendus. Quæ est enim, dic quæso, fide dignior, tua-ne ratiocinatio et calumnia, an rei perfectio? Vicit-ne, annon? hoc ostende: Superior-ne fuit, annon? ad finem-ne perduxit quæ dixit, annon? Hæc sunt de quibus reddenda est ratio. Dic mihi, Deum omnino fateris esse, si non Christum? Ex te autem sciscitor. Deus-ne est sine principio? Dices, sane. Dic autem mihi: cur non ante decies mille annos fecit homines? Vixissent enim longiori tempore. Nam si bonum est esse, multo magis esse diutius. Nunc autem damnum-ne acceperunt ejus temporis quo non fuerunt, annon? Sed damnum acceperunt. Quomodo autem, ipse scit qui fecit. Rursus ex te quæro, cur non omnes repente et simul fecit? et illius quidem qui primus est natus, anima, tot habet annos, altera autem, cum nondum sit facta, minus habet? Cur illum quidem primum, hunc vero posteriorem in hunc mundum induxit? Et hæc quidem vere digna sunt, de quibus quæratur, at non quæ curiose indagentur: nam hoc ne est quidem quærendum. Ego enim dicam causam quam dixi. Pone mihi quidem humanam naturam esse veluti quamdam ætatem: et primis quidem temporibus adolescentis locum habere nostrum genus, iis autem qui sequuntur, juvenis: iis vero qui sunt prope senium, senis. Jamvero cum in flore et vigore fuerit anima, laxatis membris corporis, et bello finito, tunc ducti sumus ad philosophiam. Atqui contra, inquies, res se habet. Eos qui sunt adolescentes docemus, sed non magna dogmata, verum rhetoricam et dicendi facultatem: hæc vero quando florent ætate. Vide autem Deum quoque hæc facere apud

Judæos. Judæis enim tanquam pueris Deus Moysem præfecit litteratorem : et ut pueris hæc fecit ille, adumbrans sicut nos elementa : « Umbram enim, inquit, habens lex » futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem [1]. » Sicut nos pueris et placentas emimus, et nummulos damus, unum ab eis exigentes ut nunc eant ad ludum litterarium. Ita Deus tunc quoque et divitias dedit et delicias, multa concedendo unum ab eis emens, ut audirent Moysem. Propterea dedit eos doctori ac magistro, ne ipsum despicerent, sed ut patrem benevolum exciperent. Vide quomodo illum solum timuerint. Non enim dixerunt : Ubi est Deus, sed, Ubi est Moyses? et cum solum adesset, erat terribilis. Quando igitur male fecerunt, vide quomodo eos puniit. Nam Deus quidem volebat eos abdicare, ipse vero non permittit; imovero totum fuit Dei; illo tanquam patre minante; magistro autem rogante ac deprecante, dicenteque, Mihi condona, et ab hoc tempore eum recipio. Sic desertum fuit ludus litterarius : et sicut pueri cum in ludo litterario fuerint longo tempore, volunt recedere : ita illi quoque tunc assidue quærebant Ægyptum, et flebant, dicentes : Periimus, consumpti sumus, interiimus : et tabulam eorum contrivit Moyses [2], cum veluti quædam nomina eis scripsisset. Quod etiam fecerit magister, cum accepta tabula eam viderit male scriptam, ipsam quoque jacit tabulam, magnam iram volens ostendere : et si confregerit, pater non irascitur. Nam ipse quidem ei scribendæ incubuerat : illi autem non ad eum aspicientes, sed alio conversi, se immodeste et insolenter gerebant : et sicut in ludo litterario, se inter se pulsant : ita tunc quoque se inter se jussit verberare et interimere. Et rursus sicut dans disciplinas, deinde exigens, et non inveniens, ita puniebat. Ut verbi gratia, quænam sunt lit-

[1] Hebr. x, 1. — [2] Exod. xvi.

teræ quæ Dei potentiam indicant? Quæ sunt, inquit, in Ægypto. Sed illæ litteræ significabant plagas, et quod puniat inimicos: et erant eis ludus litterarius accuratus. Quid enim erat aliud punitio inimicorum, quam vestrum beneficium? Alioqui autem vos quoque afficiebat beneficio, et perinde fuit, ut si quispiam dicat quidem se nosse litteras, sparsim autem interrogatus, non inveniat, et verberetur. Ita illi quoque dicebant quidem se nosse Dei potentiam, si sparsim autem ab eis exigeretur ipsa cognitio, ne præbebant quidem, et ideo verberabantur. Vidisti aquam? debes recordari aquæ quæ fuit in Ægypto. Nam qui ex aqua fecit sanguinem, poterit ipse quoque hoc facere. Sicut nos sæpe dicimus pueris, Cum videris in libro elementum, A, recordare quod id habebas in tabella. Vidisti famem? Recordare quod is ipse erat qui germina perdidit. Vidisti bella? Recordare diluvii. Vidisti magnos esse qui terram habitant? sed non majores Ægyptiis. Qui ex eorum medio te exemit, annon multo magis te cum sis extra servaverit? Sed non norant se de sparsis interrogari elementis; propterea verberabantur. Comederunt et biberunt et recalcitrarunt. Oportebat in manna non quærere voluptatem, cum inde ortum malum didicissent. Et idem faciebant quod puer ingenuus missus ad ludum litterarium, qui quærat degere cum servis, et eis ministrare; et cum necessarios ac ingenuo dignos cibos in mensa patris sedens sumere possit, malit frui fœdida et tumultu ac perturbatione plena servorum mensa. Ita et illi Ægyptum quærebant. Et dicebant Moysi; Certe, Domine[1]: omnia quæcumque dixeris faciemus, et audiemus. Et ut patre inemendabiles filios interimere volente, magister assidue deprecatur, id tunc sæpe factum est.

IV. Cur hæc a nobis dicta sunt? Quod a pueris nihil

[1] Exod. XXXIV.

differamus. Vis audire eorum quoque dogmata puerorum esse? «Oculum, inquit, pro oculo, et dentem pro den- »te[1]. » Merito. Nihil enim ad ultionem æque incitatur atque pueri animus. Nam quoniam rationis egestas est et animi motus ac perturbatio: magna autem egestas rationis, et considerationis est in illa ætate, merito ab iræ tyrannide opprimitur puer, et tanta tyrannide, ut sæpe cum ad terram se alliserit et surrexerit, aut irascens genu pulset, aut scabellum evertat, et ita dolorem sedet et iram extinguat. Tale quid etiam Deus fecit, oculum pro oculo dans exculpandum, et dentem pro dente, et Ægyptios perimens, necnon Amalecitas qui ipsos molestia affecerant. Et talia eis promittit, ut si quis dicat: Pater, ille me percussit. Deinde dicat pater: ille homo malus est, illum habeamus odio. Ita etiam Deus. Eis qui tibi sunt inimici ero inimicus, inquit, et eos qui te oderint odero. Et rursus quando precabatur. Balaam, puerilis erat quæ ipsis facta est animi demissio. Sicut enim pueri, cum quidpiam non formidabile vident, ut lanam et similia, statim timent; tuncque ne timere pergant, id ad manus illorum adducimus, et nutrices jubemus ostendere quid sit. Ita etiam fecit Deus. Quoniam vates erat terribilis, timorem illis convertit in audaciam: et sicut infantes qui ablactantur, omnia habent in parvis calathis: ita illis quoque dabat omnia, et multas delicias. Sed sicut infans requirit mammam, ita isti quoque Ægyptum, et quæ illic erant carnes. Quamobrem non aberraverit; qui Moysen[2] et doctorem, et altorem et pædagogum appellaverit, et ejus magnam dixerit esse sapientiam. Non sunt enim paria viris jam philosophis præesse, et pueris imperare, ratione minus præditis. Et si aliud quoque vultis audire. Sicut nutrix dicit infanti, Quando es egesturus, vestes tuas collige,

[1] Deut. XIX, 21. — [2] Laus Moysis.

et compone; et quandiu considebis. Ita etiam faciebat Moyses. Et sicut omnes animi motus et perturbationes tyrannidem exercent in pueris; nondum enim habent aurigam; inanis gloria, cupiditas, rationis egestas, ira, invidia; ita etiam in Judæis hæc omnia dominatum obtinebant: conspuebant, Moysem verberabant: et sicut puer accipit lapidem, et omnes clamamus: O ne jeceris, ta illi quoque lapides cupiebant adversus patrem, ille vero fugiebat. Et sicut si ornamentum aliquod habeat pater, ab eo petit puer ornamenti cupidus, ita etiam fecerunt Dathan et Abiron[1], insurgentes adversus sacerdotium. Erant autem omnium maxime invidi, rixosi et imperfecti in omnibus. Tunc ergo, dic mihi quæso, oportuit Christum apparere; tunc hæc præcepta dare philosophica; quando furebant libidine. quando erant equi in fœminas insanientes, quando serviebant pecuniæ et ventri? sed effudisset documenta philosophiæ disserens cum insipientibus: et neque hæc, neque illa didicissent: et sicut is qui ante elementa docet legere, nunquam ne elementa quidem docebit; ita tunc quoque: Sed non nunc. Nam per Dei gratiam multa mansuetudo et multa virtus ubique est plantata. Pro omnibus ergo gratias agamus, et ne simus nimium curiosi. Nam tempus nos nescimus, sed effector temporis, et opifex sæculorum. Omnibus ergo illi cedamus; hoc est enim Deum glorificare, de iis quæ facit, rationem non exigere. Sic et Abraham dedit gratiam Deo: «Persuasum habens, inquit, quod id quod promisit potens est etiam facere[2];» ille ne de futuro quidem est sciscitatus. Nos autem etiam de præteritis rationem inquirimus. Vide quanta sit amentia, quantum ingrati animi vitium. Sed de cætero desistamus: nihil enim ex eo lucri accipitur, sed magnum damnum: et grato simus animo

[1] Num. XXVI. — [2] Rom. IV, 21.

in nostrum Dominum : et Deo gloriam emittamus, ut pro omnibus offerentes gratiarum actionem, ejus misericordia dignemur; gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simulque sancto Spiritui gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Mysterium quod fuit absconditum a sæculis, et generationibus : nunc autem manifestatum est sanctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus; in gentibus, quod est Christus in nobis spes gloriæ. Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem in omni sapientia : ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu[1].

I. Cum dixisset ea quæ sumus assecuti[2], et ostendisset Dei benignitatem, et honorem, ex magnitudine eorum, quæ data sunt, rursus adducit aliam amplificationem, nempe quod nec ante nos quispiam eum novit. Quod etiam facit in Epistola ad Ephesios, dicens? Neque Angeli, neque Principatus, neque ulla alia creata virtus[3], sed solus Dei Filius novit. Ideo non solum dixit conditum, sed etiam absconditum : et quod etiamsi nunc factum sit, est tamen vetus : et quod Deus hæc ab initio volebat, et sic

[1] Coloss. I, 26-28. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 524-526. — [3] Ephes. III, 5.

erat constitutum. Cur autem, nondum dicit. « A sæculis, » inquit, ab initio. » Et mysterium jure vocat quod nemo noverat nisi Deus. Et ubi absconditum ? « In Christo : » Sicut dicit Epistola ad Ephesios : aut sicut quando dicit Propheta : « A sæculo et usque in sæculum tu es[1]. Nunc autem manifestatum est sanctis ejus, inquit, » Quamobrem totum est Dei dispensationis. Nunc autem manifestatum est, inquit; non dixit factum est, sed « Manifestatum » est sanctis ejus. » Itaque nunc quoque adhuc absconditur, siquidem manifestatum fuit solis sanctis. Ne illi ergo vos decipiant : nesciunt enim cur solis iis quibus voluit, inquït. Vide quomodo ubique reprimit eorum interrogationes. Quibus voluit Deus, inquit, notas facere. Ejus autem voluntas non caret ratione; eos gratiæ magis reddens obnoxios, quam si ipsos sineret de rebus a se recte gestis gloriari. Quidnam sint divitiæ gloriæ mysterii hujus in gentibus, graviter dixit et præclare, et ex magno affectu pondus addidit, amplificationum quærens amplificationes : est enim hoc quoque amplificationis, indefinite dicere, « Di» vitiæ gloriæ mysterii hujus in gentibus. » Nam maxime apparet in gentibus, sicut etiam dicit alibi : « Gentes pro » misericordia glorificare Deum[2]. » Nam apparet quidem etiam in aliis, multo magis autem in his magna gloria mysterii. Homines enim sensu minus præditos quam lapides, repente deduxisse ad dignitatem Angelorum, solummodo per nuda verba, et fidem solam, absque omni operatione, revera est gloria et divitiæ mysterii. Ut si quis canem fame et scabie perditum, turpem et deformem, et qui ne moveri quidem posset, sed jaceret, repente et hominem fecerit, et in sede regia ostenderit. Vide namque. Lapides adorabant et terram, et didicerunt quod et cœlo et sole sint meliores, et universus mundus eis serviat.

[1] Psal. LXXXIX, 2. — [2] Rom. XV, 9.

Erant captivi, et in vinculis diaboli: repente fuerunt supra caput ejus, eique imperabant, et eum flagellabant. Cum dæmonum essent captivi et servi, corpus Domini Angelorum et Archangelorum facti sunt. Qui ne quid esset quidem Deus sciebant, mox in eodem cum Deo throno consederunt. Vis videre innumerabiles gradus supra quos exilierunt? Oportebat primum discere quod lapides non sint dii. Secundo autem, quod non solum non sint dii, sed etiam minores hominibus. Tertio, quod et brutis minores. Quarto, quod et plantis. Quinto, quod extrema simul collegerunt. Quod non solum lapides, sed nec terra, nec animantia, neque plantæ, nec homo, nec cœlum, vel quod excelsius est, quod non lapides, non animalia, non plantæ, non elementa, non superna, non inferna, non homo, non dæmones, non Angeli, non Archangeli, non aliqua alia ex supernis illis Potestatibus, debet coli ab humana natura. Tanquam ex profundo aliquo haurientes discere oportebat, quod qui est omnium Dominus is est Deus: quod eum solum oportet colere, quod res pulchra et bona sit admiranda vitæ institutio: quod mors præsens non sit mors, quod vita non vita: quod corpus resurgat, quod incorruptibile fiat, quod ascendat in cœlos, quod assequatur immortalitatem, quod stet cum Angelis, quod illuc transferatur. Sed hunc qui illic erat in imo, cum hæc omnia superasset ac transiliisset, superius collocavit in throno: illum qui erat infra lapides, effecit superiorem Angelis et Archangelis et Thronis et Dominationibus. Revera bene dixit, quæ sunt divitiæ gloriæ hujus mysterii. Ac si quis philosophum quempiam stultum esse statim ostenderet. Imovero quidquid dixeris, nihil dices. Pauli namque verba indefinita sunt: « Quæ sunt divitiæ, inquit, » gloriæ mysterii hujus in gentibus; » quod est Christus in vobis? Rursus oportebat scire, quod qui est superior om-

nibus, et imperat Angelis, et in alias omnes Potestates obtinet dominatum, descendit infra, et factus est homo, et passus est innumerabilia, et resurrexit, et est assumptus.

II. Hæc omnia erant illius mysterii : et cum encomio id ponit dicens : « Quod est Christus in vobis. » Si est autem in vobis, cur Angelos quæritis doctores ? Mysterii hujus. Est enim aliud quoque mysterium. Sed hoc est revera mysterium quod nemo novit, quod est admirabile, quod est præter communem expectationem, quod abscondebatur. Quod est, inquit, Christus in vobis, « Spes gloriæ, » quem nos annuntiamus, a superis eum ferentes. Quem nos, non Angeli, docentes et admonentes, non imperando, neque cum necessitate. Nam hoc quoque est Dei benignitatis, non adduci tyrannice. Quoniam illud docentes, erat magnum, subjunxit, admonentes; quod magis erat patris quam doctoris et magistri. Quem nos, inquit, annuntiamus, admonentes omnem hominem, et docentes omnem hominem in omni sapientia : id est, cum omni sapientia et prudentia; vel omnia in sapientia dicentes. Itaque omni sapientia est opus. Talia enim posse discere non est quorumvis. « Ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu. » Quid dicis, omnem hominem? Certe, inquit, nostrum studium in eo ponimus. Quid enim si non hoc fiat? Studuit beatus Paulus perfectum facere. Igitur hoc est perfectio; illud autem res est imperfecta. Quo fit ut si quis non omnem habeat sapientiam, sit res imperfecta. « Perfectum in Christo Jesu. » Non in lege, neque in Angelis : illud enim non perfectum. In Christo; hoc est, in cognitione Christi. Qui scit quid Christus fecerit, plus sapit quam Angeli. « In Christo Jesu, in quo et laboro certando[1]. » Non leviter nec quomodocumque, inquit, studeo, sed laboro decertans cum multo studio, id est, cum

[1] Coloss. I, 29.

multis vigiliis. Si ego pro vestris bonis adeo vigilo, multo magis vos debetis. Deinde rursus ostendit rem esse divinam. « Secundum operationem ejus quæ operatur in » me in virtute. » Ostendit hoc esse opus Dei. Qui ergo me ad hoc facit fortem et robustum, palam est quod hoc velit. Et ideo dicit initio, « Per voluntatem Dei. » Quamobrem non solum hoc posuit utens modestia, sed et vere dicens : « Certando. » Hoc dicens, ostendit esse multos qui cum eo pugnant. Deinde rursus magna est benevolentia. « Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam » pro vobis, et pro iis qui sunt Laodiceæ[1]. » Deinde ne hoc videatur esse eorum imbecillitatis, conjunxit etiam alios, et nondum reprehendit. « Et quicumque non vide» runt faciem meam in carne. » Divine hic ostendit se eos assidue videre in spiritu. Suo autem testimonio eis tribuit multam dilectionem. Ideo infert « Ut consolentur corda » ipsorum, instructi in charitate, et in omnes divitias ple» nitudinis intellectus in agnitione mysterii Dei patris et » Christi Jesu : in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et » scientiæ absconditi[2]. » Jam dogma aggredi contendit et enititur : neque accusans, neque eos liberans ab accusatione. Certamen, inquit, habeo, seu contendo et laboro. Quare? Ut sint compacti. Hoc est quod dicit, ut stent firmi et stabiles in fide. Sed non sic ponit, verum resecat quæ sunt accusationis; hoc est, ut sint uniti cum charitate; neque cum necessitate, neque cum violentia. Nam sicut dixi, absque molestia illos semper hortatur; et propterea dicit : Angor quia cum dilectione, et lubenter agere volo. Non ore solum, neque temere et inconsiderate fieri volo congregationem : sed ut corda eorum accipiant consolationem : compactorum in charitate in omnes divitias certæ persuasionis intellectus, hoc est, ut non de ulla re dubi-

[1] Coloss. II, 1. — [2] Ibid. 2, 3.

tent : ut de omnibus sint plene persuasi. Certam autem et plenam persuasionem dixit eam quæ est per fidem : est enim etiam persuasio per ratiocinia; sed illa nihili est æstimanda. Scio vos credere, sed volo vos esse plene persuasos. Non in divitias solum, sed in omnes divitias. Ut sitis in omnibus et plene persuasi. Vide autem beati hujus prudentiam. Non dixit : Male facitis quod non plenam habetis persuasionem, nec eos accusavit : sed, Nescitis quomodo studeam, ut plene persuasum habeatis cum intelligentia, non temere, nec leviter. Nam quoniam dixit fidem : Ne existimetis, inquit, quod temere dixerim et inutiliter, sed cum intelligentia, cum charitate. « In agnitione mys» terii Dei patris et Christi. » Quamobrem hoc est Dei mysterium, per Filium adduci; et Christi, « In quo sunt om» nes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. » Si autem sunt in ipso, sapienter quoque nunc venit. Cur ergo stulti quidam criminantur? Vide quomodo loquitur cum simplicioribus. « In quo sunt omnes thesauri. » Ipse novit omnia. « Absconditi. » Nam ne jam existimetis vos habere universum. Sunt enim absconditi etiam ab Angelis, non a vobis solis. Quamobrem sunt ab eo omnia petenda : ipse dat sapientiam et cognitionem. Dicendo ergo thesauros, ostendit multitudinem; dicendo vero, omnes, eum nihil ignorare; dicendo autem absconditi, quod solus sciat. » Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate ser» monum [1]. »

III. Vides, inquit, me hæc dixisse, ne quæratis ab hominibus. Decipiat, inquit, in probabilitate sermonis. Quid tum enim si dicit probabiliter? « Nam et si in corpore ab» sens sum : sed spiritu vobiscum sum [2]. » Consequens erat dicere; nam si carne absum, novi tamen deceptores. Nunc autem desiit in encomium. « Gaudens et videns ordinem

[1] Coloss. II, 4. — [2] Ibid. 5.

» vestrum, et firmamentum ejus, quæ in Christo est, fidei » vestræ. Ordinem, » bene constitutum dicit ordinem. « Et » firmamentum fidei, quæ in Christo est. » Hæc magis sunt laudis : et non dixit fidem, sed firmamentum, tanquam militibus ordinate firmiterque stantibus. Quod est firmum ac solidum non dolus labefactat, non tentatio. Non solum, inquit, non cecidistis, sed nec ordinem vestrum confudit aliquis. Se ipsis stitit et exhibuit, ut timerent tanquam præsentem. Sic enim servatur ordo, nempe id quod ex soliditate ac firmamento est condensatum. Sic enim fit firmamentum, quando multa coacta ac congregata dense et indivulse conglutinaveris, ut fit in muro : hoc autem est opus charitatis. Eos enim qui apud se sunt, quando exacte conglutinarit ac conjunxerit, fortes reddit ac solidos. Fides quoque rursus hoc ipsum facit, quando non sinit ingredi ratiocinia. Nam sicut ratiocinia dividunt et concutiunt, ita consolidat fides et condensat. Quia enim Deus nos majoribus affecit beneficiis, quam quæ possit humana ratio assequi, merito fidem introduxit. Fieri enim non potest ut sit firmus ac solidus, qui exigit rationes. Ecce enim quæ graviora et majora sunt apud nos, ratiociniis vacua, soli adhærent fidei. Nusquam est Deus, et est ubique. Quid est hoc magis a ratione alienum? Unumquodque per se est perplexum et refertum hæsitatione. Non est enim in loco; neque est ullus in quo sit locus. Non est genitus; non se ipsum fecit, non cœpit esse. Quænam ratio hæc susceperit, si non sit fides? Annon videtur esse ridiculum, et nullum habere finem magis quam ænigma? Atque quod sit sine principio, et ingenitus, et incircumscriptus, et infinitus, ita est dubium et perplexum. Quod sit autem incorporeus, videamus num possimus indagare ratione. Deus est incorporeus. Quid est incorporeus? Solum verbum nudum : mens enim nihil suscepit, neque sibi figu-

ram impressit. Nam si figuram impresserit, venit ad naturam, et ea quæ sunt efficientia corporis. Quamobrem dicit quidem ore; sed quid dicat non novit cogitatio, aut unum solum, nempe quod non sit corpus, hoc solum novit. Et quid dico de Deo? In anima enim quid est incorporeum, quæ est facta, quæ inclusa, quæ circumscribitur? Dic, ostende: sed non potes. Est aër? Sed aër est corpus, etiamsi non solidum, et ex multis constat quod sit corpus laxum. Ignis est corpus: sed operatio animæ est incorporea. Quare? Si quidem omnia pervadit. Si ipsa est corpus, in loco est incorporeum. Ergo circumscribitur. Quod autem circumscribitur, est in figura. Figuræ autem ex linea: lineæ autem sunt corporum. Rursus quod est expers figuræ quamnam habet notionem? Non habet figuram, non formam, non locum. Vides quomodo mens caligat? Rursus natura illa non est capax malorum, sed et sua sponte quispiam est bonus. Est ergo capax. Sed dici non potest, absit. Rursus ad hoc ut esset, volens deductus est, an nolens? Sed nec hoc dici potest. Rursus circumscribit orbem terræ, annon? Si non circumscribit, ipse circumscribitur. Si autem circumscribit, est infinitus natura. Rursus circumscribit se ipsum? si circumscribit se ipsum, non est ergo sibi sine principio, sed nobis. Non est ergo natura sine principio. Ubique oportet dare contraria. Vides quanta sit caligo, et quod ubique opus sit fide. Ipsa est firma ac solida. Sed si vultis, veniamus ad his minora. Habet operationem illa essentia. Et quid est in eo operatio? Motus-ne aliquis? Non est ergo immutabilis. Nam quod movetur, non est immutabile. Nam ex immobilitate movetur, sed tamen movetur, et nunquam stat. Quonam autem motu, dic quæso? Apud nos enim sunt septem, sursum, deorsum, intra, foras, dextra, sinistra, circulariter; aut si non hoc, augmentum, dimi-

nutio, ortus, interitus, alteratio. Sed nullo horum, verum eo motu quo mens, movetur. Sed nec hoc quidem : absit. In multis enim etiam absurde mens movetur : Velle est operari. Omnes autem homines vult esse bonos et salvos. Quomodo non fit? Sed aliud est velle, aliud operari. Ad operationem ergo non sufficit velle. Quomodo ergo dicit Scriptura, « Omnia quæcumque voluit fecit[1] ? » Et rursus, leprosus dicit Christo, « Si velis, potes me mundare[2]. » Vultis aliud quoque dicam? Quomodo ex iis, quæ non erant, facta sunt quæ sunt? Quomodo in nihilum dissolvuntur? Quid est cœlo altius? Illo autem altius quid? Et illo quid? Et quid post illud? et hoc in infinitum. Quid infra terram est? mare : et post ipsum quid? et rursus post illud? Sed in dexteris et sinistris nonne eadem est dubitatio?

IV. Sed hæc quidem sub aspectum non cadunt. Vultis in iis quæ cernuntur deducamus orationem? In iis quæ jam evenerunt? Dic mihi quomodo bellua Jonam habebat in ventre, et non peribat? Annon id est expers rationis? Annon temere movetur? Quomodo justo pepercit? Quomodo calor non eum suffocavit? Quomodo non putrefecit? Nam si in profundo solum esse, periculosum est, esse etiam in visceribus, et in illo calore, longe periculosius. Quomodo illinc spirabat aërem? quomodo duobus animantibus sufficiebat respiratio? Quomodo autem eum evomuit illæsum? Quomodo et loquebatur? Quomodo et apud se erat et precabatur? Annon sunt hæc incredibilia, si ratione exquiramus? Sin autem fide, valde credibilia. Dicam et quod est hoc amplius. Frumentum in sinu terræ corrumpitur et resurgit. Vide miracula contraria, et quæ alterum ab altero vincuntur. Est mirandum quod non putruerint : est mirandum quod putrefacta resurrexerint.

[1] Psal. CXIII, 1. — [2] Matth. VIII, 2.

Ubi sunt qui non credunt resurrectioni, et dicunt : Hoc os quomodo huic conglutinatur? et ejusmodi fabulosa introducunt. Dic mihi Elias, quomodo ascendit in curru ignis? Ignis solet urere, non sursum tollere. Quomodo vivit tantum tempus? In quo est loco? Quare hoc factum est? Quo autem translatus est Enoch? Eo-ne cibo vescitur quo nos? Et quid vetat quominus sit hic? At non vescitur? et cur fuit translatus? Vide Deum paulatim nos erudientem. Transtulit Enoch : hoc non est magnum. Hoc nos rursus docuit in Eliæ in altum evectione. Rursum inclusit Noë in arca. Neque hoc est ita magnum. Hoc nos docuit in Prophetæ inclusione in ceto. Sic vetera quoque præcursoribus opus habuerunt et figuris. Sicut enim in scalis primus gradus transmittit ad secundum; a primo autem non licet venire ad quartum, et iste ad illum, ut ille ad istum sit via : neque ante primum fieri potest ut veniatur ad secundum; ita hic quoque. Et vide signa signorum : et videbis hoc in scala quam vidit Jacob. Superius quidem firmus et stabilis stabat Dominus : inferius autem Angeli ascendebant et descendebant. Prophetice nuntiabatur quod Filium haberet Pater : oportebat hoc credi. Undenam vis ostendam signa? ab alto infra, ab imo supra? Ostendendum erat quod gignat impatibiliter; propterea genuit primum sterilis. Imovero ab alto petitum ducamus sermonem. Credi oportebat quod ex ipso. Quid ergo? hoc fit, sed obscure, utpote in umbra et figura; sed fit : et procedendo fit quodam modo manifestius. Ex homine solo est mulier, et ille manet integer. Rursus conceptionis ex virgine oportebat esse aliquod signum. Parit sterilis, non semel, sed bis et ter, et sæpe. Generationis ergo ex virgine sterilis fuit quidem typus, et illa mentem transmittit ad fidem. Hoc rursus fuit typus quod solus Deus possit gignere.

[1] 4 Reg. II.

Si enim quod est præstantius homo, etiam absque eo paritur, multo magis generatur ex eo quod est illo præstantius. Est alia quoque generatio typus veritatis; nempe nostra ex spiritu. Hujus rursus typus est sterilis, quoniam non ex sanguinibus. Ipsa vero supernæ generationis typus est. Atque illa quidem ostendit ejus impatibilitatem; hæc vero ex solo posse generari. Est Christus superne in omnes dominatum obtinens. Oportebat hoc credi. Fit hoc in terra in homine. « Faciamus hominem, inquit, ad ima» ginem et similitudinem nostram[1], » ut brutis omnibus imperet. Ita non verbis, sed rebus etiam nos docuit. Naturæ separationem significat paradisus, et omnium optimum et præstantissimum esse hominem. Christus erat resurrecturus : vide jam quot signa; Enoch, Elias, Jonas, quæ facta sunt in fornace, quæ tempore Noë facta est inundatio, semina, plantæ, nostra, et omnium animalium generatio. Nam quoniam in hoc omnia periclitabantur, hoc maxime omnium multas habuit figuras. Quod omnia non sine providentia gerantur, ex iis quoque quæ apud nos fiunt potest conjici. Nullum enim eorum sine providentia manet. Sed et greges, alia omnia opus habent ut regantur. Et quod casu non facta sint omnia, ostendit gehenna : ostendit etiam diluvium quod fuit tempore Noë, ignis, demersio Ægyptiorum, quæ facta sunt in deserto. Oportebat et baptismum multa præcedere; facta sunt illa, quæcumque in aqua, atque alia innumerabilia, ut quæ facta sunt in veteri, quæ in piscina; quod qui sanus non erat mundaretur, ipsum diluvium, baptisma Joannis. Oportebat credi, quod filium suum tradat Deus : hoc prius fecit homo. Quis ille? Abraham patriarcha. Horum ergo omnium typos, si velimus, inveniemus, si quæramus in Scriptura. Sed ne defatigemur, verum in his nos compo-

[1] Gen. I, 26.

namus. Firmam et stabilem habeamus fidem: exactam et accuratam ostendamus vitæ nostræ institutionem; ut cum per omnia Deo gratias egerimus, promissis etiam iis qui diligunt eum dignemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati et superædificati in ipso, et confirmati in fide, sicut et didicistis, abundantes in illa in gratiarum actione[1].

I. Prius illos proprio prævenit testimonio, dicens, « Sicut » accepistis. » Nihil alienum, inquit, introducimus; ergo neque vos. « In eo ambulate. » Ipse enim est via quæ adducit ad Patrem. Non in Angelis, non illuc ducit hæc via. « Ra- » dicati; » hoc est fixi ac stabiles, non aliquando quidem hanc; aliquando vero illam; sed radicati. Quod est autem radicatum seu quod radices egit, non poterit transmoveri. Vide quam proprias et appositas ponit dictiones. « Et su- » perædificati, » inquit, hoc est, mente ad ipsum pertingentes. « Et confirmati in ipso : » hoc est, ipsum tenentes, tanquam super fundamentum ædificati. Ostendit eos cecidisse : Hoc enim indicat illud, Ædificati. Revera enim

1 Coloss. II, 6, 7.

ædificium est fides : et opus est forti fundamento, stabilique et tuta ædificatione. Nam si quis in tuto non ædificaverit, labascit. Et si tuto, et non firmetur, non stat amplius. « Sicut et didicistis. » Rursus sicut, significat nihil novum dici. « Abundantes, inquit, in illa in gratiarum actione. » Hoc est, enim eorum qui sunt memores beneficii : non solum, inquam, gratias agere, sed cum magna abundantia : plus quam didicistis, si fieri potest, cum magna animi contentione. « Videte ne quis vos decipiat[1]. » Vides quomodo ostenderit esse furem, et alienum, et sensim ingredientem ? Jam enim statuit ipsum ingredientem. Et pulchre dixit συλαγωγῶν, suffurantem ; ut si quispiam aggerem inferne suffodiens, sui sensum non præbeat, illud vero labatur ; sic ille facit. Videte ergo : hæ sunt enim illius partes ne sensum quidem sui præbere. « Per philosophiam. » Deinde quoniam veneranda videtur esse philosophia, addidit. « Et » inanem fallaciam. » Est enim bona quoque deceptio et bonus dolus quo multi sunt decepti, quem non fallaciam quidem aut deceptionem oportet vocare. De qua dicit Jeremias : « Decepisti me, Domine, et deceptus sum[2]. » Nam quod est hujusmodi, ne deceptio quidem dicendum est. Nam et patrem suum decepit Jacob, sed non erat deceptio, verum dispensatio. Per philosophiam, inquit, et inanem fallaciam, « Secundum traditionem hominum, secun» dum elementa mundi, et non secundum Christum. » Jam attingit reprehensionem dierum observationis, elementa mundi dicens solem et lunam. Sicut etiam dicebat in Epistola ad Galatas : « Quomodo convertimini ad infirma et » egena mundi elementa[3] ? » Et non dixit dierum observationes, sed totius mundi præsentis : ut ostendat quam sit res vilis. Nam si mundus nihil est, multo magis elementa. Cum ergo ostendisset quam multis affecti fuerint benefi-

[1] Coloss. II, 8. — [2] Jerem. XX, 7. — [3] Gala t. IV, 9.

ciis, tunc affert accusationem, ut majorem ostendat, et arguat auditores. Hoc etiam semper faciunt Prophetæ, prius ostendunt beneficia, et tunc augent accusatione; sicut dicit Esaïas: «Filios genui, et exaltavi, ipsi vero me » spreverunt. » Et rursus, « Popule meus, quid feci tibi, aut » in quo te dolore affeci, et tibi molestus fui[1]? » Et David, ut quando dicit: « Exaudivi te in abscondito tempestatis. » Et rursus, « Aperi os tuum, et implebo illud[2]. » Et ubique sic invenies. Si ergo illi quidquam dicerent, non persuaderi oportet: nunc autem, etiam absque beneficiis, illa oporteret fugere. « Et non secundum Christum. » Nam etsi ita res se haberet ut possetis et huic et illi servire, ne sic quidem oporteret. Nunc autem non sinunt illa vos esse secundum Christum: ea vos inde abducunt. Cum prius græcas labefactasset observationes, tunc etiam evertit judaïcas. Nam et Græci et Judæi plura observabant. Sed illi quidem ex philosophia; hi vero ex lege. Prius ergo accedit ad eos apud quos majora erant accusanda. Quomodo non secundum Christum? « Quia in ipso habitat om» nis plenitudo Divinitatis corporaliter, et estis in illo re» pleti. Qui est caput omnis principatus et potestatis[3]. »

II. Vide quomodo in eorum accusatione illud confodit, prius ponens solutionem, et tunc objectionem: minime enim suspecta est hæc solutio, et magis admittit auditor, utpote cum qui dicit, non ad id studium conferat. Nam illic quidem etiam contendit ne vincatur: hic autem minime. « Quia in ipso habitat. » Hoc est, quia Deus in ipso habitat. Sed ne existimes eum esse conclusum tanquam in corpore, dicit: « Omnis plenitudo Divinitatis corporaliter: » et estis in illo repleti[4]. » Alii aiunt eum dicere Ecclesiam ab ejus Divinitate repletam, sicut alibi dicit: « Qui omnia

[1] Isaï. I, 2, et Mich. VI, 3. — [2] Psal. LXXX, 8. — [3] Coloss. II, 9. — [4] Ibid. 10.

»implet in omnibus[1]; » corporaliter autem est, tanquam corpus in capite. Quomodo ergo non subjunxit: Quæ est Ecclesia? Quidam aiunt eum de Patre dicere, Divinitatis plenitudinem in ipso habitare; sed perperam. Primum quidem, quia habitare non proprie dicitur de Deo. Secundo, quia plenitudo non est quæ suscipitur. «Nam Do- »mini est terra, et plenitudo ejus[2]. » Et rursus Apostolus, «Donec plenitudo gentium advenerit[3]. » Totum dicitur plenitudo. Deinde quid sibi vult illud, « Corporaliter ?» Sicut in capite. Cur autem rursus idem dicit: « Et estis in »illo repleti? » Quid ergo illud est? Quia nihil minus habetis quam ille. Sicut in illo habitavit, ita etiam in vobis. Semper enim contendit Paulus ut nos adducat prope Christum: ut quando dicit: « Conresuscitavit, et consedere »fecit: » et, « Si sustinuerimus, et conregnabimus: » et, « Quomodo non etiam cum ipso omnia nobis donabit[4]; » vocans etiam cohæredes. Deinde de dignitate, « Et ipse est »caput omnis principatus et potestatis. » Qui est superior omnibus, et causa omnis principatus et potestatis, annon est consubstantialis? Deinde admirabiliter subjunxit beneficium, et multo admirabilius quam in Epistola ad Romanos. Nam illic quidem dicit: « Circumcisio cordis in spiritu, »non littera[1]: » hic autem, in Christo. « In quo et circum- »cisi estis circumcisione non manu facta, in expoliatione »corporis carnis, sed in circumcisione Christi[2]. » Vide quomodo proxime ad rem accedit. Dicit in expoliatione, non dixit in spoliatione. Expoliationem corporis peccatorum, Veterem dicit vitam. Eadem assidue et varie versat, sicut superius dicebat: « Qui eripuit nos a potestate tenebrarum, »et abalienatos reconciliavit ut essemus sancti et incul-

[1] Ephes. I, 13. — [2] Psal. XXIII, 1. — [3] Rom. XI, 25. — [4] Ephes. II, 6; I Tim. I, 12, et Rom. VIII, 23, et 17. — [5] Rom. II, 29. — [6] Coloss. II, 11.

» pati[1]. » Non amplius, inquit, in gladio est circumcisio, sed in ipso Christo. Non enim manus infert, sicut illic, hanc circumcisionem, sed spiritus. Non partem, sed totum hominem circumcidit. Corpus est et hoc, et corpus est illud : sed illud quidem carne, hoc vero spiritualiter circumciditur, sed non sicut Judæi. Non enim carnem, sed peccata exuistis. Quando et quomodo ? In baptismate. Et quod vocat circumcisionem, vocat etiam sepulcrum. Vide quomodo rursus transit ad justificationes. Peccatorum, inquit, carnis, quæ fecerunt in carne. Dicit majus circumcisione. Non enim jecerunt id quod est circumcisum, sed perdiderunt, sed corruperunt. « Consepulti ei, inquit, in » baptismo, in quo et consurrexistis per fidem operationis » Dei, qui suscitavit illum a mortuis[2]. » Sed non est solum sepulcrum. Vide enim quid dicat : « In quo et consurrexis- » tis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mor- » tuis. » Recte dixit : totum enim est fidei. Credidistis quod Deus potest suscitare ; et ita suscitati estis. Deinde et quod est fide dignum : Qui suscitavit, inquit, illum a mortuis. Jam ostendit resurrectionem. « Et vos cum mortui essetis » in delictis et præputio carnis vestræ, convivificavit cum » illo[3]. » Eratis enim morti obnoxii. Quod si etiam mortui essetis; non frustra. Sed utili morte essetis mortui. Vide quomodo rursus ostendit quænam erant meriti, per ea quæ subjunxit : « Donans nobis omnia delicta, delens quod ad- » versus nos erat chirographum decreti, quod erat contra- » rium nobis. Et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci : » et expolians principatus et potestates, traduxit confiden- » ter palam, triumphans illos in semetipso[4]. » Donans nobis, inquit, omnia delicta; quænam? quæ efficiebant mortalitatem. Et quid? Sivit-ne ea manere? Nequaquam, sed delevit, non solum expunxit, sed delevit, ita ut non appa-

[1] Coloss. 1, 21. — [2] Id. II, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Ibid. II, 14, 15.

rerent. In decretis, inquit, seu dogmatibus. In quibusnam? In fide. Sufficit ergo credere. Non operibus opera; sed opera fidei addidit. Et quid postea? Remissioni rursus subjungit deletionem. Et ipsum, inquit, tulit de medio. Et ne sic quidem servavit, sed et id disrupit affixum cruci. « Expolians principatus et potestates, traduxit confidenter » palam, triumphans illos in semetipso. » Nusquam locutus est tam magnifice.

III. Vides quantum posuerit studium ut deleretur chirographum? nempe eramus omnes obnoxii peccato et pœnæ: ipse punitus solvit et peccatum et pœnam. Punitus autem fuit in cruce. Illic ergo ipsum affixit: deinde ut qui haberet potestatem ipsum disrupit. Quodnam chirographum? Aut id dicit quod dicebant Moysi, « Quæcumque » dixit Deus faciemus et audiemus[1]. » Aut si non hoc, quod Deo debeamus obedientiam. Aut si non hoc, id quod tenebat diabolus, chirographum quod Deus fecit Adamo dicens: « Quo die e ligno comederis, morieris[2]. » Hoc ergo chirographum tenebat diabolus: nec id nobis dedit Christus, sed ipse id scidit. Quod quidem est ejus qui lætus remittit. « Expolians principatus et potestates. » Diabolicas dicit potestates: vel quia eas induerat humana natura: aut quoniam eas habebat tanquam ansam; homo factus amovit ansam. Hoc sibi vult illud, Traduxit? Recte dixit, « Traduxit. » Nunquam tam turpiter et indecore se gessit diabolus. Nam cum eum se habiturum expectaret, etiam quotquot habuit perdidit: et corpore affixo mortui resurgebant. Illic vulnus accepit diabolus, cum id letale accepisset a corpore mortuo. Et sicut athleta existimans se percussisse adversarium, letale vulnus accipit; ita etiam hic ostendit quod secure et confidenter mori, est probrum et dedecus diaboli. Ille enim omnia fecisset si potuisset,

[1] Exod. XXIV, 3. — [2] Gen. II, 17.

ut persuaderet hominibus eum non esse mortuum. Nam quoniam totum quod postea futurum erat tempus, erat signum et indicium resurrectionis : mortis autem; si non illud fuisset, non futurum erat aliud tempus, propterea mortuus quidem est publice, omnibus videntibus. Non resurrexerit autem publice, ut qui sciret tempus quod postea erat futurum, veritati laturum testimonium. Nam quod mundo vidente supra in ligno occisus sit serpens, hoc est admirabile. Quid enim non fecit diabolus ut clam moreretur? Audi Pilatum dicentem : «Tollite ipsum vos et » crucifigite : ego enim nullam invenio in eo causam[1]. » Et rursus ipsi dicebant Judæi : « Si filius Dei es, descende de » cruce[2]. » Jamvero quoniam letale vulnus accepit, et non descendit, propterea etiam mandatus est sepulturæ : quoniam fieri poterat ut statim resurgeret, ut res crederetur. Atqui in morte quidem privatorum, licet eam imputare animi deliquio : hic autem non ita. Milites enim non fregerunt ejus crura, sicut aliorum, ut manifestum esset eum esse mortuum : et manifesti sunt qui ejus corpus sepelierunt : propterea ipsi Judæi cum militibus obsignant lapidem. Hoc enim erat in quo maxime omnium ponebatur studium, ne id adumbraretur ac tegeretur, et ut essent testes ab inimicis, a Judæis. Audi ipsos dicentes Pilato : « Dixit seductor ille adhuc vivens : Post tres dies resur» gam. Jube ergo a militibus custodiri sepulcrum[3] : » quod ipsi fecerunt. Audi ipsos quoque postea dicentes Apostolis, « Vultis inducere super nos sanguinem viri hujus[4]. » Ipsius crucis modum non sivit contumelia affici. Nam quoniam Angeli nihil tale sunt passi, propterea facit omnia : ostendens quod rem magnam et præclaram mors gesserit. Ea enim fuit tanquam singulare certamen. Percussit Christum mors; sed Christus percussus eam postea

[1] Joan. XIX, 6. — [2] Matth. XXVII, 42. — [3] Ibid. 63. — [4] Act. V, 28.

sustulit. Mortuo corpore solutus est qui videbatur esse immortalis : et hoc vidit orbis terræ. Et quod est admirabile, hoc alteri non commisit : sed factum est rursus aliud chirographum, non tale quale prius.

IV. Videte ergo ne ex eo arguamur et convincamur, postquam dixerimus, Abrenuntiamus Satanæ, et tecum conjungimur, Christe. Vel potius non est hoc vocandum chirographum, sed fœdus et pactum conventum. Est enim chirographum quando quispiam est debito obnoxius. Hoc autem est fœdus et pactum conventum, non continet pœnam, neque dicit : Si hoc, si non hoc : quod dixit Moyses aspergens sanguinem testamenti. Deus quoque vitam promisit æternam. Hæc omnia sunt pactum conventum. Illic servus agit cum Domino, hic amicus cum amico. « Quo » die, inquit, comedes, morieris[1]. » Statim minæ. Hic autem nihil hujusmodi. Hic nuditas, et illic nuditas. Sed illic quidem cum peccasset nudatus fuit, quoniam peccavit : hic autem nudatur ut liberetur. Exuit tunc ille gloriam quam aliquando habuit; nunc hic veterem exuit hominem : et priusquam ascendat tam facile exuit quam vestimenta. Ungitur sicut athletæ stadium ingressuri. Simul enim nascitur, et non sicut primus ille qui paulatim; sed statim. Non sicut olim sacerdotes solo capite, imovero amplius. Nam ille quidem capite, aure dextera, manu, ut et ad obedientiam, et bona opera eum excitaret. Hic autem totus ungitur. Non solum enim venit ut doceatur, sed etiam ut decertet et exerceatur. Ad alteram reducitur creaturam. Nam quando confessus fuerit vitam æternam, confessus est aliam creaturam. Accepit pulverem e terra, et finxit hominem. De cætero autem non pulverem, sed Spiritum sanctum. Hoc fingitur : hoc componitur. Sicut et ipse in utero Virginis. Non dixit, in paradiso, sed, in

[1] Gen. II, 7.

cœlo. Non enim quoniam subjecta est terra, existimes esse in terra. Illuc translatus es in cœlum. Illic hæc fiunt inter Angelos. sursum animam tuam sumit Deus, sursum eam componens et concinnans : te sistit ad sedem regiam. Fingitur ac formatur in aqua, animæ respondentem accipit spiritum. Postquam autem homo fuerit formatus, non ducit ad eum bestias, sed dæmones, et eorum principem : et dicit, « Calcate super serpentes et scorpiones[1]. » Non dicit, « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem » nostram[2]. » Sed quid? dat eis filios Dei fieri : qui non ex sanguinibus, sed ex Deo, inquit, nati sunt. Deinde ne audias serpentem, statim doceris dicere : Abrenuntio tibi, id est, quidquid dixeris, te non audiam. Deinde ne per alios te expugnet, dicit : Et pompæ tuæ, et cultui tuo, et Angelis tuis. Posuit eum non ut custodiret paradisum, sed ut versaretur in cœlo. Cum primum enim ascenderit, hæc verba loquitur : « Pater noster qui es in cœlis, fiat voluntas tua sicut » in cœlo et in terra[3]. » Non in faciem cadit puer : non lignum vides, neque fontem, sed ipsum Dominum statim amplecteris, commisceris cum corpore, conspergeris cum corpore, quod supra situm est, quo diabolo non licet accedere. Non est mulier ut accedat et decipiat tanquam imbecilliorem. Non est enim, inquit, fœmina, nec masculus[4]. Nisi tu ad ipsum descenderis, non poterit ubi es ascendere. Tu enim es in cœlo. Cœlum autem non patet diabolo. Non habet lignum quo cognosci potest bonum et malum, sed solum lignum vitæ. Non amplius a latere tuo mulier, sed omnes unum sumus a latere Christi. Nam si qui sunt uncti ab hominibus, nihil patiuntur a serpentibus, neque tu patieris aliquid quandiu fueris unctus, ut possis serpentem tenere et suffocare, calcare super serpentes et scorpiones. Sed sicut magna sunt dona, ita quoque magnum est supplicium.

[1] Luc. x, 19. — [2] Gen. I, 26. — [3] Matth. VI, 9. — [4] Galat. III, 28.

Non licet ei qui cecidit e paradiso, habitare ex adverso paradisi, neque reverti eo unde excidimus. Sed quid postea? Gehenna et vermis non desinens. Sed absit ut quisquam ex nobis sit obnoxius huic supplicio : sed ex virtute viventes, studeamus ea agere quæ ei recta videntur et sunt grata. Deo placeamus, ut possimus et a suppliciis liberari, et æternis bonis perfrui, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT II.

Nemo ergo vos judicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ : et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei [1].

I. Cum prius dixisset ænigmatice, « Videte ne quis vos » decipiat secundum traditionem hominum : » et rursus superius, « Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in pro» babili sermone ; » et præoccupasset animum, et effecisset sollicitum : deinde interposuisset beneficia, et id am-

[1] Coloss. II, 16-19.

plificasset; tunc subjungit reprehensionem, et dicit, « Nemo » ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei » festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum. » Vides quomodo ea deprimit? Si ea, inquit, assecuti estis, cur vos parvis redditis obnoxios? Et extenuat dicens; Aut in parte diei festi. Non enim tenebant omnia priora; aut neomeniæ, aut sabbatorum. Non dixit, ne ergo servetis: sed, ne quis vos judicet. Ostendit ipsos transgredi et solvere: in alios autem crimen transtulit. Ne sustineatis, inquit, eos qui judicant: sed ne hoc quidem. Verum cum eis solum disserit, non eis os obstruens ac eos reprimens, dicendo, non debetis dijudicare. Sed hæc non attigit. Non dixit, in mundis et immundis. Neque dixit in scenopegiis et azymis et pentecoste; sed, in parte diei festi. Non enim audebant totum servare. Et si servabant, non ut festum agerent. « In parte, » inquit: ostendens quod magna ex parte sit solutum. Nam etsi sabbatum agebant, non tamen exacte et accurate. « Quæ sunt umbra futurorum. » Novi, inquit, testamenti: « Corpus autem Christi. » Alii quidem sic puncto distinguunt. Corpus autem Christi; Veritas autem in Christo fuit. Alii vero, Corpus Christi bravium nemo vobis intervertat, seu intercipiat, καταβραβευθῆναι enim quo verbo Paulus utitur, est quando aliorum quidem et victoria, aliorum vero bravium, seu præmium, quando victoriam assecuto insultatur. Stas supra diabolum et peccatum, quid peccato te rursus subjicis? Propterea dicebat eum esse debitorem legis implendæ. Et rursus, « Num in» ventus est Christus minister peccati [1]? » quod dicebat scribens ad Galatas. Quando eis iram movit dicendo, præmium intervertat, tunc incipit. « Volens, inquit, in humi» litate et religione Angelorum [2]. » Quæ non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ. Quomodo in humilitate?

[1] Galat. v, 2. — [2] Id. II, 10.

aut quomodo inflatus? Ostendit totum esse inanis gloriæ. Quid est autem omnino quod dicitur? Erant quidam qui dicerent non oportere nos per Christum adduci, sed per Angelos. Illud enim est majus quam ut id possimus assequi. Propterea susquedeque versat quæ dicta sunt de Christo. « Per sanguinem crucis ejus » reconciliati sumus : quia pro nobis passus est, quia nos dilexit : Et in hoc ipso confixi erant. Nec dixit adductionem, sed religionem. « Quæ » non novit ambulans. » Non enim novit Angelos, sed ita fuit affectus tanquam nosset. Propterea dicit, « Inflatus » sensu carnis suæ, temere, » neque propter rem aliquam veram, sed propter dogma fuit inflatus et humilitatis præ se fert speciem : ac si diceret, ob mentem carnalem, non spiritualem, humana est cogitatio. « Et non tenens caput, inquit, ex quo totum corpus ; » id est, hinc habet ut sit, et ut recte sit. Quid dimisso capite hæres membris? Si illinc excideris, periisti. Ex quo totum corpus. » Quicumque sit, non solum inde habet ut vivat, sed etiam ut illi conjungatur. Universa Ecclesia quandiu habuerit caput, augetur. Non enim arrogantiæ et vanæ gloriæ est affectio, inventum humanæ mentis. Ecce illud, « Ex quo, » dicitur de Filio. « Per nexus et conjunctiones, inquit, subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei. » Quod est secundum Deum, inquit, et ex optimo vitæ instituto. « Si ergo mortui estis cum Christo[1]. » Medium illud ponit, et quod est vehementius utrinque. « Si mortui estis cum » Christo ; ab elementis hujus mundi, quid tanquam viventes in mundo decernitis ? » Non habet consequentiam. Oportebat enim dicere, Quomodo tanquam viventes subjicimini elementis? Sed hoc dimisso, quid dicit? « Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contractaveritis. Quæ

[1] Coloss. II, 20.

» sunt omnia in interitu ipso usu secundum præcepta et » doctrinas hominum [1]. »

II. Non estis, inquit, in mundo : quomodo subjicimini elementis? Quomodo hominum observationibus? Et vide quam illos ludificetur : Ne tangas, inquit, ne contrectes, ne gustes, quasi illi a quibusdam magnis abstinerent. « Quæ » sunt omnia in interitu ipso usu. » Multorum dejecit tumorem, et subjunxit : « Secundum præcepta et doctrinas ho» minum. » Quid dicis? Etiamsi legem dicas, ea jam est doctrina hominum : post tempus, aut ita dixit, quia eam adulterabant ac depravabant ; aut tacite significat ea quæ sunt Græcorum. Totum, inquit, est dogma seu decretum humanum. « Quæ sunt rationem quidem habentia sapien» tiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum » corpori, nec in honore quodam ad saturitatem carnis [2]. Rationem, » inquit, non vim ; ergo nec veritatem. Quamobrem etiamsi rationem habeas sapientiæ, aversamur. Nam videtur aliquis esse pius et modestus, et corpus despicere ; neque tamen talis est. « Non in honore aliquo ad » saturitatem carnis. Deus enim dedit honorem : ipsi autem non usi sunt cum honore. Sic quando fuerit dogma seu decretum, id scit vocare honorem, Dedecore, inquit, afficiunt carnem, eam privantes, et potestatem adimentes : non permittentes ut voluntarie dominetur, Deus carnem honoravit. « Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum » sunt quærite. Eos conciliat, cum superius probasset eum esse mortuum. Propterea dicit, « Igitur si consurrexistis » cum Christo, quæ sursum sunt quærite [3]. » Non est illic observatio. « Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est » in dextera Dei sedens. » Papæ! quo mentem nostram evexit? Quomodo eos magno implevit spiritu? Non satis habuit dixisse, quæ sursum sunt, neque ubi Christus est. Sed

[1] Coloss. II, 21, 22. — [2] Ibid. 23. — [3] Id. III, 1.

quid? In dextera Dei sedens. Illinc de cætero effecit ut in terram non aspiciatur. « Quæ sursum sunt sapite, non quæ » super terram : Mortui enim estis, et vita vestra abscon- » dita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus appa- » ruerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in » gloria [1]. » Vita, inquit, hæc non est vestra; est quædam alia vita vestra. Jam urget ut eos transferat, et contendit ostendere eos sedere superne, etiamsi sint mortui, ex utrisque probans non esse quærenda quæ hic sunt. Nam sive mortui estis, non debetis quærere; sive superne estis, non debetis quærere. Neque apparet Christus, ergo neque vita vestra. In Deo est apud superos. Quid ergo? Quando vivemus? Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc gloriam quærite, tunc vitam, tunc delicias. Hæc sunt quibus iter munit, ut eos abducat a deliciis otioque et requie. Hic est mos ejus, ut alia probans et confirmans, ad alia transiliat. Ut de iis loquens qui cœnam anticipabant, repente delapsus est ad observationem mysteriorum. Magnum enim quidpiam reprehensio, cum facta fuerit citra suspicionem. Abscondita est, inquit, a vobis : tunc vos quoque cum eo apparebitis. Quamobrem nunc non apparetis. Vide quo modo eos transfert in ipsum cœlum. Nam sicut dixi, semper contendit ostendere eos eadem habere quæ Christus. Et per omnes suas epistolas hoc agit, ut ostendat eos societatem et communionem habere in omnibus. Propterea et caput dicit et corpus : et omnia facit, ut hoc repræsentet et exhibeat. Si ergo tunc apparebimus, ne doleamus quando honorem non assequimur. Si hæc vita non est vita, sed est absconsa, tanquam mortui debemus hanc vitam vivere. Tunc et vos, inquit, cum ipso apparebitis in gloria. In gloria dixit, non abs re, nec inconsiderate. Nam et margarita est absconsa quandiu fuerit

[1] Coloss. III, 2-4.

in ostreo. Sive ergo contumelia afficiamur, ne doleamus; sive quodvis patiamur. Non est enim nostra vita hæc vita. Hospites enim et peregrini sumus, « Mortui enim, inquit, » estis. » Quis adeo desipit ut mortuo corpori sepulto aut servos emat, aut domos ædificet, aut pretiosas vestes comparet? Nullus. Nec nos ergo. Sed sicut unum solum quærimus, ne simus nudati; ita hic quoque unum quæramus. Sepultus et noster primus homo, sepultus est non in terra, sed in aqua : non morte ipsum dissolvente, sed eo qui mortem dissolvit, ipsum sepeliente; non lege naturæ, sed jussu fortiore quam sit et natura et dominium. Nam quæ facta sunt a natura, dissolverit etiam quispiam; quæ autem ab ejus jussu, nequaquam. Hac sepultura nihil est beatius, qua omnes lætantur, et Angeli, et homines, et dominus Angelorum. Huic sepulturæ non opus est vestibus, non loculo, nec ulla re alia ejusmodi. Vis videre symbolum seu signum? Ostendam tibi piscinam, in qua alius quidem est sepultus, alius vero resurrexit. In mari Rubro demersi sunt Ægyptii, ascenderunt et pervaserunt Israëlitæ. Res eadem alium quidem sepelit, alium vero generat.

III. Ne mireris si ortus et interitus sit in baptismate. Nam dic mihi, solvere et conglutinare nonne sunt contraria? Cuivis est perspicuum. Hoc facit ignis. Nam ceram quidem dissolvit et perdit; terram autem metallicam conglutinat, et aurum facit. Ita hic quoque. Ceream statuam cum vis ignis deleverit, pro ea aurum reddit. Eramus enim plane lutei ante lavacrum, aurei autem postea. Unde hoc constat? Audi ipsum dicentem : « Primus homo e terra » terrenus; secundus homo divinus e cœlo [1]. » Ego quidem dixi quantum intersit inter lutum et aurum; inveni autem; majorem differentiam cœlestis et terreni. Non tantum autem interest inter lutum et aurum, quantum inter terrena

[1] 1 Cor. xv, 47.

et cœlestia. Cerei eramus et lutei : nos enim liquefecit flamma cupiditatis, multo magis quam ceram ignis : et quævis nos confregit tentatio, multo magis quam luteos lapis. Et si vultis describamus vitam priorem, ut videamus num omnia essent terra et aqua, et hujusmodi ut instar Euripi fluerent et refluerent, essentque veluti pulvis, plane instabilia et diffluentia. Et si vultis, examinemus non priora, sed præsentia, num omnia instar pulveris et aquæ esse reperiamus. Quid enim vis nos dicere? magistratus et principatus? nihil enim in hac vita videtur esse magis æmulandum. Sed magis inveneris pulverem in aëre stantem, quam hæc, nunc maxime. Cui enim non sunt subjecti? Iis qui ipsos amant, Eunuchis, iis qui pecuniæ gratia faciunt omnia, iræ populi, potentiorum indignationi. Qui heri sublimis in tribunali, habebat præcones alta voce clamantes, et multos præcurrentes, et in foro superbe et gloriose incedentes, est hodie vilis, humilis, abjectus, ab omnibus illis desertus, et nudus, tanquam pulvis eventilatus, tanquam unda quæ præteriit. Sicut autem pulvis excitatur a nostris pedibus; ita etiam pariuntur magistratus ab iis qui versantur in pecuniis, et in tota vita locum et ordinem habent pedum : et sicut pulvis quidem, cum extollitur, magnam partem tenet aëris, ipse autem est modicus : ita etiam magistratus : et sicut pulvis excæcat oculos, ita etiam fastus principatus orbat mentis oculos. Sed quid? vis excutiamus rem valde optandam, nempe divitias. Age, eas sigillatim examinemus. Habent delicias, habent honores, habent potentiam. Atque primum quidem, si vis, examinemus delicias? Annon eæ sunt pulvis? Imovero citius pulvere transeunt. Nam ad linguam usque pertingit voluptas deliciarum. Cum autem impletus fuerit venter, ne ad linguam quidem usque. At ipsi honores, inquit, sunt res suavis et jucunda. Et quid est illo

honore insuavius, cum habeatur propter usum pecuniæ? Cum non habeatur ex libera electione, neque ex aliqua animi alacritate, non tu frueris honore, sed divitiæ. Quamobrem hoc ipsum facit divitem maxime omnium inhonoratum. Nam, dic quæso, si te habentem amicum omnes honorarent, faterentur autem te quidem nullius esse pretii, necesse autem esse ut propter illum te honorent, quomodo te ignominia aliter magis affecissent? Itaque ignominiæ causa sunt nobis divitiæ, ut quæ ipsis possessoribus sint magis honoratæ, et imbecillitatis indicium potius quam potentiæ. Quomodo ergo non est absurdum, terra et cinere, hoc enim est aurum, nos non existimari esse dignos, sed nos propter illud honorari? et merito. Melius est enim non honorari, quam sic honorari. Nam dic, quæso, si quis tibi diceret, Nullo te honore dignum esse existimo, sed propter famulos tuos te honoro, an hac ignominia potest quidquam esse pejus? Si autem propter servos turpe est honorari, qui sunt participes ejusdem cujus nos animæ et naturæ: multo magis propter ea quæ sunt his viliora, domorum, inquam, parietes et atria, et vasa aurea, et vestes. Hæc vere sunt ridicula et pudenda. Melius est mori quam sic honorari. Dic enim mihi, si te in hoc fastu periclitantem vilis quispiam et despuendus ab hoc periculo vellet liberare, quidnam hoc esset pejus? Quod autem de civitate inter vos dicitis, volo vobis dicere. Eum qui rerum potiebatur aliquando offendit nostra civitas, et jussit eam everti funditus, cum viris, pueris, et domibus (2). Tales enim sunt iræ regum. Potestati quantum volunt indulgent; tantum malum est potestas. Erat ergo in extremis periculis. Hæc autem vicina civitas maritima rogavit pro nobis imperatorem. Qui autem nostram habitabant civitatem, dicebant hoc esse pejus quam dirui civitatem. Adeo sic honorari pejus est quam ignominia affici. Vide enim

undenam radices agat honor. Coquorum manus faciunt ut nos honoremur. Quamobrem illis debemus habere gratiam. Et subulci lautam præbentes mensam, et textores et lanifici, et qui metalla operantur, et qui placentas condiunt, et mensas sternunt.

IV. Annon ergo melius est non honorari, quam talis honoris illis habere gratiam? Præter hæc autem quod ditescere plenum sit ignominia, ego aperte conabor ostendere. Turpem facit animam. Quid est autem hoc ignominiosius? Nam, dic quæso, si corpus esset speciosum, et omnes superans pulchritudine, accedentes autem divitiæ pollicerentur se id turpe facturas, et pro sano ægrotum, pro bene composito tumidum et inflammatum: et omnibus membris intercute repletis inflassent quidem faciem, et omni ex parte tumidam redderent, pedes quoque inflassent et trabibus fecissent graviores, inflassent et ventrem, et effecissent majorem quovis dolio: postea ne iis quidem qui vellent curare se permissuras profiterentur; ea enim est nimia potestas; sed se tantam daturas esse libertatem, ut si quis accederet ad ipsum liberandum a noxiis, eum essent punituræ. An quid immanius, quæso, fuerit? Cum ergo divitiæ sic animam afficiant, quomodo res pulchra fuerint? Sed nimia potestas est ipso morbo gravior. Ægrotantem enim ne medicorum quidem parere legibus, est gravius quam ægrotare. Quod habent et divitiæ, facientes omni ex parte intumescere et inflammari animam, et prohibentes medicos accedere. Quamobrem propter nimiam potestatem ne eos beatos pronuntiemus, sed eorum misereamur. Neque enim si aqua intercute jacentem viderim et neminem vetantem quominus potu impleatur quantum velit, et noxiis carnibus, eum beatum dixerim propter eam potestatem. Potestas enim non est semper bona, sicut nec honores. Nam eæ superbia implent et arrogantia. Si autem

nolles corpus morbum suscipere cum divitiis, quomodo despicis animam, non hanc solum, sed aliam quoque suscipientem punitionem? Undique enim æstuat febribus et inflammationibus. Febrem autem illam nemo potest extinguere: non sinunt enim divitiæ, utpote quæ detrimenta persuadent esse commoda: ut neminem sustinere, et per summam licentiam omnia agere. Non enim aliam invenies animam tot et tam nefariis plenam desideriis, ut eorum qui volunt ditescere. Quas enim nugas non sibi depingunt, magis quam qui Hippocentauros effingunt et Chimæras, et Serpentipedes, et Scyllas; monstra videris eos effingentes. Et si quis velit eorum unam effingere cupiditatem, nihil videbuntur, nec Scylla, nec Chimæra, neque Hippocentaurus, si cum portento illo conferantur, sed videbis illam habere omnes simul belluas. Et forte existimabit quispiam me fuisse in multa divitiarum copia, ut qui in iis quæ dicuntur tam sim verax. Fertur quidam; prius enim confirmabo orationem ex iis quæ canuntur apud Græcos; fertur, inquam, quidam rex apud eos in deliciis eo venisse luxus, ut auream sibi fecerit platanum, cœlumque superne, et ita sedisse (3), idque cum bellum gereret adversus belli peritos. Annon est hæc cupiditas hippocentaurorum? Annon scyllæ? Alius rursus injecit homines in bovem ligneum. Annon est scylla? Quidam autem ex prioribus Regem ex viro fecit mulierem; militem ex muliere, quid dicam? bestiam rationis expertem, et his adhuc pejus. Bestiæ enim, si sint sub arboribus, suam sustinent naturam, et nihil quærunt amplius. Iste autem etiam ferarum naturam longe superavit. Quid ergo divitibus fuerit insipientius? Hoc autem fit ex nimia desideriorum vi. At nonne multi eum admirantur? Fiunt itaque sicut ipse ridiculi. Hoc non ostendebat divitias, sed amentiam. Aurea illa platano quanto est terrestris platanus melior et

præstantior? Nam quæ sunt secundum naturam, sunt jucundiora iis quæ sunt præter naturam. Quid tibi volebat cœlum aureum, o fatue? Vides quomodo insanientes faciant divitiæ? quomodo intumescant et æstuent? Existimo ipsas etiam mare non nosse, et fortasse velle etiam in ipso ingredi. Annon hæc sunt chimæra? Annon hippocentaurus? Sed sunt nunc quoque qui ab ipso nihil distant, sunt etiam multo insipientiores. Quid enim, dic quæso, ab aurea platano differunt, quod attinet ad amentiam, qui amphoras faciunt aureas, et ollas, et alabastra? Quid vero mulieres, pudet quidem, sed tamen necesse est dicere, matulas facientes argenteas? Oporteret vos pudere quæ hæc facitis. Christo esuriente tu ita indulges deliciis, imovero desipis? Quasnam hæ non luent pœnas? Deinde rogas cur latrones, cur parricidæ, cur mala, cum diabolus vos ita agitet ac discerpat? Nam discos habere argenteos, ne hoc quidem animo convenit philosophico, sed totum est plane deliciarum. Immunda autem vasa facere argentea, an aliquid habet deliciarum? Non dixerim deliciarum, sed insaniæ, imovero pejus insania.

V. Scio multos me propter hoc habere ludibrio: sed non curo, modo aliquid prosim. Revera amentes et furentes faciunt divitiæ. Si penes ipsos esset, vellent et terram esse auream, et parietes aureos, fortasse et cœlum et aërem ex auro. Quis furor? quæ iniquitas? quæ febris? Alius perit frigore, qui est factus ad Dei imaginem, tu autem hæc fabricaris? O fastum et arrogantiam! Quid amplius fecisset insanus? Excrementa tanti facis ut ea argento excipias? Scio vos audientes obtorpescere, sed obtorpescere debent quæ hæc faciunt, et viri qui morbis hujusmodi deserviunt: est enim hoc intemperantia, et crudelitas, et inhumanitas, et feritas, et lascivia. Quæ scylla, quæ chimæra, quis draco, vel potius quis dæmon, quis

diabolus hoc fecerit? Quid prodest Christus? Quid prodest fides, cum toleratur aliquis ex Gentibus, imovero non ex Gentibus, sed ex dæmonibus? Si caput non est ornandum oro et margaritis: qui argento utitur ad tam immundum ministerium, quamnam assequetur veniam? Non sufficiunt reliqua, quamvis nec illa sunt toleranda: cathedræ et scabella ex argento omnia? Atqui hæc quoque sunt amentiæ. Sed ubique est fastus supervacaneus; ubique inanis gloria. Nusquam usus habetur ratio, sed ubique sunt supervacanea. Ego vereor ne ab hac insania procedens sexus muliebris monstrorum formam suscipiat: verisimile est eas cupere pilos quoque habere aureos. Aut fateamini vos eo quod dictum est nihil esse affectos, et excitatos, et indicisse in concupiscentiam, et nisi pudor retinuisset, non recusavissetis. Nam si audetis ea quæ sunt his absurdiora, multo magis existimo eas pilos aureos esse desideraturas, et labra, et supercilia, et totas auro liquefacto se velle illinere. Si autem non creditis, et existimatis me ridentem dicere, ego narrabo quod audivi, imovero nunc quoque est. Rex Persarum barbam habet auream, iis qui harum rerum sunt periti, veluti subtegmine, illius pilis auri laminas involventibus. Et jacet tanquam monstrum. Gloria tibi, Christe, quam multis nos implevisti bonis, ut sani essemus, a quam multis monstris et amentiis liberavisti? Ecce prædico, non amplius suadeo, sed impero, et denuntio: audiat qui velit: qui non vult autem, non pareat: quod si pergatis hæc facere, non tolerabo, neque vos excipiam, neque sinam ut hæc limina transeatis. Quid enim mihi opus est ægrotantium multitudine? Quid vero si vos erudiens non prohibeo quæ non sunt supervacanea? Atqui Paulus prohibuit aurum et margaritas. Ridemur a Græcis: res nostræ videntur esse fabulæ. Et viris hæc suadeo. Accedis ad ludum litterarium, philo-

sophiam discens spiritualem? Aufer illum fastum. Hoc et viris suadeo et fœminis. Et si quispiam aliter faciat, non amplius patior. Duodecim erant Discipuli : et audi quid Christus eis dicat : « Non et vos vultis abire [1] ? » Nam si semper adulemur, quando vos recreabimus? quando proficiemus? At sunt, inquit, aliæ hæreses, et transmutantur. Frigida est hæc oratio. Melior est unus faciens voluntatem Domini quam mille iniqui. Nam tu quoque, dic mihi, utrum malis, mille-ne habere servos fugitivos et fures, an unum benevolum? Ecce suadeo et jubeo ut et faciei ornamentum, et ejusmodi vasa conteras, et des pauperibus, et ne sic insanias. Qui vult resiliat. Qui vult accuset et reprehendat : nullum patior. Quando sum judicandus stans ad tribunal Christi, procul vos statis, et gratia vestra in nihilum cedit, me reddente rationem. Hæc verba omnia corrumpunt. Ne discedat, inquit, et ad aliam hæresim deficiat. Est imbecillus, te demitte, et te ei aliquantisper accommoda. Quousque? Semel, et bis, et ter, non perpetuo. Ecce rursus denuntio, et cum beato Paulo protestor, quod si rursus venero, non parcam [2]. Quando autem vos recte gesseritis, tunc scietis quantum lucrum, quanta sit utilitas. Certe rogo, et obsecro, neque genua quidem vestra dubitem apprehendere, et pro eo supplicare. Quæ est hæc mollities, quæ deliciæ, quæ contumelia? contumelia enim est, non deliciæ. Quæ amentia? Quæ insania? Tot pauperes circumsistunt Ecclesiam : et tam multos filios habens Ecclesia, tam divites, nulli pauperi potest opem ferre : sed alius quidem esurit, alius vero est ebrius, alius in argento egerit, alius ne panem quidem habet quo vescatur. Quænam est hæc insania? quænam tanta feritas? Absit ut sit nobis faciendum periculum ulciscendi eos qui non obediunt; ita ut indigna-

[1] Joan. vi, 67. — [2] 2 Cor. xiii, 2.

tione moti illos plectamus; sed lubentes et patientes illi hæc omnia obeant. Ut in gloriam Dei vivamus, et a supplicio quod illic est, liberemur, et bona assequamur promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT III.

Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est idolorum servitus: propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis: in quibus ambulastis aliquando cum viveretis in illis [1].

I. Scio multos esse offensos ea quæ hanc præcessit disceptatione. Sed quid agam? audivistis quid jusserit Dominus. Num ego sum causa? Quid faciam? Non videtis quomodo qui quod debetur exigunt, si culpæ obnoxii sint ingrati, eos in vincula conjiciunt. Audivistis quid hodie exclamarit Paulus. « Mortificate, inquit, membra vestra quæ » sunt supra terram, fornicationem, immunditiam, libi» dinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est » idolorum servitus. » Quid est illa avaritia deterius? Hoc est gravius quam id dicebam, nempe quam stoliditas illa

[1] Coloss. III, 5-7.

erga argentum. Et avaritiam, inquit, quæ est idolorum servitus. Videtis ubinam malum desinat? Ne ægre feratis: non enim lubens neque temere volo habere inimicos. Sed velim vos eo venire virtutis, ut ego de vobis audiam quæ oportet. Quamobrem non sunt quæ dixi auctoritatis, neque imperii, sed tristitiæ et doloris. Ignoscite, ignoscite: nolo me indecore gerere de iis disserens; sed cogor. Non pro dolore pauperum hæc dico, sed pro vestra salute. Peribunt enim, peribunt qui Christum non aluerunt. Quid enim si alis pauperem? Sed quandiu sic luxui et deliciis indulges, sunt omnia supervacanea. Non enim quæritur multa-ne dederis, sed num minus dederis quam ferant facultates: hoc enim est ludentis. Mortificate ergo, inquit, membra vestra, quæ sunt supra terram. Quid dicis? Nonne tu dixisti: Sepulti estis, consepulti estis, circumcisi estis; exuimus corpus peccatorum carnis? Quomodo ergo rursus dicis, Mortificate? Ne ludas. Hæc dicis ac si hæc sint in nobis. Non est contradictio. Ut si quis cum a sordibus abstersisset statuam, vel potius eam denuo fudisset et conflasset, eamque de integro fulgentem reddidisset et nitidam, dicat quidem esse exesam et periisse rubiginem, suadeat autem rursus operam dare, ut deponatur rubigo, non utitur contradictione. Non enim quam abstersit rubiginem, sed quæ postea adnascitur, suadet deponere. Sic neque priorem dicit mortificationem; neque illas fornicationes; sed quæ postea accedunt. Sed ecce, inquiunt hæretici, res creatas Paulus calumniatur. Dixit enim superius, « Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram; » rursus dicit, « Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. » Hic peccatum significat, nec res creatas calumniatur. Sic enim ea quæ super terram sunt vocat peccata; sive quod ex terrena cogitatione et in terra patrentur; sive quod peccatores terrenos esse ostendant. Fornicationem,

immunditiam, inquit. Res prætermisit quas ne honestum quidem est dicere: et per immunditiam, omnia ostendit. Libidinem, inquit, concupiscentiam malam. Ecce totum dixit in genere. Omnia enim sunt mala cupiditas, invidia, ira, tristitia. « Et avaritiam, inquit, quæ est idolorum » servitus. Propter quæ venit ira Dei super filios incredu- » litatis. » Per multa eos abduxit; per ea quæ fuerunt beneficia, per mala futura a quibus sumus liberati; quinam cum essemus, et quare: et omnia illa, ut quinam fuerimus, et in quibus: et quod ab eis simus liberati, quo pacto et quomodo, et propter quæ. Hæc sufficiunt ad avertendum: sed hoc est omnium vehementissimum, dictu quidem injucundum, non tamen inutile, sed etiam utile: Propter quæ, inquit, venit ira Dei super filios incredulitatis. Non dixit, super vos; sed super filios inobedientiæ. « In quibus ambulastis aliquando, cum viveretis in illis, » incutiendo pudorem; Cum viveretis, inquit, in illis, et cum laude, ut qui nunc non vivant: sicut tunc vivebant; tunc licebat ita loqui. « Nunc autem deponite et vos om- » nia [1]. » Et universe semper dicit et sigillatim. Hæc sunt autem ex affectu. « Iram, indignationem, malitiam, blas- » phemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite men- » tiri invicem [2]. » Turpem sermonem, inquit, ex ore vestro, cum emphasi, quoniam id maculat et polluit. « Expoliantes » vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes no- » vum eum qui renovatur in agnitionem Dei, secundum » imaginem ejus qui creavit eum [3]. » Operæ-pretium est hic quærere cur membra, et hominem, et corpus vocet vitam corruptam et depravatam: et rursus de virtute prædito similiter agat. Et si homo sunt peccata, quomodo dicit, « Cum actibus suis. » Semel enim dixit veterem hominem, ostendens quod hoc non sit homo, sed illud. Liberum

[1] Coloss. III, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Ibid. 10.

animi arbitrium magis obtinet principatum quam essentia: et hoc magis est homo, quam illud. Non enim essentia injicit in gehennam, neque inducit in regnum, sed ipsum liberum arbitrium: et neminem amamus, neque odimus quatenus est homo, sed quatenus talis, aut talis homo. Si ergo corpus quidem est essentia, ipsa autem in utrisque non est obnoxia reddendæ rationi, quomodo ipsum dicit esse malum?

II. Quid vero dicit, « Cum suis actibus? » Liberum arbitrium cum operibus. Veterem autem ipsum vocat, ejus volens ostendere turpitudinem, et deformitatem, et imbecillitatem. Et induite novum, id est, Ne expectetis futurum ut ei idem accidat, sed contra. Nam quo magis processerit, non tendit ad senium, sed ad majorem priore juventutem. Nam quando majorem acceperit cognitionem, majora quoque consequitur, et magis viget, et majorem vim habet, non solum ob juventutem, sed etiam ob formam ad quam refertur. Ecce creatura optima vitæ institutio dicitur. Ad imaginem Christi. Hoc enim est illud, « Ad imaginem ejus qui creavit ipsum. » Nam nec Christus senex mortuus est, sed erat adeo pulcher ut dici non possit. « Ubi non est masculus nec fœmina, gentilis et Judæus, » circumcisio et præputium, Barbarus et Scytha, servus » et liber, sed omnia, et in omnibus Christus [1]. » Ecce tertium hujus viri encomium, quando nec gentis, nec auctoritatis, neque majorum ingreditur discrimen, cum nihil habeat externum, neque his opus habeat: talia enim omnia sunt externa. Circumcisio, et præputium, servus et liber, Græcus, hoc est, proselytus, et Judæus a majoribus. Si hunc solum habeas, eadem assequeris quæ alii qui habent. Sed omnia, inquit, et in omnibus est Christus; id est, omnia nobis erit Christus, et dignitas, et ge-

[1] Coloss. III, 11.

nus, et in vobis omnibus idem. Aut aliud dicit, nempe, Omnes unus Christus facti estis, cum sitis ejus corpus. « Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti [1]. » Ostendit facilitatem virtutis, ut et eam perpetuo habeant, et ut tanquam maximo utantur ornamento. Et est cum laude suasio. Tunc enim vim habet maximam. Fuerunt enim sancti, sed non electi. Nunc autem et electi, et sancti, et dilecti. « Viscera misericordiæ. » Non dicit misericordiam, sed cum majori emphasi per duo. Et non dixit, Tanquam fratribus, sed tanquam filiis patres. Ne mihi enim dixeris quod peccavit. Propterea dixit viscera. Et non dixit misericordiam, ne eos vilipenderet, sed viscera misericordiæ. « Benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem : et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habeat querelam. Sicut et Christus donavit vobis, ita et vos [2]. » Rursus dicit per speciem. Nam a benignitate oritur humilitas, et ab ea patientia. Supportantes, inquit, invicem. Hoc est sustinentes, et alter alteri dimittentes. Et vide quomodo ipsum nihil esse ostenderit, ut qui vocarit querelam. Et adjicit. « Sicut et Christus donavit vobis. » Magnum exemplum, quod semper facit, a Christo ipsos adhortans. Querelam dicit. Illic quidem parvum illud esse ostendit. Quando autem adduxit exemplum, persuasit quod, etiamsi de magnis possimus accusare, oportet condonare : illud enim, sicut Christus, hoc significat : nec hoc solum, sed etiam quod ex toto corde; neque hoc tantum, sed etiam quod oporteat diligere. Christus enim in medium adductus hæc omnia adducit. Et quod etiamsi sint magna, etiamsi prius eos nulla affecerimus injuria, etiamsi nos quidem magni, illi vero pusilli, etiamsi sint nos postea affecturi contumelia : et quod anima pro ipsis sit ponenda.

[1] Coloss. III, 12. — [2] Ibid. 13.

Illud enim, Sicut, hæc postulat, et quod nec ad mortem usque solum stare oporteat, sed si fieri possit, etiam postea. « Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod » est vinculum perfectionis [1]. » Vides quod hoc dicat. Nam quoniam fieri potest ut qui condonet non diligat, certe, inquit, oportet etiam diligere, et ostendit viam per quam fieri potest ut condonetur. Fieri enim potest ut sit aliquis benignus et mitis, et humilis, et lenis, et nullo moveatur affectu. Quamobrem in principio dixit : Viscera misericordiæ, et charitatem et misericordiam. Super omnia autem hæc charitatem, quæ est vinculum perfectionis. Hoc est autem quod vult dicere : Illa nihil prosunt; dissolvuntur enim illa omnia, nisi fiant cum charitate. Ipsa omnia illa constringit. Quodcumque bonum dixeris, si ea absit, nihil est, sed diffluit. Et sicut in navi, etiamsi magna sint instrumenta, et non sint quæ eam succingant tabulata, nihil prodest : et in domo si non sint contignationes : et in corpore, etiamsi magna sint ossa, non sint autem ligamenta, nihil juvat. Cujusmodicumque enim quispiam bona habeat opera et recte facta, evanescunt omnia, nisi sit charitas. Non dixit : Est fastigium, sed quod est majus vinculum : hoc enim est magis necessarium, quam illud. Nam fastigium quidem est intentio perfectionis; vinculum autem est complexus et comprehensio eorum quæ perfectionem efficiunt, tanquam radix. « Et pax Dei exultet in cordibus » vestris : in qua et vocati estis in uno corpore, et grati » estote [2]. »

III. Pax Dei est ea quæ est firma et stabilis. Si propter hominem quidem pacem habeas, ea cito dissolvitur. Sin autem propter Deum; non itidem. Quanquam dixit universe, charitatem, rursus tamen venit ad id quod est singulare : est enim etiam immoderata charitas. Ut, quando quis-

[1] Coloss. III, 14. — [2] Ibid. 15.

piam ex multa charitate temere accusat, depugnatque, et aversatur. Non dicit, hoc nolo; sed sicut Deus vobiscum fecit pacem, ita vos quoque facite. Quomodo fecit? Cum ipse voluisset, nulla re a nobis accepta. Quid est, Pax Dei præmium distribuat in cordibus vestris? Si pugnent duæ cogitationes, ne statuas iram, nec insultationem tenentem bravium et præmium, sed pacem. Ut, sit quispiam injuste affectus contumelia : a contumelia enatæ sunt duæ cogitationes; una quidem jubens ulcisci, altera vero tolerare; et inter se luctantur. Si steterit pax Dei præmium distribuens, dat præmium ei quæ jubet tolerare, et illum pudore afficit. Quomodo? Persuadens Deum esse pacem, et pacem nobiscum fecisse. Non abs re nec temere ostendit rei magnum esse certamen. Ne ira, inquit, præmium distribuat, non contentio, non pax humana. Pax enim humana fit ex eo quod non ulciscamur, ex eo quod nihil grave patiamur. At non hanc, inquit, volo, sed illam quam Christus reliquit. Stadium intus fecit, in cogitationibus, certamenque et præmii distributorem. Deinde rursus abhortatio : « In qua et vocati estis; » hoc est, propter quam vocati estis. Revocavit in memoriam quam multorum bonorum causa sit pax. Propter eam te vocavit, ejus causa vocavit, ut fide dignum acciperes præmium. Nam cur unum fecit corpus? Nonne ut ipsa dominatum obtineret? Nonne ut in pace degendi haberemus occasionem? Cur omnes sumus unum corpus? Quomodo autem sumus unum corpus? Propter pacem unum corpus sumus, et propterea quod sumus unum corpus, in pace agimus. Cur autem non dixit : Pax Dei vincat, sed præmium distribuat? Eam effecit fide digniorem : non sivit ut cum ea luctaretur mala cogitatio, sed staret inferius : et nomen præmii excitavit auditorem. Nam si dederit præmium bonæ cogitationi, quantumcumque illa, nempe mala, sit impudens, ei de cætero

nihil proderit. Alioqui autem sciens illa quod quidquid fecerit, præmium non sit acceptura, quidquid spirarit, et vehementius irruere aggressa fuerit, ut quæ inutiliter laboret, desistet. Recte autem addidit, « Et grati estote, » hoc est enim esse gratum, et ad incutiendum pudorem valde appositum, ut conservis similiter utatur, sicut ipso Deus. Domino cedat, pareat, pro omnibus gratias agat, seu contumelia affecerit quispiam, seu percusserit. Qui enim Deo agit gratias pro iis quæ passus est, non eum qui fecit ulciscetur. Nam is quidem qui ulciscitur, non agit gratias. Sed ne simus sicut ille qui centum exigebat denarios, ne audiamus, « Serve nequam. » Hoc enim ingrati animi vitio nihil est pejus. Itaque ingrati sunt qui ulciscuntur. Cur autem ad primam venit fornicationem? Nam cum dixisset, Mortificate membra vestra quæ sunt supra terram, statim dicit, Fornicationem : et hoc fere facit ubique : quoniam hoc vitium maxime dominatur. Scribens enim in Epistola ad Thessalonicenses, hoc fecit. Et quid mirum, cum etiam dicat Timotheo, « Te ipsum castum custodi [1]. » Et rursus alibi : « Pacem sectemini cum omnibus » et sanctificationem, sine qua nullus videbit Dominum [2]. » Mortificate, inquit, membra vestra. Quod est mortuum quale sit non ignoratis, exosum, abominandum, diffluens. Si mortificaveris, non manet mortuum, sed statim corrumpitur et interit sicut corpus. Extingue ergo calorem, et manet mortuum. Ostendit ipsum hoc facere quod Christus in lavacro. Propterea etiam membra vocat, tanquam aliquem virum fortem introducens, et ad majorem deducens emphasim. Et recte dixit, Quæ sunt super terram : hic enim manent, et hic multo magis corrumpuntur et intereunt, quam hæc membra. Quamobrem non est sic corpus a terra, sicut peccatum est terrestre. Nam corpus

[1] 1 Tim. v, 22. — [2] Hebr. xii, 14.

aliquando quidem pulchrum cernitur: illa autem nunquam, et omnia quæ sunt super terram concupiscunt hæc membra. Si talis sit oculus, non videt quæ sunt in cœlis, si auris, si manus, si quodvis membrum dixeris. Oculus videt corpora, et pulchritudines, et figuras has quæ sunt ex terra: his delectatur. Auris molli cantu, cithara et fistula, et turpi sermone. Hæc autem sunt circa terram. Postquam ergo superius eos collocarit juxta thronum, tunc dicit, Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Non licet stare superius cum his membris. Non est enim illic in quod ea operari oportet: et hoc lutum est illo pejus. Nam illud quidem lutum fit aurum. « Oportet enim, inquit, » corruptibile hoc induere incorruptionem [1]. » Hoc autem lutum non potest rursus fundi et conflari. Quamobrem hæc magis sunt supra terram quam illa. Propterea non dixit, Quæ sunt e terra, sed, quæ supra terram: fieri enim potest ut hæc non sint e terra: nam hæc quidem necesse est esse super terram. Illa autem nequaquam est necesse. Nam auris quidem cum ex iis quæ hic dicuntur nihil audit, sed ex iis quæ sunt in cœlis: quando oculus nihil videt ex iis quæ sunt hic, sed quæ supra, non est super terram; quando os nihil loquitur ex iis quæ hic sunt, non est super terram; quando manus nihil fecerit ex iis quæ sunt mala, non est ex iis quæ sunt supra terram, sed ex iis quæ sunt in cœlis.

IV. Hoc etiam dicit Christus. « Si oculus tuus dexter » te scandalizet, id est, si aspicis impudice, excinde eum [2], » hoc est, malam cogitationem. Mihi autem videtur fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam, significare fornicationem, per hæc omnia nos ab ea re abducens. Id enim est revera animi morbus; et sicut corpus patitur, aut febri laborat, aut vulneratur; ita hic quoque

[1] 1 Cor. xv, 13. — [2] Matth. v, 29.

affectus. Et non dixit, Reprimite, sed, mortificate, ut de cætero non possit resurgere; et auferte. Ut, si calli sint in corpore, corpus est mortuum, et id auferimus. Sed si vivum secueris, affert dolorem. Sin autem morte affectum, ne dolemus quidem. Ita etiam in animi affectibus et morbis, ea animam efficiunt patibilem, quæ est immortalis. Quomodo idololatria dicta sit avaritia sæpius diximus. Quæ enim in humanum genus tyrannidem maxime exercent, hæc sunt, avaritia, et intemperantia, et concupiscentia mala. «Propter quæ venit ira Dei super filios inobedientiæ.» Filios dicit inobedientiæ, eos privans venia, et ostendens eos in his esse, quod non paruerint. « In quibus, inquit, » et vos ambulastis aliquando, et persuasi estis. » Ostendit eos adhuc esse in iis, et laudat dicens : Nunc autem deponitis et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem. Non ad illos, sed orationem deducit ad alios, ne feriat. Blasphemia dicit maledicta et convicia; sicut iram dicit malitiam. Alibi autem ad incutiendum pudorem dicit, « Alter alterius membra » sumus[1], » illos facit hominum veluti opifices, alterum quidem repellentium, alterum vero suspicientium. Illic membra dicit; hic omnia, cor, iram; os, blasphemiam; oculos, fornicationem, avaritiam; manus et pedes, mendacium, cogitationem ipsam et mentem veterem. Unam habet formam regiam, nempe Christi. Videntur isti mihi magis esse ex gentibus, quos respicit, ostendens membra sive majora sive minora unam regiam formam habere. Sicut enim terra, cum sit arena, sua prius perdita forma, postea fit aurum; et lanæ, qualescumque sint, alteram formam accipiunt et priorem occultant; ita etiam fidelis. « Supportantes, inquit, invicem. » Ostendit quod justum est. Tu illum patere, et ille te : quod quidem dicit in Epis-

[1] Ephes. IV, 25.

tola ad Galatas : « Alter alterius onera portate [1]. » Et grati, inquit, estote. Maxime enim ubique hoc quærit, ut quod sit summa bonorum.

V. Gratias ergo agamus in omnibus quidquid evenerit : hoc enim est gratiarum actio. Nam in rebus secundis hoc agere, non est magnum : ipsa enim rerum natura nos ad hoc impellit. Quando autem cum ad extrema ventum est, gratias agimus, tunc est admirandum. Quando enim propter ea quæ alii maledictis insectantur et ægre ferunt, gratias agimus, vide quanta sit philosophia. Primo Deum exhilaras ; secundo diabolum pudore afficis ; tertio et quod factum est nihil esse pronuntias. Simul enim tu gratias agis, et Deus dolorem amputat, et recedit diabolus. Nam si ægre tuleris, is ut qui quod volebat effecerit, adest, et Deus, ut qui sit blasphemia et maledictio affectus, relinquit, et malum intendit et auget. Sin autem gratias egeris, ut qui nihil proficiat, recedit : et Deus, ut qui sit honore affectus, honorem magis rependit. Nec fieri potest ut homo qui propter mala agit gratias, mala sentiat. Lætatur enim anima, ut quæ recte se gerat : statim læta est conscientia, et suis gestit et exultat laudibus. Quæ vero læta est, non potest esse tristis. Illic autem cum calamitate urget etiam flagellans conscientia. Hic coronat et tanquam præconio proclamat. Nihil est lingua illa sanctius, quæ in malis Deo agit gratias. Revera ea nihil distat a lingua Martyrum. Similiter et ipsa et ille coronatur. Nam eam quoque urget lictor, qui cogit Deum negare per blasphemiam : instat et diabolus cogitationum urgens carnificinis, et tenebrarum offundens animi ægritudinibus. Si quis ergo dolores tulerit, et gratias egerit, coronam accipit martyrii. Ut infans ægrotat, et Deo agit gratias, hoc matri corona est. Quo tormento non est deterior animi ægritudo. Sed

[1] Galat. VI, 2.

ea non cogit verbum acerbum emittere. Moritur, rursus agit gratias. Facta est filia Abrahami. Nam etsi propria manu non occidit, sed tamen lætata est propter sacrificium, quod par est : non succensuit cum donum auferretur. Rursus ægrotavit : non fecit ligamina, reputatur ei martyrium ; mente enim sacrificavit filium. Quid enim, si illa nihil prosunt, sed sunt fallaciæ et ludibria ? Sunt tamen qui suadent ea prodesse. Et maluit infantem videre mortuum, quam pati idololatriam. Ut ergo ipsa est martyr, sive in se ipsa, sive in filio hoc faciat, sive in marito, sive in aliquo qui est ei charissimus, ita altera est cultrix idolorum : est enim perspicuum quod diis sacrificasset, si licuisset sacrificare. Imovero jam fecit quod est sacrificii. Ligamina enim, et si de iis millies philosophentur qui iis utuntur, dicentes, Deum invocamus, et nihil amplius facimus, et quæ sunt hujusmodi, et christiana est, vetula et fidelis; ea est idololatria. Es fidelis, signa te : dic, hæc arma habeo sola, hoc medicamentum : aliud autem nescio. Dic mihi, si quis accesserit medicus, et medicinæ dimissis medicamentis, incantet, eum-ne dicemus medicum ? Nequaquam. Medicinæ enim non videmus pharmaca ; ita nec hic christianismi. Aliæ autem rursus alligant nomina fluviorum, et alia audent innumerabilia. Ecce dico et prædico vobis omnibus, quod si quispiam fuerit deprehensus, non parcam iterum, sive ligamen, sive incantationem, sive hujus artis aliquid aliud faciat. Quid vero ? morietur, inquit, infans. Si sic vixerit, tunc morietur. Sin autem absque illis mortuus fuerit, tunc vivit. Nunc autem si videris quidem filium versantem cum meretricibus, optas eum in terra infossum, et dicis, Quid ei prodest vivere ? Videns autem eum in periculo salutis, vis videre eum vivum ? Non audivisti Christum dicentem, « Qui perdidit » animam suam inveniet eam ; qui autem invenit, perdet

» cam[1] ? » Credis iis quæ dicta sunt, an tibi videntur esse fabulæ? Dic mihi, si quis dixerit, Duc in templum idolorum, et vivet, patieris? Non, inquit. Quare? Quia cogit colere idola : hic autem non est idololatria, sed solum, inquit, incantatio. Hæc est cogitatio satanica, hæ sunt diabolicæ insidiæ; tegere errorem, et in melle dare venenum. Quoniam novit se illa hac via non persuasurum, ingressus est ad amuleta et aniles fabulas. Et crux quidem affecta est ignominia : litteræ autem in majori honore sunt habitæ. Christus fuit ejectus, et introducitur anus ebria et delirans. Conculcatum est nostrum mysterium, et choros ducit fraus diaboli. Cur ergo non arguit, inquit, Deus? Quod ab iis datur auxilium sæpe arguit, et non tibi persuasit. De cætero dimittit errantem. « Tradidit enim, in» quit, ipsos Deus in reprobum sensum [2]. » Hæc ne ethnicus quidem, qui sapit, toleraverit. Dicitur quidam orator populi Athenis aliquando hæc sibi applicasse : deinde cum quidam Philosophus illius magister, eum vidisset, reprehendisse, conquestum esse, momordisse, traduxisse. Nos autem adeo misere affecti sumus, ut his credamus. Cur non sunt, inquies, qui mortuos suscitent, et curationes peragant? Cur, non dico. Cur nunc non sunt qui vitam despiciant præsentem? Cur mercede Deo servimus? Quando imbecillius affecta erat humana natura; quando oportebat plantari fidem, erant multi hujusmodi. Nunc autem non vult nos pendere ab his signis, sed paratos esse ad mortem. Cur ergo vitæ præsenti inhæres? cur futura non aspicis? et pro hac quidem etiam idola colere sustines, pro illa autem ne subire quidem aliquam animi ægritudinem? Propterea non sunt nunc tales, quoniam turpis nobis visa est illa vita; siquidem pro illa nihil agamus : pro hac autem nihil recusamus perpeti. Quid vero aliud quoque ridi-

[1] Matth. xx, 39. — [2] Rom. I, 28.

culum? cinis, et fuligo, et sales. Et rursus in medium prodit anicula, res plane ridicula et pudenda. Et oculus, inquit, rapuit infantem.

VI. Quousque hæc satanica? Quomodo non ridebunt Græci? Quomodo non subsannabunt, quando eis dicemus magnam esse virtutem crucis? Quomodo id eis persuadebitur, cum videant nos opus habere iis quæ ipsi irrident? Propterea Deus dedit medicos et medicamenta. Quid vero si illi non curent, sed puer excedat? Quo abit, dic quæso, infelix et miser? Ad dæmones-ne abit et ad tyrannum? Annon abit in cœlum? Annon ad suum dominum? Quid ergo doles? quid fles? quid luges? Quid infantem magis diligis quam Dominum? Nonne propter illum eum habes? Cur es ingratus, qui donum plus ames quam illum qui dedit? At sum, inquit, imbecillus, et non fero Dei timorem. Nam si in malis corporalibus majus tegit minus, multo magis in anima timor solvit timorem, et dolor dolorem. Erat puer pulcher, sed cujusmodicumque esset, non erat Isaaco pulchrior: erat ille quoque unicus. In senectute tibi natus est? et ille. Sed est venustus et elegans? verum cujusmodicumque sit, non est Moyse venustior et elegantior, qui etiam barbaricos oculos illexit ad sui amorem: idque eo tempore ætatis, in quo nondum apparet venustas et elegantia. Sed tamen eum dilectum in fluvium jacerunt parentes. Tu quidem et vides jacentem, et mandas sepulturæ, et abis ad monimentum. Illi autem nesciebant quidem num piscibus esca esset futurus, an canibus, an alicui alii bestiæ ex iis quæ pascuntur in mari. Et hæc faciebant cum nihil adhuc scirent de regno, neque de resurrectione. At non est unicus, at ipse quoque post multos excessit. Sed non tam repentina et tam accumulata tristisque fuit calamitas, quam quæ Jobo accidit: non tecto dejecto, non inter prandendum, non calamitatibus prius

annuntiatis. At a te diligebatur? Sed non magis quam Joseph devoratus a bestia: sed tamen tulit calamitatem, et quæ post illam extitit, et quæ post hanc. Pater flevit: sed non impie se gessit: luxit, sed non se afflixit, nec intolerabiliter tulit; sed usque ad hæc verba constitit, dicens, Joseph non est, Symeon non est, et Benjamin accipietis[1]. In me facta sunt omnia. Vides quomodo illi persuaserit famis tyrannis ut filios despiceret, apud te autem non tantum potest Dei metus, quantum fames. Lacrymare: non veto, sed nihil blasphemum dixeris nec feceris. Cujusmodicumque sit filius, non est cum Abele conferendus. Sed nihil tale dixit Adam. Atqui gravis est calamitas: quid enim gravius, quam quod frater fratrem interfecerit? sed enim aliorum quoque fratricidarum opportune mihi venit in mentem: Ut et Absalon Ammon interfecit primogenitum[2]: et David rex amabat puerum, et in sacco quidem jacebat et cinere. Non adduxit divinatores, neque incantatores: et si tunc erant, idque ostendit Saül: at Deo supplicabat. Tu quoque id fac. Quod justus facit, fac tu quoque. Eadem dic verba quando mortuus fuerit infans: Ego ad ipsum abibo, ipse vero non veniet ad me. Hoc est philosophiæ, hoc est benevolentiæ. Ut ames infantem, non tantum amas, quantum ille tunc, etiamsi esset natus ex adulterio: tenebatur autem tunc ille beatus summo matris desiderio. Scitis autem fœtus amoris parentum participes esse: et tantus erat amor, ut et si propter eum male audiret, vellet tamen eum vivere. Sed tamen Deo egit gratias. Quomodo affectam existimas fuisse Rebeccam, quando Jacobo minatus est frater? et maritum non affecit molestia, sed jussit eum amandare? Cogita quæ sunt his pejora, cum grave aliquid pateris, et sufficientem habebis consolationem; et apud te reputa, quid si in bello

[1] Gen. XLII, 36. — [2] 2 Reg. XIII.

esset mortuus? quid si in igne? Et si iis quæ passi fuerimus, graviora cogitemus, sufficientem habebimus consolationem. Et eos qui graviora passi sunt, semper consideremus: necnon si ipsi graviora aliquando passi sumus. Sic etiam hortatur Paulus, ut quando dicit, « Nondum usque » ad sanguinem restitistis adversus peccatum decertantes[1]. » Et rursus, « Tentatio vos non apprehendit, nisi humana[2]. » Iis ergo quæ passi fuerimus graviora consideremus: inveniemus enim, et sic erimus grati. Ante omnia autem, propter omnia assidue gratias agamus. Sic enim et hæc cessabunt, et nos ad Dei gloriam vivemus, et bona promissa assequemur. Quæ detur nobis assequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et sancto Spiritui gloria, imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT III.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes et commonentes vos ipsos in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus in gratia, cantantes in cordibus vestris Domino. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum[3].

I. Cum suasisset esse gratos, viam ostendit. Quam illam? de qua nos vobiscum prius disseruimus. Quid dicens?

[1] Hebr. xii, 4. — [2] 1 Cor. x, 13. — [3] Coloss. iii, 16, 17.

« Verbum Christi habitet in vobis abundanter. » Imovero non hanc solum, sed etiam aliam. Nam ego quidem dixi quod oportet eos etiam recensere qui graviora passi sunt, et animo versare eos qui sustinuerunt ac tolerarunt graviora quam nos, et gratias agere quod illa non evenerint. Ipse vero quid dicit? Verbum Christi habitet in vobis abundanter; hoc est, doctrina, dogmata, admonitio, in quibus vitam præsentem nihil esse dicit, neque ejus bona. Si enim hæc viderimus, nulli ex iis quæ sunt aspera et difficilia cedemus. Inhabitet, inquit, in vobis abundanter. Non solum dixit, Habitet, sed etiam cum magna abundantia. Audite quicumque estis mundani, et uxori præestis et liberis, quomodo vobis quoque maxime mandet legere Scripturas, et non leviter, nec temere, sed magno studio ac diligentia. Nam sicut qui est dives in pecuniis, ferre potest damnum et condemnationem : ita etiam qui est dives in dogmatibus philosophiæ, facile ferre potest non solum paupertatem, sed etiam alias calamitates, etiam illo facilius. Nam illic quidem dum damnum exolvitur, necesse est ut qui est dives detrimentum accipiat, et arguatur. Et si hoc ei sæpe acciderit, non poterit amplius ferre. Hic autem non sic. Non enim sanas et rectas consumimus cogitationes ac rationes, cum ferre oporteat aliquid quod nolumus, sed manent perpetuo. Vide autem hujus beati prudentiam. Non dixit, Verbum Christi sit in vobis solummodo. Sed quid? Inhabitet abundanter et copiose. « In » omni sapientia docentes, et commonentes vosmetipsos. » Virtutem dicit sapientiam, et merito : humilitas enim est sapientia, itemque eleemosyna, et quæ sunt hujusmodi; ut et contraria sunt insipientia : est enim crudelitas ex insipientia. Unde multis in locis omne peccatum vocat insipientiam. « Dixit enim, inquit, insipiens in corde suo,

» non est Deus[1]. » Et rursus, « Putruerunt et corruptæ sunt » cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ[2]. » Quid enim, dic quæso, est eo stultius, qui vestimentis quidem vestitur, fratres autem suos despicit nudos? Qui canes quidem alit, Dei autem imaginem in fame contemnit? Cui plane est persuasum nihil esse res humanas, et eis est affixus, tanquam sint immortales? Sicut ergo nihil est tali viro insipientius, ita nihil est eo sapientius qui ex virtute se recte gerit. Vide enim, inquit, quomodo sit sapiens. Facultates suas impertit, est misericors et benignus, agnovit communem esse naturam, agnovit usus pecuniæ nullam esse habendam rationem, suis corporibus magis esse parcendum, quam pecuniis. Quamobrem quicumque gloriam despicit, est philosophus. Novit enim res humanas. Divinarum et humanarum rerum cognitio est philosophia. Ergo novit quidem quæ sint res divinæ, et quæ humanæ; et ab his quidem abstinet, illas vero exercet et operatur. Scit autem etiam in omnibus Deo agere gratias. Vitam præsentem nihil esse existimat: propterea nec lætatur rebus secundis, neque propter adversas dolore afficitur. Neque alium expectes doctorem: habes Dei eloquia. Nullus te docet sicut illa. Nam ille quidem sæpe se occultat propter vanam gloriam et propter invidiam. Audite quæso vos omnes quibus curæ sunt quæ ad hanc vitam pertinent, et parate vobis libros medicamenta animæ. Si nullum alium vultis, Novum Testamentum vobis parate, Apostolorum Actus, Evangelia, magistros perpetuos. Si dolor acciderit, tanquam in medicamentorum apothecam aspice, illinc mali accipe consolationem; si damnum, si mors, si tuorum amissio. Imovero non aspice, sed omnia suscipe, et mente tene. Hoc est omnium malorum causa, nescire Scripturas. Absque armis imus ad bellum; et quomodo oportet

[1] Psal. XIII, 1. — [2] Id. XXXVII, 5.

esse salvos? Præclare nobiscum agitur si cum his salvi simus, tantum abest ut absque his salvi esse possimus. Ne omnia in nos conjiciatis. Oves estis, sed non rationis expertes, verum ratione præditæ. Multa vobis mandat Paulus. Qui docentur, non semper tempus terunt in discendo, quoniam non docentur. Si semper discas, nunquam disces. Ne ita accedas tanquam futurum sit ut semper discas: alioqui nunquam scies; sed tanquam discendi finem assecuturus, et alium docturus. Dic mihi: annon definita tempora in disciplinis expectant omnes, et in omnibus artibus? Sic omnes certum tempus definimus. Sin autem semper discas, est signum quod nihil didiceris.

II. Hoc Deus exprobravit Judæis, « Qui tolluntur ex » utero, et erudiuntur usque ad senium. » Si non semper hoc expectavissetis, non sic omnia retro abiissent. Si res ita haberet ut alii quidem didicissent, alii vero essent erudiendi, opus nobis profecisset; aliis cessuri eratis, et nobis opem tulissetis. Dic mihi quæso, si aliqui irent ad litteratorem, deinde manerent semper discentes elementa, annon magistro multum labori essent exhibituri? Quousque vobiscum de vita disseremus? Apud Apostolos non ita erat, sed assidue transiliebant eos qui prius discebant constituentes magistros aliorum qui discebant. Sic potuerunt obire orbem terræ, quod uni loco non essent alligati. Quam multos nostros fratres qui sunt in agris, et eorum magistros existimatis egere doctrina? Sed vos me tenetis affixum. Nam priusquam caput recte sit affectum, supervacaneum est ire ad reliquum corpus. Omnia in nos congeritis. Oporteret vos a nobis solum discere; uxores autem a vobis, filios a vobis; sed nobis omnia relinquitis. Propterea magnus est labor. « Docentes, inquit, et commonentes vosmetipsos in Psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus. » Vide quam non importunus et molestus sit Paulus.

Quoniam lectio est laboriosa, valde molesta et gravis, non deduxit ad historias, sed ad Psalmos, ut simul et animum oblectes canens, et furtim subducas a laboribus. Hymnis, inquit, et canticis spiritualibus. Nunc autem satanica quidem cantica, et saltationes vestri diligunt pueri, sicut coqui, et opsonatores, et qui choros agunt. Nemo autem ullum novit Psalmum : sed res videtur esse pudenda, ridicula, et subsannanda. Illinc conservantur omnia mala : in quali enim terra steterit planta, talem fert fructum. Si in arenosa et salsa, talem. Si in dulci et pingui, rursus similem. Sic fons quidam sunt documenta. Doce eum canere Psalmos illos plenos philosophia : nempe statim de moderatione et temperantia, imovero ante omnia de consuetudine non habenda cum malis, statim ab ipso initio libri. Propterea enim hinc quoque incœpit Propheta, dicens : « Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum[1]. » Et rursus, « Non sedi cum concilio vanitatis. » Et rursus, « Nihil » factus est in conspectu ejus malignus : timentes autem » Dominum glorificat[2]. » De consuetudine habenda cum bonis, et hæc et multa ibi invenies : quod ventri imperandum sit, de continendis manibus; quod plura habendi cupiditate teneri non oporteat; quod nihil sint pecuniæ, nec gloria, et quæ sunt hujusmodi. Quando ab ineunte ætate puerum his instruxeris, paulatim duces ad altiora. Psalmi habent omnia, hymni autem rursus nihil humanum. Quando in Psalmis didicerit, tunc etiam sciet hymnos, utpote rem diviniorem. Superiores enim potestates hymnos canunt, non psallunt. « Non est enim, inquit, speciosus » hymnus in ore peccatoris[3] : » et rursus, « Oculi mei super » fideles terræ, ut ipsi mecum sedeant ; » et rursus, « Non » habitat in medio domus meæ qui facit superbiam[4]. » Et

[1] Psal. I, 1. — [2] Id. XXV, 14, et XIV, 5. — [3] Eccli. XV, 9. — [4] Psal. C, 8, 9.

iterum, « Ambulans in via immaculata hic mihi ministra» bat : » adeo ut caveatis non solum ne cum amicis, sed ne cum servis quidem se misceant; mala enim innumera liberis importantur, quando servos corruptos eis præfecerimus. Si enim patris fruentes tanta et benevolentia et philophia, vix salvi evadunt ; si illos tradamus servis bonum nihil curantibus, quales futuri sunt? Illis tanquam inimicis utuntur; existimantes illos moderatiores fore dominos, si insanos illos, improbos et nullius pretii reddant. Ante alia ergo omnia hæc curemus, et his operam demus. « Dilexi, » inquit, eos qui diligunt legem tuam. » Hunc ergo nos quoque æmulemur et hos diligamus. Ut rursus autem temperantes et moderati sint pueri, audiant Prophetam dicentem : « Lumbi mei impleti sunt illusionibus. » Et rursus : « Perdes omnes qui fornicantur abs te[1]. » Et quod ventri oporteat imperare, rursus audiant : « Et occidit, inquit, » plures eorum, cum esset adhuc esca in ore eorum[2]. » Et quod oporteat non vinci a muneribus : « Divitiæ si affluant, » nolite cor apponere[3] : » Et quod gloriæ sit dominandum : « Neque cum eo descendet post ipsum gloria ejus[4]. » Quod maligni non sint æmulandi : « Noli æmulari in malignanti» bus[5]. » Quod principatus et potestates nihili oporteat existimare : « Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut » cedros Libani; et transivi, et ecce non erat[6]. » Quod præsentia nihili sint facienda : « Beatum dixerunt populum cui » hæc sunt, beatus est populus, cujus est Dominus Deus » adjutor[7]. » Quod non impune peccamus, sed sit remuneratio : « Tu reddes unicuique secundum opera sua[8]. » Cur autem non reddit quotidie? « Deus judex justus, et fortis, » et patiens[9]. » Quod bonum sit humilitas, « Domine, inquit,

[1] Psal. XXXII. 7. et LXXII, 26 — [2] Id. LXXVII, 35. — [3] Id. LXI, 10. — [4] Id. XLVIII, 18. — [5] Id. XXXVI, 1. — [6] Ibid. 37. — [7] Id. CXLIII, 18. — [8] Id. LXI, 11. — [9] Id. VII, 12.

» non est exaltatum cor meum [1]. » Quod malum sit superbia : « Propterea, inquit, tenuit eos superbia in finem [2]. » Et rursus : « Dominus superbis resistit [3]. » Et rursus : « Egre» dietur tanquam ex adipe iniquitas eorum [4]. » Quod bonum sit eleemosyna : « Dispersit, dedit pauperibus : justitia ejus » manet in sæculum [5]. » Quod laudandum sit misereri : « Bonus est vir qui miseretur et commodat [6] ; » et his longe plura illis invenies philosophiæ dogmata : ut, quod non sit maledicendum : « Detrahentem, inquit, clanculum proximo » suo hunc persequebar [7]. » Quis sit hymnus supernorum, quid superne dicunt Cherubim, sciunt fideles. Quid dicebant Angeli infra positi ? « Gloria in excelsis Deo [8]. » Propterea post psalmodias hymni, utpote res quædam perfectior. « In Psalmis, inquit, hymnis, et canticis spiritualibus, » in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. » Aut hoc dicit, quod propter gratiam hæc nobis dedit Deus, aut canticis quæ sunt in gratia ; aut admonentes nos ipsos et docentes in gratia ; aut quod in gratia habebant hæc dona ; aut, hæc est explicatio. « A gratia, inquit, spiritus cantan» tes in cordibus vestris Deo. » Non solum, inquit, ore, sed cum attentione.

III. Hoc enim est Deo canere, illud vero aëri ; vox enim temere diffunditur. Non ad ostentationem, inquit. Etiamsi sis in foro, potes te ipsum convertere, et Deo canere nemine audiente. Nam sic quoque orabat Moyses, et fuit auditus. Dicit enim : « Quid ad me clamas ? » Atqui nihil dicebat, sed mente clamabat cum corde contrito. Quamobrem Deus solus exaudiit. Nihil enim vetat quominus et ambulans corde oret, et sursum sit. « Omne quodcumque facitis, » inquit, in verbo aut in opere, omnia facite in nomine » Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ip-

[1] Psal. cxxx, 1. — [2] Id. LXXII, 6. — [3] Id. III, 34. — [4] Id. LXXII, 7. — [5] Id. CXI, 8. — [6] Ibid. 5. — [7] Id. c, 6. — [8] Luc. II, 14.

»sum[1].» Nam si sic faciamus, nihil erit scelestum, nihil immundum, ubi Christus invocatur. Si comedas, si bibas, si uxorem ducas, si peregre proficiscaris, in nomine Dei fac omnia, hoc est, eum vocans adjutorem. In omnibus eum prius orans, res aggredere. Vis aliquid loqui? hoc præpone. Et ideo nos quoque in Epistolis nomen Domini præponimus. Ubi fuerit nomen Domini, omnia sunt fausta et felicia. Nam si consulum nomina efficiunt ut firmatæ et validæ sint litteræ, multo magis nomen Christi. Aut hoc dicit: Secundum Deum omnia et dicite, et agite. Nolite Angelos introducere. Comedis? Deo age gratias, et itidem postea idem facturus. Dormis? age gratias, et itidem postea idem facturus. Vadis ad forum? fac idem, nihil mundanum, nihil quod ad vitam præsentem pertineat. Fac omnia in nomine Domini, et omnia tibi recte succedent. Ubicumque positum fuerit Dei nomen, omnia sunt fausta et felicia. Si dæmones expellit, si morbos propulsat, multo magis rebus affert facilitatem. Quid est, facere in verbo aut in opere? Vel exeuntem, vel quidvis facientem. Audi quomodo Abraham famulum suum in nomine Dei miserit: David in nomine Dei Goliath interemit. Admirabile est nomen ejus et magnum. Et rursus Jacob filios suos mittens, dicit: «Deus au»tem meus det vobis gratiam coram homine[2].» Nam qui hoc facit, Deum habet adjutorem, sine quo nihil ausus est facere. Utpote ergo honoratus, cum fuit invocatus, vicissim honorabit rebus afferens facilitatem. Invoca Filium, gratias age Patri. Nam dum invocatur Filius, invocatur et Pater; et dum ei aguntur gratiæ, Filio quoque gratiæ aguntur. Hæc discamus non verbo tenus, sed per facta implere. Huic nomini nihil potest æquiparari: hoc ubique est admirabile. «Unguentum, inquit, effusum nomen »tuum[3]:» qui hoc dixit, statim bono odore fuit repletus.

[1] Coloss. III, 17. — [2] Gen. XLI, 14. — [3] Cant. I, 2.

« Nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu » sancto[1]. » Hoc nomen tam multa operatur. Si dixeris, « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti cum fide, » hæc perfecisti. Vide quam multa fecisti. Creasti hominem, et alia omnia operatus es ex baptismate. Sic morbis imperans nomen fit terribile. Propterea diabolus introduxit ea quæ sunt Angelorum, honori nostro invidens. Dæmonum tales sunt incantationes. Etiamsi sit Angelus, etiamsi Archangelus, etiamsi Cherubim, ne patiaris. Nam ne hæ quidem potestates excipient, sed excutient cum viderint Dominum contumelia affectum. Ego te honoravi, inquit, et dixi : Tu me invoca : et tu eum dedecore afficis? Si hoc carmen cum fide cantaveris, et morbos et dæmones fugabis : et si morbum non propulsaris, non id fit propter imbecillitatem, sed eo quod expediat. Secundum magnitudinem tuam, inquit, sic et laus tua. Per hoc nomen orbis terræ fuit conversus, fracta est tyrannis, conculcatus fuit diabolus, aperti sunt cœli. Et quid dico, cœli? nos per hoc nomen sumus regenerati. Si hoc habeamus, resplendemus. Hoc et martyres facit et confessores. Hoc pro magno dono teneamus, ut in gloria vivamus, et Deo placeamus, et digni habeamur bonis promissis iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritui sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. XII, 3.

HOMILIA X.

CAPUT III.

Mulieres, subditæ estote viris, sicut oportet in Domino. Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse erga illas. Filii, obedite parentibus per omnia. Hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum. Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo servite. Qui autem injuriam facit, recipiet id quod inique gessit; et non est personarum acceptio apud Deum. Domini, id quod justum est et æquum servis præstate, scientes quod et vos dominum habetis in cœlo [1].

I. Cur non ubique et in omnibus Epistolis hoc præcipit, sed hic, et in Epistola ad Ephesios et in Epistola ad Timotheum, et ad Titum? Quoniam verisimile est in his civitatibus fuisse seditiones: aut verisimile est eas in aliis se recte gessisse, in his vero minus recte, adeo ut oporteret eas de his audire. Vel potius quod iis dicit, dicit omnibus. Magnam autem similitudinem habet hæc Epistola cum Epistola ad Ephesios in his quoque. Alibi vero id non facit: aut quod ad viros

[1] Coloss. III, 18-25, et IV, 1.

pacem agentes, quos oportebat sublimia, quæ eis adhuc deerant, dogmata discere, non oportebat de his scribere : aut quod cum consolationem jam accepissent in tentationibus, supervacaneum esset de his audire. Quamobrem conjicio hic jam firmam et stabilem esse Ecclesiam, et hæc dici in fine. « Mulieres, subditæ estote viris, sicut » oportet in Domino. » Id est, Subditæ estote propter Deum, quoniam hoc, inquit, vos ornat, non illos. Non enim hero debitam subjectionem, neque eam solum quæ est a natura, sed eam etiam dico quæ est propter Deum. « Viri, diligite » uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. » Vide rursus quomodo suaserit quod alteri ab altero est præstandum. Sicut illic ponit metum et charitatem, ita hic quoque. Potest enim esse, ut qui diligit sit acerbus. Hoc est ergo quod dicit : Ne pugnetis. Nihil est enim hac pugna acerbius, quando viri fuerit pugna adversus uxorem. Nam quæ adversus personas quæ diliguntur sunt pugnæ, eæ sunt acerbæ, et ostendit hoc fieri ex magna acerbitate, cum alicui adversus suum membrum est dissidium. Atque diligere quidem est virorum, illarum vero cedere. Si ergo unusquisque quod suum est afferat, stant omnia firma et stabilia. Ex eo enim quod diligatur, fit mulier amica et benevola; ex eo autem quod sit subdita, vir fit mitis et clemens. Vide autem quod hoc quoque natura sic sit comparatum, ut vir quidem diligat, mulier autem obediat. Nam quando is qui imperat, diligit eum qui paret imperio, tunc consistunt omnia. Non tam ab eo qui paret quæritur dilectio, quam ab eo qui imperat erga eum qui paret : ab illo enim est obedientia. Nam quod mulieri est pulchritudo, viro autem cupiditas et desiderium, nihil aliud ostendit quam quod sic fiat propter dilectionem. Ne ergo quoniam subjecta est mulier, sis insolens : neque tu, quoniam vir diligit, intumesce. Neque viri amicitia extol-

lat mulierem; neque mulieris subjectio inflet virum. Propterea tibi eam subjecit, o vir, ut magis ametur. Propterea te fecit amari, o mulier, ut facile feras quod sis subjecta. Ne timeas quod sis subjecta; ei enim qui amat esse subjectum, nullam habet difficultatem. Ne timeas amans: habes enim ipsam cedentem. Non alias ergo esset vinculum. Habes necessarium a natura imperium, habe etiam vinculum quod est ex charitate: eam enim quæ est imbecillior, sinit esse tolerabilem. « Filii, obedite parentibus » per omnia. Hoc enim placitum est in Domino. » Rursus posuit, in Domino, et leges ferens obedientiæ, et pudorem incutiens, ac deprimens. Hoc enim, inquit, est placitum Domino. Vide quomodo non ex sola natura, sed ante eam ex iis quæ Deo placent, vult nos omnia agere, ut etiam mercedem habeamus. «Patres, nolite ad iracun- » diam provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.» Ecce hic quoque rursus est subjectio et amor; et non dixit, Diligite filios, esset enim supervacaneum, ipsa quippe cogit natura: sed correxit quod oportuit, quod et amor hic esset vehementior, quoniam et major est obedientia. Nusquam enim ponit exemplum viri et mulieris. Sed quid? Audi Prophetam dicentem: « Sicut pater miseretur filio- » rum, misertus est Dominus timentium eum[1]. » Et rursus dicit Christus: « Quis est ex vobis homo, a quo si petie- » rit filius panem, num lapidem dabit ei? et si petierit pis- » cem, num serpentem dabit ei[2]? Patres, nolite ad ira- » cundiam provocare filios vestros, ne pusillo animo fiant. » Quod sciebat idoneum ut maxime eos morderet, hoc posuit, et amantius dixit eis imperans, et nusquam ponit Deum. Fregisset enim parentes, inflectens eorum viscera. Illud autem, nolite provocare, hoc est, ne reddite eos contentiosiores; est enim, ubi debetis illis aliquid conce-

[1] Psal. XII, 13. — [2] Matth. VII, 9.

dere. Deinde venit ad tertium imperium, « Servi, in-» quiens, obedite dominis carnalibus. » Est hic quoque amor quidam, sed non ita naturalis sicut superius, sed consuetudinis et ab ipso imperio, et a factis. Quoniam ergo hic quidem id quod est amoris est succisum ac diminutum; quod est autem obedientiæ intensum et amplificatum, in eo vult immorari, et quod primi habent a natura, hoc eis dare ex obedientia. Quamobrem non pro dominis cum solis loquitur famulis, sed etiam pro ipsis, ut se dominis reddant desiderabiles. Sed non hoc ponit aperte: alias enim eos supinos effecisset. « Servi, inquit, obedite » per omnia dominis carnalibus. »

II. Vide autem quomodo semper ponit nomina, mulieres, filii, servi, ut jus obediendi, quod debetur. Sed ne doleret, subjunxit, Dominis carnalibus. Quod est tui, inquit, optimum, nempe anima, libera est; ad tempus est servitus. Corpus ergo subde, ne necessitatis amplius sit servitus. « Non ad oculum servientes tanquam homini-» bus placentes. » Fac, inquit, servitutem, quæ est ex lege, esse ex metu Christi. Nam etsi illo non vidente facis quæ oportet, et quæ pertinent ad honorem domini, id plane facis propter illum insomnem oculum. Non ad oculum, inquit, tanquam hominibus placentes. Quo fiet ut vos damnum subeatis. Audi enim Prophetam dicentem: « Dis-» sipavit Dominus ossa eorum qui hominibus placent[1]. » Vide ergo quomodo eis parcit, et eos componit. « Sed in sim-» plicitate, inquit, cordis timentes Deum. » Nam illud quidem non est simplicitas, sed hypocrisis et simulatio; aliud in animo habere, et aliud facere: alium quidem videri præsente domino, alium vero absente. Non dixit ergo solum, in simplicitate cordis, sed timentes Deum. Hoc enim est timere Deum, quando nemine vidente nihil mali faci-

[1] Psal. LII, 7.

mus. Sin autem facimus, non Deum, sed homines timemus. Vides quomodo illos componat? Quodcumque facitis, inquit, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus. Non solum ab hypocrisi, sed etiam ab otio et desidia eos vult liberari. Eos liberos fecit pro servis, cum non opus habeant ut adsint domini. Hoc enim est illud, Ex animo, cum benevolentia, non cum servili necessitate, sed libere et ex animi instituto. Et quænam est merces? Scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo servite. Ab ipso enim, inquit, accipietis mercedem. Et quod domino servitis, ex hoc est perspicuum. Qui enim, inquit, injuriam facit, recipiet id quod inique gessit. Hic confirmat quod prius dictum est. Nam ne viderentur verba esse assentationis: Recipiet, inquit, id quod inique gessit. Hoc est, luet pœnas: non est enim personarum acceptio apud Deum. Quid enim si es servus? non te pudeat. Atqui oportebat dominos hoc dicere, sicut etiam in Epistola ad Ephesios. Sed hic mihi videtur tacite significare Græcos dominos. Quid enim si ille quidem Græcus, tu autem es Christianus? Non personæ, sed res examinantur. Quamobrem sic cum benevolentia, et ex animo est serviendum. Domini quod justum est et æquum servis præstate. Quid est autem justum? Quid æquum? Efficere ut sit eis rerum omnium abundantia, et non sinere ut aliis egeant, sed pro laboribus eos remunerari. Non enim quia dixi eos a Deo habere mercedem, propterea tu eos prives. Alibi autem dicit, Remittentes minas, volens eos facere mitiores. Illi enim erant perfecti. Hoc est, « Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. » Et illud, « Non est personarum acceptio, » illis dictum est. Illis autem tribuitur, ut hi hoc excipiant. Quando enim alteri dixerimus quod alteri congruit, non tantum illum correximus, quantum eum qui est reus, et

vos cum illis, inquit. Hic communem effecit servitutem. Scientes enim, inquit, quod et vos Dominum habetis in cœlo. « Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum ac» tione [1]. » Nam quoniam orationi instare et in ea perseverare, sæpe reddit pigros et ignavos, propterea dicit, Vigilantes, hoc est, sobrii, non vagantes et errantes. Scit enim, scit diabolus quantum bonum sit oratio, et ideo graviter instat. Scit etiam Paulus quod multi precantes, sint desides et segnes. Quamobrem dicit, « Orationi ins» tate, » tanquam de re laboriosa. Vigilantes in ea, in gratiarum actione. Hoc, inquit, sit vestrum munus et officium, in precibus agere gratias, et pro manifestis, et pro non manifestis, et pro iis quæ volentibus, et pro iis quæ invitis beneficit, et pro regno, et pro gehenna, et pro afflictione, et pro recreatione. Sic enim mos est Sanctis orare, et gratias agere pro communibus beneficiis.

III. Scio ego quemdam virum sanctum sic orasse. Ante hoc verbum nihil aliud dicebat, quam : Gratias agimus pro omnibus beneficiis tuis, quæ a primo die usque ad præsentem diem nobis indignis sunt collata : pro iis quæ scimus et nescimus, pro manifestis, pro non manifestis, quæ opere facta sunt, et quæ sermone, quæ voluntarie facta sunt et involuntarie, pro omnibus quæ facta sunt nobis indignis, pro afflictionibus, pro recreationibus, pro supplicio, pro regno cœlorum. Rogamus ut conserves animam nostram sanctam, puram habentem conscientiam, finem dignum tua clementia. Qui sic dilexisti nos ut unigenitum Filium dares, dignare nos esse dignos charitate. Da in sermone tuo sapientiam, et in timore tuo, unigenite Christe, tuam inspira fortitudinem. Qui pro nobis dedisti Unigenitum, et sanctum tuum emisisti Spiritum in remissionem peccatorum nostrorum, si quid volentes vel inviti pecca-

[1] Coloss. IV, 2.

vimus, condona, et ne reputes. Recordare omnium qui invocant nomen tuum in veritate. Recordare omnium qui bene et secus nobis volunt. Omnes enim sumus homines. Deinde adjecta fidelium oratione, veluti quadam coronide, et pro omnibus colligatione, facta prece, hic cessabat. Multa enim nobis bona facit Deus etiam invitis, multa quoque et majora nescientibus. Nam quando contraria precamur, ipse autem facit contraria, palam est ipsum nescientibus bene facere. « Orantes simul et pro nobis [1]. » Vide humilitatem, post illos se ipsum ponit. « Ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium » Christi. » Auditum, inquit, et loquendi libertatem. Papæ! tantus athleta, non dixit, ut liberer a vinculis, sed cum esset in vinculis, alios rogabat, et propter rem magnam rogabat, nempe ut acciperet loquendi libertatem. Res duæ magnæ, nempe et personæ qualitas, et rei. Papæ! quanta auctoritas. Mysterium, inquit, Christi. Ostendit nihil esse sibi desiderabilius quam hoc loqui. « Propter quod etiam » vinctus sum, ut manifestem illud, ita ut oportet me loqui [2]. » Cum magna, inquit, fiducia, et dicendi libertate, nihil reticentem. Vincula eum manifestum reddunt, non in obscuro collocant. Cum multa, inquit, fiducia et dicendi libertate. Dic mihi, tu vinctus es, et alios consolaris? Maxime : majorem loquendi libertatem dant mihi vincula. Sed Dei rogo auxilium. Audivi enim Christum dicentem : « Quando vos tradent, nolite esse solliciti, quomodo, aut » quid loquamini [3]. » Et vide quomodo dixit metaphorice, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis? Vide quam sit a fastu alienus, et cum esset in vinculis quam humiliter loquatur. Hoc est, ut molliat corda ipsorum. Non sic autem dixit : sed ut nobis det fiduciam et loquendi libertatem; sic dixit humiliter et modeste se gerens : et id quod habe-

[1] Coloss. IV, 3. — [2] Ibid 4. — [3] Matth. X, 19.

bat rogat ut accipiat. Ostendit autem in hac Epistola, cur tunc non venerit Christus, eo quod illa umbram vocarit. Corpus autem, inquit, Christi. Quamobrem oportebat eos umbræ assuescere. Simul etiam suæ in eos charitatis maximum indicat argumentum. Ut vos, inquit, audiatis, Ego autem vinctus sum. Rursus vinculum adducit in medium, quod valde amo, quod cor meum excitat, et desiderium semper affert videndi Paulum in vinculis, et scribentem, et prædicantem, et baptizantem, et catechesi instituentem. De omnibus quæ ubique erant ecclesiis ad eum vinctum referebatur. Vinctus supra modum ædificabat. Tunc magis erat solutus. Audi enim eum dicentem: « Ut plures e fratribus confidentes in vinculis meis, abun» dantius auderent sine timore verbum Dei loqui [1]. » Ipse quoque rursus hoc confitetur dicens : « Quando enim infir» mor, tunc potens sum [2]. » Propterea dicebat etiam, « Sed » verbum Dei non est alligatum [3]. » In vinculis erat cum maleficis ac sceleratis, cum captivis, cum homicidis, doctor orbis terrarum. Qui in tertium ascendit cœlum, qui verba audivit arcana et ineffabilia, erat vinctus. Sed tunc velocior erat ejus cursus. Qui erat vinctus, erat solutus; et qui non erat vinctus, erat vinctus. Nam ille quidem agebat quod volebat : hic autem ipsum non prohibebat, neque suum implebat propositum. Quid facis, o stolide? Num est cursor corporalis? num in stadio quod est apud nos certat? In cœlis versatur; eum, qui currit in cœlo, non possunt ea quæ sunt in terris alligare et retinere. Non vides hunc solem? Radiis injice vincula, siste ejus cursum. Sed non poteris. Nec ergo Paulum, et multo minus hunc quam illum : majorem enim Dei curam ac providentiam est hic, quam ille consecutus, ut qui non nobis talem, sed veram ferat lucem. Ubi sunt qui nihil volunt pati prop-

[1] Philip. I, 14. — [2] 2 Cor. XII, 10. — [3] 2 Tim. II, 9.

ter Christum? Quid autem dico pati, cum ne pecunias quidem velint profundere? Vinciebat quoque aliquando Paulus, et conjiciebat in carcerem. Sed postquam factus est Christi servus, non quod agat gloriatur, sed quod patiatur. Et hoc est miraculum prædicationis, quando per ipsos patientes, non autem per male agentes, sic excitatur et augetur. Ubinam vidit quispiam ejusmodi certamina? Qui male patitur, vincit : et qui male agit, vincitur. Ille hoc præclarior, prædicationem introduxit per vincula. Non erubesco, inquit, sed etiam glorior, crucifixum prædicans. Sic autem cogita : Universus orbis terræ, iis dimissis qui sunt soluti, accedit ad vinctos : eos qui vinciunt aversans, honorat eos qui sunt circumdati catenis; eos odio habens qui in crucem egerunt, adorat crucifixum.

IV. Neque solum est mirandum, quod prædicatores et idiotæ erant piscatores, sed etiam quod alia impedimenta, naturæ erant impedimenta, et major facta est accessio. Non solum nihil impediit ruditas et imperitia, sed etiam hoc ipsum effecit ut manifesta fieret prædicatio. Audi enim Lucam dicentem : « Et cum comperissent, inquit, quod » homines essent, illitterati et rudes, mirabantur. » Non soum nihil prohibebant vincula, sed ea ipsa efficiebant eos confidentiores. Non adeo confidebant discipuli cum Paulus esset solutus, quam cum vinctus. « Ut abundantius, inquit, » audeant sine timore sermonem Dei loqui. » Ubi sunt qui dicunt divinam non esse prædicationem? Ruditas et imperitia non sufficiebat ad efficiendum ut ipsi condemnarentur. Oportebat ergo eos hic quoque terruisse. Scitis enim his duobus animi morbis teneri multitudinem, inani gloria et abjecti animi vitio. Ruditas et imperitia non sinebat eos suffundi pudore : pericula eis debebant injicere timorem. At faciebant, inquit, miracula. Creditis ergo eos fecisse miracula. At non faciebant? Hoc est majus miraculum

quam facere, si adducebantur homines absque miraculis? Vinctus etiam fuit apud Græcos Socrates. Quid ergo? annon statim Megaram fugerunt discipuli? Maxime: non enim admiserunt quæ dicebantur de immortalitate. Sed hic vide. Vinctus est Paulus, et magis confidebant discipuli: et merito. Videbant enim non impediri prædicationem. Num potes impedire linguam? per eam currit maxime. Ut enim cursorem, nisi pedes vinxeris, a cursu non prohibueris; ita etiam Evangelistæ nisi linguam ligaris, non prohibueris quominus is currat. Sed sicut ille si lumbos ligaris, magis currit et portatur, ita hic quoque magis prædicat liberiusque et confidentius. Extimescit vinctus quando solum fuerit vinculum: qui autem mortem despicit, quomodo fuerit ligatus? Perinde faciebant atque si Pauli umbram vinxissent, et os ejus obturassent. Erat enim pugna umbratilis: nam et suis magis erat desiderabilis, et inimicis magis reverendus; ut qui magni et fortis animi ferret præmia, nempe vincula. Corona ornat caput, non pudore afficit, sed etiam præclarum efficit. Inviti eum coronabant catena. Nam dic mihi, posset-ne ferrum formidare qui audebat adamantinas frangere mortis portas? Veniamus, o dilecti, ad vinculorum horum zelum et æmulationem. Quæcumque mulieres aurea induistis monilia, Pauli desirate vincula. Non sic vobis circa collum fulget collare, ut in ejus anima fulgebat ornamentum aureorum vinculorum. Si quispiam illa desiderat, hæc odio habeat. Quid enim est commune ignaviæ cum magni animi virtute, corporis ornamento cum philosophia? Illa vincula reverentur Angeli; hæc vero etiam ludificantur. Illa vincula solent a terra ad cœlum tollere? hæc vincula a cœlo deducunt ad terram. Revera enim hæc sunt vincula, non illa. Illa ornamentum, hæc vincula. Hæc cum corpore animam quoque opprimunt; illa cum corpore ornant etiam

animam. Vis scire quod illa sint ornamentum? Dic mihi, quis magis spectatores atraxit, tu, an Paulus? Quid te dico? Ipsa imperatrix tota auro circumdata, eos qui vident non magis attraxerit. Sed si contingeret et Paulum eo tempore vinctum, et Imperatricem ingredi Ecclesiam, omnes ab illa in eum converterent oculos; et merito. Videre enim hominem humana natura superiorem, et qui nihil habet hominis, sed est Angelus in terra, est admirabilius quam videre ornatam mulierem. Nam hæc quidem licet videre et in spectaculis, et in pompis, et in balneis, et multis in locis et ubique. Hominem autem circumdatum vinculis, et existimantem se maximum habere ornamentum, et vinculis non cedentem, fieri non potest ut qui cernit, terrenum aspiciat spectaculum; sed illud cœlis dignum. Qui est his circumdatus animus, circumspicit quis videat, quis non videat: est fastu plenus, curis tenetur et sollicitudinibus, vinctus est aliis innumerabilibus animi affectibus; qui est autem illis circumdatus, est expers fastus, exultat animus, et liber est ab omni sollicitudine, lætus cœlum suspicit. Si quis mihi daret optionem, malem-ne videre Paulum e cœlo descendentem, et vocem emittentem, an ex carcere; mallem ex carcere. Non enim e cœlo ad ipsum veniunt, cum sit in carcere. Colligatio prædicationis sunt vincula Pauli: fundamentum est illa catena. Vincula illa desideremus.

V. Et quomodo, inquit, fieri potest? Si hæc contriverimus et perfregerimus. Nullus usus, sed potius damnum est nobis ex his vinculis. Hæc nos illic ostendent vinctos. Pauli autem vincula illa solvent vincula. Quæ est his hic vincta, immortalibus illic vinculis vinctas habebit manus et pedes: quæ Pauli vincta fuerit vinculis, habebit veluti ornamentum ei tunc circumdatum. Solve et te ipsum a vinculo, et pauperem a fame. Cur peccatorum catenas

connectis? Quomodo? inquit. Quando tu aurum gestas, alius autem perit; quando tu quidem ut inanem assequaris gloriam, tantum auri accipis, alius autem non habet quod edat, annon peccata connectis? Indue Christum, et non aurum. Ubi est mammona, illic non est Christus. Ubi est Christus, illic non est mammona. Non vis indui ipso Rege universorum? Si quispiam tibi daret purpuram et diadema, non id potius acciperes quam quodvis aurum? Ego non tibi do ornamentum regium, sed ipsum tibi regem præbeo quo induaris. Et quomodo, inquit, Christo induetur quispiam? Audi Paulum dicentem, « Quicumque » in Christo baptizati estis, Christum induistis[1]. » Audi apostolicam admonitionem : « Carnis, inquit, curam ne » feceritis ad concupiscentiam[2]. » Sic quispiam Christo induitur si carnis curam non gerat ad concupiscentiam. Si Christo induaris, ipsi te formidabunt dæmones. Sin autem auro, etiam homines irridebunt. Si Christo induaris, etiam te reverebuntur homines. Vis videri pulchra et decora? Tibi sufficiat formatio creatoris. Quid aurea inducis ornamenta, tanquam id quod Deus effinxit correctura? Vis videri decora? Induere eleemosyna, induere benignitate, induere modestia et temperantia, et a te absit fastus. Hæc omnia sunt auro pretiosiora. Hæc etiam speciosam reddunt magis decoram. Hæc etiam non formosam efficiunt formosam. Quando enim quis cum benevolentia conjunctam viderit formam, ex charitate fert sententiam : pravitatem autem, ne si sit quidem pulchra, potest quispiam dicere pulchram. Sauciatus enim animus non rectam fert sententiam. Ornata quondam fuit Ægyptia : ornatus quoque fuit Joseph. Uter erat formosior, non dico quando illa erat in regia, hic autem in carcere. Hic erat nudus, sed erat indutus vestimentis temperantiæ et continen-

[1] Galat. III, 27. — [2] Rom. XIII, 14.

tiæ; illa erat induta, sed erat nuda turpior, non habebat enim temperantiam. Quando te impense ornaris, o mulier, tunc nuda facta es turpior : exuisti enim modestiam. Erat etiam Eva nuda, sed quando fuit induta, tunc erat turpior. Nam quando erat nuda, gloria Dei fuerat ornata; quando autem induit vestem peccati, tunc erat turpis. Et tu cum mundano indueris ornatu, tunc appares turpior. Nam quod nimius sumptus, et luxus non sufficiat ad ostendendam pulchritudinem, sed fieri possit ut induta minus sit honesta quam nuda, ego dicam. Si quando induisti vestimenta tibicinis aut chorauli, an id non erat inhonestum et indecorum? Atque indumenta sunt aurea; sed propterea est dedecus ac turpitudo quod sint aurea. Scenæ enim sumptus ac luxus convenit tragœdis, histrionibus, mimis, saltatoribus, et iis qui pugnant cum bestiis. Fideli autem mulieri aliæ dantur a Deo vestes, nempe ipse unigenitus Dei Filius. « Quotquot enim, inquit, in Christum » baptizati estis, Christum induistis. » Dic quæso, si quis regiam dedisset vestem, tu autem mercenarii vilem vestem accepisses, annon eo quod te turpior geras et indecore, etiam punireris? Cœli et Angelorum dominum induta es, et circa terram versaris? Hæc a me dicta sunt, ut ostendam quod per se magnum sit malum nimius ornamentorum appetitus et desiderium, etiamsi nullum aliud inde nasceretur, sed citra periculum id liceret habere. Nam ad inanem gloriam fastumque parat et instruit. Nunc autem multa etiam alia mala nascuntur ex nimia ornandi sui cura, manifestæ suspiciones, sumptus intempestivi, blasphemiæ, avaritiæ et plura habendi cupiditatis occasiones. Quid enim, dic quæso, ornaris? Ut placeas marito? Hoc ergo fac domi. Hic autem fit contrarium. Nam si vis tuo placere marito, noli placere aliis. Si autem placeas aliis, marito tuo placere non poteris. Quamobrem omnem ornatum oporteret

deponere cum vadis ad forum, cum is ad ecclesiam. Alioqui autem, ne ex iis placeas marito ex quibus et meretrices, sed ex eo potius ex quo mulieres liberæ. In quo enim, dic quæso, differt uxor a meretrice? Quod hæc quidem unum solum spectat, ut corporis pulchritudine alliciat eum quem amat. Illa vero et præest domui, liberorumque et aliorum omnium habet societatem. Habes filiolam? Vide ne damnum accipiat. Solent enim mores componere ex educatione, et matrum mores imitari. Sis filiæ exemplum modestiæ et temperantiæ. Illo ornatu ornare; et vide ut hunc despicias. Revera enim illa sunt ornamentum; hæc vero magis dedecus afferunt, quam ornant. Sufficiunt quæ dicta sunt. Deus autem qui mundum fecit, et nobis dedit mundum animæ, nos mundet et exornet et sua gloria induat. Ut omnes in bonis operibus resplendentes, et ad ejus gloriam viventes, gloriam emittamus Patri, et Filio, et Spiritui sancto. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT IV.

In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia, sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere [1].

I. Quod Christus dicebat Discipulis, hoc nunc quoque monet Paulus. Quid autem dicebat Christus? « Ecce ego

[1] Coloss. IV, 5, 6.

» mitto vos sicut oves in medio luporum. Sitis ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ[1]. » Hoc est, cauti estote, nullam eis adversus vos dantes ansam et occasionem. Propterea autem adjicitur, « Ad eos » qui foris sunt; » ut discamus, quod adversus nostra membra non tanta nobis opus est cautione, quanta adversus extraneos. Ubi namque fratres sunt, ibi multa condonantur, ibi charitas magna. Oportet hic magnam esse securitatem, majorem vero foris. Non sunt enim paria, esse inter inimicos et hostes, et inter amicos. Deinde postquam terruit, vide quomodo rursus eis addit animum: « Tempus, » inquit, redimentes. » Hoc est, præsens tempus est breve. Hæc autem dicebat, non quod vellet eos esse varios et hypocritas ac simulatores; hoc enim non est sapientiæ, sed amentiæ. Sed quid? In iis, inquit, in quibus non lædunt, nullam eis date ansam nec occasionem. Quod etiam dicit ad Romanos, « Reddite omnibus debita : cui debetis » tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui honorem, » honorem[2]. » Propter prædicationem solum esto, inquit, tibi bellum. Nullum aliud initium accipiat hoc bellum. Nam si etiam propter alia essent nobis cum eis gerendæ inimicitiæ, neque nobis esset merces, et ipsi futuri sunt deteriores, et videbuntur nos jure accusare. Ut si vectigalia non solveremus, si honores quos convenit non redderemus, si non essemus humiles. Vides quantum se demittat Paulus, ubi nihil lædit prædicationem? Audi enim ipsum dicentem Agrippæ: « Beatum me existimo hodie apud te » causam acturus, qui es maxime peritus consuetudinum » et quæstionum quæ sunt apud Judæos[3]. » Si autem existimasset oportere contumelia afficere principem, omnia evertisset. Audi et beatum Petrum, quam leniter et mansuete respondet Judæis dicens : « Obedire oportet Deo

[1] Matth. x, 16. — [2] Rom. xiii, 7. — [3] Act. xxvi, 2.

» magis quam hominibus [1]. » Atqui homines qui animum desponderant, et vitæ spem abjecerant, potuissent contumelia afficere, et quidvis facere. Sed propterea animum desponderant, et vitæ spem abjecerant, ut ne inanem gloriam captarent, hoc est enim inanis gloriæ; sed ut prædicarent, et ut libere et confidenter omnia loquerentur. Illud autem, nempe inanem captare gloriam, est immodestiæ. « Sermo vester semper in gratia sale sit condi» tus. » Hoc est, ne sermonis gratia eo deveniat, ut eo utantur citra discrimen. Licet enim, licet urbane et lepide loqui, sed cum ea qua par est honestate et decore. « Ut » sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. » Quamobrem non oportet similiter loqui cum omnibus, cum Græcis, inquam, et fratribus. Nequaquam. Hoc enim est extremæ amentiæ. « Quæ circa me sunt omnia, vobis » nota faciet Tychicus charissimus frater, et fidelis minister, » et conservus in Domino [2]. » Papæ! quanta est Pauli sapientia. Non omnia inserit in Epistolis, sed quæ sunt necessaria et urgentia. Primo quidem nolens eas in nimiam extendere longitudinem: secundo autem, eum qui proficiscitur reddens magis reverendum, ut habeat aliquid quod narret: tertio, ostendens quantum in eum sit affectus; non enim alias ei hæc mandasset. Deinde erant quædam quæ non oportebat significari litteris. Charissimus, inquit, frater. Si charissimus, scivit omnia, et cum nihil celabat. Et fidelis minister et conservus in Domino. Si fidelis, nihil mentietur; si conservus, fuit socius et particeps tentationum: undique ergo collegit id quod fidem faceret. « Quem misi ad vos ad hoc ipsum [3]. » Hic multam ostendit dilectionem, siquidem eum ideo misit, et ea fuit causa cur peregre sit profectus: quod etiam dicebat scribens ad Thessalonicenses: « Propter quod non susti.

[1] Act. v, 29. — [2] Colos. IV, 7. — [3] Ibid. 8.

» nentes amplius, placuit nobis remanere Athenis solis, et » misimus Timotheum fratrem nostrum [1]. » Ad Ephesios quoque eum ipsum mittit, et propter eamdem causam. « Ut cognoscat quæ circa vos sunt et consoletur corda » vestra [2]. » Vide quid dicat. Non ut vos res meas discatis, sed ut ego vestras: ita nusquam quod suum est ponit. Ostendit eos quoque esse in tentationibus, dicendo, « Ut » consoletur corda vestra. Cum Onesimo charissimo et fideli » fratre qui ex vobis est. Qui omnia quæ hic aguntur nota » facient vobis [3]. » Hic est Onesimus, de quo ad Philemonem scribens dicebat, « Quem ego volueram mecum de» tinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii. » Sine consilio autem tuo nihil volui facere [4]. » Addit etiam encomium civitatis, ut etiam gloriarentur, nec solum non afficerentur pudore, dicens, « Qui est ex vobis. Qui » omnia quæ hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos » Aristarchus concaptivus meus [5]. »

II. Hoc encomio nullum est majus. Hic est qui cum ipso abductus fuit Jerosolymis. Majus dixit quam Prophetæ. Nam illi quidem se ipsos dicunt hospites advenas et peregrinos; hic autem etiam captivum. Tanquam enim captivus sic agebatur et ferebatur, et ad male patiendum sic erat omnibus propositus. Imovero illis pejus: nam illos quidem postquam ceperunt hostes, eos valde curant ut sibi proprios; hunc autem ut hostem et inimicum omnes agebant et ferebant, verberantes, flagris cædentes, contumeliis afficientes, calumniantes. Hoc illis etiam erat consolationi, cum enim præceptor in iisdem versatur, majorem consolationem accipiunt discipuli. « Et Marcus consobrinus » Barnabæ. » Hunc quoque jam laudavit ex cognatione; erat enim Barnabas vir magnus. « De quo accepistis man-

[1] 1 Thess. III, 1. — [2] Ephes. VI, 21. — [3] Coloss. IV, 9. — [4] Philem. 13. — [5] Coloss. IV, 10.

» data. Si venerit ad vos, suscipite illum. » Quid vero, non aliter suscepissent? Maxime. Sed cum magno, inquit, studio, et hoc magnum virum ostendit. Undenam autem acceperint mandata, non dicit: « Et Jesus qui dicitur Justus. » Iste fortasse erat Corinthius. Deinde dat omnibus commune encomium, cum dixisset quod erat uniuscujusque proprium. « Qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adjutores » mei in regno Dei : qui mihi fuerunt solatio[1]. » Postquam dixit, « Concaptivus, » ne auditorum animum simul dejiciat, vide quomodo hoc ponat, et eos excitet: « Adjutores, » inquit, mei ad regnum Dei. » Quamobrem cum sint socii tentationum, sunt etiam regni socii. « Qui fuerunt mihi » solatio. » Ostendit eos esse magnos, siquidem Paulo fuerunt solatio. Sed videamus Pauli prudentiam. « In sapien» tia, inquit, ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redi» mentes[2]. » Hoc est, non est vestrum tempus, sed illorum. Nolite ergo dominium et auctoritatem vobis vindicare, sed tempus redimite. Neque dixit solummodo, emite, sed, redimite, sic affecti, aliter ipsum vestrum efficientes. Summæ enim fuerit amentiæ, bellorum et inimicitiarum excogitare occasiones. Nam ad hoc quod pericula sustinemus superflua, et quæ nihil habent lucri, aliud quoque damnum accedit, quod ad nos Græci non accedant. Nam quando fueris inter fratres, merito confidis : foris autem non sic oportet. Vides quomodo ubique eos qui sunt foris dicit Græcos. Propterea dicebat etiam scribens ad Timotheum : « Oportet ipsum et ab iis qui foris sunt bonum habere » testimonium[3]. » Et rursus : « Quid enim mea refert de iis » qui foris sunt judicare[4]? In sapientia, inquit, ambulate » ad eos qui foris sunt. » Foris enim sunt, etsi eumdem quem nos mundum habitent, ut qui sint extra regnum et domum patris. Simul etiam eos consolatur, illos vocans

[1] Coloss. IV, 11. — [2] Ibid. 5. — [3] 1 Tim. III, 7. — [4] 1 Cor. V, 12.

extraneos. Quod quidem dicebat superius : « Vita vestra » absconsa est cum Christo in Deo[1]. » Tunc, inquit, gloriam quærite, tunc honores, tunc alia omnia. Nunc autem nequaquam, sed illis præbete. Deinde ne putes eum de pecuniis loqui, addit : « Sermo vester semper in gratia sale sit » conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique res» pondere[2]. » Ut non sit plenus hypocrisi. Hoc enim non est gratia : neque sale est conditum. Si absque periculo colere oporteat, ne recuses. Si tempus sit placide loquendi, ne eam rem existimes assentationem. Fac omnia quæ ad honorem attinent, ita ut non lædatur pietas. Non vides quomodo Daniel hominem colit impium? Non vides quomodo tres pueri cum sapientia regi offerantur et animi ostendentes fortitudinem et dicendi libertatem, non autem temerariam audaciam et asperitatem? Hoc enim non est loquendi libertatis et fiduciæ, sed inanis gloriæ. « Ut sciatis, » inquit, quomodo oporteat vos unicuique respondere. » Aliter enim principi, aliter ei qui alterius paret imperio; aliter diviti, aliter pauperi. Quare? Quoniam divitum et principum animi sunt imbecilliores, ut qui tumeant et diffluant. Quo fit ut se magis demittere et accommodare oporteat : pauperum autem et eorum qui sunt subjecti alteri, solidiores et prudentiores. Quare et hic utendum est majori loquendi libertate, unum spectando, nempe ædificationem. Non quoniam hic quidem est pauper, ille vero dives, ille ideo plus honoretur, hic vero minus; sed propter imbecillitatem hic quidem feratur, ille vero non item. Sic nec sine causa Græcum voces execrandum, neque sis contumeliosus. Sed si de dogmate quidem rogeris, responde id esse execrandum et impium. Si nemo autem roget, neque cogat dicere, non oportet temere inimicitiam suscipere. Quid enim necesse est supervacaneas sibi comparare

[1] Coloss. III, 3. — [2] Id. IV, 6.

inimicitias? Rursus si quempiam catechesi instituas, dic ut postulat subjectum argumentum, alioqui tace. Si sermo sit sale conditus, et in diffluentem inciderit animam, mollem restringit; et si in asperam, levigat duritiem. Sis gratiosus, nec molestus, nec rursus mollis, sed et austeritatem habeas et voluptatem. Nam si quis sit supra modum austerus, magis lædit quam prodest. Sin autem sit supra modum urbanus, magis est molestus quam juvat. Quamobrem oportet ubique esse modum. Nec sis tristis et torvo vultu, est enim injucundum : neque diffusus ac dissolutus, est enim despectui obnoxium; sed utriusque accepta virtute, fuge vitium, sicut apis, hujus quidem lætitiam et alacritatem, illius vero carpens gravitatem. Nam si medicus non similiter omnibus utitur corporibus, multo magis magister. Atqui non convenientia medicamenta magis tulerint corpora, quam anima sermonem. Verbi gratia accedit Græcus, et tibi fit amicus? de illa re cum ipso nihil disserueris, donec cum eo tecum magna fuerit amicitia, cum fuerit paulatim.

III. Vide quando Paulus venit Athenas, quomodo cum eis disserebat. Non dicebat, O scelerati et plane execrandi. Sed quid? « Viri Athenienses, vos per omnia video esse » tanquam superstitiosiores[1]. » Rursus quando probris oportebat afficere, non recusavit, sed cum magna vehementia dicebat Elymæ : « Plene omni dolo, et omni fallacia, fili » diaboli, inimice omnis justitiæ[2]. » Nam sicut illos probro affecisse insipientiæ fuisset, ita hunc non affecisse fuisset pusilli et abjecti animi. Rursus; ad magistratum es adductus propter negotium? exhibe quos par est honores. « Omnia, » inquit, quæ hic sunt, vobis nota facient. » Cur non, inquit, simul venerint. Quid est autem : Omnia vobis nota facient? Hoc est, vincula, et alia omnia quæ me retinent.

[1] Act. XVII, 22. — [2] Id. XIII, 10.

Non ergo qui vos opto videre, et mitto alios, ipse tardassem, si non me magna retineret necessitas. Atqui non erat hoc insimulantium; imovero valde insimulantium. Discere enim quod et inciderit in tentationes, et eas fortiter et generose tulerit, ejus erat qui rei fidem faciebat, et erigebat eorum animos. «Cum Onesimo, inquit, charissimo et fideli » fratre[1]. » Servum Paulus dicit fratrem : et merito, cum et ipse se servum nominet fidelium. Deprimamus omnes fastum, conculcemus arrogantiam. Servum se nominat Paulus, qui est instar orbis terrarum et cœlorum innumerabilium, et tu altum sapis? Qui omnia ut volebat, agebat et ferebat; qui in regnum cœlorum primas tenebat, qui fuit coronatus, qui in tertium ascendit cœlum, servos fratres vocat et conservos. Ubi est insania? Ubi arrogantia? Adeo fide dignus fuit Onesimus ut hæc ei crederentur. « Et Marcus, inquit, consobrinus Barnabæ. De quo acce- » pistis mandata : Suscipite illum[2]. » Fortasse a Barnaba mandata acceperant, « Qui sunt ex circumcisione. » Comprimit tumorem Judæorum, erigit eorum animos, quod pauci essent ex circumcisione, plures autem ex gentibus. Qui fuerunt, inquit, mihi solatio. Ostendit se esse in magnis tentationibus. Itaque non est hoc parvum, quando sanctos consolamur et præsentia, et sermone, et assiduitate, quando simul cum eis affligimur. Cum vinctis enim, inquit, tanquam simul vincti. Quando illorum perpessiones nostras esse ducimus, in coronis quoque socii erimus. Non es tractus in stadium, non descendisti ad certamen : alius ad luctandum se exuit, alius luctatur. Sed si velis, tu quoque eris socius. Unge illum certaturum, ejus sis amicus et studiosus. Foris magna voce exclama, excita vires, recrea animum. Hæc in aliis omnibus fieri est consentaneum. Paulus enim non opus habebat, sed illos excitans

[1] Coloss. IV, 9. — [2] Ibid. 10.

dicebat hæc omnia. Tu ergo in aliis omnibus, eorum qui volunt vituperare, ora obstrue, procura ut sint qui eum ament, exeuntem officiose et diligenter excipe. Sic eris particeps ac socius coronarum, sic gloriæ, etiamsi nihil aliud egeris; lætatus es autem ob ea quæ facta sunt, sic quoque non parum fuisti socius : attulisti enim charitatem, quæ est summa bonorum omnium. Nam si qui flent, videntur esse luctus participes, et iis qui lugent multum gratificantur, ac doloris multum adimunt; multo magis etiam qui lætantur majorem afferunt voluptatem. Quantum enim sit malum nos habere qui simul doleant, audi Prophetam dicentem : « Expectavi si quis contristaretur, et » non fuit[1]. » Propterea Paulus quoque dicit : « Gaudete » cum gaudentibus, et flete cum flentibus[2]. » Auge lætitiam. Si videbis fratrem esse in existimatione, ne dixeris : Est illius bona existimatio, cur ego gaudeam? Hæc non sunt verba fratris, sed hostis. Si velis, non sunt illius, sed tua. Est in tua potestate eam facere majorem, si non sis mœstus, sed læteris, si fueris alacris, exultesque et gestias. Quod hoc autem ita se habeat, illinc est perspicuum. Qui invident, non illis solis invident qui in bona sunt existimatione, sed iis etiam qui bona illorum existimatione lætantur. Ita sciunt quod hi quoque sint in bona existimatione : et ii sunt qui maxime gloriantur. Nam ille quidem etiam erubescit cum valde laudatur : iste etiam cum multa voluptate gloriatur. Non videtis quomodo athletarum alter quidem coronatur, alter vero non coronatur? Dolor autem et lætitia est eorum qui amant et eorum qui oderunt. Illi saltant, illi tripudiant. Vide quanta res sit non invidere : alterius est labor, et tua est voluptas. Alteri imponitur corona, et tu saltas, tu gloriaris. Nam dic mihi quæso : alius vicit, tu quid saltas? Sed illi quoque recte sciunt quod commune sit quod factum

[1] Psal. LXVIII, 25. — [2] Rom. XII, 15.

est. Propterea hunc quidem non vituperant qui invident; tentant autem deprimere victoriam, et audis eos hæc verba dicentes : Te delevi et dejeci : etiamsi alterius sit opus, tua tamen est laus. Si ergo in externis tantum bonum est non invidere, sed aliorum bona sibi accommodare et sua ducere, multo magis in nostra de diabolo victoria ; tunc ille magis contra nos spirat, ut qui magis lætemur. Etsi est sceleratus, exacte novit hanc magnam esse voluptatem. Vis eum molestia afficere? gaude et lætare. Vis eum exhilarare? esto tristis. Dolorem qui ex victoria fratris ei accidit, levas per tuam animi ægritudinem. Cum illo stas a fratre abscissus; majus quam ille malum facis. Non sunt enim paria, cum sis inimicus, facere quæ sunt inimicorum, et cum sis amicus, stare cum inimicis. Iste est inimicis pejor et sceleratior. Si frater sibi bonam paravit existimationem, vel dum loquitur, vel dum laudatur, vel aliquid recte gerit, esto particeps laudis et bonæ existimationis. Ostende eum esse tuum membrum.

IV. Et quomodo, ait? ego enim non sum bonam assecutus famam. Ne hoc verbum dixeris, labia comprime. Si prope me esses tu qui hæc loqueris, imposuissem manum labiis tuis, ne audiret inimicus. Sæpe inter nos intercedunt inimicitiæ, et inimicis non ostendimus. Tu vero ostendis diabolo. Ne hoc dixeris, ne hoc cogitaveris. Sed contra, est meum membrum : ad corpus transit gloria. Cur ergo, inquit, non ita sunt affecti qui sunt foris? Quoniam tu es causa. Nam cum viderint te ejus lætitiam alienam esse dicentem, ipsi quoque alienantur : quod si viderint te eam ducentem esse propriam, non audent; sed tu quoque es similiter clarus. Non est dicendo laudem assecutus, sed tu dum ei gratularis, majorem es laudem adeptus quam ille. Si enim charitas est res magna et caput omnium, tu eam, quæ ex ipsa paratur, accepisti coro-

nam. Ille eam quæ acquiritur ex arte dicendi, tu eam quæ ex vehementi amore. Ille ostendit vim verborum : tu per facta dejecisti invidiam, et conculcasti livorem. Quamobrem jure magis quam ille fueris coronatus : certamen tuum est præclarius. Non solum conculcasti invidiam, sed etiam aliquid fecisti. Ille unam solum habet coronam, tu autem duas, et duas illas una splendidiores. Quænam sunt hæ? Unam suscepisti adversus invidiam; altera est qua fuisti redimitus ex charitate. Non enim collætari solum est indicium quod sis mundus ab invidia, sed etiam quod habeas charitatem quæ radices egerit. Illi sæpe molestiam exhibet humana aliqua animi perturbatio, ut inanis gloria. Tu autem es mundus ab omni perturbatione animi. Nam si inani gloria laborares, non lætareris propter bona alterius. Erexit, dic quæso, Ecclesiam, cætum amplificavit? Rursus lauda. Habes duplices coronas, dejecisti invidiam, charitate es redimitus. Etiam rogo et obsecro. Vis et tertiam audire coronam? Ei applaudunt qui inferne sunt homines, tibi autem qui superne sunt Angeli. Non enim sunt paria, pulchram et elegantem ostendere dictionem, et motus animi superare. Hæc laus est temporalis, illa vero æterna. Hic est ex hominibus, ille ex Deo. Hic aspicitur coronatus, tu autem in occulto coronaris, ubi Pater tuus te videt. Si dissecto corpore liceret uniuscujusque videre animam, ostendissem tibi hunc esse honestiorem et magis resplendentem. Invidiæ stimulos proteramus, nobis ipsis prosimus, o dilecti! ipsis nobis coronam imponemus. Qui invidet, cum Deo pugnat, non cum illo. Nam cum illum videt habere gratiam, et dolet, et vult destruere Ecclesiam, non pugnat cum illo, sed cum Deo. Nam dic quæso, si quis ornaret puellam regis, et in bona esset existimatione eam exornans, decoramque reddens, vellet autem aliquis eam se turpiter et indecore gerere, et ipsum

non posse eam ornare, cuinam insidiaretur, huic-ne an illi et ejus patri? Ita nunc quoque tu invidens, pugnas cum Ecclesia; cum Deo bellum geris. Nam quoniam cum fratris laude connexa est utilitas Ecclesiæ, si hæc corruat ut ille quoque corruat necesse est. Quamobrem in hoc opus facis satanicum, ut qui corpori Christi insidieris. Adversus eum dolore stimularis, qui tibi nullam fecit injuriam; multo autem magis adversus Christum. Quam tibi fecit injuriam, ut non sinas ejus corpus ornari pulchritudine? Ut non sinas sponsam decorari? Considera autem mihi quantum sit supplicium; inimicos tuos lætitia afficis; et illum ipsum qui est in bona existimatione, quem vis molestia afficere, magis exhilaras, et invidens magis ostendis eum laudari et bene audire: nam alioqui non invidisses; vel potius ostendis quod crucieris. Atque me quidem pudet ex his adhortari. Sed quoniam tanta est nostri animi imbecillitas, vel ex his castigati, ab hoc pernicioso vitio liberemur. Doles quod laudetur et in bona sit existimatione. Cur ergo invidens auges ejus laudem? Vis eum cruciare? Cur ergo ostendis te dolere? Cur de te ipso prius exigis pœnas, quam de eo quem non vis laudari? Ei inde est duplex voluptas et lætitia, et tibi cruciatus: non solum quod magnum eum ostendis, sed etiam quod alteram ei procreas voluptatem, et dum te ipsum cruciaris. Et rursus de iis de quibus doles, ille lætatur te invidente. Vide quam graves nobis plagas infligimus, et non sentimus. Est inimicus. Atqui cur inimicus? quam tibi fecit injuriam? Sed tamen inimicum reddimus illustriorem, et nos ipsos magis punimus. Hoc rursus nos ipsos cruciamus, si senserimus quod ille cognoverit. Nam ille quidem fortasse non lætatur, nos autem putantes eum lætari, rursus propterea dolemus. Cessa ergo invidere; cur tibi ipsi imponis vulnera? Hæc cogitemus, o dilecti! nempe duplices coro-

nas eorum qui non invident : laudes scilicet ab hominibus, laudes a Deo, et mala quæ oriuntur ex invidia, et sic feram poterimus extinguere, et coram Deo laudari, et in bona esse existimatione, et eadem assequi quæ ii, quorum est bona existimatio. Fortasse enim assequemur. Quod si non assequamur, non assequemur quod non expediat. Et sic poterimus, cum ad Dei gloriam vixerimus, bona promissa consequi iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

CAPUT IV.

Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi, semper sollicitus pro vobis in orationibus : ut stetis perfecti, et pleni in omni voluntate Dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum zelum pro vobis, et pro iis qui sunt Laodiceæ, et qui Hierapoli[1].

I. Etiam in initio Epistolæ, virum commendavit a charitate. Charitatem autem ostendit, et quod laudet. Quod quidem dixit ab initio : « Qui etiam manifestavit nobis charitatem » vestram in spiritu [2].» Dilectionem ostendit et amabilem reddit, quod pro aliis oret. Ipsum autem commendat, aperiens ostium sermoni ejus. Nam quod reverendus sit magister, id est utile discipulo. Et rursus quod dixerit, «Et » vobis, » ut etiam de viro glorientur, ut qui tales viros fe-

[1] Coloss. IV, 12, 13. — [2] Id. I, 8.

rant. « Et semper, inquit, sollicitus pro vobis in ora» tionibus. » Non solum dixit, orans, sed, sollicitus, tremens, et timens. « Testimonium enim, inquit, illi per» hibeo quod habet multum zelum pro vobis. » Est testis fide dignus. Quoniam habet, inquit, multum zelum pro vobis. Hoc est, vos valde diligit et magno vestri flagrat amore. « Et pro iis qui sunt Laodiceæ, et qui Hierapoli. » Illis quoque eum commendat. Sed hoc unde erant scituri? Verisimile est illos audivisse; sed etiam dum Epistola legeretur discebant. « Facite enim, inquit, ut et in » Laodicensium Ecclesia legatur[1]. » Ut stetis, inquit, perfecti. Simul et eos reprehendit, et non acerbe eos admonet et consilium dat. Fieri enim potest ut et quispiam sit perfectus et non stet : ut si quis omnia noverit, adhuc autem vacillet, fieri potest etiam ut non sit perfectus, nec consistat. Ut si quis sciat quidem partem, nec stet firmiter. Sed hic utrumque optat. Ut stetis, inquit, perfecti. Vide quomodo eos rursus admonuerit sermonis de Angelis, et de vita. « Et pleni, inquit, in omni voluntate Dei. » Non enim solum sufficit facere Dei voluntatem. Cui enim est plene aliquid persuasum, non sinit aliam in se esse voluntatem : alioqui non plene persuasum haberet. Testimonium, inquit, illi perhibeo, quod habet multum zelum. Et zelum, et multum, utrumque auget et amplificat. Sicut et ipse dicit, scribens ad Corinthios : « Emulor enim » vos Dei zelo[2]. Salutat vos Lucas medicus charissimus[3]. Hic est ille Evangelista. Non eum autem deprimens ponit ultimum, sed illum extollit, ut Epaphram. Verisimile est fuisse etiam alios qui vocarentur hoc nomine. « Et Demas. » Cum dixisset, Salutat vos Lucas medicus, adjecit, charissimus. Hoc quoque non parvum est encomium, sed valde magnum, esse Paulo charissimum. « Salutate fratres qui

[1] Coloss. IV, 16. — [2] 2 Cor. XI, 2. — [3] Coloss. IV, 14.

» sunt Laodiceæ, et Nympham, et quæ in domo ejus est Ec- » clesiam[1]. » Vide quomodo eos conglutinat, et inter se conjungit, non solum quod salutaverit, sed etiam quod Epistolas dederit. Deinde rursus gratificatur, eum seorsum appellans. Hoc autem facit non sine causa, sed alios ad eamdem adducens æmulationem. Neque enim est parvum quod non connumeratur cum cæteris. Vide quam magnum eum ostendit esse virum, siquidem domus ejus erat Ecclesia. « Et cum lecta fuerit apud vos Epistola, facite ut » et in Laodicensium Ecclesia legatur[2]. » Mihi videntur esse quædam ex iis quæ illic scripta sunt, quæ hos etiam oportebat audire. Et his major erat utilitas, cum illis reprehensis sua peccata agnoscerent. « Et ea quæ Laodicen- » sium est, ut et vos legatis. » Quidam dicunt non Pauli ad ipsos missam, sed quæ ab ipsis ad Paulum. Non enim dixit, Eam quæ est ad Laodicenses, sed quæ scripta est a Laodicea. « Et dicite Archippo, Vide ministerium quod ac- » cepisti in Domino, ut illud impleas[3]. » Cur non scribit ad ipsum? Fortasse non opus erat, sed sola nuda admonitione, ut fieret diligentior. « Salutatio mea manu Pauli[4]. » Hoc est indicium sinceritatis et amicitiæ, quod et viderent litteras, et in eas essent affecti. « Memores estote vin- » culorum meorum. » Papæ! quanta consolatio. Hoc enim sufficit ad eos ad omnia adhortandos, et ad reddendos fortiores ad certamina. Non solum fortiores, sed et eos reddebat magis familiares. « Gratia vobiscum. Amen. »

II. Magnum encomium, et majus aliis omnibus, dicere de Epaphra : « Qui est ex vobis servus Christi : » et ministrum ipsum pro ipsis dicit, sicut et se dicit ministrum Ecclesiæ. Ut quando dicit, « Cujus enim fui Paulus mi- » nister[5]. » Ad eamdem dignitatem virum effert, conser-

[1] Coloss. IV, 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Ibid. 17. — [4] Ibid. 18. — [5] Id. I, 25.

vum eum superius vocat, et hic servum. Qui ex vobis est, inquit, tanquam cum matre disserens, et dicens, Quid est ex tuo utero? Sed invidiam attulisset hoc encomium. Propterea non ex his solis eum commendat, sed et ex iis quæ ad ipsos pertinent; ut illic solvit invidiam, et hic quoque; « Semper, inquit, pro vobis sollicitus. » Non nunc solum apud nos ut nobis ostendat, neque apud vos solum ut vobis ostendat. Magnum exhibuit animi studium et alacritatem dicendo, « Sollicitus. » Deinde ne videretur eis blandiri, subjunxit, « Habet multum zelum pro vobis, » et pro iis qui sunt Laodiceæ, et qui Hierapoli. » Et illud, « Ut stetis perfecti, » non est assentationis, sed reverendi præceptoris. « Et repleti, inquit, et perfecti » Illud quidem dedit, hoc autem dixit deficere. Nec dixit, « Ut non labetis, » sed, « Ut stetis. » Quod autem a multis salutentur, hoc eos recreat, quando non solum qui sunt ex eis familiaritate et necessitudine conjuncti, sed etiam alii eorum meminerunt, « Et dicite Archippo: Vide ministerium quod accepisti in Domino. » Eos maxime ipsi subjicit. Non poterant enim amplius illum arguere ipsos increpantem, quando ipsi universum susceperint. Non est enim rationi consentaneum, ut discipuli dicant de præceptore. Sed eis os obstruens hoc dicit: dicite, inquit, Archippo: Vide. Hoc verbum semper est terrentis: ut quando dicit, « Videte canes. Videte ne quis vos seducat. Videte ne aliquo modo ista vestra libertas sit offendiculum infirmis [1]. » Et semper sic dicit quando terret. « Vide, inquit, ministerium quod accepisti in Domino, ut » illud impleas. » Neque sinit eum esse dominum, sicut ipse dicebat: « Si enim volens hoc facio, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi est credita [2]. » Ut ipsum impleas. Semper studio utitur. « Quod accepisti in

[1] Philip. III, 2; Coloss. II, 8; et I Cor. VIII, 9. — [2] I Cor. IX, 17.

» Domino. » Rursus illud, « In, » est per Dominum. Ipse tibi dedit, non nos. Et illos ei subjicit, quando ostendit id ipsi fuisse traditum a Domino. « Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen. » Solvit metum, Et si enim doctor est in vinculis, gratia tamen eum solvit. Et hoc quoque est gratiæ, concedere ut ipse sit vinctus. Audi enim Lucam dicentem : « Revertebantur Apostoli a facie concilii gaudentes, quod digni essent habiti » pro nomine ipsius contumeliam pati[1]. » Revera enim dignum esse habitum est, et contumeliam esse passum, et vinctum esse. Nam si qui amat quempiam, lucrum esse putat si propter amatum passus sit; multo magis propter Christum. Ne ergo ægre feramus afflictiones propter Christum, sed vinculorum Pauli nos quoque simus memores. Et hoc sit nobis adhortatio. Verbi gratia, suades aliquibus, ut pauperibus dent propter Christum? reminiscere vinculorum Pauli, et te et illos pronuntia miseros, si ille quidem et corpus dedit vinculis propter ipsum, tu autem ne cibum quidem impertiaris. Extolleris propter bona opera? recordare vinculorum Pauli, et quod nihil tale sis passus, nec ultra te extolles. Bona proximi concupivisti? memento vinculorum Pauli, et videbis quam sit absurdum illum quidem esse in vinculis, te autem in deliciis. Rursus deliciarum teneris desiderio? tibi veniat in mentem carcer Pauli : es illius discipulus, es illius commilito. Quomodo est rationi consentaneum, ut commilito quidem sit in vinculis, tu autem in deliciis. Es in afflictione, existimas te esse derelictum? audi verba Pauli, et videbis quod esse in afflictione, non est indicium derelictionis. Vis vestes ferre sericas? Recordare vinculorum Pauli, et ea videbuntur viliora pannis sordidis et cœnosis. Vis aureis indui? tibi veniant in mentem vincula Pauli, et nihilo tibi

[1] Act. v, 4 et 1.

videbuntur meliora esse, quam vetus juncus. Vis capillos ornare, et videri pulchra? cogita squallorem Pauli in carcere, et ad illam accenderis pulchritudinem; et hoc exis timabis esse deformitatem, atque acriter ingemisces, illa vincula cupiens. Vis tritos fucos et pigmenta tibi illinire, et similia? cogita illius lacrymas: triennium noctu et diu non cessabat flere; hoc mundo orna tuas genas: hæ lacrymæ illas reddunt splendidas. Non dico ut pro aliis fleas; volo quidem, sed hoc est te altius, verum suadeo ut hoc facias pro peccatis tuis. Jussisti vinciri puerum, et irata es? Memento vinculorum Pauli, et statim sistes iram. Reminiscere nos esse ex iis qui vincti sunt, non ex iis qui vinciunt; ex iis qui sunt contriti corde, non autem ex iis qui conterunt. Diffusa es, et magnum edidisti cachinnum? tibi veniant in mentem illius fletus, et ingemisce: multo splendidiorem te reddunt hæ lacrymæ. Vidisti se deliciis dedentes et saltantes? Recordare ejus lacrymarum. Ex quonam fonte tanta emanarunt fluenta, ut ex illius oculis lacrymæ? « Memores estote, inquit, lacrymarum mea» rum [1], » sicut hic vinculorum. Et merito illis hæc dicebat, cum eos Epheso Miletum accersivisset. Dicebat enim doctoribus; ab illis quidem exigens etiam ut congregent, ab his autem solum ut pericula subeant.

III. Quemnam fontem vis comparare cum his lacrymis? Eum-ne qui erat in paradiso qui irrigabat universam terram? Sed nihil dices æquale. Hic enim fons lacrymarum animas irrigabat, non terram. Si quispiam nobis ostenderit Paulum lacrymantem et gementem, annon multo esset melius eum videre, quam innumerabiles choros eleganter et belle coronatos? De vobis non loquor. Sed si quis a theatro et a scena abducto aliquo incontinente et impudico, qui amore corporum flagret et bacchetur, ostende-

[1] Act. xx, 31.

ret puellam virginem in ipso flore ætatis, et quæ in aliis superet æquales, et vultu plus quam membris aliis, et quæ teneros mollesque habeat oculos, leniter insidentes, leniter volventes, flexibiles, mites, serenos, subridentes, multo pudore compositos, et multa gratia, nigris palpebris, inferne autem et superne sit coronata, et animatam, ut ita dicam, habeat pupillam, nitidam frontem, inferne autem genam ad concinnum ruborem venientem, instar marmoris sublectam, planam et æquam. Deinde mihi ostenderit Paulum lacrymantem, ea dimissa ad ipsum spectandum exilirem. Ab ejus enim oculis resplenderet pulchritudo spiritualis. Nam illa quidem juvenum erigit animos, accenditque et urit; hæc autem contra comprimit. Hujus qui videt oculos, oculum animæ efficit pulchriorem, ventrem comprimit, replet philosophia et multa commiseratione, et adamantinam mollire potest animam. His rigatur Ecclesia : his lacrymis plantantur animæ. Etiamsi sit ignis, hæ lacrymæ possunt extinguere, et sensibilem et corporalem. Hæ lacrymæ sagittas Maligni ignitas extinguunt. Meminerimus ergo ejus lacrymarum, et irridebimus omnia præsentia. Has lacrymas Christus beatas pronuntiabat, dicens, « Beati qui lugent, et beati qui flent, quoniam » ipsi ridebunt[1]. » Has lacrymas emittebant et Esaïas et Jeremias. Et ille quidem dicebat, « Dimitte me, flebo » amare[2]. » Hic autem dicebat, « Quis dabit capiti meo » aquam, et oculis meis fontem lacrymarum[3], » ac si non sufficiat fons naturalis. Nihil est his lacrymis jucundius : quovis risu sunt hæ jucundiores. Sciunt qui lugent, quantam hæc res habeat consolationem. Ne existimemus rem esse deprecandam, sed etiam valde optandam. Non ut alii peccent, sed ut ipsis peccantibus nos conteramur. Harum ergo recordemur lacrymarum, horum vinculorum. Ergo

[1] Matth. v, 5. — [2] Isaï. xxii, 4. — [3] Jerem. ix, 1.

et super vincula descendebant lacrymæ. Quæ autem ex vinculis percipitur, voluptatem non sinebat sentire mors eorum, qui vinciebant, pereuntium. Pro illis quippe dolebat : erat enim discipulus illius qui flebat sacerdotes Judæorum, non quod ipsum essent in crucem acturi, sed quod ipsi perirent. Nec ipse solus hoc facit, sed etiam alios sic exhortatur, dicens, « Nolite, inquit, flere super me, filiæ » Jerusalem[1]. » Viderunt paradisum isti oculi, viderunt tertium cœlum : sed eos non tam censeo beatos propter hoc spectaculum, quam propter lacrymas per quas viderunt Christum. Hoc quidem revera est beatum. Nam ipse quoque de eo gloriatur, dicens : « Nonne Jesum Christum Dominum » nostrum vidi[2] ? » Sed est beatior quod fleverit. Sic illius spectaculi multi fuerunt participes : et eos qui non fuerunt participes, rursus beatos pronuntiat Christus, dicens, « Beati » qui non viderunt et crediderunt[3]. » Hoc autem non multi sunt assecuti. Si enim hic manere propter Christum, est magis necessarium quam dissolvi ut sit cum ipso, propter aliorum salutem ; ergo et propter ipsos ingemiscere, est magis necessarium, quam ipsum videre. Nam si propter ipsos esse in gehenna, est magis desiderandum quam esse cum ipso ; etiam propter ipsos est magis desiderandum ab ipso separari, quam esse cum ipso. Hoc enim est quod dicebat : « Optarem » ipse ego anathema esse Christo[4] ; » multo magis non cessavi, inquit, propter ipsum flere, cum lacrymis unumquemque admonens[5]. Quare? Non timens pericula, sed, ut si quis ægrotanti assidens, et nesciens morbi finem, lacrymetur propter desiderium, metuens ne e vita excidat : ita ipse quoque cum videret infirmum, nec posset increpare, de cætero lacrymabatur. Hoc quoque fecit Christus, ut vel revererentur lacrymas. Ut peccabat aliquis, increpabat. Cons-

[1] Luc. XXIII, 28. — [2] 1 Cor. IX, 1. — [3] Joan. X, 29. — [4] Rom. IX, 3. — [5] Act. XX, 31.

eum et resiliebat qui increpabatur; lacrymabatur ille, ut vel sic attraheret.

IV. Meminerimus harum lacrymarum. Sic nostras educemus filias, sic filios cum viderimus esse in malis. Quæcumque volunt amari, meminerint lacrymarum Pauli, et gemant. Quæcumque beatæ censemini, quæcumque estis in thalamis, quæcumque in voluptate, earum recordemini. Quicumque estis in luctu, lacrymas lacrymis commutate. Ille non lugebat mortuos, sed eos qui peribant et vivebant. Dicam etiam alias lacrymas. Flebat quoque Timotheus : erat enim ejus discipulus. Et ideo ad eum scribens dicebat : « Memor lacrymarum tuarum ut gaudio adim» plear [1]. » Multi etiam deflent ex voluptate. Ita etiam res est voluptatis, et voluptatis ingentis. Ita non sunt graves ac molestæ lacrymæ quæ proficiscuntur ex hoc mœrore ; sed multo meliores illis quæ sunt propter mundanam voluptatem. Audi Prophetam dicentem, « Audivit Dominus » vocem fletus mei [2]. » Ubi non sunt utiles lacrymæ, in precibus, in admonitionibus? Nos autem eas reprehendimus, ut qui non utamur ad ea quæ datæ sunt. Quando fratrem peccantem consolamur, flere illum oportet lugentem et ingemiscentem. Quando alicui suademus, ille autem mentem non adhibet, sed perit, flendum est. Hæc sunt lacrymæ philosophiæ. Quando autem quispiam pauper fuerit, quando in morbo corporali, quando mortuus fuerit, nequaquam. Hæc enim non sunt digna lacrymis. Sicut ergo risum reprehendimus, eo importune utentes : sic etiam lacrymas, intempestive eas usurpantes. Tunc enim cernitur uniuscujusque virtus, quando ducitur ad opportunam sui muneris functionem : quando autem ad alienam, nequaquam. Ut, vinum datum est ad lætitiam, non autem ad ebrietatem : panis ad nutritionem, coïtus ad liberorum

[1] 2 Tim. I, 4. — [2] Psal. VI, 2.

procreationem. Sicut ergo ea vituperantur, si abusus fuerit; ita etiam lacrymæ. Lex feratur ut in solis precibus et admonitionibus iis uti liceat: et vide quomodo res erit etiam optanda. Nihil ita purgat peccata, ut lacrymæ, et pulchram ostendit faciem corpoream: eum enim qui videt attrahunt ad misericordiam: eam nobis faciunt gravem et honestam. Nihil est jucundius oculis lacrymantibus. Hoc enim est membrum omnium in nobis nobilissimum, et speciosissimum, atque adeo ipsius animæ membrum. Tanquam ergo ipsam videntes deflentem animam, ita flectimur. Hæc a nobis non temere dicta sunt, sed ut vos nec nuptiis, nec saltationibus, nec choris adsitis satanicis. Vide enim quid invenerit diabolus. Nam quoniam a scena, et iis quæ illic sunt turpia et indecora, ipsa natura abduxit mulieres, quæ sunt theatri abduxit in gynæceum, molles, inquam, et meretrices. Hanc pestem invexit lex nuptialis, imovero non lex nuptialis, absit, sed lex nostræ mollitiei. Quid facis, o homo? Nescis quid agas. Mulierem ducis ad temperantiam et liberorum procreationem. Quid ergo sibi volunt meretrices? Ut sit, inquit, major lætitia. Annon hæc sunt insipientiæ? Probro afficis sponsam, probro afficis invitatas. Nam si his delectantur, res est probrum et contumelia. Nam si videre meretrices se turpiter et indecore gerentes aliquam affert magnificentiam, cur non attrahis sponsam ut illa quoque spectet? Omnino turpe est et indecorum, viros molles et saltantes, et omnem pompam satanicam domum introducere. « Memores estote, » inquit, vinculorum meorum. » Matrimonium est vinculum, vinculum a Deo constitutum. Solutio est meretrix et dissolutio. Licet aliis exhilarare nuptias, ut lautis mensis et vestimentis. Hæc non amputo, ne videar esse valde agrestis. Quanquam Rebeccæ satis fuit solum theristrum. Sed non amputo. Licet exhilarari vestibus; licet in præ-

sentia venerandorum virorum et reverendarum mulierum. Quid ludibria illa, quid monstra inducis? Dic quæ audis ab ipsis. At erubescis dicere? Tu erubescis, et illos cogis id facere? Si pulchrum est et honestum, cur non ipse quoque facis? Si autem est turpe, cur alium cogis? Omnia oportet esse plena temperantia ac modestia, gravitate et honestate. Contrarium autem video, saltantes tanquam camelos, tanquam mulos. Virgini solus est aptus thalamus: at est, inquit, pauper. Quoniam est pauper, debet etiam esse modesta et honesta. Habeat mores pro divitiis. Non potest dare dotem? Cur eam etiam alias reddis contemnendam ex hac perversione? Laudo quod adsint virgines æqualem suam honorantes: quod adsint mulieres eam honorantes, quæ in suum numerum est relata. Hoc recte est constitutum. Sunt enim hi duo chori: chorus virginum, et chorus earum quæ nupserunt. Illæ tradunt, hæ suscipiunt. Sponsa est inter eas, neque virgo, neque mulier. Nam illinc quidem egreditur, in hanc autem ascendit classem. Cur autem meretrices? cum oporteret eas præ pudore tegi, dum nuptiæ celebrantur, cum oporteret eas infodi; matrimonii enim corruptio est scortatio; nos autem eas ducimus ad nuptias. Et quando aliquid quidem facitis, etiam verbis tenus contraria omnia deprecamini: ut quando seminas, quando vinum hauris ex torcularibus, ne responderis quidem quæ vappam significant. Hic autem ubi decent moderatio et temperantia, vappam introducitis; hoc enim est meretrix. Quando unguentum componitis; nihil male olens sinitis appropinquare. Matrimonium est unguentum; cur cœni fœtorem inducis in compositionem unguenti? Quid dicis? Saltat virgo, et non eam pudet suæ æqualis? oportet enim ipsam hac esse honestiorem et graviorem; ex ulna quippe egressa est, non ex palæstra. Non oportet enim omnino virginem apparere in nuptiis.

V. Non vides quod in regia qui sunt quidem honorati, sunt intus circa regem: ii autem qui non in honore sunt, stant foris? Sis itaque intus circa sponsam, sed castus mane domi. Ne in pompam ducas virginitatem: astat uterque chorus; ille quidem qualem det ostendens; hic autem, ut eam conservet. Cur dedecore afficis virginitatem? Nam si tu es talis, talia sponsus de illa suspicabitur. Si tu velis amari, ea sunt olerum omnium venditricis, et opificis. Annon sunt hæc probrum et dedecus? Probrum enim est et dedecus se indecore gerere, etiam si sit filia regis? Num prohibet paupertas? Num vitæ studium et institutum? Etiamsi serva sit virgo, maneat in pudicitia. « In » Christo enim Jesu non est servus, nec liber[1]. » Theatrumne est matrimonium, est mysterium et rei magnæ typus: et si ipsum non reverearis, reverere id cujus est typus. « Sacramentum; inquit, hoc magnum est, ego autem dico » in Christo et Ecclesia[2].» Ecclesiæ est typus et Christi, et meretrices introducis? Si ergo, inquit, neque virgines saltant, neque quæ nupserunt, quis saltabit? Nullus. Saltationis enim quænam est necessitas? In mysteriis Græcorum sunt saltationes; in nostris autem, silentium, honesta gravitas, pudor et modestia. Magnum peragitur mysterium, foras meretrices, foras profani. Quomodo est mysterium? Conveniunt, et duo faciunt unum. Cur quando ingreditur quidem, non est saltatio, non sunt cymbala, sed multum silentium, multa quies; quando autem conveniunt, non inanimatam imaginem, non alicujus ex iis quæ sunt in terra, sed ipsius Dei facientes imaginem et similitudinem, tantum introducis tumultum, et eos qui adsunt perturbas, et dedecore animam afficis et conturbas? Veniunt futuri unum corpus: ecce rursus mysterium charitatis. Si duo non facti fuerint unum, non faciunt multos, quandiu

[1] Galat. III, 28. — [2] Ephes. V, 31.

duo manserint; quando autem venerint ad unitatem, tunc faciunt. Quid ex hoc discimus? Quod unionis magna sit vis. Solers Dei artificium unum in duo divisit ab initio. Et volens ostendere quod etiam postquam sit divisus manet unum, non sinit unum sufficere ad generationem. Non est enim unus qui nondum est junctus, sed dimidium unius : et hinc palam est quod filios nondum procreet. Vidisti mysterium nuptiarum? Fecit ex uno unum, et rursus cum hos duos fecisset unum, sic facit unum. Quamobrem ex uno quoque nascitur homo. Mulier enim et vir non sunt duo homines, sed homo unus. Idque potest probari ex multis : ex Jacobo, et ex Maria matre Christi, ex eo quod dicat, « Masculum et » fœminam fecit eos[1]. » Si ille quidem est caput, illa vero corpus, quomodo duo? Propterea hæc quidem discipuli, ille vero locum tenet magistri : ille principis, hæc ejus quæ paret principi. Ex ipsa quoque corporis formatione videris esse unum[2]. Facta est enim ex latere, et tanquam duo ex dimidio dissecta sunt. Propterea eam quoque vocat adjutricem, ut ostendat eos esse unum. Ideo et patri et matri præfert conjunctionem et cohabitationem, ut ostendat quod sint unum. Et pater similiter lætatur et filia et filio junctis matrimonio, quod corpus properet ad suum membrum. Fitque tantus sumptus, et pecuniæ detrimentum, et tamen id ferre nequit, ut non conjugatum videat. Tanquam enim ipsa abscissa carne, uterque est imperfectus ad liberorum procreationem, uterque est imperfectus ad præsentis vitæ constitutionem. Propterea dicit etiam Propheta, « Dejectus spiritus tui[3]. » Quomodo autem sunt etiam in carne una? ut si auri ademeris quod est purissimum, et alteri auro admiscueris ; ita hic quoque, id quod est pinguissimum, tanquam fundente voluptate, suscipiens mulier alit et fovet, et cum ea quæ sunt sua contulerit,

[1] Gen. 1, 27. — [2] Id. 2. — [3] Malach. 11, 15.

viro reddit. Et est infans instar pontis. Quamobrem tres fiunt una caro, infante utrinque utrosque conjungente. Sicut enim si, cum duæ sint civitates, et fluvius eas omnino dividat, una fit civitas ponte utrinque conjungente; ita est hic quoque et magis, quando ipse pons est ex utriusque essentia, ea ratione ut corpus et caput sint unum corpus; collo enim dividitur, sed non magis dividuntur quam conjunguntur. Nam cum sit medium, utrumque conjungit. Et perinde fit ut si chorus sit distractus, una quidem ejus parte hinc accepta, altera autem a dextera, unum fecerit. Aut sicut qui fuerint in unum contracti, etiam manus extendentes sunt unum. Manus enim extensæ non sinunt esse duos. Propterea exacte et accurate dixit: non, « Erunt una caro, » sed, « In unam carnem, » nempe ab infante conjuncti. Quid vero, quando non fuerit infans, non erunt duo? Erunt; hoc enim facit coïtus: confundit et commiscet amborum corpora, et sicut qui in oleum injecit unguentum, totum facit unum; ita hic quoque.

VI. Scio multos pudore affici iis quæ dicuntur. Causa autem eorum quæ dixi est libido et impudicitia. Quod sic fiant nuptiæ, quod corrumpantur et depraventur, id rem reddit odiosam. « Nam honorabiles sunt nuptiæ, et cubile » immaculatum[1]. » Quid te pudet ejus quod est honorabile? Quid erubescis, ob id quod est immaculatum? Hæc sunt hæreticorum. Hæc sunt eorum qui introducunt meretrices. Propterea volo ipsum expurgare matrimonium, ut reducam ad suam nobilitatem, ut obturem ora hæreticorum. Probro affectum est Dei donum, radix nostræ generationis: nam multum fimi et cœni injectum est radici. Hac ergo ratione expurgemus: sustinete igitur parum. Nam et qui cœnum tenet, fætorem sustinet. Volo osten-

[1] Hebr. XIII, 24.

dere quod non propter hæc oporteat pudore suffundi, sed propter ea quæ facis. Tu vero illum mittens pudorem, hoc suffunderis. Deum ergo condemnas qui sic decrevit. Dicam quomodo est sacramentum Ecclesiæ. Christus venit ad Ecclesiam, illa ex ipso est orta, et cum ea congressus est congressu spirituali. « Despondi enim vos, inquit, uni » viro virginem castam[1]. » Quod autem ex ipso simus, et ex membris ejus, et ex carne ejus, audi quomodo dicat. Hæc autem omnia mente versantes, ne tantum mysterium pudore afficiamus. Christi præsentiæ typus est matrimonium, tu vero inebriaris? Dic mihi, si regis videres imaginem, num eam probro afficeres? Nequaquam. Videntur quidem res esse indifferentes quæ fiunt circa matrimonium : sunt autem magnorum causæ malorum. Omnia sunt plena iniquitate. « Turpitudo et stultiloquium, et scur» rile verbum, inquit, ex ore vestro non exeat[2]. » Omnia autem illa sunt turpitudo et stultiloquium et scurrilitas, non leviter, sed supra modum. Ars enim est hoc, et magnam affert laudem iis qui eam exercent. Ars facta sunt peccata. Non leviter ea tractamus, sed adhibitio studio et scientia, et de cætero diabolus est copiarum suarum dux et imperator. Ubi est enim ebrietas, est et lascivia; ubi sermo obscœnus, adest diabolus sua efferens. Cum his convivans, dic quæso, Christi mysterium peragis, et diabolum invocas? Me forte existimatis gravem et importunum. Nam hoc quoque est multæ perversitatis, quod qui increpat ludibrio habeatur tanquam austerus. Non auditis Paulum dicentem, « Quidquid faciatis, sive comedatis, sive bi» batis, sive aliquid faciatis, omnia ad gloriam Dei facite[3]?» Vos autem ad maledicentiam et ignominiam. Non auditis Prophetam dicentem, « Servite Domino in timore, et » exultate ei in tremore[4]?» Vos autem diffundimini et luxu

[1] 2 Cor. II, 2. — [2] Ephes. V, 4. — [3] 1 Cor. X, 31. — [4] Psal. II, 11.

diffluitis. Annon vero licet etiam tuto lætari? Vis audire pulchros modos? Certe ne oporteret quidem. Sed me tibi accommodo. Si velis, non audias satanicos modos, sed spirituales. Vis videre saltantes? vide chorum Angelorum. Et quomodo fieri potest ut videam? Si hæc abegeris, veniet Christus quoque ad has nuptias. Si adsit autem Christus, adest etiam chorus Angelorum. Si velis, nunc quoque faciet miracula sicut et tunc. Faciet nunc quoque aquam vinum, et multo admirabiliora. Dissolutam convertet lætitiam et frigidam cupiditatem, et transferet ad spiritualem. Hoc est ex aqua vinum facere. Ubi sunt tibicines, nequaquam est Christus. Sed et si fuerit ingressus, eos primum ejicit, et tunc facit miracula. Quid satanica pompa est injucundius? Ubi sunt omnis articulis non distincta, illic sunt omnia non signata, nec notata. Si quid sit autem articulis distinctum, rursus omnia turpia, omnia injucunda.

VII. Nihil est virtute jucundius, nihil moderatione suavius, nihil honestate desiderabilius. Faciat quispiam nuptias quales ego dico, et videbit voluptatem. Quales autem nuptias, attendite. Primum quidem virum quære virgini, qui vere sit vir tutorque ejus et defensor, tanquam corpori caput impositurus, ut qui non mancipium, sed filium ei sis traditurus. Ne quæras pecuniam, non generis splendorem, non patriæ magnitudinem, sunt hæc omnia supervacanea: sed animi pietatem, mansuetudinem, veram prudentiam, Dei timorem, si vis filiam vivere cum voluptate et lætitia. Quærens enim ditiorem, non solum eam non juvabis, sed etiam lædes, servam facies pro libera. Non tanta enim ex aureis fruetur voluptate, quanta molestia ex servitute. Sed hæc ne quæras, sed illum qui sit paris conditionis. Si fieri autem non possit, pauperiorem magis quam ditiorem, si non domino vendere; sed marito vis tradere filiam. Quando viri virtu-

tem exacte examinaveris, et eam es traditurus, roga Christum ut adsit; non enim illum pudebit, mysterium quippe est suæ presentiæ. Atque tunc roga ut talem det sponsum. Ne sis servo Abrahæ deterior, qui ad tantam missus peregrinationem, vidit quo esset confugiendum, et ideo omnia est consecutus. Quando tu es sollicitus, et virum quæris, precare: dic Deo, quem tu velis provide, rem totam ei trade et committe: hoc autem a te ornatus honore, te remunerabitur. Duo certe oportet facere, nempe rem illi committere, et talem quærere qualem ipse vult, nempe probum et honestum. Quando es facturus nuptias, ne domos obeas, specula et vestes commodato accipiens: res enim non fit ad ostentationem, neque filiam adducis ad pompam: sed iis quæ in ea sunt domum exhilarans, voca vicinos, et amicos, et cognatos; quos nosti quidem bonos et probos, eos voca, et ut iis quæ adsunt contenti sint admone. Ex iis qui sunt ex orchestra adsit nullus. Illic enimest sumptus supervacaneus et indecorus. Ante alios omnes voca Christum. Scis per quem eum vocabis. «Qui fecerit, inquit, uni ex minimis, » mihi fecit[1]. » Ne putes rem esse gravem et molestam, pauperes vocare propter Christum. Res est gravis et molesta vocare meretrices. Pauperes enim vocare, ea res est occasio divitiarum, illud autem eversionis et exitii. Orna sponsam non aureis ornamentis, sed mansuetudine et pudore et consuetis vestibus; pro quovis mundo aureo, et implicaturis et intexturis, induens pudorem et verecundiam, et illa non quæras. Nullus sit tumultus, nulla perturbatio. Vocetur sponsus, accipiat virginem. Prandia et cœnæ non sint plena ebrietate, sed spirituali voluptate. Innumera enim bona ex talibus nuptiis emergent: et quæ ad vitam pertinent in tuto erunt. Ex iis autem quæ nunc

[1] Matth. xxv, 45.

fiunt nuptiis; si nuptiæ et non potius pompæ sunt dicendæ, quot mala? Soluta sunt cœnacula, statim incessit cura et metus, ne quid interciderit ex iis quæ commodato accepta erant, et voluptatem excipit intolerabilis animi ægritudo. At hic angor et hæc molestia est eorum qui sunt affines; imovero ne ipsa quidem sponsa est ab his libera: ea quidem certe quæ succedunt postea sponsæ sunt omnia. Videre enim dissolvi omnia, sunt argumentum tristitiæ: videre domum desertam est mœroris occasio. Illic Christus, hic Satanas; illic lætitia, hic cura; illic voluptas, hic dolor; illic sumptus, hic nihil tale; illic probrum et dedecus, hic modestia; illic invidia, hic nulla plane est invidia; illic ebrietas, hic sobrietas, hic salus, hic temperantia. Hæc autem omnia cogitantes, hactenus malum sistamus, ut Deo placeamus, et digni habeamur qui consequamur bona quæ sunt promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. I AD THESSALONICENSES.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus et Sylvanus et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre, et Domino Jesu Christo, gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris; sine intermissione memores operis fidei vestræ, et laboris charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et patrem nostrum [1].

I. Quamnam ob causam ad Ephesios quidem scribens (4), et secum habens Timotheum, eum secum non conjunxit, etsi eis esset notus, et haberetur in admiratione? « Experimentum enim ejus cognoscitis, inquit, quod sicut patri » filius mecum servivit [2]; » et rursus, « Neminem habeo tam » unanimem, qui sincera affectione pro vobis sit sollicitus [3]. » Hic autem eum sibi conjungit. Mihi videtur quod statim eum esset missurus, et supervacaneum esset ut is

[1] 1 Thess. I, 1-3. — [2] Philip. II, 22. — [3] Ibid. 20.

scriberet qui mox litteras erat accepturus. Dicit enim : « Hunc spero mittere ad vos. » Hic autem non ita : sed statim erat reversus, quamobrem merito scribebat. « Num » cum nuper, inquit, ad vos venisset Timotheus a nobis [1]. » Cur autem ei præponit Sylvanum, etiamsi suo testimonio innumerabilia ipsi bona tribuat, et omnibus eum præponat? Forte quidem quod ipse ob magnam humilitatem hoc vellet et rogaret. Nam cum videret magistrum adeo se humiliter gerere, ut secum conjungeret discipulum; multo magis hoc ipse quæsierit et contenderit. Paulus enim, inquit, et Sylvanus, et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium. De se hic nihil ponit : non Apostolus, non servus. Mihi videtur non ponere dignitatem, propterea quod ii essent catechesi recens imbuti, et nondum accepissent ipsius experientiam ; et alioquin apud ipsos adhuc esset initium prædicationis. « Ecclesiæ, inquit, Thessalo- » nicensium. » Pulchre. Quia enim verisimile erat illos esse paucos, et nondum consistere, propterea eos consolatur per nomen Ecclesiæ. Nam ubi multum tempus præterierat, et magnus erat cœtus Ecclesiæ? non hoc ponit. Quoniam autem nomen multitudinis est ut plurimum nomen Ecclesiæ, et cœtus jam collecti et consistentis, ideo eos sic vocat : « In Deo, inquit, Patre et Domino Jesu Christo. » Ecclesiæ, inquit, Thessalonicensium « Quæ est in Deo. » Ecce rursus illud « In Deo, » dictum est in Patre et in Filio. Illud autem, in Deo, dicit, quia multæ erant Ecclesiæ et judaïcæ et græcæ. Magna est dignitas, et cui nihil est æquale, si est in Deo. Faxit ergo Deus ut hæc quoque Ecclesia sic vocetur. Vereor autem ne longe sit ab hac appellatione. Nam si quis est servus peccati, non potest dici in Deo : « Gratia vobis et pax. » Vidisti prooemium Epistolæ statim esse a laudibus? « Gratias agimus Deo semper

[1] Philip. II, 19.

» pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in ora-» tionibus nostris. » Nam pro ipsis Deo agere gratias, est ejus qui suo testimonio ipsis multum tribuit profectum, quando non solum ipsi laudantur, sed Deo quoque aguntur gratiæ, ut qui ipse omnia operetur. Docet eos quoque se modeste gerere, propemodum dicens universum esse Dei virtutis. Atque gratias quidem agere est propter recte facta; meminisse autem in orationibus, est suæ in ipsos dilectionis. Deinde, quod multis in locis facit, ut non solum meminerit in orationibus, sed etiam absque orationibus; « Sine intermissione, inquit, memores operis fidei vestræ, » et laboris charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu » Christi ante Deum et Patrem nostrum. » Quid est illud, Sine intermissione memores? vel memores ante Deum et Patrem; vel laboris charitatis memores ante Deum et Patrem nostrum. Non solum autem dixit, Sine intermissione memores, sed addidit, vestri. Deinde ne putes illud vestri, sine causa dici, subjunxit, ante Deum et Patrem nostrum. Quia enim nullus hominum laudabat quæ fiebant, nemo reddebat mercedem, hoc etiam addit; ac si diceret, Confidite : coram Deo laboratis. Quid est, operis fidei? Institutum vestrum et instantiam nemo flexit. Hoc est enim opus fidei. Si credis, omnia patere : si autem non pateris, non credis. Annon enim sunt, ejusmodi quæ sunt promissa, ut vel mille mortes pati electurus sit qui credit? Proponitur regnum cœlorum, et immortalitas, et vita æterna. Qui ergo credit, omnia patietur. Ergo fides per opera ostenditur. Merito igitur dixit eam non utcumque, sed per opera ostendite, per instantiam, per animi alacritatem. « Et laboris charitatis. » Quisnam est labor utcumque diligere? Nullus labor. Germane autem et sincere diligere, multus est labor. Quando enim, dic quæso, moventur innumerabilia quæ nos volunt abducere a charitate, nos

autem omnibus resistimus, annon est labor? Quid enim non passi sunt isti ut a charitate non discederent? Nonne ad Pauli hospitem venerunt [1], qui bellum gerebant cum prædicatione : et cum eum non invenissent, ipsum Jasonem trahebant ad magistratus civitatis? Hic ne est, dic quæso, parvus labor, cum semina nondum concrevissent, tantam ferre tempestatem, tantas tentationes? « Et cautionem ab eo exegerunt [2]. » Qua data, emisit Paulum. Est ne hoc parvum, dic quæso? Nonne se ipsum pro illo subjecit periculo? Hunc laborem dicit charitatis, quoniam sic fuerunt alligati.

II. Vide autem, primum dicit quæ illi recte gesserunt; deinde quæ ipse, ne videretur de se loqui magnifice, neque eos anticipando diligere. « Et sustinentiæ, » inquit, id est, tolerantiæ. Neque enim uno tempore fuit illa persecutio, sed perpetuo. Neque solum bellum gerebant cum Paulo magistro, sed etiam cum discipulis. Si enim ita erant affecti in eos qui faciebant miracula viros plane reverendos : quomodo existimas fuisse affectos in eos qui cum ipsis habitabant, eorumque cives erant, et repente abscedebant? Quod quidem de ipsis quoque testatur, dicens, « Imitatores fuistis Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judæa. Spei, inquit, Domini nostri Jesu Christi ante Deum et Patrem nostrum [3]. » Recte sic dixit; hæc enim omnia sunt a fide et spe. Quamobrem non solum fortis et magni animi virtutem ostendebant quæ fiebant, sed etiam quod cum certa persuasione credebant præmiis repositis. Propterea permittebat Deus ut statim fierent persecutiones, ne quis diceret casu et adulatione constare prædicationem; et ut ostenderetur eorum fervor : et quod non esset humana persuasio, sed Dei virtus quæ credentium persuadebat animis, ut vel ad mille mortes essent parati. Quod quidem

[1] Act. XVII, 5. — [2] Ibid. 9. — [3] 1 Thess. II, 14.

non fuisset, nisi statim in profundo coaluisset, et confirmata fuisset prædicatio, et stetisset immobilis. « Scientes, » fratres dilecti, a Deo electionem vestram, quod Evan- » gelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed » et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa : » sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. » Quid est, scientes quomodo fuerimus inter vos? Hic etiam tangit quæ a se recte gesta, sed tecte et adumbrate. Vult enim primum eorum laudes persequi. Quod autem dicit, est hujusmodi : Scivimus quod sitis ex fortibus et magnis viris, et quod ex electis. Propterea nos quoque propter vos omnia sustinemus. Illud enim, Quales fuerimus in vobis, hoc significat, quod cum magna animi alacritate, et multa vehementia, parati essemus animas nostras dare propter vos : hujusque non est nobis habenda gratia, sed vobis, quod sitis electi. Propterea alibi quoque dicit : « Et hæc » patior propter electos [1]. » Nam pro Deo dilectis quid non patiaris? Et cum dixisset quod suum erat, dicit propemodum : « Si enim estis et dilecti et electi, omnia merito susti- » nemus. » Non enim laudando eos solum confirmabat, eisque animum addebat, sed etiam revocando in memoriam, quod ipsi ostendissent virtutem et fortitudinem, eorum animi alacritati respondentem. Dicit itaque, « Et vos imitatores » nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tri- » bulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti [2]. » Papæ! quantum encomium? Discipuli repente facti sunt magistri[3]. Non solum audierunt verbum, sed etiam ad idem pervenerunt fastigium ad quod Paulus. Sed hoc nihil est; vide enim quomodo postea eos extollat. Imitatores facti estis Domini. Quomodo? Excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti. Non solum cum tribulatione et afflictione, sed cum multa. Hoc autem li-

[1] 2 Tim. II, 10. — [2] Thess. I, 6. — [3] Act. XVII.

cet discere ex Actis Apostolorum, quomodo excitarunt in eos persecutionem [1]. Conturbaverunt, inquit, magistratus omnes civitatis, et civitatem concitaverunt in ipsos. Neque dici potest, Afflicti quidem estis et credidistis; sed, dolentes; imovero gaudentes. Quod quidem faciebant etiam Apostoli, « Gaudentes, inquit, quod digni essent habiti » pro nomine Christi contumelia affici [2]. » Hoc enim est admirabile. Etsi ne illud quidem est parum, quomodocumque ferre afflictiones; at hoc jam est eorum qui humanam naturam superant, et habent corpus tanquam impatibile. Quomodo autem fuerunt imitatores Christi? Quoniam ipse quoque multas sustinuit perpessiones, nec dolebat, sed gaudebat. Lubens enim et sponte eo veniebat. Propter nos se ipsum exinaniit: sputa et colaphos passurus, in crucem agendus, et adeo gaudebat hæc patiens, ut Patri diceret, « Glorifica me [3]. Cum gaudio, inquit, Spi» ritus sancti. » Ne quis diceret, Quomodo dicis in tribulatione? quomodo in gaudio? Quomodo possunt utraque convenire? subjunxit, « Cum gaudio Spiritus sancti. » Afflictio est in corporalibus, et gaudium in spiritualibus. Quomodo? ea quidem quæ fiunt sunt molesta: quæ autem ex eis oriuntur, nequaquam. Non id sinit enim spiritus. Quamobrem fieri potest ut et patiens non lætetur, quando patitur pro peccatis: et flagris cæsus lætetur, quando patitur propter Christum.

III. Hoc est enim gaudium spiritus: pro iis quæ videntur esse gravia et molesta, educit lætitiam. Afflixerunt vos, inquit, persecuti sunt: sed vos ne in illis quidem dimisit spiritus. Sicut in igne rore aspergebantur tres pueri [4], ita vos quoque in afflictionibus. Sed sicut illic non est naturæ ignis rore aspergere, sed sibilantis spiritus; ita hic quoque, non est naturæ afflictionis gaudium procreare, sed

[1] Act. XVII. — [2] Id. V, 41. — [3] Joan. XVII, 1. — [4] Dan. III.

puebat, sed passionis propter Christum, et rore perfundentis spiritus, constituentisque in quiete et recreatione per fornacem tentationum. Cum gaudio, inquit; non simplici, sed multo. Hoc enim est Spiritus sancti. « Ita ut facti sitis forma » omnibus credentibus in Macedonia et Achaïa[1]. » Atqui postremo venit ad eos. Sed ita, inquit, resplenduistis, ut fieretis doctores eorum qui præcesserant. Et hoc est apostolicum. Non enim dicit, Ut facti sitis forma ad credendum; sed, iis qui jam credebant facti estis forma. Id est, quomodo oporteat in Deum credere vos docuistis, qui ab exordio ad certamina descendistis. Et in Achaïa, inquit; hoc est, in Hellade. Vides quanta res sit animi alacritas. Non eget tempore; neque cunctatione, neque dilatione: sed sufficit se solum exhibere, et confecta sunt omnia. Sic ergo isti cum posteriores accessissent ad prædicationem, fuerunt priorum doctores et magistri. Nemo igitur animum despondeat: etiamsi multo consumpto tempore nihil effecerit; licet ei vel parvo tempore tantum efficere, quantum ne priori quidem tempore. Nam si qui nondum crediderat, tantum in initio resplenduit, multo magis ii qui jam crediderunt. Nullus rursus hoc cogitans sit piger et segnis, ut qui didicerit quod liceat brevi tempore totum parare. Futurum enim est incertum: et fur est dies Domini, repente invadens nos dormientes. Sed si non dormiamus, nos tanquam fur non invadet, neque abducet imparatos. Nam si vigilemus, et sobrii simus, non amplius tanquam fur nos invadet, sed tanquam Regis nuntius nos vocans ad bona nobis parata. Sin dormiamus, tanquam fur accedit. Nullus ergo dormiat, nullus sit piger ad virtutem. Hoc enim est somnus. Nescitis, quando dormimus, quam nostra non sint in tuto, quam facile eis parentur insidiæ? Quando autem vigilamus, non opus est nobis tanta custo

[1] 1 Thess. 1, 7.

dia. Quando dormimus, etiam cum multa custodia sæpe perimus. Sunt et ostia, et vectes, et custodes, et vigiles; et tamen fur ingreditur. Cur hæc dico? Quoniam si vigilemus, non egebimus aliorum auxilio. Sin autem dormiamus, nihil nobis prodest aliorum auxilium, sed etiam cum illo perimus. Bonum est frui sanctorum precibus: sed cum ipsi quoque fuerimus intenti operi. Et quid mihi, inquit, opus est aliorum precibus, cum fuero intentus operi, nec me eo redigam, ut opus habeam? Nec ego quidem hoc volo; sed opus semper habemus si sapiamus. Paulus non dicebat, Quid mihi opus est precibus? etiamsi qui precabantur non essent illo digni, imovero ne pares quidem. Et tu dicis, Quid mihi opus est precibus? Petrus non dixit, Quid mihi opus est precibus. « Oratio enim, inquit, fiebat » sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo [1]. » Et tu dicis, Quid mihi opus est precibus? Propterea tibi opus est, quoniam existimas te non opus habere. Etiamsi fueris sicut Paulus, opus habes precibus. Ne te extollas, ne reddaris humilis. Sed, ut dixi, si simus quidem intenti operi, preces pro nobis emissæ juvant [2]. Audi Paulum dicentem. « Scio enim quod hoc mihi proveniet ad salutem » per vestram orationem et subministrationem spiritus Jesu » Christi [3]; » Et rursus, « Adjuvantibus et vobis in oratione » pro nobis. Ut ex multis personis ejus quæ in nobis est » donationis per multos gratiæ agantur pro nobis [4]. » Et tu dicis, Quid mihi opus est oratione? Sin autem simus pigri, nemo nobis prodesse poterit. Quid profuit Jeremias Judæis? Nonne ter ad Deum accessit, et ter audivit: « Ne » preceris, nec roges pro populo isto, quoniam non te » exaudiam [5]? » Quid Saüli profuit Samuël? Nonne eum luxit usque ad extremum diem, nec solum pro eo oravit?

[1] Act. XII, 5. — [2] Ibid. — [3] Philip. I, 19. — [4] 2 Cor. I, 11. — [5] Jerem. VII, 15.

Quid profuit Israëlitis? Nonne dicebat, « Absit ut peccem » intermittens orare pro vobis [1]? » Nonne omnes perierunt? Nihil ergo prosunt, inquies, preces? Imovero valde prosunt, sed quando nos quoque aliquid agimus: nam simul agunt preces et opem ferunt: simul autem agit quispiam et opem fert ei qui ipse operatur. Sin autem maneas piger et otiosus, ex eis non magnam accipies utilitatem.

IV. Nam si valerent preces nos otiosos in regnum introducere, cur non omnes Græci fiunt Christiani? Nonne oramus pro toto mundo? Nonne hoc quoque faciebat Paulus? Nonne rogamus ut omnes convertantur? Dic enim, cur mali non fiunt boni? Annon, ut palam est, quia nihil possunt ex se afferre? Valde ergo prosunt preces, cum nos quoque a nobis quæ sunt nostra attulerimus. Vis scire quantum prosint preces? cogita Cornelium, Tabitham [2], audi etiam Jacobum dicentem Labano: « Nisi timor patris » mei esset mihi, vacuum me dimisisses [3]. » Audi autem Deum quoque rursus dicentem, « Protegam hanc civita- » tem propter me, et propter David servum meum [4]. » Sed quando? Tempore Ezechiæ qui erat justus. Nam si valerent preces etiam tempore valde sceleratorum, cur non etiam, quando venit Nabuchodonosor, hoc dixit Deus, sed tradidit civitatem? Quoniam plus valuit scelus et vitium. Rursus ipse Samuël oravit pro Israëlitis, et imperavit; sed quando? Quando ipsi quoque Deo grati erant et accepti, tunc fugavit inimicos. Et quid opus, inquit, alterius precibus, quando ego Deo sum gratus? Ne hoc unquam dixeris, o homo. Opus est et valde opus est multis precibus. Audi enim Deum dicentem de amicis Jobi: « Et orabit, inquit, pro vobis, et dimittetur vobis pec- » catum [5]; » quoniam peccarant quidem, sed non magnum

[1] 1 Reg. xii, 23.— [2] Act. x, 3, et ix, 36.— [3] Gen. xxxi, 42.— [4] 4 Reg. [?]34. — [5] Job. xliv, 8.

admiserant peccatum. Sed hic ipse justus, qui per preces tunc amicos suos servavit, in tempore judaïco non potuit servare Judæos pereuntes. Et ut id scias, audi Deum dicentem per Prophetam : « Si steterit Noë, et Job, et Da» niel, non eripient filios suos, et filias, quoniam prævaluit » vitium[1] ; » et rursus, « Si steterit Moyses et Samuël[2]. » Et vide quomodo hoc dicitur duobus Prophetis : quoniam ambo pro ipsis rogarant, et non erant assecuti. Dicit enim Ezechiel, « Hei mihi, Domine ! deles tu reliquias Israëlis[3] ? » Deinde ostendens Deus quod hoc juste faciat, nec ipsum despiciat, cum precationem ejus non excipit, ipsorum peccata ipsi declarat, ac si diceret ; hæc satis sunt ut tibi persuadeant me, non quod te despiciam, sed ob peccata ipsorum, non acceptam habere supplicationem : sed tamen subjungit et dicit, «Si steterit Noë et Job, et Daniel : » et merito illi magis hæc dicit, quoniam ipse est qui est multa passus. Dixisti, inquit, mihi ut super stercora comederem, et comedi ; dixisti ut me raderem, et sum rasus. Jussisti, et dormivi super unum latus. Jussisti onustum exire per foramen, et exii. Accepisti uxorem meam, et præcepisti mihi ne lugerem, et non luxi, sed tuli fortiter. Innumerabilia alia feci propter ipsos : et ego pro ipsis te rogo ; nec exaudis ? ut ostendat ergo Deus se non quod ipsum contemnas id facere, dicit : « Si Noë et Job, et Da» niel pro filiis et filiabus oraverint, non persuadeor. » Jeremiæ quoque qui pauciora quidem patiebatur a Dei jussis, plura autem ab eorum vitio et scelere, quid dicit ? « Annon vides quid isti faciunt ? Certe, inquit, faciunt, » sed fac propter me[4]. » Propterea dicit ei : « Si steterit » Moyses et Samuël. » Moyses primus legislator, qui sæpe ipsos eripuit a periculis, qui dixit : « Si dimittas quidem

[1] Ezech. XIV, 16. — [2] Jerem. XV, 1. — [3] Ezech. IX, 8. — [4] Jerem. VII, 16.

» peccatum, dimitte; sin minus, me quoque dele[1]. » Si hic ergo nunc esset, et hæc diceret, non impetraret. Et si rursus Samuël, qui ipse quoque eos eripuit, qui ab ineunte ætare habitus fuit in admiratione. De illo enim dixi, quod tanquam amicus cum amico sim locutus, et non per ænigmata. De hoc autem dixi, me in prima ætate ei visum esse, et ab ipso placatum, exclusam aperuisse prophetiam. « Etenim verbum, inquit, erat pretiosum: » et non erat visio distincta[2]. » Si isti ergo steterint, nihil proficient. Et de Noë dicit: « Justus, perfectus in gene- » ratione sua erat Noë[3]: » et de Jobo, « Irreprehensibilis, » verus, pius[4]. » Hos itaque stantes et Danielem, quem etiam Deum Chaldæi existimarunt, non potuisse liberare inquit filios ipsorum et filias. Cum hæc ergo sciamus, neque preces sanctorum contemnamus, neque totum in eas conjiciamus, tum ne perigri simus et socordes, et ne temere vitam ducamus: tum ne a magno lucro excidamus: sed et hortemur ad orandum pro nobis et ad manus nobis porrigendas: et ipsi vitutem sectemur, ut bona quæ sunt promissa iis qui ipsum diligunt consequi possimus, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Exod. XXXII, 31. — [2] 1 Reg. III, 1. — [3] Gen. VI, 1. — [4] Job. I, 1.

HOMILIA II.

CAPUT I.

A vobis enim diffamatus est sermo Domini non solum in Macedonia et in Achaïa, sed et in omni loco fides vestra quæ ad Deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos : et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, et expectare Filium ejus de cœlis, quem suscitavit ex mortuis, Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura[1].

I. Quemadmodum bene olens unguentum non in se conclusum bonum habet odorem, sed procul emittit, et aërem odoris illitum sic etiam immittit in sensus propinquorum; sic etiam viri præclari et admirandi, non in se conclusam tenent virtutem, sed per famam suam juvant plurimos, et meliores reddunt. Quod et tunc factum est. Quocirca dicebat : Ut forma fiatis omnibus fidelibus in Achaïa, et Macedonia. « A vobis enim, inquit, resonat sermo Domini : »non solum in Macedonia et Achaïa, sed et in omni loco » fides vestra quæ in Deum profecta est. » Eruditione ergo implevistis omnes proximos; miraculo autem orbem terræ. Hoc enim sibi vult illud, in omni loco. Neque dixit : Vulgo jactata est fides, sed, resonuit. Nempe sicut tuba clare resonante repletur totus locus, ita præclara vestræ fortis et magni animi virtutis fama; sicut illa resonans, sufficit ad

[1] Thess. I, 8-10.

implendum orbem terræ, et pari sono perveniendum ad omnes qui sunt ubique. Nam res magnæ, ubi quidem gestæ fuerint, canuntur clarius : procul autem canuntur quidem, sed non adeo. A vobis vero non sic : sed insignis sonus exiit per totam terram. Ne quis vero putet esse hæc verba hyperbolica. Hæc enim gens Macedonum ante Christi adventum erat insignis, et ubique canebatur magis quam Romanorum : et Romani ideo sunt admirandi quod eos subjugarint. Nam quæ gessit rex Macedonum superarunt omnem dicendi facultatem : ut qui a parva profectus civitate, occupavit totum orbem terræ. Propterea et Pardum volucrem eum videt Propheta, significans velocitatem et vehementiam et ardorem, et quod repente totum orbem terræ pervolarit cum tropæis et victoria. Aiunt autem quod etiam, cum quemdam philosophum audiisset dicentem in finitos esse mundos, vehementer ingemuerit : quod cum infiniti essent, ne unum quidem expugnasset. Adeo magni et excelsi erat animi, et ubique terrarum canebatur. Simul autem cum fama regis, gentis etiam ascendebat gloria. Dicebatur enim Alexander ille Macedo. Quamobrem ejus volante fama, merito quæ illic gesta fuerant ubique canebantur : nihil enim insigne potest latere. Non minus ergo erant insignes res Macedonum quam Romanorum. « Fides » vestra, inquit, quæ ad Deum profecta est. » Vide quomodo quasi de re animata loquens, illud, « Profecta est, » posuerit. Hoc autem ex eorum vehementia oritur. Deinde declarans ipsos fidem suam vehementem et efficacem ostendisse, subjungit : « Ita ut non sit nobis necesse quidquam » loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant, qualem introitum » habuerimus ad vos. » Non expectant ut de vobis audiant, sed eos qui aderant et res a vobis præclare gestas viderant, ii qui non aderant nec viderant, præoccupant, adeo ubique evulgata res erat. Quo fit ut non sit nobis opus vestra

narrando, eos ad parem deducere zelum et æmulationem. Nam quæ ipsos oportebat a nobis audire, ea ipsi priores dicunt : quanquam in iis quæ sunt hujusmodi sæpe invidia intervenit. Sed hanc quoque vicit excellentia, et ipsi sunt præcones vestrorum certaminum : quamvis ipsi sint inferiores, ne sic quidem tacent, sed præveniunt. Nobis autem, cum tales simus, non licet fidem negare. Quid est illud, « Qualem introitum habuerimus ad vos? » Quod plenus fuerit periculis; quod miraculis innumerabilibus; quod nihil ex his vos conturbaverit, sed ac si nihil accidisset, ita nobis adhærebatis, tanquam mali nihil perpessi, sed bona assecuti innumerabilia, ita nos excepistis postea. Secundus enim hic fuit ingressus. Abierunt Berrhœam : passi sunt persecutionem, et postea cum venissent, eos ita exceperunt, ut ab ipsis honorarentur, et animas suas pro ipsis ponerent. Illud ergo, « Qualem introitum habuerimus ad vos, » est conjunctum et horum et ipsorum encomium. Sed ipse id convertit in laudem ipsorum. « Et quomodo conversi, inquit, estis ad Deum a simulacris, ut serviatis Deo vivo et vero. » Hoc est, facile, et magna cum vehementia : neque multo opus habuistis negotio ut serviretis Deo vivo et vero. Hic etiam intulit adhortationem : quod est minus grave. « Et ut expectaretis Filium ejus de cœlis, quem suscitavit ex mortuis, Jesum, qui liberat nos ab ira ventura. » Et ut expectaretis, inquit, Filium ejus de cœlis, qui in crucem fuit actus, qui sepultus. Ideo hæc declarans subjungit, « Quem suscitavit e mortuis. » Vidisti simul omnia et resurrectionem, ascensionem, secundum adventum, judicium, justorum remunerationem, malorum supplicium. « Jesum, inquit, qui nos eripuit ab ira ventura. » Et hoc est illis solatium, consolatio, et adhortatio. Nam si excitavit e mortuis, et est in cœlo, et illinc venturus est, et credidistis; nisi enim vos illa credidissetis, non essetis tam multa per-

pessi; sunt hæc quoque sufficiens consolatio. Isti, inquit, dabunt pœnas. Quod quidem in secunda quoque dicit Epistola: « Et aliam vos habebitis consolationem non parvam. Et ut » expectetis, inquit, Filium e cœlis; » ostendens ea quæ sunt gravia et aspera, esse in manibus: quæ autem bona, in expectatione, quando Christus veniet e cœlis. Vide quanta spe sit opus, quod Christus in crucem actus, sit suscitatus et assumptus in cœlos; quod venturus sit ad judicandos vivos et mortuos. « Nam et ipsi scitis, fratres, introitum nos- » trum ad vos, quod non inanis fuit; sed ante passi multa, » et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam » habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in » multa sollicitudine[1]. »

II. Magna quidem et præclara sunt quæ gessistis: sed nec hos humano sermone usi sumus. Sed id quod superius, hic quoque dicit, quod utrinque ostendatur qualis sit prædicatio, et ex signis, et ex eorum qui prædicant instituto, et ex fervore et studio eorum qui suscipiunt. « Ipsi enim, inquit, scitis et nostrum ad vos introitum, » quod non fuit inanis: » hoc est, non humanus, neque levis ac vulgaris. A magnis enim erepti periculis et mortibus et plagis, incidimus rursus statim in pericula. « Sed ante, » inquit, passi multa, contumeliis affecti, sicut scitis in » Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro. » Vides quomodo rursus totum Deo attribuit? Ad loquendum, inquit, ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. Dici non potest quanto illic in periculo fuimus, hic vero non. Scitis enim et vos quantum fuerit periculum, cum quanta sollicitudine fuerimus apud vos. Quod ad Corinthios quoque scribens dicit, « In infirmitate, et labore, et in timore et » tremore multo fui apud vos[2]. Exhortatio enim nostra, » non de errore, neque de immunditia, neque in dolo: sed

[1] Thess. II, 1, 2. — [2] I Cor. II, 3.

» sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis Evange-
» lium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed
» Deo qui probat corda nostra[1]. » Vides quod, sicut dixi, ex eorum instantia sumit argumentum, quod divina sit prædicatio. Nam si hoc non ita esset, si esset deceptio, non tam multa passi essemus pericula, quæ ne concedebant quidem ut respiraremus. Quidnam est ergo? Si non futurorum, inquit, aliquid nos excitaret, si non persuasum nobis esset quod bona sit spes, non ita alacriter in ærumnis affecti fuissemus. Quis enim eligeret pro iis quæ hic sunt tam multa sustinere, et vita vivere sollicita et laboriosa, et plena periculis? Cuinam enim persuaserint? Nam hæc ipsa annon sufficiunt ad perturbandos discipulos, cum præceptores videant in periculis. Sed hoc vobis non accidit. « Exhortatio enim nostra, hoc est doctrina, non
» est de errore. » Non est, inquit, res dolus, neque deceptio. ut cedamus. Non est, pro rebus odiosis et execrandis, non pro præstigiatoribus, et magis; hoc enim sibi vult illud, « De immunditia. » Neque in dolo, neque in seditione, quod fecit Theudas. « Sed sicut probati sumus a Deo, ut crede-
» retur nobis Evangelium, ita loquimur. Non quasi homi-
» nibus placentes, sed Deo. » Vides quod non sit inanis gloria? Sed Deo, inquit, « Qui probat corda nostra. » Nihil, inquit, agimus ut hominibus placeamus. Quanam enim de causa hoc fecissemus? Deinde cum ipsos laudasset dicendo non tanquam volentes hominibus placere, neque honores quærentes ab hominibus, subjungit: « Sed
» sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evange-
» lium Dei; » ac si diceret, Nisi nos novisset liberos ab omni re quæ ad hanc vitam pertinet, non nos elegisset. Quales ergo probavit, tales manemus. A Deo probati sumus, inquit, id est, nos probavit, et credidit nobis Evangelium;

[1] Thess. II, 3, 4.

ut ergo Deo nos probi visi sumus, sic manemus. Nostræ virtutis signum est et argumentum, quod nobis sit creditum Evangelium; si quid malum fuisset in nobis, Deus nos non probavisset. Illud autem, probavit, hic significat; invenit probos et credidit: non scrutatus est. Nos enim sic probando agimus, ille sine tali probatione. Sic ergo loquimur ut par est eos qui a Deo sunt probati, et crediti sunt esse digni Evangelio: et loquimur: non quasi hominibus placentes; hoc est, non propter vos hæc omnia fecimus. Quoniam prius ipsos laudavit, ne quod dicit vocaret in suspicionem, ait: « Neque enim aliquando fuimus in ser» mone adulationis, sicut nostis: neque in occasione ava» ritiæ, Deus testis est; neque quærentes ab hominibus » gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possemus » esse oneri tanquam Christi Apostoli[1]. » Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, inquit, hoc est, non adulati sumus, quod quidem est eorum qui decipiunt, qui volunt possidere et dominatum obtinere. Non potest dici, quod adulati simus ut dominatum obtineamus, neque quod propter pecuniam eo venerimus, cujus rei, sane evidentis, testes ipsos compellat. An adulati simus, vos scitis, inquit. Quod autem non erat evidens, an per modum avaritiæ, Deum citat testem. « Neque quærentes ab » hominibus gloriam, neque a nobis, neque ab aliis; cum » possemus esse oneri, tanquam Christi Apostoli. » Hoc est, neque honores quærentes, neque gloriantes et nos jactantes, nec stipati satellitibus. Quanquam si hoc fecissemus, nihil fecissemus alienum. Nam si quidam missi a regibus, sunt tamen in honore, multo magis nos. Neque dixit: Contumelia affecti sumus; neque honorem non sumus consecuti, quod quidem exprobrantis fuisset; sed, Non quæsivimus. Qui ergo non quæsivimus cum liceret

[1] Thess. 1, 5, 6.

quærere, hoc etiam exigente prædicatione, quomodo fecissemus aliquid propter gloriam? Quanquam etiamsi quæsivissemus, ne sic quidem essemus accusandi. Æquum esset enim ut qui a Deo missi sunt ad homines, tanquam a cœlo nunc venientes legati, magno fruerentur honore.

III. Sed his neglectis nos horum nihil fecimus, ut obstruamus ora adversariorum. Neque dici potest quod erga vos quidem sic, erga alios autem non sic nos geramus. Ita enim ad Corinthios quoque scribens dicebat: « Sustinetis » enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, » si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos » cædit [1]. » Et rursus, « Præsentia vero corporis infirma, » sermo contemptibilis. » Et rursus, « Donate mihi hanc in- » juriam [2]. » Illic quoque ostendit se valde esse humilem, ex eo quod tam multa conculcaret. Hic autem dicit etiam de pecuniis: « Cum possemus vobis esse oneri ut Christi » Apostoli. Sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tan- » quam si nutrix foveat filios suos, ita desiderantes vos, » cupide volebamus tradere vobis, non solum Evangelium » Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis » facti estis [3]. » Sed facti sumus, inquit, parvuli: id est; nihil importunum, nihil molestum, nec grave, neque quod fastum habeat ostendimus. Illud autem, « In medio ves- » trum, » ut si quis dicat, non ex vobis locum et sortem superiorem et eminentiorem accipientes. Tanquam si nutrix foveat, inquit, filios suos, ita oportet esse doctorem. Num nutrix adulatur ut gloriam consequatur? num pecuniam petit a parvis pueris? num est illis gravis et molesta? Annon illæ sunt benigniores et mitiores quam matres? Hic ostendit amorem et benevolentiam. Ita desiderantes vos, inquit; ita vobis devincti sumus, et non solum nihil

[1] 1 Cor. XI, 20. — [2] Ibid. 10 et 12. — [3] Thess. II, 7, 8.

accipimus, sed si oporteat etiam ipsas impertiri animas, non recusabimus. Hoccine est, dic quæso, humanæ mentis? Et quis adeo desipit ut hoc dicat? « Cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam » animas nostras. » Quamobrem hoc est illo majus. Et quodnam est lucrum? Ex Evangelio quidem lucrum: dare autem animam, quod ad difficultatem attinet, est illo majus. Non sunt enim paria prædicare et dare animam. Nam illud quidem est honorabilius, hoc autem est majoris difficultatis. Vellemus, inquit, si liceret, etiam animas vobis effundere. Quoniam ergo laudavit et laudat, propterea, inquit, non pecunias quærentes, non vobis adulantes, non gloriam appetentes hoc facimus. Vide enim: si multa confecerant certamina, admirabiliter ac præter opinionem oportebat eos laudari et haberi in admiratione, ut fortiores evaderent; habebat laus suspicionem. Propterea hæc omnia dicit, amovens suspicionem, dicit pericula. Et rursus, ne putetur pericula dicere, tanquam pro ipsis laborans, et tanquam ab ipsis debens honorari; ideo postquam pericula memoravit, subjunxit: « Quoniam charissimi nobis » facti estis. » Atque ideo animas nostras lubenter vobis dedissemus, eo quod vobis valde simus devincti. Atque Evangelium quidem, quoniam Deus jussit, annuntiamus, tantum autem vos diligimus, ut, si liceret, etiam animas dedissemus. Sic oportet diligentem diligere, ut si ab eo petatur anima, et fieri possit, non vetet. Non dico, si petatur solum, imovero ut ipse ad hoc donum accurrat. Nihil enim, nihil hujusmodi amore fuerit jucundius: nihil illic contigerit molestum. Fidelis amicus revera est vitæ medicamentum. Fidelis amicus, est validum tegumentum. Quid enim non fecerit verus et germanus amicus? Quam non attulerit voluptatem? quam non utilitatem? quam non securitatem? Etiamsi thesauros dixeris innumerabiles,

nihil vero et germano amico potest æquiparari. Primum autem dicamus quantam voluptatem habet amicitia. Gestit gaudio amicum videns et diffunditur : cum eo conjungitur quadam conjunctione, quæ ineffabilem animo habet voluptatem. Et si solum ejus meminerit, mente assurgit et attollitur. De germanis loquor amicis, qui sunt unanimes, qui pro amicis mori elegerint, qui ardenter amant. Ne mihi, cogitantes eos qui leviter amant, et sunt mensæ socii, et amici nomine, existimetis arguere id quod dicitur. Si quis habet amicum qualem dico, verba agnoscet, etsi eum quotidie viderit, non satiatur. Eadem ipsi quæ sibi ipsi optat et precatur. Novi ego quemdam qui pro amico viros sanctos rogabat ut pro ipso primum orarent, deinde pro se. Tanta res est bonus amicus ut et loca et tempora propter ipsos amentur. Sicut enim a splendidis corporibus flos emanat in loca vicina; ita etiam amici, ad loca ad quæ accesserint, suam emittunt gratiam : et sæpe cum absque amicis in illis locis fuerimus, flemus recordantes dierum in quibus cum illis versati sumus, et gemimus. Verbis explicari non potest quantam affert voluptatem et lætitiam præsentia amicorum : soli autem sciunt qui experiuntur. Et gratiam petere, et gratiam accipere ab amico licet citra suspicionem. Quando nobis imperant, tunc eis habemus gratiam : quando dubitant et verentur, tunc tristitia afficimur. Nihil habemus quod non sit illorum. Omnia quæ hic sunt sæpe despicientes, propter illos nolumus hinc emigrare. Illi sunt luce etiam magis desiderabiles.

IV. Revera ipsa quoque luce est amicus desiderabilior : loquor de sincero et germano. Nec mireris. Melius enim est ut sol nobis extinguatur, quam ut privemur amicis. Melius est degere in tenebris, quam amicis privari. Et quomodo, ego dicam. Multi solem videntes sunt in tene-

bris, amicis autem instructi, nunquam in ærumnis versantur. De amicis loquor spiritualibus, qui nihil præferunt amicitiæ. Talis erat Paulus, qui nec rogatus in gehennam animam suam libenter dedisset. Ita ardenti diligendum est affectione. Volo exemplum amicitiæ dare. Patres et filios superant amici : amici, inquam, secundum Christum. Ne mihi enim hodiernos amicos dicas; nam cum aliis hoc quoque bonum recessit. Sed cogita quod tempore Apostolorum, non loquor de coryphæis et principibus, sed de iis qui crediderunt, « Omnium, inquit, » erat anima una, et cor unum, et nemo quidquam ex iis » quæ habebat dicebat esse proprium, et distribuebatur » singulis prout opus habebant[1]. » Non erat meum et tuum. Hoc erat amicitia, ne quis quæ sua erant sua existimaret, sed quæ erant proximi : quæ autem sua, aliena; ut illius animæ æque parceret atque suæ; et ille similiter. Et ubi, inquit, fieri potest ut talis inveniatur? Etiam : sed quia nolumus, fieri non potest. Potest enim facile fieri, si velimus. Nam si fieri non posset, ne jussisset quidem Christus, nec tam multa dixisset de charitate. Magna res est amicitia, et quam sit magna, nulla oratio nec discere, nec explicare potest, præter ipsam experientiam. Hoc fecit hæreses : hoc Græcos facit esse Græcos. Qui diligit, non vult imperare, nec magistratum gerere, sed majorem habet gratiam, si obediat et jussa exequatur. Vult magis gratificari quam gratiam accipere. Diligit enim et quasi non exsatiato suo desiderio, sic afficitur. Non tam lætatur beneficium accipiens, quam benefaciens. Mavult enim eum habere sibi obnoxium, quam ipsi debere; imo mavult et ipsi debere, et ipsum habere debitorem : et vult gratificari, et non vult videri gratificari, sed esse potius debitor. Multos ex vobis existimo forte ignorare quod dictum est;

[1] Act. IV, 32.

necesse igitur est ut repetam. Vult prior beneficio afficere, et non videri prior beneficio afficere, sed reddere. Quod quidem Deus quoque fecit in hominibus. Erat Filium suum pro nobis donaturus, sed ne videretur nobis donare, sed nobis debere, jussit Abraham dare filium suum : ut rem magnam faciens, nihil magnum videretur facere. Nam si non fuerit quidem amicitia, et exprobramus beneficia, et parva extollimus; si autem fuerit amicitia, et ea celamus, et quæ sunt magna parva volumus ostendere; ne videamur amicum habere debitorem, sed ipsi esse debitores, in eo quod eum habeamus debitorem. Scio multos non intelligere quod dicitur. Causa autem est quod loquar de re, quæ nunc cœlum habitat. Quemadmodum ergo si loquerer de aliqua planta quæ nascatur in India, cujus nemo experientiam haberet, ne posset quidem rem explicare oratio, etiamsi infinita dicerem : ita enim quæcumque nunc dixero, frustra dicam : nemo poterit scire. In cœlo plantata est hæc planta, ramos habens non onustos margaritis sed vita quæ ex virtute agitur, quæ est his multo jucundior. Quamnam vis dicere voluptatem? an turpem? an honestam? Sed omnes exuperat voluptas amicitiæ, etiamsi mellis voluptatem dixeris. Nam id quidem affert satietatem, amicus autem nunquam, dum fuerit amicus : sed augetur potius desiderium, et satietatem nunquam affert voluptas. Vita quoque præsente amicus est jucundior. Multi certe post mortem amicorum, ne optarunt quidem amplius vivere. Cum amico etiam exilium libenter tulerit quispiam. Absque amico autem ne suam quidem patriam habere voluerit. Cum amico etiam paupertas est tolerabilis; absque illo autem et sanitas, et divitiæ sunt intolerabiles. Alterum habet se ipsum. Angor quod non possim exemplo rem ostendere. Revera enim planum fecissem, quæ dicta sunt esse multo minora quam oporteat. Et hæc quidem

hic ita habent. A Deo autem tanta est merces amicitiæ, quanta ne dici quidem potest. Nobis dat mercedem ut alter alterum diligamus. Ama enim, inquit, et accipe mercedem, pro qua re debemus mercedem. Ora, inquit, et accipe mercedem, pro quo mercedem debemus, quia bona petimus. Pro eo quod petis, inquit, accipe mercedem. Jejuna et accipe mercedem. Sis vitute præditus, et accipe mercedem, etiam si mercedem debeas; sed sicut parentes quando fecerint ut filii vivant in virtute, tunc etiam eis dant mercedem: sunt enim debitores, quod se constituerint in voluptate. Ita etiam Deus. Mercedem, inquit, accipe si sis virtute præditus. Nam patrem lætitia afficis, et hujus rei tibi mercedem debeo. Sin autem malus, nequaquam: irritas enim eum, qui te genuit. Ne itaque Deum irritemus, sed lætitia afficiamus, ut regnum cœlorum assequamur, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri simulque sancto Spiritui, gloria, potestas, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT II.

Memores enim facti estis, fratres, laboris nostri et fatigationis, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. Vos testes estis, et Deus quam sancte et juste et sine querela vobis qui credidistis fuimus, sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum, sicut pater filios suos, deprecantes vos et consolantes, testificati sumus ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in regnum suum et gloriam[1].

I. Doctorem nihil oportet onerosum putare eorum quæ tendunt ad salutem discipulorum[2]. Nam si beatus Jacob nocte et die laborabat in ovium custodia: multo magis eum cui creditæ sunt animæ, etiamsi sit opus laboriosum et vile, omnia oportet facere, unum solum spectantem, nempe salutem discipulorum, et quæ inde Deo affertur gloriam. Vide ergo quomodo Paulus præco, Apostolus orbis terræ, tali suscepto honore, operabatur manibus, ne gravaret discipulos. « Memores enim estis, inquit, fratres, » laboris nostri et fatigationis. » Prius dixerat : « Poteramus oneri esse, tanquam Christi Apostoli, » quod etiam dicit in Epistola ad Corinthios: « Nescitis quod qui sacris » operantur e sacro comedunt[3] ? » Sic et Christus constituit ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant. Sed ego, inquit, nolui, sed laboravi. Neque solum operatur,

[1] Thess. II, 9-12. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 217-221. — [3] I Cor. IX, 13.

sed cum multo studio et diligentia. Et vide quid dicat. Memores, inquit, estis, non beneficiorum meorum, sed laboris nostri et fatigationis. « Nocte et die operantes, ne quem » vestrum gravaremus, sic prædicamus vobis Evangelium » Dei. » Corinthiis autem aliud dicit: « Alias Ecclesias, ex-» poliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum[1]. » Atqui illic quoque operabatur, sed non revocavit in memoriam, sed aliud posuit quod magis pungeret; perinde atque si diceret: Ab aliis sum nutritus vobis inserviens; hic autem non sic. Sed quid? Nocte et die operantes. Et illic quidem dicit: « Et cum essem apud vos et egerem, » nullum gravavi; et, Accepi stipendium ad ministerium » vestrum[2]. » Hic autem ostendit eos esse in paupertate; illic vero non ita. Propterea assidue eos adducit testes: « Vos » enim, inquit, testes estis, et Deus, » qui sermonem fide dignum facit. Sed hoc eos maxime reddebat certiores. Nam illud est incertum ignorantibus; hoc autem nihil dubii relinquit: et ne mireris. Non advertebat se Paulum esse, qui hæc diceret; sed admodum vult eos certiores facere. Ideo dicit: « Vos testes estis et Deus, quam sancte et juste » et sine querela vobis fuimus qui creditis. » Oportebat eos rursus laudare. Ideo ea proponit quæ satis erant ad persuadendum. Nam qui illic, inquit, laborabam egestate, et non accepi, multo magis nunc. « Quam sancte et juste et sine » querela fuimus vobis qui creditis. Sicut scitis: qualiter » unumquemque vestrum, sicut filios suos vos deprecantes » et consolantes. » Cum superius dixisset id quod est educhationis, hic dicit quod est charitatis, quod majus est, et sine fastu dictum. « Sicut pater filios suos, deprecantes vos et » consolantes et testificantes ut ambuletis digne Deo, qui » vocat vos in regnum suum et gloriam. » Quando dicit: Et testificantes, tunc meminit patrum. Sed et testificati

[1] 2 Cor. XI, 8. — [2] Ibid.

sumus, hoc quoque non vehementer, sed sicut pater, unumquemque vestrum. Papæ! in tanta multitudine neminem prætermisit, non parvum, non magnum, non divitem, nec pauperem. Hortantes, inquit, ad quid? ad ferendum omnia. « Et consolantes et testificantes. Hortantes: » non ergo quærebant gloriam. Et testificantes: non ergo adulabantur. Ut ambularetis digne Deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Vide rursus quomodo narrans et docet et consolatur. Si enim vocavit ad regnum, oportet omnia ferre. Hortamur vel rogamus non ut nobis aliquid donetis, sed ut regnum cœlorum assequamini. « Ideo et nos gratias agimus Deo » sine intermissione, quod cum accepissetis a nobis verbum » auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed, » sicut est vere, verbum Dei, qui operatur in vobis qui » credistis[1]. » Non licet, inquit, dicere, quod nos quidem impune omnia agimus, vos autem facitis indigna nostra conversatione. Non enim nos audientes affecti estis tanquam audientes homines, sed tanquam ipso Deo admonente ita attendistis. Undenam id liquet? Sicut enim, quod non in adulatione, neque in inani gloria prædicaverit, ostendit ex suis tentationibus, et illorum testimonio, et ex iis quæ agebat; ita etiam quod illi verbum recte acceperint, a tentationibus. Qomodo enim, inquit, nisi tanquam Deum dicentem audivissetis, talia ferretis pericula? Vide autem auctoritatem. « Vos enim imitatores facti estis, » fratres, Ecclesiarum Dei quæ sunt in Judæa in Christo » Jesu, quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, » sicut et ipsi a Judæis, qui et Dominum occiderunt Jesum » et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, » et omnibus hominibus adversantur, prohibentes nos Gen» tibus loqui ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper. » Pervenit autem ira Dei super illos usque in finem[2].»

[1] Thess. II, 13. — [2] Ibid. 14-16.

II. Vos, inquit, imitatores facti estis Ecclesiarum Dei quæ sunt in Judæa. Magna est consolatio. Non est, inquit, mirum, si ipsi hæc vobis faciant, cum hoc etiam faciant suis contribulibus. Hoc autem non parvum quoque est indicium quod vera sit prædicatio, cum et omnia quæ Judæi ferre sustinuerunt, eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Judæis. Plus aliquid habet in eo quod dixerit, et illi in Judæa. Ostendit eos ubique lætari, ut qui decertassent. Dicit ergo, vos quoque eadem passi estis, et quid mirum si vobis quoque fecerunt, cum eadem quoque ausi fuerint in Dominum. Vides quomodo hoc induxerit quod magnam habet consolationem? et hoc versat assidue, et in omnibus propemodum Epistolis hoc inveneris, accurate examinans quomodo in tentationibus semper Christum diverse afferat. Vide ergo; hic quoque accusans Judæos, eos revocat in memoriam Domini, et ejus perpessionum. Sic solet res maximam habere consolationem. « Qui et Dominum occiderunt, » inquit. Sed fortasse eum ignoraverunt. Maxime quidem noverunt. Quid vero, annon etiam suos Prophetas occiderunt, et lapidibus obruerunt, quorum etiam libros circumferunt? et hæc fecerunt non propter veritatem. Non est ergo solum consolatio in tentationibus, sed etiam admonitio, ne existimemus quod hæc faciant propter veritatem, et ideo conturbemur. Et nos, inquit, persecuti sunt. Et nos, inquit, passi sumus mala innumerabilia. « Et Deo non placent, et omni»bus hominibus adversantur, prohibentes nos Gentibus »loqui ut salvæ fiant. » Omnibus, inquit, hominibus adversantur. Quomodo? Si enim toti orbi terræ loqui oportet, isti autem vetant, sunt communes inimici orbis terræ. Christum occiderunt, et Prophetas : Deum contumelia afficiunt, sunt orbis terræ communes inimici : nos expellunt qui ad salutem accessimus. Quid mirum si in vos

quoque ita se gesserint, cum etiam in Judæa hoc fecerint? Prohibentes nos Gentibus loqui ut salvæ fiant. Est ergo invidia, omnium impedire salutem. « Ut impleant peccata »sua semper: pervenit autem super illos ira Dei usque in »finem. » Non sunt amplius talia qualia erant priora. Non est amplius reditus, non amplius finis. Sed prope instat ira. Unde id patet? Ex eo quod prædixit Christus. Non hoc enim solum habet consolationem, quod acceperint socios afflictionum, sed et quod eos qui affligebant audierint plexos fuisse. Si autem molestia afficit dilatio, consoletur quod non amplius sursum aspiciant. Imovero dilationem quoque contraxit, dicendo, ira, rursus ostendens eam deberi, esseque præstitutam et prædictam. « Nos autem, fra»tres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, »abundantius festinavimus faciem vestram videre cum »multo desiderio[1]. »Non dixit, separati; sed quod majus erat. Superius dixit de adulatione, ostendens se non adulari, non quærere gloriam: hic dicit de charitate. Quoniam superius dixit, Sicut pater filios, sicut nutrix; hic aliud dicit: «Orbati,» quod est filiorum patres quærentium. Quid vero? illi-ne erant orbati? Non, inquit, sed nos. Nam si quis desiderium examinaverit sicut parvi pueri, quorum nullus curam gerit, immaturam subeuntes orbitatem, in magno sunt parentum desiderio, non solum propter ipsam naturam, sed etiam propter solitudinem; ita nos quoque. Hinc quoque ostendit suam animi ægritudinem, in qua erat propter separationem. Et hæc, inquit, non licet dicere, quod multum tempus expectavimus, sed ad tempus, idque facie, non corde. Semper enim vos habemus in mente. Vide quanta sit dilectio. Quamvis autem eos haberet perpetuo in corde, quærebat tamen eorum in aspectu seu facie præsentiam. Ne quis mihi supervacaneam

[1] Thess. III, 17.

hanc dicat philosophiam, hoc plane est ardentis dilectionis, videre, et audire, et dicere : et hoc multum contulerit. Abundantius, inquit, festinavimus. Quid est, abundantius? Num hoc sibi vult, quod vos magni faceremus, num, ut est verisimile, cum hora abfuissemus, studuimus videre faciem vestram? Vide beatum Paulum, cum per se non posset suum implere desiderium , hoc facere per alios. Sicut cum mittit Timotheum ad Philippenses, et eumdem rursus ad Corinthios : per alios cum eis versans, cum per se non posset : erat enim amans furore correptus, et cujus impetus ad amicitiam cohiberi non poterat. « Quoniam » voluimus venire ad vos[1]. Quod quidem est dilectionis. Etiamsi, inquit, nullo alio mihi opus est quam ut vos videamus. « Ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit nos Satanas.

III. Quid dicis : Satanas impedit? Certe. Non enim hoc erat opus Dei[2]. Ad Romanos quidem dicit Deum prohibuisse. Et alibi dicit Lucas : « Spiritus prohibuit ipsos venire in Asiam[3]. » Corinthiis autem dicit opus esse Spiritus : hic autem solum Satanæ. Quamnam autem dicit fuisse Satanæ cohibitionem? Inexpectatas quasdam et vehementes tentationes. Nam cum ei fuissent structæ a Judæis insidiæ[4], retentus est in Hellade tres menses. Aliud autem est certo consilio et propter dispensationem manere, et sua sponte ; aliud cohiberi. Nam illic quidem dicit : « Quare non amplius locum habens in his regionibus[5] ; » et, « Vobis parcens, nondum veni Corinthum[6]. » Hic autem nihil tale. Sed quid? Satanas impedivit. « Ego quidem, inquit, Paulus » et semel et bis. » Vide quantum gloriatur, volens ostendere se eos maxime omnium diligere. Illud : Ego quidem Paulus, ac si diceret : Etsi non alii. Et illi quidem volebant tan

[1] Thess. III, 18. — [2] Rom. XV, 22. — [3] Act. XVI, 9. — [4] Id. XX, 3. — [5] Rom. XV, 23. — [6] 2 Cor. I, 23.

tum, ego autem aggressus sum. «Quæ est enim nostra spes, » aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Domi» num nostrum Jesum Christum estis in adventum ejus[1]?» Macedones sunt, dic quæso, spes tua, o beate Paule? Non ii, inquit, soli. Propterea subjunxit: Annon vos quoque? Quænam est enim, inquit, nobis spes aut gaudium, aut corona gloriæ? Agnoscitis-ne verba esse mulierum visceribus valde incalescentium, loquentium cum infantibus? Et corona, inquit, gloriationis. Non sufficiebat enim coronæ nomen ad ostendendum splendorem, sed etiam addidit gloriationis. Quanti est hoc ardoris? Nunquam pater et mater, si simul essent congressi, et suum miscuissent desiderium, potuissent ostendere suum desiderium ex æquo respondens Paulo. Gaudium, inquit, et corona. Magis, inquit, exulto propter vos quam propter coronam. Cogita enim quantum sit integram adesse Ecclesiam quæ a Paulo fuit plantata, et egit radices. Quis non exultet propter tam bonam et numerosam prolem? Quamobrem nec hoc est adulationis. Non dixit enim tantum, vos, sed vos cum aliis. « Vos enim estis gloria nostra et gaudium[2]. Propter quod » non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis » solis. » Placuit, id est, elegimus. « Et misimus Timotheum » fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi[3].» Et hoc dicit, non Timotheum extollens, sed ipsos honorans; ut qui adjutorem et ministrum Evangelii miserit ipsis; quasi diceret, Avulsum ab operibus misimus ad vos ministrum Dei, et adjutorem nostrum in Evangelio Christi. « Ad confirmandos vos et exhortandos vos pro fide vestra, ut » nemo moveatur in tribulationibus istis[4]. » Quid autem hic dicit? Quoniam magistrorum tentationes conturbant discipulos; tunc autem in multas incidit tentationes, ut et ipse dicit quod eum impedierit Satanas; ipsos recreans ita

[1] Thess. II, 19. — [2] Ibid. 20. — [3] Id. III, 1, 2. — [4] Ibid. 3.

locutus est; ac si diceret: Et semel et bis volui venire, et non potui, quod quidem magnæ erat violentiæ: verisimile autem est hoc eos conturbasse: non tam enim suis discipuli quam magistrorum conturbantur tentationibus: neque enim miles adeo conturbatur suis tentationibus, ut quando viderit sauciatum ducem exercitus. Ad confirmandos vos, inquit. Ergo ut ne turbarentur misit, non tanquam quibus fidei deesset aliquid, neque ut qui deberent aliquid discere. «Et exhortandos vos pro fide vestra, ut nemo moveatur in » tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi su- » mus. Nam et cum apud vos essemus, prædicebamus vobis » passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis[1]. » Non oportet, inquit, conturbari. Nihil enim novum et alienum, neque præter spem accidit: quod quidem satis erat ad ipsos excitandos. Vides quod propterea Christus quoque prædicebat Discipulis? Audi enim eum dicentem: «Et nunc » dixi priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis[2]. » Magna enim, magna res est ad aliorum consolationem, audire quæ facta sunt a magistris. Sicut enim ægrotans, si a medico audiverit quod hoc fiat et illud, non valde conturbatur; sin autem ex inopinato aliquid evenerit, cum et ille dubius sit ac perplexus, et morbus artem superet, tristitia afficitur et conturbatur; ita hic quoque. Quæ præsciens Paulus, prædixit eis futurum ut affligerentur, sicut, inquit, et factum est: et scitis. Non quod hoc factum sit solum dicit, sed quod multa prædixerit et evenerint. «In hoc positi sumus.» Quamobrem non solum de præteritis non oportet perturbari, seu moveri, sed neque de futuris, si tale quid contigerit. «In hoc » enim positi sumus. »

IV. Audiamus quibus sunt aures ad audiendum. In hoc positus est Christianus. In hoc positi sumus. De omnibus dicit fidelibus, in hoc positi sumus: et quasi in otium et

[1] Thess. II, 4. — [2] Joan. XIV, 20.

requiem simus traditi, alieno modo afficimur. Imovero quanam de causa alieno modo afficimur? Neque enim tempus afflictionis, neque tentatio apprehendit nisi humana. Opportunum est vobis quoque dicere : « Nondum » ad sanguinem usque restitistis contra peccatum decer» tantes[1]. » Imo ne opportunum quidem est hoc vobis dicere. Sed quid? Nondum pecunias despexistis. Nam illis quidem qui sua omnia perdiderant, merito hæc dicebantur; iis autem qui sua habent, hoc : Cuinam sunt raptæ pecuniæ propter Christum? Cui sunt impacti colaphi? Quis contumelia affectus est? usque ad verba, inquam. Undenam est gloriatio? undenam potes habere fiduciam? Tam multa passus est Christus propter nos qui eramus inimici : quidnam possumus ostendere quod propter ipsum passi simus? quod passi quidem sumus nihil est; sunt autem bona innumerabilia quibus ab ipso afficimur. Undenam erit nobis illo die fiducia? Nescitis quod miles quando mille plagas et vulnera ostendit, tunc poterit esse illustris apud regem? Sin autem nihil possit ostendere recte et fortiter gestum, etiamsi nihil offenderit, inter extremos collocabitur. At non est, inquies, tempus belli. Nam si esset, dic quæso, quis decertasset? quis ad pugnam prosiliisset? quis phalangem fudisset? Fortasse nullus. Nam cum video te propter Christum pecunias non despicere, quomodo credam futurum ut plagas despicias? Dic mihi, fortiter-ne fertis eos qui probro et contumelia vos afficiunt, et eis benedicitis? Hoc non facis, et non obedis. Quod nihil habet periculi non facis, et plagas, dic quæso, feres, in quibus multum est tristitiæ et doloris? Nescitis quod in pace se ad bellum oportet exercere? Non videtis hos milites, qui etiam nullo urgente bello, et vel in summa pace, abstersis armis, cum magistris qui struere

[1] Hebr. XII, 4.

aciem et ordines collocare eos docent, in patentes et latos campos quotidie fere exeuntes, rem militarem exercent accuratissime? Quis hoc facit militum spiritualium? Nullus. Propterea in bellis molles sumus et ignavi, et ab omnibus facile capimur et expugnamur. Quam hebetis autem est ingenii, existimare præsens tempus non esse belli, cum clamet Paulus : « Omnes autem qui volunt pie vivere in » Christo Jesu, persecutionem patientur[1]; » et dicat Christus : « In mundo afflictionem habebitis[2]; » et rursus beatus Paulus clara voce clamet et dicat : « Non est nobis lucta » adversus sanguinem et carnem[3] : » et rursus : « Stetis ergo » succincti lumbos vestros in veritate. » Et nullus illo tempore dixit : Quid nos armas, dic quæso, cum non sit bellum? cur nobis temere negotia exhibes? Loricis induis milites, cum quiescere liceat et recreari? Sed si quis hæc dixisset, responsum illi fuisset : Maxime quidem, etsi non esset bellum, oporteret de bello curam gerere et sollicitudinem. Nam qui in pace de prælio est sollicitus, erit terribilis in tempore prælii. Qui autem est rei bellicæ imperitus, etiam in pace magis conturbabitur. Quamobrem? Quoniam flebit pro iis quæ habet : et tristitia afficietur quod pro iis non possit pugnare. Timidi enim et imperiti et pugnæ ignari bona et possessiones sunt omnium fortium et qui sciunt bellare. Quamobrem propterea primum vos armo. Deinde vero belli quoque tempus est totum tempus vitæ nostræ. Quomodo et quanam ratione? Imminet semper diabolus. Audi quid de illo dicat : Circuit rugiens ut leo, volens arripere. Innumerabiles corporis affectiones nos invadunt, quas quidem necesse est recensere, ne nos temere decipiamus. Quid enim, dic quæso, non nobiscum bellum gerit? Divitiæ, pulchritudo, deliciæ, potestas, invidia, gloria, arrogantia. Non solum

[1] 2 Tim. III, 10. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Ephes. VI, 12-14.

enim nostra bellum gerit gloria; prohibens ne nos demittamus ad humilitatem, sed aliorum quoque gloria educens nos ad invidiam. Sed quid contraria, paupertas, ignominia, despici, abjici, nullas habere vires? Hæc quidem in nobis: quæ autem sunt ab hominibus, pravitates, insidiæ, doli, calumniæ, mille circumventiones. Quæ snnt a dæmonibus similiter, principatus, potestates, mundi rectores, tenebrarum hujus sæculi, spiritualia nequitiæ. Alii sumus lætantes, alii dolentes, utraque sunt declinatio, et sanitas, et infirmitas. Undenam non peccabit quispiam? Vultis ut et ab ipso Adamo incipiens, dicam statim ab initio? Quid protoplastum cepit et expugnavit? Voluptas, et cibi, et imperandi desiderium. Quid illius filium qui eum est secutus? Invidia. Quid eos qui fuerunt tempore Noë? Corporum voluptates, et quæ ex eis nascuntur mala. Quid ejus filium? Petulantia et nimia licentia. Quid Sodomitas? libido et salacitas et panum saturitas. Sæpe autem hoc quoque facit paupertas. Propterea dicebat quidam Sapiens: « Divitias et paupertatem ne dederis mihi[1]. » Imovero nec divitiæ, nec paupertas, sed quod his utrisque uti non possit liberum arbitrium. « Agnosce, inquit, quod transis » in medio laqueorum[2]. »

V. Admirabiliter dixit beatus Paulus: « In hoc positi » sumus. » Non dixit solum, tentamur, sed, « In hoc positi » sumus, » ac si diceret: In hoc nati sumus. Hoc est nostrum munus et officium: hæc est vita nostra, et tu quæris quietem? Non instat lictor latus lacerans, et cogens sacrificare, sed instat vehemens pecuniæ cupiditas et avaritia, nobis effodiens oculos. Nullus miles nobis accendit rogum, nec nos imponit craticulæ, sed corporum inflammatio magis quam illa accendit animam. Non adest rex bona promittens innumerabilia, et pudore afficiens;

[1] Prov. xxx, 8. — [2] Eccli. ix, 18.

sed adest insanus amor gloriæ quæ plus quam ille titillat et allicit. Magnum revera bellum, et valde magnum si sapiamus et simus sobrii. Præsens quoque tempus habet coronas. Audi Paulum dicentem : « De cætero reposita » est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi justus Judex, » non solum autem mihi, sed et omnibus qui dilexerunt » adventum ejus [1]. » Quando amiseris dilectum unicum filium, in magnis nutritum opibus, et qui bonam de se spem concitabat, et tibi solus futurus erat hæres, non luge, sed Deo age gratias, et glorifica eum qui accepit : et in hoc, Abrahamo nihilo eris inferior. Ut enim ille Deo dedit qui jusserat; ita tu, cum ipse accepisset, non gemuisti. In morbum gravem incidisti, et multi adsunt qui cogunt, alii quidem incantationibus, alii vero ligaminibus, alii vero quibusdam aliis sedare malum? tu vero propter Dei metum forti et magno tulisti ac immobili animo, et maluisti quidvis pati quam sustinere ut aliquid ageres ex iis quæ pertinent ad cultum idolorum. Hoc tibi affert coronam martyrii : nec dubita. Quomodo aut quanam ratione? Ego dico; quia sicut ille magno et forti animo fert dolores tormentorum, ut non adoret simulacrum, ita tu quoque fers dolores morbi, ut nullo opus habeas eorum quæ ille præbet, neque facias quæ jubet. At sunt dolores illi vehementiores? Sed isti longiores. Quamobrem par est eorum exitus. Sæpe autem sunt etiam vehementiores. Quid enim, dic quæso, cum ardens febris te intus vexat et urit, et aliorum suadentium excutis incantationem, annon es redimitus corona martyrii? Rursus amisit quispiam pecuniam? Multi sunt qui suadent ut eat ad divinatores; maluisti tu propter Dei metum, quoniam est vetitum, pecunias non accipere, quam Deo non obedire; parem habes mercedem atque ille qui eas erogavit pauperibus, si iis

[1] 2 Tim. IV, 8.

amissis gratias egeris, et cum posses ire ad divinatores, sustinuisti eas potius non accipere, quam sic accipere. Nam sicut ille propter Dei metum eas effudit in egenos, ita tu quoque propter Dei metum, cum illi rapuissent, non recepisti. In nostra est potestate ut vel nos ipsos injuria afficiamus, vel non: in nullius autem alterius. Et si vultis, in ipso furto rem agitemus. Fur murum perfregit: thalamum est ingressus, vasa exportavit aurea magni pretii, et gemmas auro pretiosiores, et ut semel dicam, integrum amovit thesaurum: nec fuit comprehensus. Grave quidem est quod factum est: et damno esse res videtur, nondum est autem. Sed in te situm est ut id sit tibi vel damno vel lucro. Et quomodo, inquit, potest hoc esse lucro? Ego tentabo ostendere quomodo. Te volente erit magnum lucrum, et si nolueris, majus damnum quam quod fuit. Nam sicut in artificibus, subjecta materia; is quidem qui est peritus artis, ea qua oportet utitur; imperitus autem perdit et corrumpit, et ut sibi damno sit efficit: ita etiam in his rebus. Quomodo ergo erit lucrum? Si Deo gratias egeris: si non lugeas nec ejules; si Jobi verba dicas: « Dominus dedit, Dominus abstulit. Nudus sum » egressus ex utero matris meæ, nudus etiam abibo [1]. » Quid dicis: « Dominus abstulit? » Fur abstulit, et quomodo poteris, inquit, dicere: Dominus abstulit? Ne mireris. Etenim Job quæ diabolus abstulit, ea, dixit, Dominus abstulit. Si autem ille sic ausus est dicere, quomodo quæ fur accepit, non dices abstulisse Dominum? Quem miraris, dic quæso, eum-ne qui sua effudit in pauperes, an Jobum propter hæc verba? Num ille qui tunc non dedit, minus habet quam qui dederunt? Ne dicas, Non habeo gratiam. Ex mei animi sententia res non fuit: me nec sciente nec volente fur accepit. Quænam erit merces? Neque sciente

[1] Job. I, 21.

nec volente Jobo hæc accepit. Quomodo enim? Sed tamen decertavit. Licet autem tibi tantam accipere mercedem, quantam si eas tua sponte abjecisses. Et merito hunc magis admiramur qui injurias grato fert animo, quam eum qui dat sua sponte. Quare? Quoniam hic quidem laudibus alitur et conscientia, et bonam habet spem, et cum pecuniæ privationem prius fortiter tulisset, tunc eam abjecit: ille vero, cum eis adhuc esset alligatus, vi fuit spoliatus. Non sunt autem paria, cum prius fueris persuasus ut a pecuniis discederes, eas ita effudisse, et cum eas adhuc possideres, eis esse privatum. Si hæc verba dixeris, accipies multiplicata, et longe plura quam Job [1]. Nam ille quidem hic accepit duplicia; tibi autem Christus hic pollicitus est centuplum. Non blasphemasti propter metum Dei, non usus es divinatoribus, gratias egisti malis affectus? es similis ei qui despexit: etenim hæc non fiunt nisi prius despexeris. Non sunt autem paria, multo tempore meditari despicere pecunias, et ferre damnum quod repente acciderit. Sic damnum efficitur lucrum, et nihil te lædet, sed etiam tibi proderit diabolus.

VI. Quomodo autem fit etiam grave damnum? Quando damnum acceperit anima. Dic enim mihi. Fur te privavit pecuniis: tu cur te ipsum privas salute? Quare dolens propter mala quæ passus es ab aliis, ipse te in plura mala injicis? Ille te fortasse conjecit in paupertatem; tu te autem maxime lædis in præcipuis. Ille te tuis externis privavit facultatibus, et quæ vel te invito sunt postea resilituræ: tu autem divitias æternas tibi ipsi adimis. Te diabolus molestia affecit ablatis pecuniis? Ipsum tu quoque molestia affice gratias agens; ne ei lætitiam afferas; si eas ad divinatores, lætitia afficis. Si Deo agas gratias, letalem plagam ei infligis. Vide autem quid fiat; neque ipsas

[1] Job. XLII.

invenies si iveris ad divinatores; non potest enim esse ut illi sciant; quod si etiam casu dixerint, et animam præterea perdis, et a fratribus tuis irrideberis, et eas rursus male perdes. Dæmon enim sciens te non æquo animo ferre damnum, sed pro his etiam Deum tuum negare, rursus dat pecunias, ut habeat occasionem te decipiendi et efficiendi ut deficias. Quod si etiam dicant divinatores, ne miremini. Dæmon est incorporeus, omnes obit orbis partes. Ipse armat latrones. Non enim hæc fiunt absque dæmone. Si ergo eos armat, et scit ubi sunt repositæ, non ignorat suos ministros: non est autem hoc mirum. Si te viderit damnum ægre ferentem, et alterum afferet. Si te viderit irridentem et despicientem, ab hac via recedet. Sicut enim nos molestia afficimus inimicos; sin autem viderimus eos non dolere, deinceps desistimus, ut qui non possimus mordere; ita etiam diabolus. Quid dicis? Annon vides eos qui in mari navigant, quomodo pecunias non curent si orta sit tempestas, sed etiam suas abjiciant facultates? Et nemo dicit, quid facis, o homo? tu cum tempestate concurris et naufragio? priusquam fluctus tibi ademerit divitias, tu tuis manibus hoc facis? Cur ante naufragium te in naufragium injicis? Sed hæc quidem dixerit rusticus, et maris procellarum ignarus. Rei autem nauticæ peritus, et qui scit accurate quid efficiat tranquillitatem, quid tempestatem, eum qui hæc dicit etiam irridebit. Propterea enim, inquit, jacio, ne fluctus obruant. Ita etiam rerum et tentationum quæ in hac sunt vita peritus, cum viderit imminere tempestatem, et spiritualia nequitiæ quæ volunt facere naufragium, abjicit quod est reliquum pecuniæ. Admissum est in te furtum, fac eleemosynam, et levius reddis navigium. Rapuerunt latrones, tu Christo da reliquias. Sic eam quæ prius extitit solaberis paupertatem. Levius redde navigium: ne retineas ea quæ

manserunt, ne scapha obruatur. Illi ut servent corpora, ejiciunt supellectilem, nec expectant dum ingruens fluctus evertat scapham. Tu ut serves animas, non reprimes naufragium? Periculum facite rogo, si non credatis, et videbitis gloriam Dei. Quando tibi aliquid molesti contigerit, da statim eleemosynam, gratias age quod contigerit: et videbis quantum subeat gaudium. Lucrum enim spirituale, etiamsi sit parvum, tantum est ut abscondat et obscuret omne damnum corporale. Quandiu habes quod des Christo, es dives. Dic quæso, si tibi spoliato rex accedens manum tendat, rogans ut a te aliquid accipiat, annon te existimaveris omnium ditissimum, si ne post tantam quidem paupertatem tui pudeat regem? Ne abripiaris, te solum supera, et superabis insidias diaboli. Licet tibi magna lucrari, despiciamus divitias, ut ne despiciamus animam. Quomodo autem despexeris? Non videtis præclara corpora, et eos qui capti sunt eorum amore, quandiu quidem sunt in conspectu, accenditur ignis, exurgit splendida flamma: postquam autem quispiam ea procul abduxerit, extincta sunt omnia et sopita. Ita etiam in divitiis: nemo aurum sibi comparet, nemo lapides pretiosos: nemo torques et monilia: ea dum videntur, inescant oculos. Si vis esse dives ut veteres, non in auro ditescas, sed in rebus necessariis, ut etiam parata aliis distribuenda habeas. Ne ornamentis delecteris, ejusmodi divitiæ patent insidiis latronum, et nobis præbent sollicitudines. Non vasa aurea et argentea: sed sint apothecæ frumenti, vini et olei. Sint, non ut rursus venditæ pecuniam conficiant, sed ut erogentur egentibus. Si nos abduxerimus ab illis supervacaneis, assequemur bona cœlestia; quæ nobis omnibus consequi detur in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri simulque sancto Spiritui,

gloria, potestas, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT III.

Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is qui tentat, et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente ad nos Timotheo a vobis, et annuntiante nobis fidem et charitatem vestram, et quod memoriam nostri habetis semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos. Ideo consolati sumus, fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nostra per fidem vestram. Quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino[1].

I. Proponitur nobis hodie quæstio quæ a multis quæritur, et ex multis colligitur. Quænam est autem quæstio? « Propterea et ego, inquit, amplius non sustinens, misi » Timotheum ad cognoscendam fidem vestram. » Quid dicis? qui tam multa scit, qui audivit verba arcana, qui ad tertium usque cœlum ascendit, is non novit? Idque cum sit Athenis, nec magnum intercedat intervallum, neque ita pridem ab eis sit separatus; « Orbati enim, inquit, a » vobis ad tempus horæ; » non novit res Thessalonicensium; sed necesse habet mittere Timotheum ad cognoscendam fidem eorum. « Ne forte tentaverit vos is qui tentat, » et inanis fiat labor noster. » Quid si dixerit quispiam non

[1] 1 Thess. III, 5-8.

omnia nosse sanctos? Id autem ex multis didiceris, nempe et a primis, et iis quæ sunt postea consecuta. Sicut Elisæus ignoravit de muliere: sicut Elias dicebat Deo: « Ego » relictus sum solus, et quærunt animam meam [1]. » Propterea audivit a Deo: « Reliqui mihi septem millia viro» rum [2]: » et Samuel rursus quando missus fuit ad David ungendum: « Dixit, inquit, ei Dominus: Ne attendas ejus » speciem, neque habitum magnitudinis ejus, quoniam eum » nihili feci: quoniam non tanquam homo videbit Deus. » Homo enim vultum aspiciet, cor autem Deus [3]. » Hoc autem fit magna Dei cura et providentia. Quomodo et quanam ratione? Et propter ipsos sanctos, et propter eos qui ipsis credunt. Sicut enim ipse permittit fieri persecutiones, ita etiam ipse permittit eos multa ignorare, ut ad modum quemdam reducantur. Propterea Paulus quoque dicebat: « Datus est mihi stimulus carni, Angelus Satanæ ut me » colaphizet [4], ne nimium extollar. » Et rursus ne alii magna de illis imaginarentur. Si enim ex signis eos esse deos existimarunt, multo magis si perpetuo mansissent scientes omnia. Et ipse rursus dicit: « Ne quis de me cogitet supra » id quod videt esse me, aut ex me audit aliquid [5]. » Et rur sus audi Petrum dicentem quando curavit claudum: « Quid » nos fixis aspicitis oculis, tanquam nostra virtute aut pie» tate fecerimus eum ambulare [6]? » Si autem his hæc di centibus et facientibus, vel ex parvis sic oriebantur pravæ suspiciones; multo magis ex magnis. Porro alia quoque de causa hæc permittebantur. Nam ne quispiam posset dicere, ipsos, quod homines non essent, res tantas gessisse, atque ita omnes fierent desides et supini; propterea ostendit eorum imbecillitatem, ut ingratis animis impudentiæ omnem amputaret occasionem. Propterea ignorat:

[1] 4 Reg. iv. — [2] 3 Reg. xix, 10. — [3] 1 Reg. xvi, 7. — [4] 2 Cor. xii, 7. — [5] Ibid. — [6] Act. iii, 12.

propterea etiam cum sæpe proposuisset venire, non venit, ut discant eum multa nescire. Ex hoc ergo multum capiebatur lucrum. Alioquin enim etiam sic erant adhuc qui dicerent, hunc esse magnam Dei virtutem, et alii eum esse hunc et illum. Si hæc non facta essent, quid non existimassent? Videtur autem hic esse quædam eorum reprehensio, sed si quis attente consideret, multo magis indicat eos esse admirabiles tentationum exuperatio. Quomodo? Attende. Nam si eis prius dixisti; « In hoc positi » sumus, » et, « Nemo conturbetur, » cur rursus mittis Timotheum, timens ne quid fiat ex iis quæ non vis? Hoc quidem facit ex multa dilectione. Nam qui diligunt, etiam quæ sunt tuta, suspecta habent ex magno fervore: hoc autem est ex multis tentationibus. Nam dixi quidem, « In » hoc sum positus; magnitudo autem malorum me terruit. Quamobrem non dixit; Ut qui vos condemnarim mitto; sed, « Non amplius sustinens, » quod magis erat amicitiæ. Quid est: « Ne forte tentarit vos is qui tentat? » Vides quod in tentationibus labare est diabolicum, et ex diabolica eversione ortum. Nam quando nos ipsos aliter non potuerit, per nos labefacit imbecilliores: quod quidem est maximæ imbecillitatis, et quæ nullam habet excusationem. Sicut fecit in Job, incitata uxore: « Dic, inquit, aliquod ver- » bum contra Dominum, et morere [1]. » Vide quomodo ipsam tentaverit. Cur autem non dixit labefecerit, sed tentaverit? Quoniam tantum, inquit, suspicatus sum vos esse tentatos. Non enim ejus tentationem vocat commotionem. Nam qui ejus admittit incursum et irruptionem, is est labefactatus et commotus. Papæ! quanta est Pauli benevolentia? Non fuerunt ei curæ afflictiones, nec insidiæ. Opinor enim eum tunc illic mansisse. Sicut dicit Lucas, eum

[1] Job. II, 9.

in Hellade mansisse tres menses [1], cum ei structæ fuissent insidiæ a Judæis.

II. Non ergo ei curæ erant pericula, sed discipuli. Vides quod quemvis naturalem patrem exuperaverit. Nam nos quidem, in afflictionibus et periculis, memoriam omnium expellimus. Ipse autem de filiis adeo timebat et tremebat, ut quem consolatorem solum habebat Timotheum, et adjutorem, eum ad ipsos in ipsis mitteret periculis versantes. « Et inanis fiat labor noster. » Quare? Nam etsi eversi essent, non tua culpa, non tua socordia id accidisset: sed tamen rebus ita se habentibus, inanem fuisse existimo mihi laborem ex multo fraterno amore. « Ne forte tenta» verit vos is qui tentat. » Tentat autem nesciens an sit prostraturus. Deinde ille quidem, etiam non tanquam sciens aggreditur. Nos autem scientes nos eum longe superaturos esse, vigiles non sumus. Quod autem nesciens nos aggrediatur, in Job ostendit. Deo enim dicebat malignus ille dæmon : « Nonne tu res ejus quæ et intus et foris sunt » muniisti? Aufer ejus facultates, certe in faciem tibi be» nedicet. » Tentat. Si viderit quid imbecillum, invadit; si validum, recedit. « Et inanis fiat, inquit, labor noster. » Audiamus omnes, quomodo laboraverit Paulus. Non dixit, opus, sed, labor; non dixit : « Et vos peribitis; sed, La» bor noster. » Quamobrem si aliquid accidisset, verisimiliter eventurum erat. Quoniam autem non accidit, valde est mirandum. Hæc quidem, inquit, expectavimus, evenerunt autem contraria. Non solum enim nullam afflictionis accessionem a vobis accepimus, sed etiam consolationem. « Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, » et annuntiante nobis fidem et charitatem vestram. » Cum annuntiasset, inquit. Vides magnam Pauli lætitiam. Non dixit, ἀπαγγείλαντος, id est, nuntiante, sed εὐαγγελισαμένου,

[1] Act. xx, 3.

id est, fausta nuntiante; tantum existimabat bonum illorum firmitatem, et charitatem. Necesse est enim illa firma manente et stabili, hanc quoque esse firmam ac stabilem. Lætabatur autem et propter ipsorum charitatem, quod ea esset signum fidei. « Et quod, inquit, memoriam nostri ha» betis semper bonam, desiderantes nos videre, sicut et » nos quoque vos. » Hoc est cum laudibus; non quando aderamus, neque quando miracula faciebamus : sed nunc quoque quando procul absumus, et flagris cædimur, et mala patimur innumerabilia, memoriam nostri habetis bonam. Audite quomodo in admiratione habentur discipuli, de magistris bonam habentes memoriam, quomodo beati prædicantur : eos imitemur. Nos enim juvabimus, non eos qui diliguntur. « Desiderantes nos videre, sicut et nos vos. » Hoc quoque ipsos lætitia afficiebat. Nam quod qui diligit, didicerit eum qui diligitur hoc nosse, nempe se diligi, magna est consolatio et recreatio. « Ideo consolati sumus, » fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nos» tra, per fidem vestram : quoniam nunc vivimus, si vos » statis in Domino. » Quid Paulo possit æquiparari, qui propinquorum salutem existimabat esse suam; tanquam corpus erga membra, sic erga omnes affectus. Quis nunc poterit in hanc vocem erumpere? Imovero quis poterit sic unquam sentire et cogitare? Nolebat eos ipsi habere gratiam de susceptis pro ipsis tentationibus : sed eis habebat gratiam, quod non labaverant propter ejus tentationes. Quasi diceret, vobis magis quam nobis damnum accidit ex tentationibus. Vos magis quam nos tentati estis : vos qui nihil passi estis, quam nos qui passi sumus. Postquam, inquit, hæc nobis annuntiavit Timotheus, nihil molestum sentimus, sed consolationem accepimus in omni afflictione, non hac solum, sed etiam in necessitate nostra, inquit; et merito. Bonum enim magistrum nihil de cætero

offenderit, quandiu res discipulorum ei processerint ex sententia. Per vos, inquit, consolationem accepimus : id est, nos vos corroborastis. Atqui contrarium erat. Nam quod passi non cesserint, sed fortiter restiterint, sufficit ad confirmandos discipulos. Sed totum facit contrarium, et laudem in illos convertit. Vos, inquit, nos unxistis et instruxistis; vos nobis dedistis ut respiraremus; vos non permisistis ut sentiremus tentationes. Neque dicit, respiravimus, neque consolationem accepimus; sed quid? nunc vivimus; ostendens quod et tentationem et mortem nihil aliud existimat, quam illorum offensionem. Ubi illorum profectum existimat esse vitam; quomodo ullus alius, aut dolorem propter discipulorum imbecillitatem, aut gaudium significaverit? Non dixit, lætamur, sed, vivimus, vitam indicans futuram.

III. Quamobrem absque hoc ne vivere quidem vivere esse existimamus. Sic affectos oportet esse magistros; sic discipulos : et nihil unquam erit absurdum. Deinde hoc molliens vide quid dicat : « Quam enim gratiarum actio-» nem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gau-» dio quo gaudemus propter vos, ante Deum, nocte et di » abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, e » compleamus ea quæ desunt fidei vestræ [1]. » Non solum, inquit, fuistis nobis vitæ auctores et causæ, sed etiam multi gaudii, et tanti, ut ne possimus quidem, ut par est, Deo gratias agere. Quod nos recte gessimus, Dei, inquit, donum esse existimamus; nos talibus affecistis beneficiis, ut existimemus ea esse Dei, vel potius etiam esse opus Dei. Neque enim humanus animus, nec studium et industria hæc potest concipere. « Nocte, inquit, et die abundan-» tius orantes. » Hoc quoque est signum gaudii. Sicut enim agricola audiens agros a se cultos esse refertos fructibus,

[1] 1 Thess. III, 9, 10.

desiderat coram tantam videre lætitiam; ita etiam Paulus Macedoniam. « Abundantius orantes, » Vide hyperbolen. « Ut videamus faciem vestram, et compleamus ea quæ » desunt fidei vestræ. » Hic magna est quæstio. Si enim nunc vivis quoniam stant, et Timotheus tibi annuntiavit ipsorum fidem et charitatem, et tanta es plenus lætitia, ut ne possis quidem, ut par est, Deo agere gratias, quomodo hic dicis esse fidei defectus? Annon sunt illa verba adulationis? Nequaquam, absit. Nam prius testatus est eos multos sustinuisse labores, et non minus esse affectos quam Ecclesiæ in Judæa. Quid ergo est? Non omnem perceperant doctrinam : neque didicerant quæcumque oportuit discere : et hoc significat in fine. Fortasse quærebatur ab eis de resurrectione : et multi erant qui eos conturbabant, non amplius tentationibus, nec periculis, sed simulantes se esse doctores et magistros. Hoc ideo dicit, defectus fidei. Et non dixit, ut confirmemus, sed, ut compleamus. Nam ubi de ipsa quidem fide timuerat, « Misi, inquit, » Timotheum ad confirmandos vos. » Hic autem, ad complendum defectus seu ea quæ desunt : quod magis est doctrinæ, quam confirmationis. Sicut et alibi dicit : « Ut sitis » perfecti ad omne opus bonum [1]. » Perfectum autem est, cui parum quid deest : hoc enim perficitur. « Ipse autem » Deus et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus » dirigat viam nostram ad vos. Vos autem Dominus mul- » tiplicet, et abundare faciat charitatem vestram invicem et » in omnes, quemadmodum et nos in vobis [2]. » Hoc est summæ dilectionis, non solum apud se optare, sed etiam votum epistolæ inserere. Hoc est ferventis animi, et qui plane non potest cohiberi. Hoc est etiam indicium precum quæ illic factæ fuerant, et simul excusatio ac defensio, quod non lubentes, nec per socordiam non adsint. Quasi

[1] 1 Cor. 1, 10. — [2] 1 Thess. III, 11, 12.

diceret, ipse autem Deus amputet tentationes quæ nos in omnem partem trahunt, ut recta ad vos veniam. « Vos au» tem Dominus multiplicet, et abundare faciat. » Vides dilectionis fervorem qui non potest cohiberi, qui et verbis ostenditur? Multiplicet, inquit, et abundare faciat. Pro eo quod est, augeat. Quasi dixeris, ex superabundantia quodam modo desiderat ab eis diligi. « Quemadmodum et » nos, inquit, in vobis : » id est, jam quidem est nostrum, volumus autem ut fiat vestrum. Vides quantum vult extendi charitatem, non inter nos solum, sed etiam ubique. Nam hoc plane est charitatis, quæ est secundum Deum, omnes complecti. Si autem hunc quidem diligis, illum vero minime, est amicitia secundum hominem. Sed nostra non est hujusmodi. « Quemadmodum et nos in vobis. Ad con» firmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante » Deum et Patrem nostrum in adventu Domini nostri Jesu » Christi cum omnibus sanctis ejus [1]. » Ostendit dilectionem eis afferre lucrum, non iis qui diliguntur. Volo, inquit, abundare hanc charitatem, ut nulla sit reprehensio. Non dixit, ad vos confirmandos, sed, « Corda vestra. Ex » corde enim exeunt malæ cogitationes [2]. » Fieri enim potest ut qui nihil agit sit malus : ut si habeat invidiam, incredulitatem, dolum, lætetur malis, non sit propensus ad amandum, dogmata habeat perversa. Hæc omnia sunt cordis. Hoc vero est sanctitas, ab his esse puros. Nam proprie quidem dicitur sanctitas, temperantia quæ est per excellentiam, siquidem immunditia est fornicatio, et adulterium. In summa autem omne peccatum est immunditia, et omnis virtus puritas et mundities. « Beati enim, inquit, » mundi corde [3]. » Mundos dicit eos qui omni ex parte sunt mundi.

IV. Scio enim alia quoque non minus inquinare animam.

[1] I Thess. III, 13. — [2] Matth. XV, 19. — [3] Id. V, 8.

Nam quod vitium polluat animam, audi Prophetam dicentem : « Ablue a vitio cor tuum, Jerusalem. » Et rursus : « Lavamini, mundi estote, auferte pravitates ab animabus » vestris[1]. » Non dixit : Fornicationes. Quamobrem non fornicatio solum, sed etiam alia inquinant animam. « Ad » confirmanda, inquit, corda vestra sine querela in sancti- » tate coram Deo et Patre nostro, in adventu Domini nostri » Jesu Christi cum omnibus sanctis suis. » Judex ergo tunc erit Christus. Non ante ipsum autem, sed ante Patrem astamus, dum judicamur. Aut hoc dicit, nulli reprehensioni esse affines ante Deum : quod quidem semper dico coram Deo ; ipsa enim virtus est pura et sincera ; non ante homines. Charitas ergo efficit nulli affines reprehensioni : et vere inculpatos reddit. Cum ego aliquando cuidam narrarem et dicerem, quod charitas reddat nulli affines reprehensioni, nec sinat ea quæ cum proximo intercedit amicitia, aliquod delictum irrepere, et alia omnia recenserem et verbis persequerer, quidam ex meis familiaribus respondens et se ingerens dixit : Quid ergo scortatio ? Annon licet et amare et scortari ? Et hoc quidem fit ex amicitia. Certe avaritia quidem et adulterium et invidia et insidiæ, et quæ sunt ejusmodi, possunt avertere a propinquorum dilectione ; scortatio autem, inquit, quomodo ? Ego vero dixi, quod hoc quoque potest reprimere et impedire charitas. Nam si quis amet mulierem que scortatur, ab aliis viris eam tentabit abducere, neque ipse ad peccatum admittet. Quamobrem qui scortatur, meretricem admodum odit ; qui autem valde diligit, eam abducet ab illa abominanda actione. Non est, non est ullum peccatum, quod non tanquam ignis consumat vis charitatis et dilectionis. Facilius enim resistit vile sarmentum magno ignis rogo, quam natura peccati potestati charitatis. Hanc ergo plan-

[1] Jerem. IV, 14, et Isaï. I, 16.

temus in nostris animis, ut stemus cum omnibus sanctis. Illi enim omnes placuerunt et accepti fuerunt ex dilectione proximi. Unde accidit quod interemptus sit Abel, et non interemerit? Ex eo quod fratrem valde diligeret: neque sustinuit ut illa ejusmodi ei in mentem veniret cogitatio. Undenam invidiæ perniciem suscepit Caïn? non enim eum de cætero dixerim fratrem Abelis. Quoniam apud eum non satis firmiter erant jacta charitatis fundamenta. Undenam boni et probi sunt existimati filii Noë[1]? annon quoniam patrem diligebant, neque sustinuerunt ejus videre nuditatem? Undenam autem alter diram perpessus est execrationem, annon ex eo quod non diligeret? Abraham autem unde est assecutus laudem et existimationem? Annon ut qui ex dilectione, fratris sui filii res confecerit? annon etiam ex ejus supplicatione pro Sodomitis? Valde enim, valde amantes erant sancti, et propensi ad commiserationem. Cogita enim quali charitatis affectu esset Paulus ille qui vel adversus ignem erat audens, ille adamantinus, ille firmus, immobilis, ille omni ex parte constans, ille timore Dei confixus, ille inflexibilis. « Quis » enim, inquit, nos separabit a charitate Christi? afflictio? » an angustia? an persecutio? an fames? aut nuditas et » periculum, et gladius[2]? » Ille qui adversus hæc omnia summa erat audacia, et adversus terram et mare, qui adamantinas inferorum portas irridebat, cui nihil omnino resistebat. Is postquam vidit quorumdam sibi dilectorum lacrymas, adeo confractus et contritus fuit ille adamas, ut ne animi quidem celaret motum, sed statim diceret: « Quid » facitis flentes, et cor meum conterentes[3]? » Quid dicis, quæso animum illum adamantinum conterere potuit lacryma? Certe, inquit. Omnibus resisto præter charitatem; ea me superat, et in me obtinet dominatum. Hoc Deo

[1] Gen. IX. — [2] Rom. VIII, 35. — [3] Act. XXI, 13.

placet. Abyssus aquarum eum non conterit, et exiguæ conterunt lacrymæ. « Quid facitis flentes et cor meum » conterentes ? » magna est enim ejus potentia. Vis rursus videre illum flentem? audi illum dicentem : « Triennium » nocte et die, inquit, non cessavi cum lacrymis admonere » unumquemque vestrum[1]. » Ex multa charitate verebatur ne aliqua intraret pernicies. Et iterum : « Ex multa afflic- » tione, et angustia cordis scripsi ad vos per multas lacry- » mas[2]. » Quid vero, dic quæso, fortis ille Joseph, qui contra tantam stabat tyrannidem, qui adversus tantam amoris pyram se fortis et excelsi animi ostenderat, qui tantam dominæ suæ insaniam ita superaverat. Quid enim non tunc deliniisset decora facies, fastus dignitatis, vestium elegantia et magnificentia, aromatum fragrantia ? etenim sciunt hæc quoque emollire animum; quia verba omnium mollissima ?

V. Scitis enim, quod quæ amabat, et tam vehementer amabat, nihil abjectum et humile esset recusatura, supplicis suscepto habitu. Adeo enim fracta erat mulier aureas gestans vestes, et quæ erat collocata in dignitate regia, ut ad servi captivi genua forte procubuerit, et forte etiam flens rogarit et tangens genua. Neque id semel aut bis, sed etiam sæpius tentarit. Licebat etiam tunc videre oculum maxime fulgentem : non est enim verisimile eam se leviter et utcumque, sed curiose ornasse, ut quæ multis retibus vellet agnum Christi capere. Hic quoque mihi adjunge multas magicas incantationes. Sed tamen ille inflexibilis, ille fortis ac rigidus, et quavis petra solidior, postquam vidit fratres qui vendiderant, qui in cisternam jecerant, qui tradiderant, qui volebant occidere, qui fuerant causæ ei carceris et honoris, postquam ab eis audivit quomodo affectus essset pater; « Dicamus, enim, inquit, quod unus

[1] Act. xx, 31. — [2] 2 Cor. 2, 4.

» fuerit a fera devoratus[1]; » fractus fuit, mollitus, contritus, ac flevit : et animi motum non ferens, ingressus se continuit, hoc est abstersit. Quid fles, o Joseph? Atqui præsentia non sunt digna lacrymis, sed ira, indignatione, magno supplicio, et ultione. Habes in manibus inimicos, fratricidas, potes animum exsatiare. Quanquam ne hoc quidem est injustitia; non enim prior infers manus injustas, sed eos ulcisceris qui te injuria affecerant. Nam ad tuam ne mihi aspexeris auctoritatem, non id ex eorum factum est animi sententia, sed a Deo qui tibi effudit gratiam. Quid fles? Sed dixerit ille : Absit, ut qui in omnibus in bona fuerim existimatione, illa omnia evertam per hanc injuriæ acceptæ recordationem ; lacrymarum vere est tempus. Non sum a ratione alienior quam feræ. Illæ cum natura fœdus ineunt, quodcumque mali passæ fuerint. Fleo quod omnino sic me affecerint. Hunc nos quoque imitemur, et lugeamus eos qui injuriam fecerunt : ne eis irascamur. Sunt enim revera digni lacrymis, quod se ipsos reddant obnoxios supplicio et damnationi. Non ignoro quomodo nunc fleatis, et quomodo gaudeatis, et Paulum admirantes et Joseph stupentes ac beatum pronuntiantes. Sed si quis habeat inimicum, eum nunc in memoria habeat, eum mente agitet, ut dum adhuc cor vivit in memoria sanctorum, possit iræ solvere duritiem, mollireque asperitatem, et rigorem. Scio quod postquam hinc abieritis, postquam ego cessavero loqui, etiamsi quid remanserit caloris et fervoris, non tantum est quantum nunc, dum auditis. Si quis ergo, si quis sit frigore concretus, solvat pruinam. Pruina enim revera et glacies est injuriæ acceptæ recordatio. Sed invocemus Solem justitiæ, rogemus eum ut immittat radios : et non erit amplius crassa pruina, sed aqua potabilis. Si ignis Solis justitiæ nostram tetigerit ani-

[1] Gen. XLIV, 28.

mam, nihil relinquet concretum, nihil durum, nihil quod vim habeat urendi, nihil quod fructu careat. Omnia ostendet matura, omnia dulcia, omnia plena multa voluptate. Si alter alterum diligamus, veniet ille quoque radius. Date mihi rogo, ut cum prompto et alacri animo hæc dicam. Facite ut audiam vos his verbis aliquid profecisse, et quod abiens quispiam protinus inimicum sit complexus, ambas conseruerit manus ei, circumfusus sit, osculatus, et illacrymatus. Etiamsi ille sit fera, etiamsi lapis, etiamsi quodvis, ab hac benignitate mitigabitur et mansuescet. Nam cur est tuus inimicus? Te contumelia affecit? sed nullam fecit injuriam. Sed propter pecunias despicis fratrem gerentem inimicitias? Ne facias rogo. Omnia solvamus: nostrum est tempus: eo utamur ut oportet. Funes peccatorum concidamus. Priusquam abeamus ad judicium, ipsi alter alterum judicemus. « Sol, inquit, ne occidat super iracundiam vestram[1]. Nemo differat. Dilationes pariunt moras et cunctationes. Si hodie distuleris, magis erubescis: et si crastinum addideris, major est pudor; et si diem tertium, adhuc major. Ne nos ipsos pudore afficiamus, sed remittamus, ut nobis remittatur. Si autem remissum fuerit, omnia cœlorum bona consequemur in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri simul cum sancto Spiritu, gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ephes. IV, 26.

HOMILIA V.

CAPUT IV.

De cætero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare et placere Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Jesum Christum. Hæc est autem voluntas Dei, sanctificatio vestra[1].

I. Postquam in iis quæ urgebant et quæ erant in manibus immoratus est, ea aggressurus quæ deinceps sunt continua, et quæ continenter audire oportet, præmittit hoc verbum, « De cætero. » Hoc est, semper quidem et perpetuo vos rogamus et obsecramus in Domino. Papæ! ne ad rogandum quidem se dicit esse fide dignum. Atqui quis erat adeo fide dignus? sed Christum assumit. Per Deum, inquit, vos rogamus et obsecramus : hoc enim sibi vult illud, « In Domino. » Quod etiam dicebat ad Corinthios : « Deus, » inquit, vos obsecrat per nos, ut quemadmodum accepis» tis a nobis[2]. » Illud accepistis : non est solum verborum, sed etiam rerum. Illud, « Quomodo oporteat vos ambu» lare, » in hoc ostendit omnem vitæ conversationem. « Et » Deo placere, ut abundetis magis, » hoc est, ut ex majori abundantia non sistatis usque ad mandata, sed ea exuperetis : hoc est enim illud, ut abundetis. Nam in præcedentibus, solidæ eorum fidei gratum et acceptum habet mira-

[1] 1 Thess, IV, 1-3. — [2] 2 Cor. V, 20.

culum : hic autem vitam componit. Hoc enim est profectus, etiam exuperare mandata et constitutiones. Non enim amplius ex doctrinæ necessitate, sed ex liberi arbitrii electione fit universum. Sicut enim terram non solum oportet ferre ea quæ sunt dejecta, sic etiam animam oportet non consistere usque ad ea quæ sunt dejecta, sed etiam exuperare. Vides eum merito dixisse exuperare. Nam in hæc duo divisa est virtus, nempe et in id quod declinetur a malo et in id quod fiat bonum. Non enim sufficit recessus a malo ad adeptionem virtutis, sed est quidem via et initium illuc ferens : opus est autem nobis etiam magna animi alacritate. Quæ sunt quidem fugienda dicit eis tanquam præcepta, et merito. Nam hæc quidem si fiant, afferunt supplicium : si non fiant autem, nullam laudem. Quæ autem ad virtutem pertinent, ut effundere pecunias, et quæcumque sunt hujusmodi, non sunt, inquit, in præceptis constituenda; sed quid? « Qui potest capere, capiat. » Est ergo verisimile eum cum multo timore et tremore eis præcepisse, et per has litteras eis in memoriam revocasse illam pietatem. Quamobrem ea non ponit, sed illis revocat in memoriam. « Scitis enim quæ præcepta vobis dederim per Dominum » nostrum Jesum Christum. Hæc est autem voluntas Dei, » sanctificatio vestra. » Vide autem quomodo de nulla re alia tam vehementer obscure et ænigmatice loquitur, quam de hac re. Sicut etiam alicubi scribens dicit : « Pacem sec» temini cum omnibus, et sanctificationem, sine qua nemo » Dominum videbit[1]. » Et quid miraris si Discipulis de hoc ubique scribit, cum etiam ad Timotheum scribens diceret : « Te ipsum castum custodi[2] ? » In secunda quoque Epistola ad Corinthios scribens, dicebat : « In tolerantia » multa, in jejuniis, et castitate[3]. » Et multis in locis hoc inveneris, et in Epistola ad Romanos, et ubique, et in

[1] Hebr. XII, 14. — [2] 1 Tim. V, 22. — [3] 2 Cor. VI, 6.

omnibus Epistolis. Revera enim omnibus exitium affert hoc malum : et sicut porcus luto plenus, quocumque ingressus fuerit, omnia implet fœtore, et sensus implet stercore : ita etiam scortatio ; est enim malum quod difficile potest elui. Quando autem hoc etiam faciunt aliqui qui habent uxores, quanta est absurditas ? « Hæc est autem, » inquit, voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis ab » omni fornicatione[1]. » Multa sunt enim genera intempe» rantiæ, multiplices et variæ voluptates lasciviæ et libidinis, quas ne dicere quidem est tolerabile. Cum autem dixisset, ab omni fornicatione, eam relinquit iis qui norunt. « Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere » in sanctificatione et honore : non in passione desiderii, » sicut et gentes quæ ignorant Deum[2]. Ut sciat, inquit, » unusquisque vestrum vas suum possidere. » Res est ergo disciplinæ, atque adeo magnæ, ne lasciviamus. Nos ergo id possidemus, quando manserit mundum, et est in sanctificatione. Cum autem est immundum, est peccatum ; et merito. Non enim facit ultra quæ volumus, sed quæ illud imperat. « Non in passione, inquit, desiderii. » Hic ostendit etiam modum quo oportet esse temperantes, ut amputetur motus desiderii. Deliciæ enim et divitiæ, socordia, segnities, otium, et hæc omnia, nos ad absurdum et pravum deducunt desiderium. « Sicut et gentes, inquit, quæ igno» rant Deum. » Nam illæ quidem sunt tales, quæ non expectent futurum ut dent pœnas. « Et ne quis supergrediatur, » neque circumveniat in negotio fratrem suum[3]. »

II. Recte dixit, ne supergrediatur. Unicuique enim Deus tribuit uxorem : naturæ constituit terminos, nempe cum una concubitum. Quamobrem si cum altera concubitus est transgressio, et latrocinium, et quod per plura habendi cupiditatem infertur damnum ; imovero est gravior quo-

[1] Thess. IV, 3. — [2] Ibid. 4, 5. — [3] Ibid. 6.

vis latrocinio. Non enim adeo dolemus si nostræ exportentur pecuniæ, ut si nostrum matrimoniale perfodiatur cubile. Fratrem vocas, et per avaritiam damno afficis, etiam in iis in quibus non oportet. Hic loquitur de adulterio. Superius autem etiam de omni scortatione seu fornicatione. Nam quoniam erat dicturus fratrem non esse supergrediendum, neque per avaritiam damno afficiendum; sic præfatur: Ne existimes, inquit, quod hæc solum dicam de fratre. Sed neque aliorum uxores, neque eas quæ carent maritis, neque communes habere oportet. Ab omni fornicatione abstinere oportet; ideo dicit: « Quoniam vin» dex est Dominus de his omnibus. » Rogavit eos primum, et pudorem incussit, dicens: Sicut et Gentes. Deinde rationibus quam sit res prava et absurda ostendit, quod per avaritiam frater damno afficiatur. Deinceps subjungit id quod caput et summa rei: « Quoniam vindex est Domi» nus de his omnibus. Sicut prædiximus vobis et testificati » sumus. » Neque enim impune hæc agimus, neque tanta fruimur voluptate quantum subimus supplicium. « Non » enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctifi» cationem [1]. » Quoniam dixit fratrem, et subjunxit Deum esse vindicem, ostendens quod etiamsi hoc passus fuerit infidelis, pœnas dabit is qui facit; ita dixit: Non illum vindicans te punit, sed quoniam ipsum contumelia affecisti; ipse te vocavit: eum qui te vocavit affecisti contumelia. Propterea subjunxit: « Itaque qui hæc spernit, non » hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum » suum sanctum in nobis [2]. » Quamobrem seu reginam corruperis, seu ancillam tuam quæ viro nupsit, par est crimen. Quare? Quoniam non personas quæ injuria afficiuntur ulciscitur, sed se ipsum. Tu enim similiter es pollutus; Deum similiter affecisti contumelia. Nam et hoc et

[1] Thess. IV, 7. — [2] Ibid. 8.

illud est adulterium; quia et hoc et illud est matrimonium. Etiamsi non adulterium admiseris, sed sis scortatus, etiamsi maritum non habeat meretrix, Deus tamen vindicat, quoniam se ipsum vindicat. Non enim tam illum quam Deum despiciens hoc facis. Id autem hinc palam est; quod illum quidem latens facis, Deum autem non videre præ te fers. Nam dic mihi, si quis purpura ab imperatore dignatus, et alio honore plurimo, et jussus vivere pro honoris dignitate, recedens aliquam vitiasset mulierem, quemnam affecisset contumelia? illam-ne, an imperatorem qui dedit? Nam illa quoque affecta fuit contumelia, sed non similiter. Quamobrem rogo caveamus hoc peccatum. Sicut enim nos uxores punimus, quando nobiscum habitantes se ipsas aliis dederint; ita nos quoque punimur, si non a legibus Romanorum, a Deo quidem certe. Etenim hoc quoque est adulterium. Adulterium enim est, non solum si viro conjuncta mœchetur, sed etiam si ille alligatus sit uxori. Exacte enim attende quod dico. Etiamsi quod dicitur multis sit grave ac molestum: necesse est tamen dicere ut de cætero corrigaris. Non solum est adulterium quando viro conjunctam corrumpimus mulierem, sed etsi liberam et solutam ipsi alligati uxori, ea res est adulterium. Quid enim si quæ mœchatur non est alligata? tu vero es alligatus, legem es transgressus, injuria affecisti carnem tuam. Nam cur, dic mihi, uxorem punis, si scortata fuerit cum soluto, qui non habeat uxorem? Quoniam est adulterium, etsi qui cum ea est scortatus, non habet uxorem. Sed ipsa viro est alligata. Ergo tu quoque alligatus es uxori. Quamobrem et quod a te fit, est similiter adulterium. « Qui dimisit, inquit, uxorem suam præterquam fornicationis causa, facit eam mœchari: et qui dimissam ducit, mœchatur [1]. »

[1] Matth. v, 32.

Si is qui dimissam ducit uxorem, mœchatur: qui est cum sua uxore, et eam, nempe dimissam, corrumpit, annon multo magis mœchatur? cuivis certe palam est. Sed vobis quidem viris hæc satis dicta sunto. Nam de iis qui sunt hujusmodi Christus quoque dicit: « Vermis eorum non » morietur, et ignis non extinguetur [1]. » Propter juvenes autem vobis quoque dicere est necesse; imo non tantum illis, quantum vobis. Non illis enim, sed vobis ista conveniunt. Et quomodo? jam dicam. Qui non didicit scortari, ne adulterium quidem sciet admittere; qui cum meretricibus volutatus est, ad hoc quoque cito veniet, etiamsi non cum viro conjunctis, sed cum solutis stupri habebit consuetudinem.

III. Quid ergo suadeo? Ut radices excindatis, quicumque filios habetis juvenes, et ad mundanam vitam eos educitis. Cito eos jungite jugo matrimonii. Nam quando adhuc juveni molestiam exhibent desideria, eo quidem tempore, quod præcedit matrimonium, illos continete admonitionibus, minis, terroribus, promissis, et aliis innumerabilibus: in tempore autem matrimonii, nemo vobis differat; ecce loquor verba pronubæ; filios conjungere et copulare. Sed me non pudet hæc dicere: nam nec puduit Paulum dicere, « Ne fraudetis vos invicem [2], » quod videtur majorem quam hoc afferre pudorem; sed eum non puduit. Non enim verba attendit, sed res et facta quæ a verbis corriguntur. Cum ergo puer creverit, antequam sectetur militiam, et ullum aliud vitæ genus, de ejus matrimonio curam gere. Et si ille viderit quod sponsam cito ad eum adducis, et quod breve tempus intercedat, fortiter poterit ferre flammam. Sin autem in mentem ei venerit quod sis socors et negligens, cuncterisque et expectes, donec magnos possideas proventus, ut tunc ei pares nup-

[1] Marc. IX, 45. — [2] I Cor. VII.

tias, ob temporis longitudinem animum despondens, cito labetur ad scortationem. Sed hei, mihi! radix malorum est hic quoque avaritia. Nam quoniam nulli est curæ quomodo temperans et modestus fiat filius, sed tenentur omnes insano auri amore, hac de causa huic rei nemo studet. Quamobrem rogo primum ut eorum animos componatis. Si enim ad castam sponsam accesserit, si illius solum corpus viderit, et vehemens erit desiderium, et major Dei metus; et vere honorabile matrimonium, munda et impolluta corpora suscipiens: et quæ nascentur erunt plena multa benedictione: et alter alteri cedent sponsus et sponsa. Nam cum morum alienorum utrique sint imperiti, subjicientur alter alteri. Junior autem incipiens lascivire et se dedere libidini, et morum meretriciorum accipere experientiam, usque ad primam quidem et secundam vesperam laudabit suam uxorem: postea autem cito dilabetur ad illam lasciviam, ad risum effusum et immodestum, quærens verba multa illiberalitate plena, molles et fractos gestus, et omnem aliam turpitudinem: quam ut dicamus, minime est tolerandum. Ingenua autem non sustinet hæc exhibere, neque se ipsam inquinare. Ad vitæ enim societatem, et liberorum procreationem viro fuit desponsa, non ad turpitudinem et risum: ut domum custodiat, ut illum quoque erudiat esse honestum, non ut ipsi exhibeat fomenta scortationis. At jucundi tibi videntur gestus meretricii. Scio. Nam hoc quoque dicit Scriptura: « Mel distillat a labiis meretricis [1]. » Propterea enim hæc omnia facio, ne illius mellis capias experientiam: in fel enim statim vertitur. Et hoc quoque dicit Scriptura: « Quæ ad tempus tuum guttur impinguat: postea autem » felle amarius invenies, et ancipiti gladio magis acutum [2]. » Quid dicis? Ferte me aliquid etiam immundum, ut ita di-

[1] Prov. v, 3. — [2] Ibid. 4.

cam, loquentem, et impudenter me gerentem, pudoremque et ruborem exuentem. Non enim lubens hæc patior : sed propter eos quos rerum non pudet, cogor verba dicere. Multa autem videmus ejusmodi etiam in Scripturis. Nam Ezechiel quoque Jerusalem exprobrans multa dicit ejusmodi, nec erubescit : et merito. Non enim ea dicebat ex sua animi affectione, sed ex cura et providentia. Nam etsi verba videntur esse indecora, non est tamen scopus indecorus, sed etiam valde conveniens ei qui vult expellere animi immunditiam. Nam nisi ipsa verba audierit impudens animus, pudore non suffunditur. Etenim medicus volens ejicere putredinem, digitos prius immittit in vulnus, et nisi prius inquinet manus quæ medentur, non poterit mederi. Ita ego quoque, nisi prius os inquinem quod vestris medetur vitiis, non potero vobis mederi. Imovero nec hoc inquinatur, nec illæ manus. Quare? Quoniam non est naturalis immunditia, neque ex nostro corpore, sicut nec illic ex manibus illius, sed ex alienis. Si autem ubi est alienum corpus, non recusat ille suas manus tingere : ubi nostrum, dic quæso, recusabimus? Corpus enim nostrum estis vos, imbecillum quidem et immundum, sed tamen nostrum.

IV. Quid est ergo quod dico? et cur hanc feci admonitionem? Vestem quidem quam habet servus, nunquam ferre in animum induxeris, eam abhorrens propter sordes : sed malueris esse nudus, quam illa uti. Corpore autem immundo et sordido, et quod non solum tuo puero, sed etiam aliis innumerabilibus est usui, abuteris, et non abhorrebis? Pudore affecti estis audientes? sed in factis pudore afficimini, non in verbis. Alia omnia prætermitto : mores perversos et impuros; aliam vitæ agendæ servilem et illiberalem rationem. Dic mihi, tu eamdem inis et servus tuus? Et utinam solus servus tuus, et non etiam carnifex publicus. Et carnificis

quidem manus tenere non tuleris: eam autem quæ unum cum illo corpus facta est amplecteris et exoscularis, et non horres, non extimescis, non pudore afficeris, non erubescis, non angeris ac conturbaris? Dixi quidem parentibus vestris ut vos cito ducerent ad nuptias. Sed tamen nec vos quidem estis non obnoxii supplicio. Nam si non alii essent multi adolescentes pudice et castæ viventes, et olim, et nunc, esset vobis fortasse aliqua excusatio ac defensio. Si autem sunt, quomodo poteritis dicere non potuisse vos cohibere flammam cupidinis? Illi vos accusant qui potuerunt, quod sint ejusdem naturæ participes. Audite Paulum dicentem: « Sectemini pacem et sanctificationem, sine » qua nemo videbit Dominum[1]. » Non sufficiunt hæ minæ ad vos terrendos? Vides alios perpetuo esse pudicos, casteque et honeste degere, et tu ne ad juventutis quidem tempus te fortiter geris? Vides alios cum voluptate esse millies colluctatos: et tu ne semel quidem sustines? Si vultis, dicam causam. Non enim causa est juventus: alioqui omnes juvenes futuri erant impudici et incontinentes. Sed nos ipsos in rogum injicimus. Quando enim in theatrum ascenderis, et sederis nudis mulierum membris pascens oculos, ad tempus quidem lætaris; postea autem illinc magnam alis febrem, cum videris mulieres tanquam in specie corporis apparentes, et spectacula, et cantica, quæ nihil aliud habent quam amores nefarios; nempe: Illa, inquit, hunc amavit, et non est potitus, et se suffocavit, et ad matres nefarios devolutos esse amores. Quando et auribus hæc acceperis, et per mulieres, et per gestus, habitus et figuras, jamvero etiam per viros senes; multi enim larvis sibi impositis illic agunt mulieres; quomodo poteris de cætero esse pudicus et temperans, cum illa spectacula, illæ auditiones animum tuum occupent ac detineant, et

[1] Hebr. XII, 14.

de cætero talia somnia excipiant? A natura enim est insitum ut animus multa ejus modi visione apprehendat, cujusmodi interdiu vult et concupiscit. Cum ergo illic et res obscœnas videas et verba audias obscœniora, et vulnera quidem accipias, medicamenta autem non imponas, quî fieri potest ut non augeatur putredo, et morbus non intendatur, et multo magis quam in nostris corporibus? Levius enim, si vellemus, quam corpora, liberum arbitrium susciperet correctionem. Nam illic quidem et medicamentis et medicis, et tempore opus est. Hic autem sufficit, si volueris, et bonus esse et malus. Quamobrem morbum magis accepisti. Cum ergo ea quæ lædunt quidem congerimus, eorum autem quæ juvant nullam ducimus rationem, quando erit ulla sanitas? Propterea Paulus quoque dicebat: « Sicut gentes quæ Deum non norunt. » Pudore suffundamur, terrore afficiamur, si gentes quæ Deum non norunt sæpe sunt pudicæ et temperantes; erubescamus cum illis fuerimus deteriores. Facile est in pudicitia et temperantia nos recte gerere, si velimus, si nos ipsos abducamus ab iis quæ lædunt. Alioqui nec scortationem facile est fugere, si nolimus. Quid est enim facilius quam ire ad forum? sed ob nostram ignaviam et mollitiem fit difficile, non solum fœminis, sed etiam viris. Quid facilius quam dormire: sed hoc quoque effecimus difficile. Multi quidem certe divites tota nocte circumaguntur, eo quod non expectent usum somni, et tunc dormiant. Et in summa nihil est difficile, si nos velimus: nihil facile, si nolimus. Omnia enim sunt in nostra potestate. Propterea dicit quoque Scriptura, « Si velitis et me » audiatis. » Et rursus, « Si nolitis, nec me audiatis[1]. » Totum ergo situm est in eo quod est velle et nolle. Propterea et punimur et laudamur. Faxit autem Deus, ut cum fueri-

[1] Isaï. I, 19, 20.

mus ex iis qui laudantur, assequamur bona promissa, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, honor et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT IV.

De charitate autem fraternitatis non habuimus necesse scribere vobis. Ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia[1].

I. Quamnam ob causam cum de temperantia et pudicitia tam vehementer disseruisset, et quod oporteat operari esset disceptaturus, et quod non oporteat dolore affici ob eos qui decesserunt : quod bonorum omnium est caput, nempe charitas, hoc ponit aliis derelictis. Non necesse, inquit, habemus ad vos scribere. Idque ex multa prudentia et spirituali doctrina. Hic enim duo indicat. Unum quidem, quod res est adeo necessaria, ut ne doctrina quidem egeat. Nam quæ sunt valde magna, sunt omnibus manifesta. Secundum autem, eis majorem pudorem incutit, quam si admonuisset hoc dicens. Nam qui existimat eos se recte gessisse, et ideo non admonet; si se non recte gessissent, magis induxisset. Vide autem, non dicit : De charitate in omnes ; sed, De charitate in fratres. « Non opus habemus ad » vos scribere. » Oportet ergo silere, et nihil dicere si non

[1] Thess. IV, 9, 10.

opus sit. Nunc autem dicendo, « Non opus est, » plus fecit quam si dixisset. « Ipsi enim vos a Deo didicistis. » Vide autem cum quanta laude Deum ejus ipsis doctorem constituit. Non opus est, inquit, ut vos discatis ab homine. Quod Propheta quoque dicit : « Et erunt, inquit, omnes a » Deo docti[1]. Vos, inquit, omnes a Deo didicistis, ut diligeretis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres, qui » sunt in tota Macedonia. » Et in omnes alios, inquit. Hæc valde pudorem incutiunt ad hoc ut id faciant. Et non abs re dico quod a Deo didicistis, sed illud novi ex iis quæ facitis. De hac re eis multa præbet testimonia. « Rogamus » autem vos, fratres, ut abundetis magis, ut operam detis, ut » quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini » manibus vestris, sicut præcepimus vobis, ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis[2]. » Hic ostendit quam multorum malorum causa sit otium, quam multorum autem bonorum operatio, idque efficit manifestum ex iis quæ sunt apud nos, ut facit multis in locis : et prudenter sane. His enim magis inducuntur plures, quam spiritualibus. Est enim charitatis in proximos, non ab illis accipere, sed illis præbere. Vide autem prudentiam : cum esset rogaturus et admoniturus, id quod recte fit ponit in medio, ut et a priori admonitione respirent et a minis, quando dicebat : « Itaque qui hæc spernit, » non hominem spernit, sed Deum ; » et ut hac ratione ne resiliant. Hoc autem fit ex operatione, ut neque accipiant, neque sint otiosi, sed operantes aliis præbeant. « Beatius » est enim, inquit, dare quam accipere[3]. Et operemini, » inquit, manibus vestris. » Ubi sunt ergo qui quærunt opus spirituale ? Vides quomodo eis omnem ademerit ejus rei occasionem, dicens, manibus vestris. Jejunium ne operatur aliquis manibus ? num nocturnas vigilias ? num humi-

[1] Isaï. XLV, 13. — [2] 1 Thess. IV, 11, 12. — [3] Act. XX, 35.

cubationes? Nemo hoc dixerit. Sed de opere dicit spirituali: est enim revera spirituale, operantem aliis præbere; et nullum opus ei potest æquiparari. « Ut honeste, inquit, ambuletis. » Vides quomodo eos tangat. Non dixit: Ne inhoneste vos geratis mendicantes: sed idipsum quidem tacite significavit: mitius autem hoc ponit, ut et pungat, et non vehementer hos gravet. Nam si ii qui sunt apud nos, his offenduntur, multo magis externi, invenientes mille accusandi et reprehendendi ansas, quando vident hominem sanum, et qui sibi potest sufficere, mendicare, et aliis opus habere. Et ideo nos appellant Christemporos, hoc est, Christi mercatores; «Propterea, inquit, blasphematur nomen Dei[1]:» At nihil horum posuit, sed id quod maxime eos poterat tangere, nempe dedecus et turpitudinem: « Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui spem non habent[2]. Hæc duo maxime eos pessumdabunt, paupertas et animi ægritudo, ut reliquos etiam homines. Vide autem quomodo ea curet. Paupertas autem hinc orta est, quod fuerint raptæ eorum pecuniæ. Si autem eos quorum pecuniæ rapiebantur propter Christum, jubet operantes ali, multo magis alios. Nam quod raptæ fuerint eorum pecuniæ hinc liquet. «Imitatores, inquit, fuistis Ecclesiarum quæ sunt in Judæa.» Quomodo? quia illis scribens dicebat: « Et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis[3]. Hic autem de resurrectione agitat sermonem. Quid vero? annon de eo cum ipsis disseruerat? Sed hic quoddam alterum subindicat mysterium.

II. Quodnam autem hoc est? « Quia nos qui vivimus, » qui residui sumus, inquit, in adventu Domini, non præ» veniemus eos, qui dormierunt. » Atque nobis quidem sufficit sermo resurrectionis ad eum consolandum qui cru-

[1] Rom. II, 24. — [2] I Thess. IV, 13. — [3] Hebr. X, 34.

ciatur dolore. Sufficit autem quod nunc dicitur, maxime fide dignam faciens resurrectionem. Primum autem illud, ut ipse, dicamus: « Nolumus vos ignorare, fratres, de » dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui » spem non habent. » Vide quam hic quoque loquatur leniter et placide. Non dixit; Estis adeo stulti, sicut et ad Corinthios, « Adeo insipientes, » quod cum sciatis resurrectionem, sicut ii qui non credunt, dolore afficiamini [1]; sed ita placide, nolo, dixit, aliam eorum virtutem reverens. Et non dixit de mortuis, statim a proœmiis jaciens fundamentum consolationis. Ut non contristemini, inquit, sicut cæteri qui spem non habent. Plangere ergo propter eos qui excesserunt, non est eorum certe qui spem habent. Anima enim quæ nihil scit de resurrectione, sed hanc mortem, mortem esse putat, merito plangit, et lamentatur, et luget intolerabiliter tanquam de iis qui perierunt. Tu autem qui expectas resurrectionem, cur lamentaris? Annon lugere est eorum qui spem non habent? Audite, o mulieres, quæ lubenter lamentamini, quæ estis proclives et propensæ intolerabiliter ad luctus, quod ea faciatis quæ ethnici. Si autem dolere propter eos qui excesserunt, est ethnicorum, plangere et genas lacerare quorumnam est, dic quæso? Cur lamentaris, si credis eum esse resurrecturum? si credis eum non periisse: si eam rem esse somnum et dormitionem? Propter consuetudinem, inquit, tutelamque ac defensionem, et rerum curam, et omne aliud officium. Quando ergo amiseris filium in immatura ætate, qui nondum potest aliquid agere, cur lamentaris? quid requiris? Bonam, inquit, spem ostenderat, et sperabam fore ut mei curam gereret. Propterea quæro virum, popterea filium. Propterea plango et lamentor, non quod non credam resurrectioni, sed quod sim destituta ab auxi-

[1] 1 Cor. xv, et Galat. III.

lio, et amiserim curatorem et defensorem, qui mecum habitabat, qui rerum omnium erat socius, qui me consolabatur. Hæc lugeo. Scio fore ut resurgat: sed intermediam non fero separationem: affluit multa rerum turba: sum exposita injuriæ omnium qui voluerint. Qui prius timebant famuli, nunc despiciunt et insultant, si cui benefecit, is est oblitus ejus beneficiorum; si quis ab eo male affectus, recordatur injuriæ, iram in me convertit. Hæc non sinunt me ferre viduitatem, nec placide lugere. Propterea plango, propterea lamentor. Quomodo ergo eas consolabimur? Quid dicemus? Quomodo earum luctum arcebimus? Primum eas conabor convincere, quod hæc verba non sint lamentationis; sed inconsideratæ animi perturbationis. Si enim hæc luges, oporteret eum qui excessit perpetuo lugere. Si autem cum annus præterierit, oblivisceris perinde atque si nihil accidisset; non eum qui excessit lamentaris, nec ejus tutelam et defensionem. At non fers separationem, et consuetudinis interruptionem? Quid dixerint quæ ad secundas convolarunt nuptias? Non enim priores requirunt et desiderant. Sed ne orationem ad eas dirigamus, sed ad eas quæ iis qui excesserunt conservant benevolentiam. Cur luges infantem? Cur maritum? Quoniam illo quidem frui non est concessum: hoc vero expectavi fore ut amplius fruerer. Hoc autem quantæ est infidelitatis, existimare quod aut maritus aut infans te in tuto collocet, non autem Deus? Quomodo non putas te eum irritare? Propterea enim eos sæpe accipit, ne eis ita sis affixa, ut ab illis spem abducas. Deus enim est zelotes, et maxime omnium vult a nobis diligi: idque quoniam nos valde diligit. Scitis enim hunc esse morem eorum qui insano capti sunt amore. Sunt enim valde zelotypi, et maluerint animam prodigere, quam ab ullo ex suis ri-

valibus existimatione superari. Propter hæc Deus eum accepit, propter hæc, inquam, verba.

III. Nam cur, dic quæso? Nonne fuerunt olim viduitates, nec immaturæ orbitates? Cur Abraham et Isaac sivit vivere longum tempus [1]? Quoniam eo etiam vivente Abraham Deum prætulit. Dixit quidem certe, Occide, et occidit. Cur Saram ad tantum provexit senium? Quoniam ea etiam viva, Deum magis audivit quam se ipsam. Propterea dicebat ei Deus : « Audi Saram uxorem tuam [2]. » Neque propter mariti amorem, neque propter uxoris, neque propter infantis curam Deum quisquam ad iram provocabat. Nunc autem quoniam adeo deorsum tendimus et delabimur, et mariti uxores plus quam Deum diligimus, et uxores maritos Deo præferimus, ideo nos vel invitos ad sui trahit desiderium. Ne diligas maritum plus quam Deum, et nunquam senties viduitatem. Imovero etiamsi acciderit, ejus nullum sensum capies. Quare? Quoniam defensorem habes immortalem qui magis diligit. Si Deum magis diligis, ne lugeas. Nam qui magis diligitur est immortalis : nec sinit ut accipiatur sensus ejus qui minus diligitur. In exemplo faciam hoc tibi perspicuum. Dic mihi : si habeas maritum omnia facientem ex animi tui sententia, qui sit in bona existimatione, qui te claram ubique reddat, nec contemnendam, qui sit apud omnes celebris, prudens, sapiens, qui te diligat et propter eum beata reputeris, et cum eo parias quoque filium; deinde priusquam ad maturam veniat ætatem, excedat, senties-ne luctum? Nequaquam. Nam is qui magis diligitur, illum obscurat et abscondit. Et nunc si Deum quidem plus ames quam maritum, forte illum non tam cito auferet : quod si auferat, non tantum senties luctum. Propterea beatus Job nihil tam grave passus est, cum repentinam, et simul illatam audiisset

[1] Gen. XXII. — [2] Id. XI, 12.

mortem filiorum : quoniam Deum plus amabat quam ipsos. Eo ergo vivente qui diligebatur, illa cum nullo erant dolore affectura. Quid dicis, o mulier, maritus et filius defendebant, et tui curam gerebant : Deus autem tibi non parcit? Eum ipsum quis tibi dedit? annon ipse? Te autem quis fecit? annon ipse? Qui ex nihilo ad hoc ut esses adduxit, et animam inspiravit, et mentem indidit, et sui cognitionem tibi largiri dignatus est, et Filio suo unigenito propter te non pepercit, tibi non parcit, conservus autem tibi parcit? Quam non iram excitant hæc verba? Quid tale habuisti a marito? Nihil possis dicere. Nam etiamsi te aliquo affecit beneficio, sed id fecit, cum tu prior incœpisses : de Deo autem nihil tale dixerit quisquam. Non enim Deus nobis benefecit, sic prius beneficio affectus. Sed cum nullius egeat, ex sola bonitate benefacit hominum generi. Regnum tibi est pollicitus, dedit vitam immortalem, gloriam, fraternitatem, filiorum adoptionem, fecit cohæredem Unigeniti. Tu autem post tot et tanta bona adhuc meministi mariti? Quid ille donavit ejusmodi? Solem suum fecit oriri, pluviam dedit, annuis pascit alimentis. Væ nobis ob tam ingratum animum. Propterea tuum maritum accipit, ut eum non quæras. Tu autem eum qui excessit, adhuc sectaris, Deum vero dimittis cum oporteret gratias agere, cum oporteret totum in ipsum conjicere? Quid enim est quod accepisti a marito? Partus, dolores, labores et contumelias, et sæpe maledicta, increpationes, indignationes. Nonne hæc omnia a maritis? Sed sunt adhuc, inquit, bona alia. Quænam hæc? Me splendidis et pretiosis ornavit vestimentis, faciei aurum imposuit : me fecit omnibus reverendam. Sed si velis, longe meliori te decorabit ornamento, quam is qui excessit. Longe enim admirabiliorem quam aurum reddit honestas. Habet hic rex vestes, non tales, sed longe præs-

tantiores. Illis, si velis, induere. Quænam autem sunt illæ? Est vestitus aureas habens fimbrias : eo si velis indue animam. At effecit ut non contemptui habereris ab hominibus? Et quid hoc magnum? Viduitas certe non sivit ut contemptui habearis a dæmonibus. Tunc dominatum obtinebas in tuos famulos, si modo omnino obtinebas. Nunc autem pro famulis dominatum obtines in incorporeas Virtutes, Principatus, Potestates, rectorem hujus mundi tenes. Molestias autem non dicis, in quibus simul cum eo versabaris, si quando vexabat metus magistratuum, si quando vicinorum melior existimatio. Ab his omnibus nunc es liberata, a terrore et metu. Sed sollicita es quis relictos tibi nutriet filios? Pater orphanorum. Quis enim ipsos dedit, dic quæso? Non audis Christum dicentem in Evangelio : « Nonne anima est plus quam esca, et corpus quam » indumentum [1]? »

IV. Vides lamentationem non esse ex consuetudine, sed ex incredulitate? At filii non sunt æque clari et illustres, cum pater decesserit. Quare? Deum habent Patrem, et non sunt clari et illustres? Quam multos tibi ostendam a viduis educatos, qui fuerunt bonæ existimationis? Quam multos autem a patribus educatos, qui perierunt? Si enim eos educas ut oportet a prima ineunte ætate, majori fruentur beneficio, quam ex cura paterna. Quod enim hoc sit viduarum munus, nempe filios alere, audi Paulum dicentem : « Si filios educavit; » et rursus : « Salvabitur autem » per filiorum generationem : » non dixit, per maritum; « Si permanserint in fide et charitate et sanctificatione cum » temperantia[1]. » Indite eis Dei timorem ab ineunte ætate, et is eos magis custodiet quam quivis pater. Hic erit murus infractus. Quando enim intus fuerit residens custos, nihil nobis externis opus est munitionibus. Si autem non

[1] Matth. VI, 25. — [2] 1 Tim. II, 15, et V, 10.

sit, frustra sunt quæcumque externa. Hoc erit eis et divitiæ, et gloria, et ornamentum : hoc eos faciet claros et illustres, non in terra, sed etiam in cœlis. Ne mihi enim ad illos aspexeris qui cincti sunt zonis aureis, nec ad eos qui vehuntur equis, nec ad eos qui splendent in regia propter patres, nec ad eos qui asseclas habent et pædagogos. Hæc enim fortasse viduas inducunt ut plangant propter orphanos, sic cogitantes, sic meus filius, si pater ei fuisset superstes, tantam adeptus esset beatitudinem : nunc autem est in mœrore et contemptu, et in nulla existimatione. Ne hæc cogites, o mulier, sed cogitatione aperi cœli portas, disce eam quæ illic est Regiam : reputa an ii qui sunt in terra, possint esse clariores filio tuo qui illic est, et tunc ingemisce. Si autem in terra sint aliqui illustres, ejus rei nulla est habenda ratio; licet si velis ipsum militare in cœlis, in illius exercitus numerum eum referre. Nam qui in illum numerum referuntur, non equis vehuntur, sed feruntur in nubibus : non humi gradiuntur, sed rapiuntur in cœlum. Non habent famulos qui ipsos præcedant, sed ipsos Angelos; non assistunt regi mortali, sed immortali : Regi regum, et Domino dominantium. Non habent circa lumbos zonam pelliceam, sed gloriam illam ineffabilem, et regibus fiunt splendidiores, et iis qui aliquando fuerunt in honore et existimatione. In illa enim regia non quæruntur divitiæ, neque nobilitas, neque quidquam aliud, sed solum quæritur virtus : et si ea adsit, nihil deest ad primas partes obtinendas. Nihil est nobis difficile si velimus philosophari. Suspice in cœlum, et vide quanto regum fastigio hoc sit præclarius. Si autem supernorum regum pavimentum est inferiorum regum pavimento tanto magnificentius, ut hoc præ illo cœnum existimetur, si quispiam dignus sit habitus qui exacte et accurate videat regiam, quanam non erit dignus beatitudine?

« Quæ autem, inquit, est vere vidua, et desolata, sperat » in Deum [1]. » Hoc quibusnam a me dictum est? Iis quæ habent filios, quod longe probatiores sint, et majorem habeant occasionem placendi Deo, quod eis omnia soluta sint vincula, nemo sit qui retineat, neque qui cogat illas trahere catenas. Separata es a viro, sed unita es Deo. Non habes conservum tecum habentem consuetudinem, sed habes Dominum. Quando oras, nonne cum Deo loqueris, dic quæso? Quando legis, audi eum tecum loquentem. Quid autem dicit? Verba viri verbis multo magis desiderabilia. Nam vir quidem, etiamsi aduletur, non magnus est honor: est enim conservus. Quando autem Dominus famulæ adulatur, tunc magna est cura et observantia. Quomodo ergo nos curat et observat? Audi per quænam hæc facit. « Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis, » et onerati estis, et ego reficiam vos [2]. » Et rursus per Prophetam clamat, dicens: « Num obliviscetur mulier mi- » sereri fœtuum ventris sui? Quod si etiam oblita fuerit » mulier, sed ego non obliviscar, dicit Dominus. » Quanti amoris sunt hæc verba? Et rursus: « Convertimini ad me. » Et rursus alibi, « Convertere ad me, et salvus eris [3]. » Si quis autem etiam ex Canticis velit excerpere, audiat, magis mystica excipiens: « Pulchra mea, columba mea [4]; » audiat cum unaquaque sibi conveniente anima disserentem. Quid his verbis jucundius? Vides Dei cum homine colloquium? Quid autem, dic quæso, non vides quam multi beatarum illarum mulierum filii decesserunt, et sunt in sepulcris? Quot mulieres graviora passæ sunt, et cum maritis filios quoque amiserunt? His attendamus, de his simus solliciti: et nihil erit nobis molestum, sed totum tempus peragemus degentes cum gaudio spirituali, et bo-

[1] I Tim. v, 5. — [2] Matth. xi, 28. — [3] Isaï. ii, 4, 5, et xlix, 15. — [4] Cant. ii, 10.

nis fruemur æternis. Quæ nobis omnibus detur consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT IV.

Nolo autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent[1].

I. Multæ res sunt nobis molestæ ex sola ignorantia. Quod si eas recte didicerimus, dolorem propulsabimus. Hoc ergo Paulus quoque indicans, dicebat : « Nolo vos ignorare, ut » non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent. » Quid non vis ipsos ignorare? Sermonem, inquit de resurrectione. Cur vero non dicis supplicium quod est repositum ac paratum ignorantibus verbum resurrectionis? Quia hoc est inde manifestum, et in confesso est. Interim autem erit quoque inde non parum lucri. Nam quoniam resurrectioni quidem fidem habebant, sed tamen lamentabantur, propterea sic dicit. Aliter quidem loquitur cum non credentibus, aliter vero cum his. Nam eos qui quærebant de temporibus palam est hoc scivisse. «Si enim credimus, inquit, » quod Jesus mortuus est et resurrexit et vixit : ita et Deus » eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo[2]. » Ubi sunt qui carnem reprobant et rejiciunt : Nam si carnem non accepit, nec est mortuus. Si non est mortuus, nec

[1] I Thess. IV, 13. — [2] Ibid. 14.

resurrexit. Quomodo ergo nos ex his adhortatur ad fidem? Annon, quod ad eorum attinet sententiam, est potius nugator et impostor? Nam si mortuum esse est peccati, Christus autem non peccavit, quomodo nos nunc adhortatur? Quorsum vero etiam dicit: Sicut reliqui qui spem non habent? quasi diceret, quosnam defletis, o homines? pro quibusnam mœrore afficimini? Pro peccatoribus, an pro iis tantum qui moriuntur? Illi vero quosnam deflent? Certe sunt illis omnia inania. « Primogenitus, inquit, ex » mortuis[1]; » id est, primitiæ. Ergo et cæteros esse oportet. Vide autem quomodo hic nihil astruat rationibus, quoniam erant mites et placidi. Ad Corinthios autem scribens, multa agitavit rationibus, et tunc subjunxit : « Insipiens » tu : quod seminas non vivificatur[2], » hoc enim est firmius et aptius, sed quando disputat cum fidelibus. Apud externos autem quam vim hoc habuerit? « Ita et Deus eos qui » dormierunt per Jesum adducet cum eo. » Rursus, « Qui » dormierunt, » nusquam dicit, mortui sunt. Sed in Christo quidem posuit, mortuus est, quoniam dixit eum resurrexisse. Hic vero, « Eos qui dormierunt per Jesum : » vel hoc dicit, quod in fide Jesu mortui sint; vel quod per Jesum adducturus sit eos qui dormierunt, id est, fideles. Hic hæretici significari dicunt eos qui sunt baptizati. Illud vero, sic, quomodo consistit? Jesus enim non dormivit per baptismum? Cur ergo dicit : « Qui dormierunt? » Itaque non de generali, sed de singulari seu particulari loquitur resurrectione. « Eos qui dormierunt per Jesum adducet, » inquit; et multis in locis ita dicit. « Hoc enim vobis dicimus in » verbo Domini, quod nos qui vivimus, qui residui sumus » in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormie- » runt[3]. » Loquens de fidelibus dicit, eos qui dormierunt. Deinde non solum agitur de resurrectione, sed et de re-

[1] Coloss. I, 18. — [2] I Cor. XV, 36. — [3] I Thess. IV, 15.

surrectione et honore in gloria. Atque resurrectione quidem omnes fruentur, inquit : non omnes autem erunt in gloria; sed qui in Christo. Quoniam ergo ipsos vult consolari, non ex hoc solum consolatur, sed et ex multo honore et ex velocitate, quoniam illud sciebant. Nam quod ex honore ipsos velit consolari, dicit procedens : « Et semper » cum Domino erimus, » et, « In nubibus rapiemur. » Quomodo autem fideles per Jesum dormiunt? hoc est, Christum in se habentes. Illud autem, « Adducet cum eo, » ostendit adduci ex multis locis. « Hoc enim vobis, inquit, » dicimus in verbo Domini. » Hoc novum et inauditum erat dicturus, propterea efficit ut sit fide dignum. In verbo inquit, Domini. Hoc est, non a nobis ipsis, sed cum a Christo didicerimus, dicimus : « Quod nos qui vivimus, qui residui » sumus in adventu Domini, non præveniemus eos qui » dormierunt. » Quod quidem dicit in Epistola ad Corinthios : « In momento, in ictu oculi[2]. » Hic quoque fide dignam constituit resurrectionem ex modo.

II. Nam quoniam videbatur res esse difficilis, sicut est; dicit ut est facile ut qui vivant sustollantur, sic etiam ut ii qui decesserunt. Illud autem, « Nos, » non de se ipso dicit. Non enim erat mansurus usque ad resurrectionem : sed dicit fideles. Propterea addit : Qui sumus residui in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quasi diceret : Ne existimes esse aliquam rei difficultatem; dum audis, qui tunc vivunt, non prævenient eos qui sunt dissoluti, qui putrefacti, qui sunt mortui plus quam decem abhinc annorum millibus : Deus est qui facit. Sed sicut facile est adducere illos qui sunt perfecti et integri, ita etiam eos qui sunt dissoluti. Sed sunt quidam qui rem non credunt, quoniam Deum nesciunt. Quid enim est, dic quæso, facilius, an ex nihilo ad hoc ut sint deducere, an

[1] Thess. IV, 15. — [2] I Cor. XV, 52.

dissoluta excitare et restituere? At quid dicunt? Ille passus est naufragium, et cum cecidisset, multi eum exceperunt pisces: et quilibet piscis membrum comedit. Deinde ex his ipsis alius quidem in hoc sinu, alius vero in illo est comprehensus, et ab alio devoratus: et isti rursus in aliis loci sunt mortui, et ipsi fortasse a belluis exesi, qui comederunt pisces, qui virum exederant. Cum tanta autem fuerit confusio et dispersio, quomodo vir ille iterum resurget? Quis pulverem reduxerit? Cur hoc dicis, o homo? et nugarum contexis catenam, et tanquam rem ponis plane inexplicabilem. Nam, dic mihi, si non in mare ceciderit, si piscis eum non comederit, neque rursus fuerit piscis devoratus ab hominibus innumerabilibus, sed justis factis fuerit vir ille positus in urna, et neque vermes, neque aliquid aliud ei fuerit molestum, quomodo resurget quod fuit dissolutum; quomodo pulvis et cinis conglutinabitur? undenam erit flos et vigor corporis? Hoc autem non est inexplicabile. Si sint quidem Græci qui de his dubitant, eis dicemus innumerabilia. Quidnam? Sunt enim apud ipsos qui animas ad plantas deducunt, ad frutices, et canes. Dic mihi, quid est facilius, suum corpus accipere, an alienum? Alii rursus dicunt ab igne consumi, vestiumque et calceorum in integrum fieri restitutionem, et non irridentur. Alii inducunt atomos. Sed adversus illos nulla est nobis disputatio. Fidelibus autem, si fideles sunt appellandi qui interrogant, dicemus tamen illud apostolicum: Omnis vita a corruptione et interitu nascitur, omnes plantæ, omnia semina[1]. Non vides quantum truncum habeat ficulnea, quot stipites, quot folia, quot ramos, quot frondes, quot radices tantum spatii occupantes et se insinuantes? Ipsa quæ est tanta et talis ex illo nascitur grano, quod fuit dejectum, ipsumque primo corruptum interiit: et nisi fuerit putre-

[1] 1 Cor. xv.

factum et dissolutum, ex his nihil erit. Dic mihi, unde hoc fit? Ipsa quoque vitis, quæ et ad videndum et ad fruendum tam est pulchra, nascitur ex illo tam deformi acino. Quid vero, dic quæso, annon est aqua illud unum quod defertur a superis? Quomodo autem in tam multa mutatur? Hoc enim est admirabilius resurrectione. Nam illic quidem idem subjectum est semen et eadem planta, et magna est cognatio. Hic autem, dic mihi, quomodo unam habens qualitatem, et unam naturam, in tam multa vertitur? In vinea fit vinum : non solum vinum, sed et folia, et succus : etenim non solum botrus, sed et quod reliquum est vineæ, in ipsa alitur. Rursus in olea oleum, et quæcumque sunt alia : et quod est mirabile, hic humidum, illic siccum; hic dulce, illic acre; illic acerbum et astringens, alibi amarum. Quomodo, dic quæso, vertitur in tam multa? Dic rationem, sed non poteris. In te ipso autem dic quæso; est enim hoc propius; semen quod dejicitur, quomodo in oculos, quomodo in aures, in manus, in cor, quomodo in tam multa concinnatur et efformatur? Annon in corpore innumerabiles sunt differentiæ, figurarum, magnitudinum qualitatum, situum, facultatum, numerorum et harmoniarum? Quomodo nervi, venæ, carnes, ossa, membranæ, arteriæ, articuli, cartilagines, et quæcumque sunt his plura, de quibus medici exacte et accurate disserunt, quæ nostram continent naturam, eaque ab uno semine. Annon hoc videtur tibi esse multo perplexius et inexplicabilius, quomodo quod est humidum et molle, concrescit in os durum et frigidum? Quomòdo in calidum et humidum, nempe sanguinem unitum? Quomodo in frigidum et molle, nempe nervum? Quomodo in frigidum et humidum, nempe arteriam? Quomodo de his, quæso, non dubitas? Non vides quotidie resurrectionem et mortem fieri in ætatibus? Quo abiit juventus? Undenam venit senectus? Quomodo

qui consenuit, se ipsum quidem non potest juvenem facere, infantem autem procreat maxime juvenem, et quod sibi præbere non potest, præbet alteri?

III. Hoc licet videre et in arboribus, et in animantibus. Quanquam quod præbet alteri, sibi prius debet præbuisse. Sed hoc postulat humana ratio. Quando autem Deus est opifex, cedant omnia. Si hæc sunt adeo inexplicabilia, et summe inexplicabilia, venit mihi in mentem eorum qui insaniunt, et de incorporea Filii generatione curiose inquirunt. Ea quæ quotidie fiunt, et subjecta sunt manibus, etiam millies quæsita nemo unquam potuit invenire. Quomodo ergo de illa ineffabili et inexplicabili generatione, dic quæso, curiose inquirunt? Annon est defessa mens eorum qui talia aggredi audent? Annon est in mille conversa vertigines? Annon plane hæret et stupet? Et tamen ne sic quidem castigantur. Cum de uvis et ficubus ne possint quidem dicere, de Deo curiose investigant. Nam dic mihi, quomodo acinus ille resolvitur in folia et stipites? Quomodo in eo antea non erant nec cernebantur? At non est, inquit, hoc acinus, sed totum est terræ. Et quomodo absque eo ipsa ex se nihil fert? Sed ne desipiamus; nec terræ nec grani est quod fit, sed ejus qui est Dominus et terræ et seminum. Propterea et absque his et cum his fecit ut hæc gignerentur, partim quidem suam ostendens potentiam, quando dicebat : « Producat terra herbam fœni[1], » partim autem cum eo quod suam ostendit potentiam, nos quoque erudiens ut simus laboriosi et lubenter operemur. Cur autem hæc a nobis dicta sunt? Non abs re : sed ut et credamus resurrectionem : et quando aliquid volentes rationibus comprehendere, si non possimus, non ægre feramus, neque succenseamus, sed cogitationem prudenter avertentes ac reprimentes, ad hoc confugiamus, quod nihil sit quod

[1] Gen. I, 11.

Deus non possit et non facile faciat. Hæc ergo cum sciamus, cogitationes nostras refrenemus, neque terminos transgrediamur, et modos cognitionis nobis datos. Nam « Si quis, inquit, putat se scire aliquid, nondum quid- » quam novit quomodo scire oportet[1]. » Non de Deo, inquit, dico, sed de re qualibet. Quid enim vis de terra discere? Quid nosti, dic mihi? Quanta sit ejus mensura? quænam magnitudo? qualis situs? quænam essentia? qualis locus? ubinam stet? et cui innitatur? Nihil ex his poteris dicere. Sed quod sit quidem frigida, sicca et nigra, hæc poteris dicere, ulterius autem nihil. At de mari? Sed similiter incides in perplexitatem, ex qua te nulla ratione poteris extricare : ut qui nescias ubinam incipiat, ubi desinat, cui innixum feratur; quid fundum ejus portet, quisnam est ei locus, utrum post ipsum sit terra continens, an in aquam desinat et aërem. Sed et ex iis quæ in ipso sunt quid nosti? At de aëre dicam? sed de elementis? Verum nihil dices. Hæc relinquam. Vis ex plantis id quod est minimum eligamus? Gramen illud fructum non ferens, quod scimus omnes, dic quomodo nascatur? Annon ejus subjectum est aqua, et terra, et fimus? Quid est quod facit ut appareat tam pulchrum, et colorem habeat admirabilem? Undenam illa marcescat pulchritudo? Non est aquæ, non terræ opus. Vides quod ubique fide sit opus? Quomodo producit terra? quomodo parturit, dic quæso? Sed nihil horum potes dicere. Erudiaris, o homo, in iis quæ sunt infra, et in iis quæ hic sunt, nec curiose scruteris, nec investiges cœlum. Atque utinam cœlum, et non cœli Dominum. Terram non nosti, dic mihi, ex qua natus, in qua es nutritus, in qua habitas, quam calcas, sine qua ne respirare quidem potes, et de iis quæ sunt adeo remota es curiosus? Revera? homo est vanitas. Et si quis

[1] I Cor. II, 2.

jubeat te descendere in profundum et investigare quæ sunt in fundo maris, jussum non feres. Nemine autem cogente, ipse vis comprehendere abyssum quæ nequit investigari? Ne hoc facias rogo. Sed in superficie navigemus, non natemus ratiociniis : cito enim defatigabimur, et undis obruemur. Sed divinis utentes Scripturis tanquam aliquo navigio, pandamus vela fidei. Si in his navigemus, gubernator nobis aderit sermo Dei. Sin autem in humanis natemus rationibus, nequaquam. Cuinam enim ex iis qui sic natant astat gubernator? Quamobrem duplici de causa est periculum, et quod non sit navigium, et quod absit gubernator. Nam si in periculo est scapha absque gubernatore, quando abest utrumque, quænam est spes salutis? Neque nos manifestum conjiciamus periculum, sed tuto incedamus, a sacra nos suspendentes anchora. Sic enim in tranquillum portum navigabimus cum multis mercibus, et magna securitate, et assequemur bona reposita iis qui ipsum diligunt, in Christo Jesu Domino nostro cum quo Patri simul cum sancto Spiritu, gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT IV.

Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quod nos qui vivimus, qui residùi sumus in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo : et qui mortui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos qui virimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in aëra, et sic semper cum Domino erimus [1].

I. Prophetæ quidem, volentes ostendere quam sint fide digna quæ dicuntur, ante alia omnia hoc dicunt : « Visio » quam vidit Esaïas [2]. » Et rursus : « Verbum Domini quod » factum est ad Jeremiam [3]. » Et rursus : « Hæc dicit Do» minus, » et similia. Multi autem ipsum videbant sedentem Deum, quoad ejus fieri poterat ut viderent. Paulus vero cum non videret sedentem, sed in se ipso haberet Christum loquentem, vice illius, « Hæc dicit Dominus, » dicebat : « An experimentum quæritis ejus qui in nobis lo» quitur Christi [4] ? » Et rursus : « Paulus Apostolus Jesu Christi, » ostendens nihil esse suum. Apostolus enim ea loquitur quæ sunt ejus qui misit. Et rursus : « Puto autem » quod et ego spiritum Dei habeam [5]. » Atque illa quidem spiritu loquebatur omnia ; hoc autem quod nunc dicit,

[1] 1 Thess. IV, 15-17. — [2] Isaï. VI, 1. — [3] Jerem. I, 1. — [4] 2 Cor. XIII, 3. — [5] 1 Cor. VII, 40.

disertis verbis a Deo audivit. Sicut enim illud quod dicebat disserens cum senioribus Ephesiorum : « Beatius est » dare, quam accipere [1], » secreto audierat. Videamus itaque quid nunc quoque dicat. « Hoc enim vobis dicimus » in verbo Domini, quod nos qui vivimus, qui residui sumus in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et voce Archangeli, et in tuba ultima descendet de cœlo. » Quod etiam Christus tunc dixit : « Virtutes cœlorum movebuntur. » Quare autem in tuba? Etenim in monte Sinaï hoc videmus, et illic quoque Angelos. Quid autem sibi vult vox Archangeli? Sicut dicebat de virginibus : « Exurgite, venit » sponsus [2]. » Aut hoc dicit, aut quod sicut sit erga Regem, ita etiam tunc erit, Angelis ministrantibus ad resurrectionem. Dicit enim, Resurgant mortui, et fit opus, non Angelis ad hoc vim habentibus, sed verbo ejus, ac si Rex jusserit et dixerit : Exeant qui sunt conclusi, et ministri educant, non utique hoc jam faciunt ex sua virtute, sed ex illa voce. Hoc alibi quoque dicit Christus, « Mittet An» gelos suos cum tuba magna, et congregabunt electos » ipsius a quatuor ventis, ab extremis cœlorum : » et ubique vides discurrentes Angelos. Archangelum ergo arbitror esse eum qui præest, et hoc clamat iis qui missi sunt: Facite ut sint omnes parati : adest enim judex. Quid est, in ultima tuba? Hic ostendit multas esse tubas : et in ultima descendere judicem. « Et mortui qui in Christo sunt, » resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, » simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in » aëra. Et sic semper cum Domino erimus. Itaque conso» lamini invicem in verbis istis [4]. » Si est descensurus, cur rapiemur? Honoris causa. Rege enim civitatem ingrediente,

[1] Act. xx, 35. — [2] Matth. xxv, 6. — [3] Id. xxiv, 31. — [4] 1 Thess. iv, 18.

qui sunt in honore, exeunt obviam : qui sunt autem rei et condemnati, intus expectant judicem. Et cum benevolus quidem adventarit pater filii quidem, et qui digni sunt filii, in curru educuntur, ut videant et exosculentur. Qui autem offenderunt famuli, eum intus expectant. In vehiculo ferimur Patris. Etenim ipse eum excepit in nubibus, et nos rapiemur in nubibus. Vides quantus sit honor, et ei descendenti obviam procedimus, et quod est omnium beatissimum, sic cum eo erimus. « Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudationes » ejus[1] ? » Quam multis bonis dignatus est genus humanum? Primi resurgunt qui excesserunt, et sic simul fiet occursus. Abel qui ante omnes decessit, tunc simul ibit obviam cum omnibus. Quamobrem in hoc aliis nihilo erunt superiores. Sed qui interiit, qui tot annos fuit in terra, cum illis ibit obviam, et omnes alii. Nam si illi quidem nos expectassent ut coronaremur, sicut alibi dicit scribens, « Deo pro nobis aliquid melius providente, ut » non sine nobis consummarentur[2], » multo magis nos quoque illos. Vel potius illi quidem expectarent, nos autem minime. In momento enim fit resurrectio, in ictu oculi. Quod autem dicitur quod congregantur, id est, ubique quidem resurgunt, congregantur autem ab Angelis. Atque quod resurgant, est Dei potentiæ jubentis terram dimittere depositum, nec est ullus qui inserviat : sicut tunc vocavit Lazarum, « Lazare, veni foras[3]. » Adducere autem est ministrorum. At si congregant et discurrunt Angeli, quomodo ipsi hic rapiuntur? Rapiuntur postquam descenderint, postquam fuerint congregati. Hoc enim simul fit sciente nemine. Nam quando viderint terram moveri, pulverem misceri, ex æquo undique excitari corpora, nemine ad hoc inserviente, sed jussu sufficiente ad terram

[1] Psal. CV, 2. — [2] Hebr. XI, 40. — [3] Joan. XI, 43.

repletam exinaniendam; cogita enim quantum sit omnes ab Adamo usque ad ejus adventum; tunc illic stare cum uxoribus et filiis. Quando, inquam, in terra tantum viderint tumultum, tunc scient. Sicut ergo in ea quæ secundum carnem fuit dispensatione nihil præviderant, ita et tunc.

II. Quando ergo hæc facta fuerint, tunc erit et vox Archangeli præcipientis Angelis et clamantis, et tubæ, vel potius tubarum sonitus. Qualis ergo tremor, qualis metus invadet eos qui vivent in terra? Una enim rapitur, et una dimittitur, et unus assumitur, et unus dimittitur [1]. Quis erit eorum animus, cum illos quidem in altum tolli, se vero dimitti viderint? Annon quavis gehenna terribilius poterunt hæc perterrere? Ponamus ergo verbis jam hoc adesse. Si enim mors repentina, vel in urbibus terræ motus, et minæ ita nostros afficiunt animos: quando viderimus effractam terram, et illis omnibus repletam; quando tubas audierimus, quando Archangeli vocem quavis tuba clariorem, quando viderimus cœlum contrahi: quando ipsum adesse omnium Regem Deum, quis erit nobis animus? Horreamus rogo, et extimescamus, tanquam hæc jam fiant. Ne dilatione et mora nos ipsos consolemur. Nam cum omnino fieri oporteat, nihil juvat dilatio. Quantus tunc est tremor, quantus metus? Vidistis aliquando eos qui abducuntur ad mortem. Quo animo eos esse putatis ingredientes viam usque ad portam, quot mortibus non pejorem? Quid non eligant et agere, et pati ut ab illa liberentur caligine et nube? Ego multos audivi qui imperatoris clementia postquam abducti fuerant, erant revocati, quod nec homines viderint tanquam homines, adeo erat turbatus et stupefactus et emotus animus. Si nos ita terret mors corporalis; quando advenerit æterna, quomodo erimus affecti?

[1] Matth. XXIV, 40, 41, et Luc. XVII, 34.

Et quid dico de iis qui ad mortem abducuntur? tunc eos circumsistit turba, plures ipsos ignorantes, si quis tamen illorum animos circumspexerit, nemo est adeo sævus, nemo tam forti et magno animo, qui non ipsam habeat animam consternatam ac dejectam, et metu et ægritudine dissolutam. Si autem aliis hanc mortem suscipientibus quæ a somno nihil differt, ita afficiuntur qui ejus non sunt participes: quando nos ipsi in majora inciderimus, quomodo nos habebimus? Non potest, non potest, credite, verbis explicari quomodo afficiemur. Certe, inquit. Sed Deus est clemens et misericors, et horum nihil erit. Ergo hæc frustra scripta sunt? Non, inquit, sed usque ad minas solum procedet, ut sapiamus. Si ergo non sapiamus, sed mali esse pergamus, non inferet, dic mihi, supplicium? Ergo nec bonos remunerabitur. Certe, inquit. Illum enim decet etiam supra merita afficere beneficiis. Quamobrem illa quidem vera, et omnino erunt: quæ ad supplicia autem attinent, non erunt omnino, sed sunt solum propter minas et metum. Quomodo sim vobis persuasurus, nescio. Si dixero quod vermis eorum non morietur, et ignis non extinguetur; si dixero quod descendent in ignem æternum: si adduxero divitem qui jam punitur, minas ea esse dicetis omnia. Quomodo ergo vobis persuadebo? Hæc est enim satanica cogitatio, inutilem præbens gratiam, ignavosque reddens et desides. Quomodo eam eximemus? Quæcumque dicemus ex Scripturis, ea dicetis esse minas. Sed hoc quidem dixeris de futuris: sed de iis quæ evenerunt et ad fidem pervenerunt, minime. Audivistis omnes de diluvio. Num illa quoque dicta sunt propter minas? Annon et evenerunt et facta sunt? Ejusmodi multa illi quoque dicebant, et cum centum annorum spatio fabricaretur arca, et compingerentur ligna, et justus clamaret, nemo erat qui crederet. Sed quoniam non crediderunt minis quæ

fiebant verbis, rebus ipsis subierunt supplicium. Hoc ipsum quoque nobis accidet, si non crediderimus. Propterea ejus quoque adventum comparat diebus Noë; quoniam sicut illi diluvio quidam non crediderunt, ita etiam diluvio gehennæ. Illa-ne sunt minæ? annon revera facta sunt? Deinde qui tam repente intulit supplicium, non multo magis nunc quoque inferet? Non enim quæ nunc fiunt, sunt minora iis quæ tunc fiebant. Quomodo? Tunc ingressi, inquit, sunt filii Dei ad filias hominum: et res gravis erat ille concubitus. Nunc autem nullum est genus vitii et sceleris quod non admittatur. Creditis-ne fuisse diluvium, an id vobis videtur esse nugæ? Atqui et montes in quibus stetit arca, id testantur, montes, inquam, Armeniæ. Sed ex multa quæ mihi suppetit copia, ad alterum hoc manifestius deducam orationem. Peregrinatus-ne est ex vobis quispiam unquam in Palæstina? Jam enim non amplius verba dicam, sed facta. Quanquam priora erant rebus ipsis evidentiora. Nam quæ dixerit Scriptura, ea sunt iis, quæ videntur, credibiliora. Peregrinatus-ne est ergo ex vobis quispiam in Palæstina? Ego quidem opinor. Quid ergo? vos qui illa loca vidistis, ferte mihi testimonium apud eos qui illic non fuerunt. Supra Ascalonem et Gazam, ubi desinit Jordanis fluvius, est magna regio et fertilis; imovero erat; nunc enim non est. Ipsa ergo erat ut paradisus; « Vidit enim, inquit, Lot universam circa Jordanem re» gionem, et erat irrigua sicut Dei paradisus[1]. » Ipsa ergo quæ erat, adeo florida, et cum omnibus certabat regionibus, quæ fertilitate æquabat Dei paradisum, est nunc quibusvis desertis desertior; et stant arbores, et habent fructum.

III. Fructus autem et iræ Dei monimentum. Stant enim mala punica: lignum, inquam, et fructus, quæ præcla-

[1] Gen. XIII, 10.

ram habent speciem et exteriorem superficiem, et ignoranti præbent bonam spem. Si sumptæ autem fuerint in manus, fractæ nullum quidem fructum, sed multum ostendunt pulverem et cinerem intus repositum. Talis est universa terra : et si inveneris lapidem, invenies oppletum cinere. Et quid dico lapidem, et ligna et terram, cum et aër et aquæ sint participes calamitatis? Sicut enim exusti corporis, figura quidem et typus manet in aspectu ignis, et magnitudo et proportio, virtus autem minime; ita hic quoque terram quidem licet videre, sed quæ nihil habeat terræ, sed omnia cinerem : arbores et fructus, sed quæ nihil habeant arborum et fructuum : aërem et aquam, sed quæ nihil habeant aëris nec aquæ; nam ea quoque sunt oppleta cinere. Atqui quomodo aër potuerit aliquando comburi, et aqua quomodo, manens aqua? Nam uri quidem possunt ligna, et lapides : aër autem et aqua minime possunt. Nobis quidem non possunt; ei autem qui ipsa fecit, possunt. Nihil est ergo aliud aër quam fornax, fornax aqua, omnia infrugifera, omnia non genitalia, omnia iræ, quæ præcessit, imagines : futuræ indicia. An hæc quoque sunt minæ, an sonus tantum verborum? Nam mihi quidem neque priora sunt incredibilia, sed similiter atque quæ videntur, quæ non videntur sunt credibilia; infideli autem hæc quoque satis sunt ad faciendam fidem. Si quis non credit gehennam, cogitet Sodoma, veniat ei in mentem Gomorrha, supplicium quod fuit et adhuc manet. Hoc est indicium quod æternus sit cruciatus. Gravia sunt hæc : illa autem non sunt gravia, quando dicis non esse gehennam, sed Deum solummodo esse minatum? Quando manus populi relaxas ac dissolvis, me hæc cogis dicere qui non credis. Si verbis Christi credidisses, non necesse habuissem ex rebus fidem facere. Quoniam autem illa refugisti, velis nolis illis jam persuaderis. Quid enim habes quod

dicas de Sodomis? Vis etiam scire causam propter quam hæc tunc facta sunt? Unum erat peccatum, grave quidem et execrandum, sed tamen unum. Puerorum insano capti erant amore, ii qui tunc erant: et propterea has dederunt pœnas. Nunc autem innumerabilia, et paria, et his majora admittuntur peccata. Ita-ne qui pro uno peccato tantam effundebat iram, et neque preces Abraham respexit, neque Lot incolam, qui pro honore quem ejus habuit servis, suas filias probro afficiendas permisit, cum tot sint peccata, parcet? Hæc plane sunt ridicula, nugæ, et error, et deceptio diabolica. Vis aliam quoque subjungam? Pharaonem audis regem Ægyptiorum [1]. Nosti ergo et quas dedit pœnas: quomodo cum curribus et equis et toto exercitu demersus fuit in Rubro mari. Vis etiam alia discere? Ille quidem fortasse erat impius, imo non fortasse, sed revera erat impius. Vis videre etiam ex iis qui Deo credebant, et Deum quidem sequebantur; non erat tamen recta eorum vitæ institutio, aliquos punitos? audi Paulum dicentem: « Neque fornicemur: sicut quidam eorum sunt » fornicati, et ceciderunt uno die viginti tria millia. Ne» que murmuremus sicut quidam eorum murmurarunt, et » perierunt ab Exterminatore. Neque tentemus Christum, » sicut quidam eorum tentarunt, et perierunt a serpenti» bus[2]. » Si autem tantum potuit scortatio, si murmuratio, quid nostra non efficient? Si autem non nunc sumit pœnas, ne mireris. Nam illi quidem non norant gehennam, ideo e vestigio afficiebantur supplicio. Tu autem quidquid peccaris, etiamsi nullas des pœnas, illic lues omnia. Ita-ne illos quidem qui erant pueriliores, et tam multa peccata non admiserant, tam graviter puniit, nobis autem parcet? Non est rationi consentaneum. Nam etiamsi eadem quæ illi peccata admittamus, majorem pœnam me-

[1] Exod. XIII. — [2] 1 Cor. x, 8, 9.

remur. Quamobrem? Quoniam majorem gratiam sumus assecuti. Quando autem majora et plura quam illi peccata admittimus, quas non luemus pœnas? Illi; neque vero quis existimet me aut eos admirantem, aut eis ignoscentem hoc dicere; absit : quando enim Deus punit; qui contrariam fert sententiam, hoc mente facit diabolica; non ergo eos laudans, neque eis ignoscens hoc dico, sed nostrum ostendens vitium. Illi, inquam, etsi murmurabant, at veniebant in desertum; nos autem cum et patriam habeamus, et simus in nostris ædibus, murmuramus. Illi autem etsi scortabantur, id tamen faciebant cum recens discessissent ab ægyptiacis moribus, et hanc legem non audiissent; nos autem a majoribus acceptis salutaribus decretis, majus meremur supplicium. Vis etiam alia audire quæ passi sunt in Palæstina, famem, pestem, bella, captivitatem, tam apud Babylonios, quam apud Assyrios. mala quibus sunt affecti, a Macedonibus, sub Adriano, et Vespasiano? Volo tibi, o dilecte aliquid enarrare, sed ne resilieris. Imovero ante hoc dicam aliud. Fuit aliquando fames, et rex ambulabat super murum. Deinde accedens mulier hæc illi dixit verba : « Rex, hæc mulier dixit mihi : » Assemus filium tuum hodie, et comedamus : et cras » meum; et assavimus, et comedimus; illa vero suum non» dum dedit[1]. » Quid est hac calamitate gravius? Rursus alibi dicit Propheta : « Manus mulierum misericordium » coxerunt filios suos[2]. » Judæi quidem has dederunt pœnas : nos autem non majores his dabimus?

IV. Vis etiam eorum aliam audire calamitatem? Lege Josephum, et disces totam illam tragœdiam. Ex his-ne tibi persuadebimus esse gehennam? Cogita enim, si illi puniebantur, cur nos non punimur? aut quomodo est consentaneum nos non puniri, qui gravius quam illi delinqui-

[1] 4 Reg. VI, 28, 29. — [2] Thren. IV, 10.

mus? Annon scilicet quia repositum est nobis supplicium? Si vis autem, dicam etiam in qualibet persona quomodo sint puniti. Fratrem occidit Caïn. Grave quidem peccatum: quis neget? Sed dedit pœnas, et graves, et mille mortibus comparandas, maluisset enim millies mori. Audi enim eum dicentem: « Si me ejicias a terra, et abscon» dar a facie tua, et erit, omnis qui me inveniet, occidet » me[1], » Dic mihi ergo: nonne eadem nunc multi faciunt quæ ille? Quando enim non carnalem, sed spiritualem fratrem interemeris, non idem fecisti? Quid tum enim si non ense, sed alio modo? Quando cum possis sedare famem, neglexeris. Quid ergo? nullus invidit nunc fratri? Nemo conjecit in pericula? Sed hic non dederunt pœnas; verum dabunt. Deinde qui non legem quidem audiit scriptam, neque Prophetas, neque magna signa vidit, tantum dat supplicium: alter autem qui eadem fecit, et neque tam multis castigatur exemplis, abibit impune? Et ubi est Dei justitia? Ubi bonitas? Rursus quidam qui sabbato ligna collegerat, lapidibus est obrutus: etsi mandatum est leve, et circumcisione minus. Qui ligna collegerat in sabbato lapidatus est; qui autem sæpe innumerabilia admiserunt contra leges, abibunt impune? Si ergo non est gehenna, ubi est justitia? ubi est quod dicitur, non esse acceptionem personarum? Atqui multorum ejusmodi eos insimulant, quod sabbata non custodiant. Rursus quidam alius filius Charmi anathema suffuratus, cum toto genere obrutus fuit lapidibus. Quid ergo, nemo ex illo tempore fuit sacrilegus? Saül rursus qui præter Dei voluntatem pepercit, tantum sustinuit supplicium: nullus ergo ab illo tempore pepercit? Utinam quidem ita esset, et non nos magis quam feræ, alter alterum comederemus, contra quam Deo placeat, et nemo in bello cecidisset. Rursus

[1] Gen. IV, 14.

filii Eli quoniam comedebant ante incensum, gravissimas pœnas dederunt cum patre. Nullus ergo pater fuit negligens et indulgens in filios; neque filii improbi et scelerati? At nemo dedit pœnas. Quando ergo dabunt, si non sit gehenna? Rursus potueris recensere innumerabilia. Quid vero? Ananias et Sapphira, quoniam suffurati erant ex iis quæ Deo obtulerant et consecrarant, statim puniti sunt. Nullus ergo hæc fecit ex illo tempore? Quomodo ergo non easdem luerunt pœnas? Tibi-ne persuademus esse gehennam? an pluribus tibi opus est exemplis? Veniemus ergo etiam ad ea quæ non sunt scripta, quæ nunc fiunt. Necesse est enim hanc notionem undique nobis colligi, ne temere nobis indulgentes, nos ipsos lædamus. Non vides multos in calamitatibus corporis mancos ac mutilatos, mala pati innumerabilia, alios autem florere et in bona esse existimatione? Quare alii quidem dant pœnas cædis; alii vero non? Audi Paulum dicentem : « Quorumdam ho- » minum peccata manifesta sunt præcedentia ad judi- » cium : quorumdam autem subsequuntur[1]. » Quam multi evaserunt qui cædem fecerant? Quam multi sepulcrorum effossores? Sed hæc missa fiant. Quot sunt quos non vides gravi puniri supplicio? Alii quidem gravi morbo traditi sunt : alii vero perpetuis tormentis; alii autem malis innumerabilibus. Quando ergo videris quempiam, qui eadem quæ ipsi admiserit, et multo plura, et non dat pœnas, annon vel invitus gehennam fateberis? Elige eos qui hic ante te sunt graviter puniti : cogita quod Deus personas non respicit, nec earum habet rationem : quod et cum mala feceris innumera, nihil ejusmodi passus es, et tibi in mentem veniet gehenna. Ita enim nobis Deus eam insevit, ut nemo unquam hoc ignoraverit. Nam et poëtæ, et philosophi, et fabularum scriptores, et

[1] I Tim. v, 24.

omnes, ut semel dicam, homines, de remuneratione quæ illic fit, sunt philosophati : et multos dixerunt puniri apud inferos. Si illa autem sunt fabulæ, sed non ea quæ sunt apud nos. Hæc dixi volens non vos temere terrere, non vestros gravare animos, sed moderatos et leniores reddere. Vellem ipse quoque non esse supplicium, et maxime omnium ego. Quamobrem? Quoniam unusquisque quidem ex vobis de sua timet anima? ego autem sum obnoxius reddendæ rationi hujus præfecturæ; ita ut ego omnium maxime effugere nequeam. Sed fieri non potest ut non sit gehenna et supplicium. Quid agam? Rursus dubitant et dicunt : Ubi est ergo Dei clementia? Ubique. Sed magis de eo disseram alio tempore, ne sermonem qui fit de gehenna confundamus : interim autem non effluat quod ex dictis lucrati sumus. Non est enim parum lucri de gehenna certam habere persuasionem. Horum enim verborum memoria, tanquam acre aliquod medicamentum, omne vitium poterit abstergere, menti nostræ assidue insidens. Ergo utamur illo, ut inde mundum cor habentes digni habeamur, qui videamus quæ neque oculus vidit, nec auris audivit, neque in cor hominis ascenderunt. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT V.

De temporibus autem, et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis, ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet[1].

I. Nihil, ut videtur[2], est æque curiosum, et ad ea quæ sunt obscura et occulta ediscenda cupidum, atque humana natura. Hoc autem ei solet accidere, quando habet mentem minus perfectam et cultam. Pueri enim simpliciores non cessant obtundere educatores, pædagogos et parentes crebritate quæstionum, in quibus nihil est aliud, quam quando hoc est, et quando illud. Hoc autem accidit, et ex eo quod vivatur in deliciis, et ex eo quod nihil habeant quod agant. Atque multa quidem jam discere et comprehendere contendit mens nostra, maxime autem tempus consummationis. Et quid mirum si hoc nobis accidat? Nam etiam ipsis illis sanctis Apostolis hoc omnium maxime accidit. Et ante Christi quidem perpessionem accedentes dicunt Christo : « Dic nobis quando hæc erunt? Et quod » est signum adventus tui et consummationis sæculi[3] ? Post perpessionem autem et resurrectionem a mortuis, dicebant ipsi : « Dic nobis an in hoc tempore restituis regnum » Israel[4] ? Et nihil ante hoc ipsum rogarunt. Sed non sic postea. Nam quando sancto Spiritu digni sunt habiti, ipsi

[1] I Thess. v, 1, 2. — [2] Vide D. Guillon, tom. xvii, p. 259-263. — [3] Matth. xxiv, . — [4] Act. 1, 6.

non solum non interrogant, neque ægre ferunt ignorationem, sed eos etiam reprimunt qui hac laborant intempestiva curiositate. Audi ergo qualia nunc dicit beatus Paulus: « De temporibus autem aut momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis. » Cur non dixit, Nemo novit? Cur non dixit, Non revelatum est? sed, Non indigetis ut scribamus vobis? quoniam illos sic majori affecisset molestia. Sic autem illos consolatus est: Illud enim, non indigetis, et tanquam supervacaneum, et tanquam inutile non sinit quærere. Quid enim, dic quæso, hinc lucri accedat? Ponamus fore consummationem post viginti annos, post triginta, post centum; quid hoc ad nos? Nonne uniuscujusque consummatio est finis vitæ suæ? Quid de communi fine curiose es sollicitus et veluti parturis? Sed quod in aliis, in hoc quoque nobis accidit. Sicut enim in aliis, propriis dimissis, curamus communia, dicentes: Ille est scortator, hic est adulter, ille rapuit, alius fecit injuriam; rerum autem suarum nemo ullam habet rationem, sed omnia curat magis quam sua: ita hic quoque, mittentes unusquisque suum finem curare, volumus communem scire dissolutionem. Quid enim tibi est cum illa commune? Si hunc finem recte præparaveris, ab illo fine tibi grave nihil accidet. Sit longe, sit prope, hoc nihil ad nos. Propterea non dixit Christus, quoniam non expediebat. Quomodo non expediebat, inquit? Ipse qui celavit, novit cur non expediret. Audi enim ipsum dicentem Apostolis: « Non est vestrum » nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate[1]. » Quid curiose scrutamini? Hoc audivit cum suis Petrus Apostolorum princeps et coryphæus; ut qui desiderarent majora quam eos decebat. Maxime, inquit, sed sic licebat ora Græcorum obstruere. Quomodo, dic quæso? Quoniam illi dicunt hunc mundum esse Deum. Si sciremus tempus disso-

[1] Act. 1, 7.

lutionis, ora eorum obstrueremus. Plane. Hoc enim est illorum ora obstruere, discere quod dissolvitur et quando dissolvatur. Si eorum ora obstruere vultis, dicite eis eum finem habiturum. Si hoc non credant, neque illud credent. Audi Paulum dicentem: « Ipsi enim diligenter scitis, quod » dies Domini sicut fur in nocte ita veniet. » Non communis solum, sed etiam singulis proprius : ipse enim illum imitatur, quoniam est ipsi cognatus. Quod enim ille simul et acervatim, hoc hic facit sigillatim : tempus consummationis ab Adamo accepit initium. Tunc autem erit finis consummationis. Finis vitæ singulorum nostrum est imago consummationis : nec erraverit, qui dixerit consummationem. Nam cum quotidie moriantur innumeri, et illum diem expectent, et ante illum nullus resurgat, non est opus illius? Si vultis autem scire cur ipse sit occultus, et cur tanquam fur veniat in nocte, ego dicam, ut ipse recte se habere existimo. Nemo unquam virtutis per totam vitam curam gesserit, si dies ille sciretur, nec occultus esset; sed cum sciret extremum diem, post mille patrata scelera, ad lavacrum tunc veniret, atque ita hinc migraret. Nam si nunc cum diei incerti metus omnium concutit animos, omnes, præcedente vita in vitiis consumpta, in extremo halitu se dant baptismati : si eum sibi esse extremum plane habuissent persuasum, quis unquam curam gessisset virtutis? Multi excesserunt absque illuminatione, nem pebaptismate, et ne hic quidem metus eos erudiit, ut curam gerant eorum quæ Deo placent. Si hic etiam ablatus esset metus, quis unquam esset modestus? quis bonus et æquus? Nemo. Alium rursus nunc continet et reprimit metus mortis, et amor vitæ. Si autem sciret unusquisque futurum, ut cras moreretur, nihil ante eum diem recusaret facere, sed et interficeret quos vellet, mille scelera patraret ulciscens inimicos.

II. Homo enim impurus et sceleratus, qui hujus vitæ

spem abjecit, ne ejus quidem habet rationem qui est indutus purpura. Qui ergo habet persuasum fore ut omnino excedat, et ulciscetur inimicum, et suo prius satiato animo sic mortem accipit. Dicam etiam aliquid tertium. Qui vivendi sunt cupidi, et quæ sunt hic valde appetunt, animi ægritudine et dolore perierint. Si quis enim juvenis sciret se extremum diem clausurum ante senectutem, sicut debilissima et languidissima animalia, postquam fuerint comprehensa, magis deficiunt, finem expectantia; sic ille fuisset affectus. Neque viri fortes habuissent mercedem. Si enim scirent quod omnino post tres annos oporteret excedere, nec ante illos possent quid facere, quam haberent mercedem, si res graves et asperas auderent aggredi? Eis enim quispiam dixerit: Quoniam pro tribus annis bono et fidenti estis animo, propterea aditis pericula, scientes vos antea mori non posse. Qui enim expectat fore ut ex quovis periculo moriatur, et scit fore quidem ut vivat, si non præceps et temerarium capiat consilium; ut moriatur autem, si ea temere et audenter aggrediatur, maximum protulit indicium animi sui alacritatis, et quod hanc vitam despiciat. Exemplo autem hoc vobis faciam manifestum. Si patriarcha Abraham præsciens fore ut filium non occideret, eum sursum duxisset, habuisset-ne aliquam mercedem? Quid vero si Paulus cum præscivisset fore ut non moreretur, pericula despexisset, quonam modo fuisset admirandus? Sic enim vel ignavissimus in ignem desilierit, si aliquem fide dignum haberet sponsorem quod tutus sit futurus. Sed tres pueri non sunt ejusmodi, verum audi eos dicentes, « Rex, est Deus in cœlo qui nos eripiet e mani» bus tuis, et ex hac fornace. Quod si non, tibi notum sit » quod diis tuis non serviemus, et auream statuam, quam » statuisti, non adorabimus [1]. » Videte quam multa sint lu-

[1] Dan. III, 17, 18. —

cra, et his plura, ex eo quod ignoretur decessus? Interim autem sufficit hæc didicisse. Propterea tanquam fur sic venit in nocte, ne nos in vitium præcipites demus, ne in socordiam, ne merces nobis amputetur. Ipsi enim, inquit, exacte et accurate scitis. Quid ergo curiose scrutamini, si id est vobis persuasum? Quod autem futurum sit incertum, disce ex iis quæ dixit Christus. Quod enim propterea hoc dixerit, audi quid dicat : « Vigilate ergo, » quia nescitis qua hora fur veniat [1]. » Propterea Paulus quoque dicebat : « Cum enim dixerint, Pax et securitas, » tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in » utero habentis, et non effugient [2]. » Hic id subindicavit, quod etiam in secunda Epistola. Nam quoniam isti quidem erant in afflictione, illi autem in otio et deliciis, qui cum illis bellum gerebant : subinde mala præsentia consolatur hoc sermone de resurrectione. Illi insultabant ex avorum loquentes cogitationibus, et dicebant : Quando erit? Quod quidem dicebant etiam Prophetæ. « Væ, dicentes, cito » appropinquent quæ faciet Dominus, ut videamus; et, ve» niat consilium sancti Israël ut cognoscamus [3]. » Et rursus : « Væ qui desiderant diem Domini [4]. » Non enim absolute dicit eos qui desiderant, sed eos qui desiderant ex eo quod non credant. Et, « Dies Domini, inquit, tenebræ, » et non lux. » Ideo hoc dicit. Vide ergo quomodo eos consolatur Paulus, quasi diceret : Non ex eo quod in voluptate vivant et deliciis, conjiciant quod non adveniat judicium. Nam sic quoque advenit. Operæ-pretium est autem illud quoque quærere : Si Antichristus venit, et Elias venit, quomodo, quando dicunt esse pacem et securitatem, tunc eis repentinus supervenit interitus? Hæc enim non sinunt diem ignorari, cum sint indicia ejus adventus. Sed hoc non tempus Antichristi subindicat, neque illum diem;

[1] Matth. XXIV, 42. — [2] 1 Thess. V, 3. — [3] Isaï. V. 19. — [4] Amos. V, 18.

quoniam illud erit signum adventus Christi, ipse autem non habebit signum, sed statim et repente veniet, et ex inopinato. At enim prægnanti, inquit, tempus clam non supervenit, scit enim post novem menses partum futurum. Imovero valde incerta res est. Nam aliæ pariunt septimo mense, aliæ nono. Alioquin autem et dies, et hora partus est incerta. Hic ergo est Pauli scopus, et accurata est similitudo : non sunt enim multa partus indicia. Nam multæ etiam in viis pariunt et extra domum, cum non præscivissent. Non solum autem hic innuit tempus incertum, sed etiam doloris acerbitatem. Sicut enim illa ludens, ridens, nihil omnino prævidens, repente inexplicabilibus arrepta doloribus, in pariendo labore discerpitur: ita etiam animæ illæ, cum dies advenerit. « Et non effu» gient. » Deinde ostendens se de illis non loqui. « Vos au» tem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies ille tan» quam fur comprehendat. »

III. Hic tenebricosam et impuram dicit vitam. Ut enim impuri et scelerati homines omnia nocte faciunt, omnes latentes, et se in tenebris includentes. Nam dic mihi, nonne vesperam observat adulter, nonne fur noctem? et qui sepulcra effodit, annon nocte id totum operatur? Quid vero, annon tanquam fur eos comprehendit? annon eis clanculum advenit? an ipsis scientibus? Quomodo ergo dicit, « Non indigetis ut scribamus vobis? » Hic loquitur non respiciens ad incertum tempus, sed ad calamitatem. Hoc est, non veniet in malum ipsorum. Nam obscure et clam eis etiam veniet; sed eos in nullam conjiciet molestiam. « Ut dies, inquit, vos tanquam fur comprehendat. Nam apud eos qui vigilant et sunt in luce, etiamsi ingressus fuerit latro, nihil damni afferre poterit. Ita etiam in iis qui recte vivunt : sed illis qui dormiunt omni re spoliatis et nudatis recedit, iis, inquam, qui his nimium confi-

dunt. Deinde aliud subjungit. « Omnes enim vos, inquit, » filii lucis estis, et filii diei [1]. » Et quomodo fieri potest ut sint filii diei ? Ut sunt filii perditionis, ut filii gehennæ. Ideo Christus dicebat Pharisæis : « Væ vobis quoniam cir» cuitis mare et aridam ut faciatis unum proselytum, et » cum factus fuerit, facitis eum filium gehennæ [2]. » Et dicebat Paulus : « Propter quæ venit ira Dei super filios ino» bedientiæ [3]. » Hoc est, qui quæ sunt gehennæ faciunt, qui quæ sunt inobedientiæ. Ut ergo filii Dei sunt qui agunt quæ Deo placent, ita etiam filii diei et filii lucis, qui agunt quæ sunt lucis. « Non sumus noctis neque tenebrarum. » Igitur non dormiamus sicut et cæteri : sed vigilemus et » sobrii simus. Qui dormiunt, nocte dormiunt : et qui ebrii » sunt, nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus, sobrii » simus [4]. » Hic ostendit quod in die esse, sit nostrum. Nam hic quidem, in hac die et nocte, non est nostrum, sed vel nobis invitis venit nox, et nobis nolentibus adest somnus. In illa autem nocte et somno non est ita : sed licet perpetuo vigilare, licet perpetuo diem agere. Nam animæ claudere oculos, et a vitio somnum inducere, non est naturæ, sed liberi arbitrii. Sed vigilemus, inquit, et sobrii simus. Licet enim ei qui vigilat dormire, nihil boni agendo. Propterea subjunxit : « Et sobrii simus. » Etenim in die si quis vigilet, non sit autem sobrius, in mala incidet innumerabilia. Quamobrem vigiliæ intensio est sobrietas. Qui dormiunt, inquit, noctu dormiunt : et qui inebriantur, noctu inebriantur. Ebrietatem hic dicit, non eam solum quæ est a vino, sed eam etiam quæ est ab omnibus malis. Ebrietas enim animæ sunt divitiæ, et pecuniæ cupiditas, et amor corporum, et quodcumque dixeris, est ebrietas animæ. Cur autem vitium vocavit somnum ? Quoniam

[1] I Thess. v, 5. — [2] Matth. XXIII, 15. — [3] Coloss. III, 6. — [4] I Thess. v, 6-8.

primum quidem qui est ejusmodi, caret omni actione virtutis. Deinde visione et phantasia omnia apprehendit, nihil verum videt, sed est plenus somniis et absurdis sæpe rebus. Si quid autem boni viderit, nihil habet firmum nec solidum. Talis est vita præsens : est plena somniis et visione. Divitiæ sunt somnium, et gloria, et quæcumque sunt hujusmodi. Qui dormit, ea quæ sunt et quæ vere consistunt non videt : quæ autem non sunt, tanquam quæ sint visione apprehendit. Tale est vitium, et quæ in vitio agitur vita. Non videt quæ sunt, hoc est, spiritualia, cœlestia, manentia : sed quæ fluunt et avolant, et cito a nobis resiliunt. Non satis est autem vigilare, et esse sobrium, sed etiam oportet armari. Nam etiamsi quis sit vigilans, et sobrius, non habeat autem arma, latrones eum cito conficiunt. Cum ergo nos oporteat et vigilare, et esse sobrios, et armari; simus autem inermes et nudi, et dormiamus, quis vetabit quominus in nos defigat ensem? Quare significans armis opus esse nobis, subjungit. « Nos » autem qui diei sumus, vigilemus, induti loricam fidei, » et charitatis, et galeam spem salutis [1]. Fidei, inquit, et » charitatis. » Hic vitam innuit et recta dogmata. Vide quomodo ostendit quid sit vigilare et esse sobrium, nempe habere loricam fidei et charitatis. Non quamvis, inquit, fidem, sed ferventem : sinceram, quæ tutos servare possit ea utentes; sicut loricam nihil facile dissecuerit, sed est occultus murus pectori; ita etiam tu fidem et charitatem adige animæ, et nullum ex ignitis telis diaboli poterit infigi. Ubi enim armis charitatis protecta et munita fuerit vis animæ, omnia temere ac frustra struunt et parant qui insidiantur. Neque enim malitia, nec inimicitiæ, nec invidia, non assentatio, non hypocrisis, aut quid ejusmodi animam poterit attingere. Non solum dixit charitatem,

[1] 1 Thess. v, 8.

sed tanquam loricam validam indui oportere dixit. Deinde subjungit, et galeam spem salutis. Sicut enim galea conservat id quod est præcipuum in nobis, nempe caput, amplectens et undique tegens; ita etiam spes non sinit rationem concidere, sed rectam constituit tanquam caput, nihil externum in ipsum sinens cadere. Quandiu autem nihil in eam cadit, nec ipsa labitur. Is enim qui est his armis munitus, fieri non potest ut cadat. « Manent enim » fides, spes, charitas, tria hæc [1]. » Deinde cum dixisset, « Induite, et circumponite; » ipse apparat arma, et ostendit unde prodeant, fides, spes, et charitas, ut fiant fortiora. « Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in » acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum, qui mortuus est pro nobis [2]. »

IV. Quamobrem non ad hoc vocavit ut perderet, sed ut servaret. Quod autem hoc velit, undenam constat? Filium suum dedit pro nobis. Adeo desiderat ut nos salvi simus, ut Filium suum dederit, et non solum dederit, sed dederit ad mortem. Ex his cogitationibus, et considerationibus spes nascitur. Ne de te enim desperes, o homo, ad Deum veniens, qui propter te ne Filio quidem suo pepercit. Ne propter mala præsentia animum despondeas. Qui Unigenitum dedit ut te servaret, et eriperet a gehenna, cuinam de cætero parcet pro tua salute? Quamobrem oportet omnia bona sperare. Si enim iremus ad judicem nos judicaturum, et qui pro nobis tantam ostendisset dilectionem ut filium suum mactaret, non extimesceremus. Bona ergo speremus et magna. Caput enim et summam accepimus si credimus. Vidimus enim exemplum; diligamus: extremæ enim esset amentiæ, eum non diligere qui ita est affectus. « Ut sive vigilemus, sive dormiamus, si» mul cum illo vivamus. Propter quod consolemini invicem

[1] 1 Cor. XIII, 13. — [2] 1 Thess. V, 9, 10.

» et ædificate alterutrum, sicut et facitis[1]. » Et rursus alibi, sive vigilemus, sive dormiamus. Sed alterum illic dicit somnum, et hic alterum. Hic enim mortem dicit corporalem; illic vero incuriam circa vitam. Hoc est, pericula ne formidetis; etiamsi mortui fuerimus, vivemus. Ne desperes, quoniam es in periculo : habes pignus certum et validum. Si non nostri amore valde arderet, Filium suum non dedisset. Quamobrem etiamsi mortuus fueris, vives; nam ipse quoque est mortuus. Sive ergo mortui fuerimus, sive vivemus, cum ipso vivemus. Hoc est indifferens; nihil mea refert vivam-ne an moriar; cum illo enim vivemus. Omnia ergo agamus pro illa vita, omnia operemur ad illam aspicientes. Tenebræ est vitium, o dilecte, mors est, nox est, nihil videmus eorum quæ oportet; nihil agimus eorum quæ convenit. Sicut mortui sunt deformes et fœtidi; ita animæ eorum qui sunt in vitio, sunt plenæ multa immunditia. Clausi sunt eorum oculi : os est compressum; immobiles manent in lecto vitii. Imovero sunt miserabiliores iis quibus hæc accidunt. Nam isti quidem ad utraque sunt mortui : illi autem ad virtutem quidem nullo sunt sensu præditi, viventes autem ad vitium. Mortuum si quis percusserit, nont sentit, nec ulciscitur, sed sicut lignum aridum, ita etiam anima revera est arida, ut quæ vitam amiserit. Innumerabilia quotidie accipit vulnera, et nihil sentit, sed nullo dolore afficitur ad omnia. Non aberraverit si quis eos comparet furiosis, ebriis et delirantibus. Hæc autem omnia habet vitium, et omnibus adhuc graviora. Furioso multum ignoscitur a videntibus : non laborat enim morbo liberi arbitrii, sed solius naturæ. Ei autem qui degit in vitio, quomodo ignoscetur? Unde ergo vitium? Unde fit quod plures sunt mali? Dic mihi undenam est vitium morborum? Undenam interrogas tu?

[1] 1 Thess. v, 11.

Unde morbi? Unde est phrenesis? Undenam est gravis somnus? Annon ex segnitie et ignavia? Si morbi naturales habent initium ab eligente voluntate, multo magis qui sunt liberi arbitrii. Unde ebrietas? Annon ex animi intemperantia? Phrenesis, annon ex nimia febris vi? Febris autem, annon ex elementis quæ abundant in nobis? Eorum autem quæ sunt in nobis nimia elementorum abundantia, annon ex signitie et ex eo quod non attendatur? Quando enim vel defectu vel exuperatione eduxerimus humorum nostrorum immoderationem, ignem illum accendimus. Rursus, si accensam flammam pergamus despicere, rogum in nobis efficimus, quem ne possumus quidem extinguere. Ita etiam fit in vitio, quando ipsum incipiens non prohibemus, nec excindimus, neque ad finem ejus deinceps possumus pervenire, sed id nostras vires superat. Quamobrem rogo omnia ita agamus ut nunquam dormitemus. Non videtis quod cum custodes sæpe somno se parum dederint, eis magna custodia nihil profuit. Nam per illud paucum universum perdiderunt, magna data licentia ac securitate ei qui voluerit suffurari. Nam sicut nos non ita videmus fures sicut illi nos, ita etiam diabolus omnium maxime instat et insidiatur et stridet dentibus. Ne igitur dormitemus. Ne dicamus, Nihil mali ex hoc accidit, nihil ex illo. Unde non expectavimus, sæpe fuimus spoliati. Ita etiam in vitio, unde non expectavimus, periimus. Omnia diligenter, et accurate circumspiciamus, ne inebriemur, et non dormiemus. Ne nos expleamus deliciis, et non dormiemus. Ne ad ea quæ sunt externa insaniamus, et perseverabimus in sobrietate. Nos omni ex parte componamus, et sicut eos qui super funem intensum gradiuntur, ne parum quidem licet esse socordes; nam quod parum est, magnum affert damnum; eversus enim, statim præcipitatur et perit; ita nec licet nos esse socordes

et desides. Angustam ingredimur viam præcipitiis undique circumdatam, quæ simul duos non capit pedes. Vides quanta sit nobis opus diligentia? Annon vides eos qui inter duo præcipitia pergunt, non solum pedes munire, sed etiam oculos. Nam etsi alibi videtur attendere, etiamsi pes firmo hæreat vestigio, a profundo caligans oculus universum dejicit. Sed sibi oportet et suo gressui attendere; propterea dicit: Neque ad dexteram, neque ad sinistram. Magnum est vitii profundum, magna præcipitia, magnæ inferius tenebræ, angusta via : attendamus cum timore, cum tremore ambulemus. Nullus via ejusmodi ingrediens est in risum effusus, neque gravatur ebrietate, sed in sobrietate et jejunio ea via ingreditur. Nullus hac via incedens aliquid affert superfluum. Præclare enim cum eo agitur si succinctus, et expeditus possit evadere. Nullus suos impedit pedes, sed liberos dimittit et solutos.

V. Nos autem cum nos ipsos curis alligemus innumerabilibus, et onera innumerabilia quæ ad hanc vitam pertinent gestemus, hiantes et effusi, quomodo expectamus angustam hanc vitam ingredi? Non autem utrumque dixit; Est angusta : sed cum admiratione : « Quam angusta est » illa via[1]; » hoc est, valde angusta. Hoc nos quoque facimus in iis quæ habentur in magna admiratione : et rursus, Arcta est, inquit, via quæ ducit ad vitam, et recte dixit, arcta. Quando enim et verborum, et cogitationum, et Actionum, et omnium debemus rationem reddere, revera est angusta. Angustiorem autem eam facimus, dum nos ipsos extendimus et dilatamus, et pedes effundimus. Nam quæ est angusta quidem, est quilibet difficilis : maxime autem ei qui est obesus. Nam qui se ipsum quidem macerat, ne sentit quidem angustias. Quamobrem qui meditatus fuerit comprimi et affligi, ne ægre quidem feret si

[1] Matth. VII, 14.

comprimatur. Ne ergo expectet quispiam fore ut in otio et quiete cœlos videat: fieri enim non potest. Nemo speret cum deliciis viam angustam ingredi, non potest enim hoc esse. Nemo in lata via incedens, vitam speret. Cum ergo videris balneas, mensam sumptuosam habentem quempiam et magno stipatum satellitio, esse in deliciis, ne te miserum pronunties quod ea tibi non suppetant, sed illum defle, quod perdita via incedat. Quid enim prodest hæc via, cum desinat in afflictionem? Quid autem lædunt illæ angustiæ, cum veniant ad quietem et animi relaxationem? Dic quæso, si quispiam vocatus ad regiam per angustos ingrediatur angiportus et præcipitia, alius autem abductus ad mortem trahatur per medium forum, quem beatum dicemus? quem deflebimus? Annon eum qui per viam angustam ingreditur? Ita nunc quoque non eos beatos pronuntiemus, qui vivunt in deliciis, sed eos qui non deliciantur. Hi properant ad cœlum, illi ad gehennam. Et fortasse multi ex ipsis etiam ridebunt quæ a nobis dicuntur. Ego autem ideo maxime fleo et lugeo, quod nesciant propter quænam ridere oporteat, et pro quibus maxime oporteat flere et lamentari, sed omnia confundunt et turbant. Propterea ego ipsos defleo. Quid dicis, o homo? es resurrecturus, et eorum quæ gesseris rationem redditurus, et ultimum daturus supplicium: horumque nullam habes rationem, meditaris autem ventri indulgere et inebriari, et ad hæc rides? Sed ego te defleo, ut qui sciam quæ mala te maneant, et supplicium quod te est excepturum, et ideo magis fleo quod tu rides. Luge mecum, tua mala mecum deplora. Dic mihi, si quis ex tuis necessariis tibi perierit, annon eos qui propter ejus decessum rident, et aversaris, et inimicos reputas: eos autem qui flent et tecum lugent, diligis? Ita-ne si jaceat uxor mortua, risum avertis: tibi autem morte affecta anima, lacryman-

tem aversaris, ipse autem rides? Vide quomodo nos affecerit diabolus, ut nobis ipsis simus inimici et hostes. Tandem resipiscamus, circumspiciamus, vigilemus, vitam æternam apprehendamus, profundum somnum excutiamus : est judicium, est supplicium, est resurrectio, et examinatio eorum quæ gesta sunt. « Dominus venit in nu- » bibus, ignis in conspectu ejus ardebit, et in circuitu procella vehemens[1], » inquit; fluvius ignis ante ipsum trahitur, vermis qui non extinguitur, tenebræ exteriores, stridor dentium; etiamsi millies hæc ægre feratis, ego non cessabo dicere. Nam si lapidibus appetiti Prophetæ non silebant : multo magis nobis ferendæ sunt inimicitiæ : et non est vobiscum loquendum ad gratiam, ne si vos deceperimus, ipsi discindamur. Ilic est supplicium immortale, cujus nullum afferri poterit solatium, nullus est ibi qui defendat. « Quis miserebitur, inquit, incantatoris morsi a » serpente[2]? » Cum nos nostri ipsorum non misereamur, quis, dic quæso, miserebitur? Si videris quempiam se ense transadigentem, ei-ne poteris unquam parcere? Nequaquam. Multo magis cum adsit recte gerere, et non recte geramus, quis nobis parcet? Nemo. Nostri misereamur cum Deum precemur, dicentes : Miserere mei, Domine, nobis ipsis dicamus, et nostri ipsorum misereamur. Est in nostra potestate, ut Deus nostri misereatur. Ipse hoc nobis donavit. Si agamus quæ sunt digna misericordia, quæ digna sunt ejus benignitate et clementia, Deus nostri miserebitur. Si autem nostri non misereamur, quis nobis parcet? Miserere proximi, et Deus ipse tui miserebitur. Quam multi quotidie accedunt dicentes : Miserere mei, et ne converteris quidem? Quot nudi, quot manci et mutilati, et non inflectimur, per eorum supplicationes? Quomodo ergo vis misericordiam consequi, cum ipse nihil

[1] Psal. XLIX, 3. — [2] Eccli. XII, 13.

facias dignum misericordia? Simus clementes et benigni, simus misericordes, ut sic Deo placeamus, et assequamur bona promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, potestas, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT V.

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laboran inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent vos et habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum; pacem habete cum eis[1].

I. Necesse est ut qui præest, multas habeat simultatum occasiones, sicut medici necesse habent in multis molesti esse ægrotis, et cibos et medicamenta parantes quæ voluptatem quidem non habent, sed multam utilitatem; et sicut patres crebro filiis sunt molesti; ita etiam doctores, et multo magis. Nam medicus quidem etiamsi ab ægrotis habeatur odio, a cognatis tamen et propinquis ejus placide excipitur; et sæpe ab eo qui ægrotat. Pater quoque tam natura quam externis fretus legibus magna facilitate utitur suo in filios imperio, et si invitum castigaverit et increpaverit, nemo est prohibiturus : sed nec ille ipse eum audebit ex adverso aspicere. In sacerdote autem magna est difficultas. Atque primum quidem debet imperare ac præesse

[1] 1 Thess. v, 12, 13.

volentibus, qui ei gratiam habeant quod imperet. Fieri autem non potest ut hoc cito accidat. Nam qui arguitur et reprehenditur, cujusmodicumque sit, omnino mittens habere gratiam, est infensus. Similiter faciet et is cui suadetur, qui monetur, et rogatur. Si itaque dixero : Pecunias tuas effunde in egentes, dixi quid grave et molestum. Si dixero : Seda iram, animi extingue furorem, nefariam compesce libidinem, ex deliciis aliquam partem amputa, sunt omnia gravia et molesta. Et si castigavero socordem et ignavum, aut abduxero ab Ecclesia, aut ei communibus precibus interdixero, dolet, non quod ab iis exciderit, sed propter commune probrum ac dedecus. Nam hoc quoque est morbi incrementum, quod prohibiti a spiritualibus, non dolemus propter bonorum tantorum privationem, sed propter eorum qui vident pudorem : rem ipsam non horremus, nec extimescimus. Propterea de his Paulus multa susquedeque disserit. Et Christus quidem eos cum tanta subdidit necessitate ut diceret : « Super cathedram Mosis » sederunt Scribæ et Pharisæi. Quæcumque ergo vobis di» xerint ut servetis, servate. Secundum opera autem eorum » nolite facere[1]. » Et rursus, quando curavit leprosum, dicebat : « Vade, ostende te sacerdoti, et offer munus tuum » quod præcepit Moyses eis in testimonium[2]. » Atqui tu dicis : Facitis eum filium gehennæ duplo magis quam vos. Propterea dixi, inquit : Quæ faciunt nolite facere. Omnem ergo exclusit prætextum et occasionem ei qui est subjectus imperio. Hic etiam ad Timotheum scribens dicebat : « Qui » recte præsunt presbyteri, duplici honore digni habean» tur[3]. » Ad Hebræos quoque scribens dicebat : « Obedite » præpositis vestris, et eis cedite[4]. » Et hic rursus : « Rogamus » autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, » et præsunt vobis in Domino. » Nam quoniam dixit : « Ædi-

[1] Matth. XXIII, 2. — [2] Id. VIII, 4. — [3] 1 Tim. V, 17. — [4] Hebr. XIII, 17.

» ficate alterutrum, » ne existimarent quod ad doctoris dignitatem eos provexerit, subjunxit, ac si diceret : Sed videte quod vobis permiserim alter alterum ædificare. Fieri enim non potest ut doctor dicat omnia. « Eos qui laborant, in» quit, inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent » vos. » Quomodo, ergo, inquit, non est absurdum? Quid dicis? Si homo quidem patrocinium suscipiat et te defendat apud hominem, omnia agis, et omnem ei habes gratiam : hic autem apud Deum tui patrocinium suscipit et te defendit, et ei non habes gratiam? Et quomodo, inquit, me defendit? Quoniam pro te precatur, et dono quod per baptismum datur tibi inservit, visitat, hortatur et monet, et media nocte si vocaveris venit. Is vero nihil aliud quam perpetuo tibi est in ore, et quæ tu in eum congeris fert maledicta. Quænam eum pressit necessitas? Recte-ne fecit, an male? Tu quidem et habes uxorem, et te exples deliciis, et vitam sectaris deditam mercaturæ. Sacerdos autem in hoc suum contulit negotium : nulla est ei alia vita quam ut versetur in Ecclesia. « Ut habeatis, inquit, illos abundan» tius in charitate propter opus illorum. Et pacem habete » cum ipsis. » Vides quomodo noverit ea quæ oriuntur dissidia. Non dicit solum, diligite, sed, abundantius, sicut filii patres. Per eos enim generati estis æterna generatione; per ipsos estis regnum assecuti, per manus ipsorum fiunt omnia, per ipsos vobis portæ cœlestes aperiuntur. Nemo seditionem agitet, nemo contendat. Qui Christum diligit cujusmodicumque sit sacerdos, eum diliget, quod per eum sit veneranda assecutus sacramenta. Dic mihi, si velles videre regiam multo auro splendentem, et gemmarum fulgore coruscantem, inveneris autem eum qui habet claves, ille vero rogatus statim aperuerit, et intromiserit, annon ipsum omnibus præponeres, non æque atque oculos amares, non osculareris? Hic cœlum tibi aperuit, et non

oscularis, non amplecteris? Si uxorem habeas, non eum maxime diligis qui eam tibi conciliavit? Ita si Christum diligis, si diligis regnum cœlorum, agnosce per quos id habueris. Propterea inquit, « Propter opus illorum pacem » habete cum eis. Rogamus autem vos, fratres, corripite » inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, » patientes estote ad omnes[1]. »

II. Hic alloquitur eos qui præsunt : admonete, inquit, inordinatos; id est, ne ex potestate, inquit, increpate, nec ex arrogantia; cum æquitate, cum mansuetudine, « Consolamini pusillanimes : suscipite infirmos, patientes estote » ad omnes. » Nam qui acriter reprehensus de se desperat, fit audacior despiciens. Propterea oportet admonitione dulce reddere medicamentum. Quinam autem sunt inordinati? Ii plane qui agunt præter quod Deo videtur. Est enim militari ordine ipse Ecclesiæ ordo congruentior et convenientior. Quamobrem et maledicus est inordinatus, et ebriosus inordinatus, et avarus, et omnes qui peccant. Non enim ordinate incedunt in acie, sed prave; ideo evertuntur. Cæterum est aliud quoque genus malorum, non tale quidem, sed ipsum quoque vitium, nempe dissensio. Nam ipsa quoque similiter perdit atque socordia et segnities. Qui non fert contumeliam, est pusilli animi. Qui non fert tentationem, est pusilli animi. Hic est qui supra petram est seminatus. Est et aliud genus, nempe infirmitatis : « Suscipite, inquit, infirmos. » Infirmos dicit circa fidem : circa illam enim infirmitas esse potest. Sed vide quomodo non sinat eos haberi despicatui. Alibi quoque scribens dicebat : « Infirmos in fide suscipite[2]. » Etenim in nostris corporibus infirmam partem non sinimus perire. « Patientes, » inquit, estote ad omnes ; » quid ergo? etiam erga inordinatos. Nullum enim medicamentum doctori magis quam

[1] 1 Thess. v, 14. — [2] Rom. xiv, 1.

hoc convenit : nullum est magis aptum ei qui paret. Plane potest pudorem incutere ei etiam qui est omnium ferissimus et impudentissimus. « Videte ne quis malum pro malo alicui » reddat. » Si malum pro malo non est reddendum, multo minus malum pro bono; multo magis si nullum prius fuerit malum, non est malum reddendum. Sed iste, inquit, est improbus, et me multis affecit injuriis : vis illum ulcisci? ne ei par pari referas. Sine abeat impune. Satis-ne est huc usque? Nequaquam. « Sed semper quod bonum est » sectamini invicem, et in omnes. » Hæc major est philosophia, non solum mala malis non rependere, sed bona. Hæc enim revera est ultio, et illi damnum afferens, et tibi utilitatem; imo illi quoque magnam, si velit, utilitatem. Et ne existimes hoc dictum esse de fidelibus solum, propterea dicit : Et invicem, et in omnes. « Semper » gaudete. » Hoc de tentationibus quæ pariunt afflictionem. Audite quicumque incidistis in paupertatem, et qui in res adversas; ex his enim nascitur gaudium. Quando enim hoc sumus animo, ut nullum ulciscamur, sed omnes afficiamus beneficio, quomodo quæso poterit subire stimulus doloris? Qui enim dum male afficitur sic lætatur, ut beneficiis se lædentem ulciscatur, quomodo de cætero poterit mœrore affici? Et quomodo potest, inquit, hoc fieri : Si velimus, fieri potest. Deinde etiam viam ostendit. « Sine intermis- » sione orate, in omnibus gratias agite. Hæc est enim volun- » tas Dei[1]. » Semper gratias agere, hoc est animi philosophici. Passus es aliquid mali? Sed si velis, non est malum. Age Deo gratias, et mutatur malum in bonum. Dic tu quoque sicut Job : « Sit nomen Domini benedictum in sæ- » cula[2]. » Quid enim, dic mihi? tale passus es? Invasit morbus, sed non est novum nec alienum; est enim nobis corpus mortale et patibile. At tibi accedit egestas pecuniæ?

[1] 1 Thess. v, 17, 18. — [2] Job. I, 21.

Sed ea et acquiri et amitti potest, et hic manet. At tibi insidias pararunt inimici, et te sunt calumniati? Sed nos in his injuriam non accepimus, sed illi qui fecerunt. «Anima »enim, inquit, quæ peccat, ipsa morietur[1].» Peccavit autem non qui male est passus, sed qui male fecit. Eum ergo qui est mortuus non oportet ulcisci, sed pro eo orare, ut ipse a morte liberetur. Non videtis quod apis in stimulo moriatur? Per hoc animal nos erudit Deus, ne propinquos modestia afficiamus. Ipsi enim prius mortem accipimus. Illos quidem fortasse parum molestia affecimus : ipsi autem non amplius vivemus, sicut nec illud animal : Atqui Scriptura id laudat dicens : « Quam operatrix est apis[2], » cujus opus reges, et privati ad sanitatem adhibent. Sed nihil eam protegit ut non moriatur, sed omnino pereat oportet. Si eam autem male facientem non liberant reliqua, quibus præcellit, multo magis nos. Ferarum enim sævissimarum est illud, quod cum nullus te injuria afficiat, tu prior injuriam facias, imo ne ferarum quidem illud est. Nam si illas siveris pasci in solitudine, et non in angustum adductas adegeris ad necessitatem, nunquam te lædent, neque accedent, neque mordebunt, sed viam suam abibunt.

III. Tu autem cum sis homo ratione præditus, tantoque imperio, honore, et gloria ornatus, ne feras quidem imitaris in eos qui sunt ejusdem generis, et fratrem injuria afficis, et exedis. Et quomodo te poteris defendere? Non audis Paulum dicentem : « Cur non potius injuriam acce»pistis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos inju»riam facitis et fraudatis : et hoc fratribus[3]. » Vides quod in male faciendo sit male pati, et in male patiendo beneficio affici? Nam, dic quæso, si quis maledicto appeteret magistratus, si quis contumelia afficeret eos qui domina-

[1] Ezech. XVIII. — [2] Eccli. XI, 3. — [3] 1 Cor. VI, 7.

tum obtinent, cuinam facit injuriam? Sibi-ne, an illis? Est perspicuum quod sibi faciat. Ita ne qui magistratum quidem afficit contumelia, non illum, sed se ipsum contumelia afficit; qui autem hominem contumelia afficit, in ipso Christum non afficit contumelia? Nequaquam, inquit. Quid dicis? Qui imagines imperatoris appetit lapidibus, quosnam appetit lapidibus? annon se ipsum? Si is qui regis terrestris imaginem lapidibus appetit, se ipsum appetit lapidibus: qui Christi autem imaginem contumelia afficit; est enim homo Dei imago, non se ipsum afficit injuria? quandiu pecunias amabimus? non cessabo adversus eas clamare: hæ enim sunt malorum omnium causæ. Quousque nulla nos capit satietas inexplebilis hujus cupiditatis? Quidnam pulchri bonive habet aurum? totus plane stupeo: hoc plane quædam sunt præstigiæ, aurum et argentum a nobis in tanto honore haberi. Atque animarum quidem nostrarum nos nullam habemus rationem, inanimas autem imagines valde colimus. Undenam orbem terræ invasit hic morbus? Quis eum poterit exterminare? Quænam ratio immanem hanc belluam excindere et penitus delere poterit? Insita est in animis hominum cupiditas, etiam eorum qui videntur esse pii ac religiosi. Evangelicorum nos pudeat præceptorum: Verba sita sunt solum in scriptura, factis autem nusquam apparent. Sed quid speciose dicitur a multis? Habeo, inquit, filios, et metuo ne ipse veniam in necessitatem famis et egestatis, ne aliis egeam: pudet me mendicare. Propterea ergo facis ut alii mendicent? Non possum, inquit, esurire. Propterea alios in famem conjicis? Scis quam grave sit mendicare, quam grave fame perire? Parce fratribus tuis. Te pudet esurire, dic mihi, nec te pudet rapere? Times ne fame pereas, alios autem non vereris perimere? Atqui esurire quidem nec probrum habet nec crimen: in ea autem alios conjicere, non solum affert

probrum, sed etiam ultimum supplicium. Hæc omnia sunt prætextus, verba et nugæ. Nam quod filiorum causa hæc non faciatis, testantur qui filios quidem non habent, nec habebunt, non secus tamen vexantur et affliguntur, et tantas complectuntur divitias, quantas si eas relicturi essent mille filiis. Non est sollicitudo de filiis quæ reddit pecuniæ avidum, sed morbus animi. Propterea et multi qui non habent filios, laborant insano amore pecuniæ; alii autem numerosam habentes sobolem, etiam quas habent facultates despiciunt: illi in illo die te accusabunt. Nam si susceptorum filiorum necessitas vim afferret ad colligendas pecunias, oporteret illos idem habere desiderium, eamdem cupiditatem. Si autem non habemus, furimus, non propter filiorum multitudinem, sed propter avaritiam, et pecuniæ cupiditatem. Et quinam sunt, inquit, qui cum filiis pecunias despiciunt? Multi, et crebro. Si vis autem, dicam etiam de veteribus. Annon Jacob habuit duodecim filios? Annon vitam egit mercenarii? Annon injuria afficiebatur a socero? Num magnus liberorum numerus coëgit eum ut quod non debuit caperet consilium? Quid vero Abraham? annon cum Isaac alios quoque multos habuit filios? Quid ergo? annon ea quæ habebat peregrinis possidebat? Vides quod non solum injuriam non faciebat, sed suis etiam bonis cedebat, non solum bene faciens, sed etiam sua sponte injuria affectus a filio fratris. Nam propter Deum ferre, dum tua tibi rapiuntur, multo est majus quam bene facere. Quare? Nam hoc quidem est fructus animi et liberi arbitrii: unde etiam fit facile. Hoc vero est insultus et violentia, et facilius quispiam sua sponte decies mille prodegerit talenta, et existimabit se nihil grave esse passum, quam si ei invito rapti fuerint tres oboli, placide feret. Quamobrem hoc est magis animæ philosophia. Hoc autem videmus Abrahamo usuvenisse. « Vidit enim, inquit, Lot circum-

» circa sitam regionem, et irrigabatur sicut paradisus Dei, » et eam elegit[1]. » Ille autem non contradixit. Vides quod non solum non faciebat injuriam, sed etiam injuria afficiebatur? Quid tuos filios accusas, o homo? Non propterea nobis Deus dedit filios, ut aliena raperemus. Vide ne hoc dicens Deum irrites. Nam si dicis eos esse tibi auctores et causas rapinæ et avaritiæ, timeo ne eis priveris, ut qui lædant et insidientur. Deus dedit tibi filios ut tui curam gerant in senectute, ut virtutem a te discant.

IV. Nam propterea genus hominum ita Deus voluit consistere, duo maxima apparans : unum quidem, patres magistros et doctores constituens ; alterum autem, magnam ingenerans dilectionem. Si enim temere gignerentur homines, nullus adversus alium affectum haberet. Nam si nunc cum sint patres et filii et nepotes, multi multos non curant, multo magis tunc. Propterea filios tibi dedit Deus. Ne accuses ergo filios. Si autem ii quibus sunt filii, nullam habent defensionem et excusationem, ii qui nullos habent et cruciantur in colligendis divitiis, quidnam habent quod dicant? Sed ii quoque dicunt aliquid quod caret omni defensione. Quidnam autem hoc est? Ut pro filiis, inquit, monimentum habeamus divitias. Plane res est valde ridicula. Pro filiis, inquit, domus erit immortalis memoria gloriæ meæ. Non tuæ gloriæ, o homo, sed tuæ avaritiæ erit memoria. Non vides quomodo nunc multi præclaras domos obeuntes hæc dicunt inter se : Quam multa iste nefarie circumveniendo acquisivit, quam multa rapuit ut hanc domum ædificaret? Et nunc ille quidem factus est pulvis et cinis : ipsa vero hæreditaria forte alii obtigit. Non tuæ ergo gloriæ, sed avaritiæ relinquis memoriam. Et corpus quidem tuum humi est conditum, avaritiæ autem memoriam, quæ diuturnitate temporis latere poterat, non

[1] Gen. XIII, 10.

sinis, sed ut eruatur et effodiatur per domum efficis. Quandiu enim ea steterit à te habens denominationem, et quæ tua esse dicatur, plane necesse est ut omnium ora adversus te sint aperta. Vides quod melius sit nihil habere, quam talem sustinere accusationem? Et hæc quidem hic; illic autem, dic quæso, quid faciemus, tam multorum dominium hic assecuti, ex iis autem quæ habemus, vel nihil, vel pauca admodum impertiti, quomodo quæ injuste et per avaritiam a nobis sunt acquisita exuemus? Nam qui vult avare parta exuere, non pauca dat ex multis, sed multis partibus plura iis quæ rapuit, et desistit rapere. Audi quid dicat Zacchæus, «Et eorum quæ rapui reddo quadru» plum[1]. » Tu autem decies mille rapiens talenta, si paucas vix dederis drachmas, te totum reddidisse existimas, et ita es affectus tanquam plura dederis. Atqui oportet enim et illa ipsa reddere, et ex iis quæ domi tuæ sunt alia addere. Sicut enim fur non illa sola redens se defendit; sed etiam sæpe addens animam, sæpe autem transigit longe pluribus datis: ita etiam avarus. Avarus enim est fur et latro, illo multo sævior et immanior, quo etiam magis accedit ad naturam tyranni. Nam ille quidem, quod et clanculum et noctu aggrediatur, ex audacia sceleris multum amputat, ut qui et erubescat et timeat peccare; iste autem omnem exuens pudorem, nudo capite in medio foro bona omnium rapit, ut qui simul sit fur et tyrannus. Non muros fodit, non lucernam extinguit, nec arculam aperit, nec signacula evertit. Sed quid? Ea facit quæ sunt his juveniliora: videntibus iis quibus fit injuria, per portam ejicit, cum libertate et fiducia omnia aperit, cogit hos ipsos sua exponere: adeo vehemens, et exuperans est ejus violentia. Iste est illis longe impurior ac sceleratior, quo est impudentior et magis tyrannicus. Nam qui dolo quidem aliquid est passus,

1 Luc. XIX, 8.

dolet quidem, sed non parvum habet solatium, quod ille ipse qui injuria afficit extimescat; iste autem qui male passus, etiam despectui habetur, vim ne ferre quidem poterit: magis enim irridebitur. Dic mihi, si quis clanculum cum muliere admitteret adulterium, alius autem vidente marito hoc fecisset, quis majori dolore affecisset, et ad mordendum fuisset aptior? Nonne hic? Nam hic quidem cum eo quod male fecit etiam illum habuit despectui: ille autem, si nihil aliud, ostendit se timuisse eum qui fuerat affectus injuria. Ita etiam in pecuniis, qui clam quidem accepit, eo ipso honoravit, quod clam acciperet. Qui autem aperte et publice, cum damno probrum etiam intulit, et dedecus. Cessemus ergo aliorum bona rapere et pauperes et divites. Non solum enim hæc loquor divitibus, sed etiam pauperibus. Nam ipsi quoque eorum bona rapiunt qui sunt se pauperiores, et ditiores et potentiores opifices eos venumdant, qui sunt egentiores et pauperiores, caupones caupones et omnes qui sunt in foro. Itaque omnium volo injustitiam eliminare. Non enim in mensura eorum quæ rapiuntur, et furto auferuntur, sed in furantis voluntate et arbitrio consistit injuriam facientis maleficium. Quod autem isti sint magis fures, et plura habendi cupiditatis magis laborent vitio ii, qui nec parva despiciunt, scio et memini me apud vos dicere, si vos meministis. Sed de his nihil accurate dicamus. Sint ii quoque perinde atque divites. Erudiamus animum ut deinceps non majora concupiscat, quod est amplius non appetat. In cœlestibus vero nunquam habeat terminum illud amplius desiderium, sed plus semper unusquisque appetat. In terra vero ad usum et sufficientiam consistat unusquisque, et nihil quærat amplius, ut sic possimus quæ vere bona sunt assequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto, gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT V.

Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos [1].

I. Crassa quædam caligo, tenebræque, et nubes offusa est universæ terræ, idque significans dicebat Paulus : « Fuimus enim aliquando tenebræ [2]. » Et rursus : « Vos, » fratres, non estis in tenebris, ut dies vos tanquam fur » comprehendat [3]. » Quoniam ergo nox est, ut ita dicam, luna carens, et in hac nocte ambulamus; dedit nobis Deus præclaram lampadem, ut qui Spiritus sancti gratiam in nostris animis accenderit. Sed hanc lucem alii quidem acceptam splendidiorem fecerunt lætamque et hilarem, ut Petrus, ut Paulus, ut omnes illi sancti. Alii autem etiam extinxerunt, ut quinque virgines, ut illi qui circa fidem fecerunt naufragium, ut qui Corinthi est scortatus, ut Galatæ aversi. Propterea nunc dicit Paulus : « Spiritum nolite » extinguere; » hoc est, gratiam; ita enim mos est ei vocare et gratiam Spiritus. Eam autem extinguit vita immunda. Ut enim si quispiam in hanc lucernæ lucem, et aquam et terram infuderit, lucernam extinguit, etiamsi nihil horum fecerit; sed oleum tantum exemerit : ita etiam in charismate, seu dono gratiæ; si terrena, et diffluentium rerum curas insperseris, Spiritum extinguis : et si

1 Thess. v, 19-22. — 2 Ephes. v, 8. — 3 1 Thess, v, 4.

nihil tale feceris, alicunde autem adveniens irruerit tentatio vehemens tanquam spiritus aliquis, et flamma non sit vehemens, aut multum habens olei, aut foramen non obstruxeris, aut ostium non clauseris, pereunt omnia. Quid est autem foramen? Sicut in lucerna, ita etiam in nobis, oculus et auris. Ne sinas ut in eos irruat vehemens spiritus nequitiæ, quoniam lucernam extinguit, sed obtura timore Dei. Os est ostium: claude et obsera, ut et lucem præbeat, et externam repellat irruptionem. Ut, exempli causa, te contumelia affecit quispiam, maledicto appetivit? Os claude. Nam si aperueris, ventum excitas. Non vides in ædibus, quando ex adverso, et directe steterint duæ januæ, sitque ventus vehemens, si alteram clauseris, et adversus non fuerit flatus, nihil potest ventus, sed magna pars ejus virium præciditur? Ita nunc quoque, duæ sunt januæ, os tuum, et ejus qui te contumeliis afficit, et convitiis. Si tuam clauseris, et flatum adversum non dederis, extinguis totum spiritum; sin autem aperueris, non potest cohiberi. Ne eum ergo extinguamus. Sæpe autem contingit, ut etsi nihil irrumpat, extinguatur flamma, cum defecerit oleum; quando eleemosynam non facimus, extinguitur spiritus. Etenim ad te venit a Dei eleemosyna et misericordia. Deinde videt aput te non esse hunc fructum, et avolat; non manet enim in anima immisericordi. Extincto autem spiritu, reliqua scitis qui ambulastis in nocte in qua non lucet luna. Si autem viam quæ fert a terra in terram noctu ire est difficile, quomodo est tutum ingredi via quæ a terra ducit in cœlum? Nescitis quam multi sint dæmones in hoc spatio? quam multæ feræ? quam multa spiritualia nequitiæ? Atque si illam quidem habeamus lucem, nihil nos poterunt lædere. Sin autem illam extinxerimus, nos cito consumunt, cito omnia nostra auferunt. Nam latrones quoque extincta lucerna latrocinan-

tur. Nam illi quidem vident in his tenebris, quoniam agunt quæ sunt tenebrarum : nos autem non sumus assueti illi luci. Ne ergo hanc extinguamus. Omnis mala actio extinguit hanc lucem : et maledictum, et contumelia et quidquid dixeris. Sicut enim in igne, quidquid est ab eo alienum, illam perimit; id autem eum accendit quod est illi cognatum : sic et in luce; si quid est siccum, si quid calidum, si quid ignitum, id accendit flammam spiritus. Nihil ergo frigidum inferamus, nec humidum : hæc enim ea perimunt. Est etiam alia expositio. Multi apud ipsos, alii quidem vere prædicebant, alii vero falsum dicebant. Hoc etiam dicit in Epistola ad Corinthios, eum propterea dedisse discretionem spirituum[1]. Nam cum sceleratus sit diabolus, voluit per hoc donum prophetiæ evertere universitatem Ecclesiæ. Nam quia ambo futura prædicebant, et dæmon, et spiritus; sed ille quidem falsum dicens, hic autem verum; nusquam poterat alterutrius accipi signum et indicium; sed impune utrique dicebant ut Jeremias et Ezechiel. Sed cum venisset tempus, probati fuerunt, et deprehensi; dedit etiam discretiones spirituum. Quoniam ergo tunc quoque apud Thessalonicenses multi prophetabant, quos etiam innuit dicens: « Ne terreamini neque per sermonem, neque per » Epistolam, tanquam per nos, quasi instet dies Domini[2]; » cum hic dixisset, « Spiritum nolite extinguere, » opportune adjecit sequentia, « Prophetias nolite spernere; » hoc est, non quoniam sunt apud vos aliqui pseudo-prophetæ, hos quoque prohibeatis, et aversemini. « Nolite eos extin» guere, » hoc est, « Prophetias nolite spernere. »

II. Vides quod hoc sit quod dicit: « Omnia probate. » Quoniam autem dixit, « Prophetias nolite spernere, » ne existimarent eum omnibus aperuisse suggestum; « Om» nia, inquit, probate; » hoc est, eas quæ vere sunt pro-

[1] 1 Cor. XII, 10. — [2] 2 Thess. II, 2.

phetiæ. « Quod bonum est tenete; ab omni specie mala » abstinete. » Non ab hac aut illa, sed ab omni : et vera et falsa, ut cum examinatione discernatis, et ab illis abstineatis, his vero adhæreatis. Ita enim et illorum vehemens erit odium, et horum amor, quando non leviter et citra examen, sed exacte et accurate omnia fecerimus. « Ipse » autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, et integer » spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in ad» ventu Domini nostri Jesu Christi servetur [1]. » Vide Doctoris benevolentiam. Post admonitionem preces quoque subjungit; non solum sermone, sed etiam in litteris. Opus est enim et consilio et precibus. Propterea nos quoque prius consulentes, tunc pro vobis preces fundimus, et hoc sciunt qui sunt sacris initiati mysteriis. Sed Paulus quidem merito hoc faciebat, magnam apud Deum habens fiduciam, et loquendi libertatem. Nos autem et pudore suffusi sumus, et fiduciam non habemus. Sed quoniam ad hoc constituti, et ordinati sumus, hoc agimus, cum indigni quidem simus et assistere, et vel ultimorum discipulorum locum tenere. Quoniam autem etiam per indignos operatur gratia, non propter ipsos, sed propter eos quibus sunt profutura, nostra afferimus. « Sanctificet vos, » inquit, per omnia, et integer spiritus vester, et anima, » et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu » Christi servetur. » Spiritum quid hic dicit? Charisma seu donum gratuitum. Nam si recesserimus splendidas habentes lampades, ingrediemur in sponsi thalamum. Sin autem extinctas, nequaquam. Propterea dicit : « Integer vester » spiritus. » Illo enim manente integro, et is manet, et anima, inquit, et corpus. Neque enim ipsa aliquid malum accipit, nec illud. « Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam » faciet [2]. » Vide humilitatem. Nam q[illegible]catus est;

[1] 1 Thess. v, 23. — [2] Ibid. 24.

Ne existimetis, inquit, quod hoc fiat ex meis precibus, sed ex proposito quo vos vocavit. Si enim vocavit ad salutem, est autem verus, omnino salutem dabit cum velit. « Fratres, orate pro nobis [1]. » Papæ! quanta humilitas! Sed ille quidem hoc dicebat propter humilitatem; nos autem non propter humilitatem, sed propter multam utilitatem, et ex vobis magnum aliquod lucrum volentes accipere, dicimus: Orate etiam pro nobis. Nam etsi non magnam nec admirandam a nobis accipitis utilitatem, sed tamen propter ipsum honorem, propter ipsam appellationem. Habuit quispiam aliquando filios, et tamen etiamsi ipse eos nihil juverit, sed tamen quoniam fuit pater, hoc forte eis improperat, dicens: Uno die non sum a vobis vocatus pater. Propterea nos quoque dicimus: Orate etiam pro nobis, non temere hoc dicens, sed vestras preces valde desiderans. Si enim sum obnoxius omnium vestrum curam gerere, et sum redditurus rationem: multo magis debeo vestras assequi preces. Propter vos sum magis obnoxius reddendis rationibus, et vos ergo mihi debetis majus dare auxilium. « Salutate fratres omnes in osculo » sancto [2]. » Papæ! quantus ardor! Papæ! quæ mens et quis animus! Quoniam cum esset absens, hoc osculo eos salutare non poterat, per alios eos salutat. Sic nos facimus, ut quando dicimus: Pro me eum osculare. Ita vos quoque tenete ignem charitatis; non enim sustinet locorum intervalla, sed etiam per medias vias se ipsam extendit, et adest ubique. « Adjuro vos per Dominum ut lega- » tur Epistola hæc omnibus sanctis fratribus [3]. » Hoc quoque maxime est desiderii, non adeo doctrinæ; ut illos quoque, inquit, alloquar. « Gratia Domini nostri Jesu » Christi vobiscum. Amen [4]. » Non leviter præcepit, sed adjurans, et hoc quoque ex ferventi animo, ut etiamsi

[1] 1 Thess. v, 25. — [2] Ibid. 26. — [3] Ibid. 27. — [4] Ibid. 28.

ipsum despexerint, propter adjurationem faciant quod fuerit præceptum. Ejus rei magnum habebant metum: nunc autem hoc quoque est conculcatum. Et sæpe contingit ut puer flagris cædatur et Deum adjuret et Christum ejus, et dicat : Ita Christianus moriaris, et nemo attendat, nemo advertat et curet. Sin autem per proprium adjuret filium, statim et invitus et stridens dentibus, iram remittit. Alius rursus dum trahitur, et in medio foro abducitur, astantibus et Græcis et Judæis, maxime horrendis eum qui abducit adjurat sacramentis, et nemo attendit. Quid non dicent Græci, quando fidelis adjurat fidelem et Christianum, et nulla ejus habetur ratio, sed etiam despicimus?

III. Vultis rem vobis narrem, quam ipse audivi? neque enim rem fingens dico, sed auditam a viro fide digno. Ancilla quædam cuidam viro improbo et impuro fugitivo conjuncta, ipsa, cum vir ejus multum peccasset, et a domina esset vendendus; majora enim erant peccata quam ut ei dari posset venia; et mulier erat vidua, et eum castigare, cum ejus domum perderet, non poterat; sed statuerat vendere; deinde esse nefarium existimans domina virum ab uxore separare, maluit illam mulierem quamvis frugi, et utilem simul cum eo vendere, quam illam separationem. Videns ergo puella se esse redactam in magnam animi perplexitatem, veniens ad reverendam personam dominæ suæ familiarem, quæ et mihi narravit, et genua prehendens, multumque lacrymans et ejulans, rogavit ut suam dominam pro ipsa oraret, et multis verbis consumptis postea hoc quoque addidit, tanquam ei maxime persuasura, quoddam maxime horrendum inferens jusjurandum. Erat autem hoc jusjurandum : Ita Christum videas in die judicii, ne meas preces despicias, et cum hæc dixisset abiit. Quæ vero fuerat rogata, cum quædam incidisset sol

licitudo de iis quæ ad vitam pertinent, ut accidit in domibus, oblita est. Deinde repente in crepusculo pomeridiano recordata est maxime horrendi illius quo adacta fuerat jurisjurandi, et vehementer fuit compuncta, et abiens enixe et diligenter rogavit, et rem confecit. Illa autem nocte cœlos repente vidit apertos, et ipsum Christum. Vidit autem ut videri poterat a muliere. Quoniam autem de jurejurando fuit sollicita, et quia timuit, hac visione digna fuit habita. Hæc autem dixi, ne despectui habeamus adjurationes, maxime cum de rebus bonis et honestis nos quidam rogaverint, pro eleemosyna, pro benignitate, et clementia. Nunc autem sedent pauperes pedibus manci ac mutilati, videntes te prætercurrentem: deinde quoniam pedibus te non possunt assequi, sperant se veluti quodam hamo adjurationis metu te retenturos, et manus extendentes adjurant, ut unum aut duos solos des obolos: tu autem prætercurris per tuum adjurata Dominum: et si te adjuraverit quidem per oculos aut mariti peregre profecti, aut filii, aut filiæ, statim cedis, et salit animus, incalescis. Sin autem per Dominum adjurarit, prætercurris. Ego autem multas novi quæ audito Domino prætercurrerunt: de pulchritudine autem laudatæ ab accedentibus, lætitia sunt effusæ, et emollitæ, et manum porrexerunt. Eo itaque miseros adigunt pauperes ut risum moveant. Nam quoniam verbis utentes vehementibus et acribus, non tangunt animum, ad hanc viam deveniunt per quam maxime delectant: et eum qui est in calamitate, et fame cruciatur, cogit nostra improbitas pulchritudinis dicere encomium. Et utinam hoc solum, sed alterum quoque genus hoc acerbius, nempe præstigiatores cogit esse pauperes, scurras, et risum moventes. Quando enim calices, hederaceas pateras, et pocula digitis inserens et imponens ludit cymbalis, et fistulam habens, tur-

pia cantica, et amore plena per eam, cantu et voce clamat: deinde multi circumstant, et alii quidem frustum panis, alii vero obolum, alii vero aliquid aliud præbent, et diu retinent, et delectantur et viri et mulieres, quid est hoc gravius? Annon sunt hæc valde deploranda; parva quidem sunt, et parva existimantur, nostris autem moribus magna ingenerant peccata. Quando enim dictus fuerit quidam obscœnus, et dulcis modus, mollit animum, et illam ipsam corrumpit animam; et pauper quidem Deum invocans, et bona vobis precans innumerabilia, a vobis nihili æstimatur: qui autem pro his inducit juvenilia, habetur in admiratione. Quod autem nunc mihi venit in mentem apud vos dicere, hoc dicam. Quidnam hoc est? Quando in paupertatem et morbum incideris, si non aliunde, a mendicis quidem certe qui per compita et angiportus incedunt, disce Domino agere gratias. Isti enim totam vitam in mendicando consumentes, non blasphemant, non irascuntur, nec ægre ferunt; sed omnem suam mendicitatem recensent cum gratiarum actione, Deum magnum facientes clementemque et benignum. Qui fame quidem perit, vocat benignum: tu autem qui vivis in maxima rerum omnium copia, nisi res omnium acceperis, vocas crudelem. Quanto est ille melior? Quomodo nos tunc condemnabit? Nobis communes calamitatum doctores, et consolationem per universum orbem terræ Deus dimisit, pauperes. Passus es aliquid quod nolebas? sed nihil conferendum cum eo quod ille passus est. Orbatus es oculo? sed ille ambobus. Laborasti morbo diuturno? sed ille incurabili. Amisisti filios? sed ille etiam sanitatem sui corporis. Magnum accepisti damnum? sed nondum eo es redactus ut aliis egeres. Deo igitur age gratias. Vides illos in fornace paupertatis, ab omnibus petentes, a paucis accipientes. Quando defessus es orando et nihil acci

pis, cogita quoties pauperem audieris vocantem, et non exaudieris: ille autem nec succensuit, nec te contumelia affecit. Atqui tu hoc quidem facis ex crudelitate: Deus vero etiam ex benignitate facit quod non audiat. Si ergo tu cum conservum non audias ob crudelitatem, non æquum censes, ut reprehendaris: dominum servi, qui propter benignitatem non exaudit, reprehendis? Vides quanta sit inæqualitas, quanta iniquitas et injustitia?

IV. Hæc perpetuo cogitemus, et inferiores, et eos qui in majoribus sunt calamitatibus, et ita poterimus Deo agere gratias. Multis ejusmodi exemplis plena est vita: non parvam autem habet doctrinam qui est sobrius, et vult attendere, vel ex domibus oratoriis. Propterea enim et in Ecclesiis et in Martyriis ante vestibula sedent pauperes, ut nos ex illorum aspectu magnam capiamus utilitatem. Cogita enim quod in terrenas regias nobis ingredientibus nihil licet videre ejusmodi: sed viri graves, honesti et magnifici, præclarique divites et intelligentes quoquoversus excurrunt: in illam autem regiam, Ecclesiam inquam, et Martyrum domos oratorias ingredientibus obversantur dæmoniaci, manci et mutili, pauperes, senes, cæci, et qui sunt obtortis membris. Quamobrem? Ut ex horum aspectu erudiaris. Primum quidem, ut si ingressus fueris extrinsecus aliquem fastum attrahens, cum illos aspexeris, et animi elationem deposueris, et cor contriveris, ita ingrediaris, et audias quæ dicuntur. Fieri enim non potest ut audiatur, qui precatur cum fastu. Ut quando senem videris, non efferaris, et tibi placeas ob juventutem: nam isti quoque senes fuerunt juvenes. Ut quando propter militiam et potestatem regiam te valde jactaris, cogites quod ex iis sunt qui in aulis regiis præclari, et illustres fuerunt. Quando in sanitate corporis fueris confidens, hos attendens tuam comprimas superbiam. Etenim qui huc assidue

ingreditur, qui est quidem sanus, non valde sibi placebit de sanitate corporis : qui autem laborat, non levem accipiet consolationem. Non propter hoc autem solum hic assident, sed ut te quoque reddant misericordem, et flectaris ad misericordiam, ut Dei admireris benignitatem. Si enim Deum illorum non pudet, sed eos statuit in vestibulis : multo magis nec tu, ne propter terrenas regias insolescas et superbias : ne erubescas, si voceris a paupere : et si accesserit, si genua prehenderit, ne repellas. Sunt enim isti canes quidam admirandi aularum regiarum. Non enim eos probro afficiens vocavi canes, absit; sed etiam valde laudans. Aulam servant regiam ; eos ergo nutri : honor enim ascendit ad Regem. Illic omnia sunt fastus et superbia, in regiis inquam, quæ sunt super terram : hic omnia sunt humilitas. Quod nihil sint res humanæ, ex ipsis maxime discis vestibulis. Quod divitiis non delectetur Deus, doceris ab iis qui ante ipsa sedent. Eorum enim sessio et congregatio est propemodum admonitio ad omnium hominum naturam, claram vocem emittens et dicens : Nihil sunt res humanæ nisi umbra et fumus. Si bonum essent divitiæ, Deus noluisset pauperes sedere ante sua vestibula. Si autem admittit etiam divites, ne mireris. Non enim ideo admittit ut maneant divites, sed ut discedant a fastu et elatione animi. Audi enim quid eis dicat Christus. « Non potestis Deo servire et mammonæ. » Et rursus : « Dives difficile intrabit in regnum cœlorum. » Et rursus : « Facilius est camelum intrare per foramen acus, » quam divitem in regnum cœlorum [1]. » Propterea excipit divites, ut hæc verba audiant, ut æternas desiderent divitias, ut concupiscant ea quæ sunt in cœlis. Et quid miraris si non dedignatur ut ii sedeant in vestibulis suis? non dedignatur enim vocare ad mensam spiritualem, et illud

[1] Matth. VI, 24, et XIX, 23.

convivium. Sed et claudus et mutilus, senex et pannis obsitus, sordidus et mucosus, simul cum pulchro juvene, et qui se induit purpura, et cui redimitum est caput diademate, venit mensæ particeps futurus, et dignus censetur spirituali convivio, et iisdem fruuntur utrique, et nulla est differentia.

V. Ita-ne Christus quidem non dedignatur eos simul cum Rege vocare ad mensam; ambo enim simul vocantur, tu autem fortasse dedignaris videri dare pauperibus, aut etiam eos alloqui? Papæ! quanta est arrogantia, quantus fastus? Vide ne eadem nobis accidant quæ diviti. Dedignabatur ille vel aspicere Lazarum, et ne domus quidem tecto eum dignabatur, sed foris erat abjectus in vestibulo. Sed nec verbis quidem eum est dignatus. At vide quomodo cum ejus opus haberet auxilio, id non sit assecutus. Si enim nos eorum pudet, quorum Christum non puduit, Christi nos pudet, dum nos pudet ejus amicorum. Impleatur mensa tua claudis, mancis ac mutilis. Per eos advenit Christus, non per divites. Fortassis rides audiens. Ne ergo existimes meum esse verbum, audi ipsum Christum dicentem, ut non rideas, sed ut horrescas. Quando, inquit, facis prandium aut cœnam, ne voces amicos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos divites, ne et ipsi te vicissim invitent, et fiat tibi retributio. Sed quando facis convivium, voca mendicos, mancos, claudos, cæcos, et beatus eris, quia non habent unde tibi retribuant [1]: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. Est autem hic quoque major gloria, siquidem eam amas. Nam ex illis quidem est invidia, accusationes, et maledicta, et metus plurimus ne quid præter decorum fiat, et ita assistis tanquam servus Domino, et si sint majores vocati, timens eorum querelas et ora. In his autem nihil est

[1] Luc. XIV, 12.

hujusmodi, sed quæcumque eis obtuleris lubenter accipiunt : et magnus inde plausus, splendidior gloria, major admiratio. Non illis ita applaudunt; sicut his, omnes qui audiunt. Si autem non credis, fac periculum tu dives, qui vocas duces et principes, voca pauperes, et his imple mensam, ut videas annon ab omnibus tibi applaudatur, an non diligaris ab omnibus, annon te omnes tanquam patrem sint habituri. Nam illarum quidem cœnarum nullum est lucrum : pro his autem repositum est cœlum, et bona quæ sunt in cœlis. Quæ omnia nobis omnibus detur consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. II AD THESSALONICENSES.

ARGUMENTUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

I. Cum in priori dixisset Epistola, « Optamus nocte et » die vos videre; et, Non sustinemus, sed Athenis remansimus soli; et, Misi Timotheum [1]; » per hæc omnia significans desiderium quod habebat ut ad eos veniret. Cum ergo fortasse nondum potuisset assequi ut eos adiret, et quæ eorum fidei deerant suppleret, ea causa hanc secundam ponit Epistolam, ut reliquum, quod præsens non poterat, per litteras suppleret. Nam quod non abierit, hinc licet conjicere. Dicit enim scribens, « Rogamus autem vos » per adventum Domini nostri Jesu Christi [2]. » Nam in priori Epistola dicebat: « De temporibus autem et momen» tis, non indigetis ut scribamus vobis [3]. » Quare si affuisset, non opus fuisset ut scriberet. Quoniam autem dilata fuit quæstio, ideo addit hanc Epistolam; sicut dicit in Epistola ad Timotheum, « Quorumdam fidem subvertunt qui-

[1] 1 Thess. III, 10, et seqq. — [2] 2 Thess. II, 1. — [3] 1 Thess. V, 1.

» dam, dicentes resurrectionem jam esse factam [1]. » Illud vero faciebant, ut cum deinceps nihil magnum aut præclarum sperarent fideles, ad suscipiendos labores desponderent animum. Nam quoniam spes eos erigebat, nec sinebat ut præsentibus cederent, veluti quamdam ancoram volens excindere diabolus, quoniam non potuit persuadere falsa esse quæ erant futura, alia via est ingressus, et emissis quibusdam perditis et exitiosis hominibus, aggrediebatur decipere credentes, eis suggerens magna illa et præclara finem accepisse. Atque tunc quidem dicebant illi jam factam esse resurrectionem; nunc autem dicebant instare judicium et Christi adventum: ut et ipsum Christum mendacio redderent obnoxium, et cum ostendissent quod non sit deinceps remuneratio, nec pœna, nec supplicium iis qui ipsis malefecissent; et illos redderent audaciores, et hos humiliores et abjectiores : et quod erat omnium gravissimum, aggrediebantur alii quidem verba solum mittere, tanquam a Paulo dicta : alii autem etiam fingere epistolas tanquam ab eo scriptas. Propterea omne iter eis intercludens, dicit, « Ne terreamini, neque per » spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tan» quam per nos missam [2]. » Neque per spiritum, inquit, innuens pseudo-prophetas. Unde ergo sciemus, inquit? Per id quod additur. Ideo enim adjecit, « Salutatio mea manu » Pauli, quod est signum in omni Epistola. Ita scribo, Gra» tia domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis [3]. » Non hoc dicit quod hoc sit signum : est enim verisimile alios quoque hoc esse imitatos; sed, Salutationem mea manu scribo : sicut nunc quoque fit apud nos. Nam ex subscriptione manifestæ fiunt litteræ eorum qui mittunt. Admonet autem eos a malis valde infectos, et a præsentibus laudans; et a futuris adhortans, et a supplicio, et a re-

[1] 2 Tim. II, 18. — [2] 2 Thess. I, 2. — [3] Id. III, 17.

muneratione bonorum eis paratorum; dilucidius locum tractat, ipsum quidem tempus non celans, temporis autem signum significans, Antichristum. Tunc enim maxime imbecillus certus fit animus, non si solum audiverit, sed etiam si aliquid amplius didicerit. Christus autem magnam ejus rei curam gerit, et in monte sedens omnia accurate suis disserit Discipulis de consummatione. Quare? Ne locum habeant qui Antichristos introducunt et pseudochristos; et ipse quoque multa eis ponit signa, unum etiam dicens vel maximum; quando fuerit prædicatum in omnibus gentibus Evangelium [1] : alterum quoque, ne errent de ejus adventu. Tanquam fulgur, inquit, veniet [2]. Non in aliquo angulo latens, sed ubique resplendens, non eget aliquo qui sit indicaturus : tanto splendore micat; sicut nec fulgur eget indice. Dicit autem alicubi etiam de Antichristo : « Ego veni in nomine Patris mei, et non recepistis me. Si alius venerit in nomine proprio, illum accipietis [3]. » Frequentes quoque et quæ explicari non possunt calamitates ejus esse dicit signum; et quod Eliam oporteat venire. Atque dubitabant quidem tunc Thessalonicenses : nobis autem utilis fuit illorum dubitatio. Non enim illis solum, sed nobis quoque sunt hæc utilia, ut a fabulis puerilibus et ab anilibus deliriis liberemur. Annon sæpe audivistis cum pueri essetis, quosdam multa dicentes de Antichristo, et de genuflexione? adhuc enim teneris nostris animis hæc inserit diabolus, ut dogma augeatur et nos possit decipere. Non hæc ergo prætermisisset Paulus de Antichristo disserens, si fuissent utilia. Ne hæc ergo quæramus. Non enim sic veniet inclinans genua, sed se efferens supra omne quod Deus dicitur, aut colitur : adeo ut in templo Dei tanquam Deum se collocet, ostentantem se esse Deum. Quemadmodum enim diabolus cecidit ex ar-

[1] Matth. XXIV, 14. — [2] Ibid. 27. — [3] Joan. V, 43.

rogantia, ita etiam qui ab ipso movetur instructus est ad arrogantiam.

II. Quamobrem rogo studeamus omnes remoti esse ab hoc vitio, ne in illius judicium incidamus, ne eidem pœnæ simus obnoxii, ne simus socii ejusdem supplicii. « Non » neophytum, inquit, ne inflatus incidat in judicium dia- » boli[1]. » Inflatus ergo easdem pœnas dabit quas diabolus. « Initium enim superbiæ est, non nosse Dominum[2]. » Initium peccati est superbia, primus impetus et motus ad malum, et fortasse quidem et radix, et basis. Initium enim aut primum significat impetum ad malum, aut mali constitutionem et consistentiam, ut si dicas: Initium continentiæ et castitatis est abstinere a malo spectaculo, hoc est primus impetus. Sin autem dicamus, initium castitatis est jejunium, hoc est, fundamentum et constitutio. Ita etiam peccati initium est arrogantia: ab ea enim incipit omne peccatum, et ex ea conflatur. Nam quod quæcumque bona egerimus, non sinat id vitium ea manere, et non excidere, sed sit veluti quædam radix, quæ non sinit bona consistere, illinc est perspicuum. Vide quam multa fecerit Pharisæus, sed nihil ei profuit; radicem enim non excidit, sed ipsa omnia perdidit et corrupit. Ex arrogantia oritur despicientia pauperum, pecuniæ cupiditas, amor principatus, multæ gloriæ desiderium. Qui est ejusmodi, est propensus ad ulciscendam contumeliam. Nam qui est arrogans et elatæ mentis, ne a majoribus quidem sustinet contumelia affici, nedum a minoribus; qui vero contumeliam non fert, neque quidquam mali pati sustinet. Vide quomodo initium peccati sit superbia. Quomodo autem initium superbiæ, est non nosse Dominum? Merito. Qui enim novit Deum ut nosse oportet, qui novit quod Filius Dei ad tantam se demisit humilitatem, non extollitur. Qui

[1] I Tim. III, 6. — [2] Eccli. X, 14.

autem hæc non novit, extollitur. Ad arrogantiam enim instruit et parat superbia. Nam dic mihi, quî fit quod isti qui adversus Ecclesiam bellum gerunt, dicunt se nosse Deum? Annon ab arrogantia? Vide, non nosse Deum, eos in quantum impellat præcipitium. Si enim spiritum contritum Deus diligit, contra superbis resistit, et humilibus dat gratiam. Nullum est ergo malum quod conferri possit cum superbia. Hominem efficit dæmonem contumeliosum, blasphemum, perjurum : facit ut appetantur cædes. Superbus semper vivit in doloribus et molestiis, semper irascitur, semper est tristis. Nihil est quod hoc animi vitium possit satiare. Etiamsi viderit regem se submittentem, incurvantem et adorantem; non est satiatus, sed magis est accensus. Ut enim avari, quo plura accipiunt, eo pluribus indigent; ita etiam qui sunt elatæ mentis, quantacumque fruantur gloria, tanto majorem expetunt : augetur enim eis affectio : est enim affectio : affectio autem non novit modum : sed tunc demum sistitur, quando occiderit eum qui ipsam habet. Non vides quod ebrii semper sitiant? affectio enim est, non naturæ desiderium, sed perversus morbus. Non vides quod ii quos vocant βουλιμιῶντας, id est summe famelicos, semper esuriant; est enim vitium, ut dicunt medici, naturæ fines exuperans. Sic curiosi et tiosi indagatores, quantavis didicerint non consistunt : est enim affectio, nec habet terminum. Rursus qui delectantur scortationibus, nec ipsi gradum sistunt. « Scortatori, inquit, omnis panis est dulcis[1], » non cessabit donec fuerit devoratus, est enim affectio. Sed sunt quidem ægritudines, non tamen immedicabiles, sed quæ admittunt curationem, et multo magis quam corporales. Nam si velimus, eas possumus extinguere. Quomodo ergo potest extingui arrogantia? Si Deum agnoveris. Si enim illa oritur ex eo

[1] Eccli. XIII, 24.

quod Deus non cognoscatur : si eum cognoverimus ; expellitur omnis arrogantia. Veniat tibi in mentem gehenna, veniant in mentem qui te sunt longe meliores. Veniat in mentem quam multorum tibi sunt luendæ pœnæ. Si hæc cogitaveris, cito animum contraxeris, cito eum flexeris. At non potes hæc facere? es imbecillior? Cogita res præsentes, cogita naturam humanam, et quod nihil sit homo. Cum videris in foro ferri mortuum, filios orbos sequentes, viduam quæ plangit, famulos lamentantes, amicos tristes et mœrentes, reputa quam nihil sint res præsentes, et quod ab umbra et somniis nihil differant. At hoc non vis? Veniant in mentem divites, et ii qui in bellis temere perierunt : considera virorum magnorum et illustrium ædes, quæ nunc sunt dirutæ et solo æquatæ : cogita quantum potuerunt, et nunc eorum ne restat quidem memoria. Singulis enim diebus, si vis, invenies horum exempla, principes aliis succedentes, divitum bona publicata. Multi tyranni humi sedent : is autem quem nemo suspicabatur, diadema gestat [1]. Annon fiunt hæc quotidie? Nonne sunt nostra rotæ similia? Lege si vis et nostra et extera. Nam illa quoque plena sunt his exemplis. Si nostra despicis, idque ex arrogantia : si admiraris quæ sunt philosophorum, ad eos quoque accede. Illi te docebunt, veteres narrantes calamitates, et poëtæ, et oratores, et sophistæ, et omnes scriptores. Undique si voles invenies exempla. Si autem horum nihil vis, considera nostram naturam, et unde constet, et quomodo desinat. Considera quanti sis, quando dormis. Nonne vel parva bestia te poterit interficere? Multis enim sæpe e tecto delapsum parvum animalculum, vel oculum ademit, aut alterius periculi causa fuit. Quid vero? annon es inferior omnibus bestiis? Sed quid dicis? te eis præstare ratione? At ecce non es ratione præditus : egestatis enim

[1] Eccli. II, 5.

rationis argumentum est superbia. Sed de quonam quæso omnino efferris, et tibi places? Propter bonam corporis habitudinem? Sed bruta hac in re palmam ferunt, victoriam consecuta. Hoc etiam observatur apud latrones, ac parricidas, et sepulcrorum effossores. At ob prudentiam? Sed non est prudentiæ, insolescere et sibi placere. Hoc quidem certe primo te privas ut non sis prudens. Cohibeamus ergo insolentes nostros spiritus et superbiam. Simus modesti, et humiles, mitesque et placidi; eos enim præ omnibus beatos pronuntiavit Christus, dicens, « Beati pau»peres spiritu. » Et rursus clamabat dicens : « Discite a »me, quoniam mitis sum et humilis corde[1]. » Propterea pedes lavit Discipulorum, nobis præbens exemplum humilitatis. Ab eo omnia lucrifaciamus, ut possimus assequi bona promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria sit, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Paulus et Sylvanus, et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo[1].

I. Plurimi homines nihil non agunt et moliuntur, ut et apud magistratus, et eos qui sunt ipsis majores, aliqua

[1] Matth. v, 3, et xi, 29. — [1] 2 Thess. i, 1, 2.

valcant gratia, et magnum hoc esse ducunt, hac beatos se esse existimant, si id consecuti fuerint, cujus studio tenentur. Si autem gratiam apud homines consequi est adeo magnum, a Deo gratiam invenire quantum fuerit? Propterea hoc semper suæ præponit Epistolæ, et hoc precatur, ut qui sciat quod si hoc sit, de cætero nihil erit molestum, sed solventur omnia quæcumque fuerint gravia et difficilia. Et ut hoc discatis : Joseph erat servus, juvenis, imperitus et simplex : et repente ei fuit mandata domus administratio, et viro ægyptio eorum quæ gerebat reddebat rationem. Scitis autem quam sit gens illa summe ad iram proclivis, et quæ minime ignoscat. Cum autem accesserit principatus et potestas, major est ira quæ excitatur a potestate. Perspicuum autem est vel ex iis quæ fecit postea. Domina enim accusante passus est. Atqui non erat eorum, qui tenebant vestimenta, vim pati, sed ejus qui fuerat spoliatus. Oportebat enim dicere, Si vocem tuam sustulisses, fugisset : et si sibi fuisset conscius, non expectasset adventum domini. Sed tamen nihil ejusmodi illi venit in mentem, sed cum absque ratione iræ totum permisisset, conjecit in carcerem, adeo erat inconsideratus. Atqui poterat etiam ex aliis de viri benevolentia et prudentia facere conjecturam, sed tamen quoniam valde egens erat rationis, nihil ejusmodi consideravit. Qui ergo et adeo improbum habebat dominum, et cui fuerat credita totius domus administratio, et erat hospes, et desertus, et imperitus, postquam Deus multam in eum effudit gratiam, quasi nihil essent tentationes, ita omnia pertransiit, et dominæ calumnium, et mortis periculum, et carcerem, et postremo venit ad thronum regalem. Vidit ergo hic Beatus quanta esset Dei gratia; et propterea eam ipsis apprecatur. Aliud quoque struit, volens enim eos reddere benevolos ad ea quæ scribenda erant

in Epistola : ut si eos et reprehendat et increpet, non resiliant. Propterea ante omnia eos admonet gratiæ Dei, cor eorum leniens, ut si fit afflictio, recordantes gratiæ qua fuerunt conservati a majoribus, in minoribus animum non despondeant; sed illinc habeant consolationem. Sicut etiam alibi scribens dicebat : « Si enim cum inimici esse» mus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, » multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius[1]. » Gratia vobis, inquit, et pax a Deo Patre nostro et Do» mino Jesu Christo. Gratias agere debemus semper Deo » pro vobis, fratres, ita ut dignum est[2]. » Vide humilitatis magnitudinem : cum dixisset : Gratias agere debemus, illis reputandum et cogitandum relinquit, quod si alii pro iis quæ a nobis recte gesta sunt, non nos primum admirantur, sed Deum; multo magis nos oporteat. Alioquin autem eorum quoque extollit animos, quod ea patiantur quæ non sunt digna lacrymis nec lamentationibus, sed gratiarum actione in Deum. Si autem Paulus agit gratias ob bona aliena : quid iis fiet qui non solum non gratias agunt, sed etiam tabescunt invidia? « Quoniam supercrescit fides » vestra et abundat charitas uniuscujusque vestrum invi» cem. » Et quomodo potest, inquit, augeri fides? Quomodo? quando pro illa grave aliquid patimur. Atque magnum quidem est, esse firmum et stabilem et a cogitationibus non labefieri ac dimoveri : quando autem venti irruunt, irrumpunt imbres, undique attollitur gravis tempestas, crebrique et densi sunt fluctus; deinde non labamus, nec vacillamus, nullius alterius rei est indicium, quam quod creverit et supercreverit, et altior facta sit. Sicut enim in diluvio omnia quidem lapidea et humilia cito sunt occultata, quæ erant autem superne, inaccessa mansere; ita etiam fides quæ alta fuerit, non deprimitur nec deturba-

[1] Rom. v, 10. — [2] 2 Thess. I, 3.

tur. Propterea non dixit : Crescit, sed superexcrescit fides vestra, et augetur charitas uniuscujusque vestrum in invicem. Vides quod hoc conferat ad afflictiones, esse con fertos et compactos, et inter se cohærere? Ex hoc ergo oritur etiam magna consolatio. Atque imbecillam quidem charitatem et fidem labefactant afflictiones : fortem autem reddunt fortiorem. Nam qui in dolore quidem est animus, si sit infirmus et debilis, nihil ei accesserit : qui est autem firmus et validus, tunc maxime potest. Vide autem charitatem : non hunc quidem diligebant, illum vero minime : sed erat æqualis in omnibus ; hoc enim tacite innuit dicendo : « Uniuscujusque vestrum in invicem, » quod ea sit in æquilibrio veluti unius corporis. Nam nunc quoque invenimus esse apud multos charitatem et dilectionem, sed hanc charitatem et dilectionem esse causam dissensionis. Nam quando bini aut terni fuerimus conjuncti, et duo quidem aut tres, aut quatuor valde inter se fuerint colligati, a cæteris autem se ipsos abstrahentes, eo quod ad illos possint confugere, et illis in omnibus confidere, hoc est dissensio, non dilectio. Nam dic mihi, si oculus quam habet totius corporis curam, in manum conferat, et se ab aliis membris avertens, illi soli attendat, annon perdit universum? Vere utique. Ita nos quoque si charitatem, quæ extendi debet in totam Dei Ecclesiam, in unum et alterum contrahamus, et nos ipsos et illos et universos perdimus : hæc enim non sunt charitatis, sed dissidii, scissuræ et dissensionis. Nam etiamsi a toto homine avulsam accepero partem, ipsa quidem scissura sibi unita, et est continens et conglutinata ; cæterum sic quoque est scissura, quoniam reliquo non est unita corpori.

II. Quid enim prodest quod hunc aut illum valde diligas? Humana est charitas et dilectio. Si autem non est humana, sed propter Deum diligis, omnes dilige. Deus enim

sic jussit etiam inimicos diligere. Quod si jussit diligere inimicos, quanto magis eos qui te nulla affecerunt injuria atque molestia? At diligo, inquis: sed non ita: imovero nec diligis quidem. Nam quando accusas, quando invides, quando insidiaris; quomodo diligis? At hoc, inquis, non facio: sed quando male audiente fratre maledicentis os non obstruis, nec iis quæ dicuntur fidem negas, nec ea comprimis, cujusnam amicitiæ est hoc indicium? « Et abun» dat, inquit, charitas uniuscujusque vestrum invicem: ita » ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei[1]. » In priori Epistola dicit omnes ecclesias Macedoniæ et Achaïæ resonasse audita eorum fide: « Ita ut non sit, inquit, no» bis necesse quidquam loqui. Ipsi enim de nobis annun» tiant qualem introitum habuerimus ad vos[2]. » Hic autem dicit, ut nos gloriemur. Quid est ergo quod dictum est? Illic dicit, Nostra non egent doctrina: hic autem non dicit. Nos eos docemus, sed, gloriamur. Si ergo nos de vobis et Deo gratias agimus, et gloriamur apud homines; multo magis vos hoc facere oportet de nostris bonis. Si enim quæ a vobis recte gesta sunt, digna sunt ut alii glorientur, ut apud nos lamentatione digna sint, quomodo dici potest? « Ita ut, et nos ipsi, inquit, in vobis gloriemur in ecclesiis » Dei. Pro patientia vestra et fide. » Hic ostendit multum præteriisse temporis: a multo enim tempore apparet patientia, non in duobus aut tribus diebus. Non absolute autem dicit patientiam. Patientiæ quidem certe est bonis promissis non frui: nunc autem majorem dicit patientiam. Quamnam? Eam quæ existit per persecutiones: quod autem eam innuat, perspicuum est ex iis quæ subjicit: « In » omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas » sustinetis. » Nam perpetuo vitam agebant cum hostibus qui undique eos conabantur lædere, firmamque et immo-

[1] 2 Thess. I, 4. — [2] 1 Thess. I, 9.

bilem ostendebant patientiam. Erubescant illi qui propter hominum patrocinium transeunt ad dogmata. Nam cum adhuc esset initium prædicationis, homines pauperes, et ex quotidiano opere victum sibi parantes adversus eos qui gerebant rempublicam, et primi erant civitatis, suscipiebant inimicitias; cum nec rex, nec magistratus usquam esset fidelis, et bellum subibant implacabile, et ne sic quidem absistebant. « In exemplum justi judicii Dei[1]. » Vide quomodo eis paret consolationem. Dixit, Deo gratias agimus: dixit, Gloriamur apud homines: hæc quidem bona et honesta. Sed quod maxime quærit is qui dolore afficitur, id est, liberatio a malis, et supplicium eorum qui in ipsum male sunt affecti. Nam quando imbecillus est animus, hæc maxime requirit: qui est enim philosophus, ne hoc quidem. Quid ergo dicit, In exemplum justi judicii Dei? Utrumque tacite innuit, et eorum qui male agunt punitionem, et eorum qui bene, remunerationem. Quasi diceret, ut quando vos quidem coronat, illos autem punit, ostendatur Dei justitia. Simul etiam eos consolatur, ostendens quod et ex propriis laboribus et sudoribus, et convenienter rationi justitiæ coronentur. Sed prius ponit id quod ad eos pertinet. Nam etiamsi quispiam valde appetat vindictam, prius tamen desiderat præmia. Propterea subjungit: « Ut » digni habeamini regno Dei, pro quo et patimini[2]. » Non hoc ergo fit ex eo quod sint potentiores qui faciunt injuriam; sed ex eo quod sic oporteat regnum ingredi. « Per » multas enim, inquit, afflictiones oportet nos intrare in » regnum Dei. Si tamen justum est apud Deum reddere » retributionem iis qui vos tribulant, et vobis qui tribulamini requiem nobiscum, in revelatione Domini Jesu de » cœlo cum Angelis virtutis ejus[3]. » Illud, «Si tamen, » hic positum est pro, quia. Quod quidem ponimus in iis de

[1] 2 Thess. 1, 5. — [2] Act. v, 41. — [3] 2 Thess. 1, 6, 7.

quibus valde constat ut contradici non possit. Pro eo quod est, Valde justum. Si justum est, inquit, apud Deum eos ulcisci, omnino ulciscetur. Quasi diceret, Si res Deo sunt curæ, si Deus curat. Sic illud, « Si tamen, ponit, ac si res in confesso sit; ac si diceret: Si Deus odio habet malos; ut eos cogat dicere quod odio habeat. Sunt enim ejusmodi sententiæ minime dubiæ, utpote cum et illi ipsi sciant quod justum sit. Nam si hoc justum est apud homines, multo magis apud Deum. «Reddere, inquit, retributionem » iis qui vos tribulant, et vobis qui tribulamini, requiem.

III. Quid ergo? est-ne æqua retributio? Nequaquam. Sed vide per ea quæ sequuntur esse vehementiorem, et requiem multo majorem. Ecce etiam alia consolatio, eosdem habere socios afflictionum, et in remuneratione. Hoc enim significat illud, «Nobiscum; » eos qui innumerabilia fecerunt majora, conjungit socios in coronis. Deinde et tempus addit, et per descriptionem mentes eorum sursum extollit, verbo cœlos prope modum aperiens, et eorum oculis subjiciens, et circa ipsum statuit angelicum exercitum, et ex eo loco, et ex iis quæ sunt ex ipso, latiorem faciens imaginem, ut ipsi parum respirent. « Et vobis qui tribulamini » requiem nobiscum, in revelatione Domini Jesu de cœlo » cum Angelis virtutis ejus. In flamma ignis dantis vindic- » tam iis qui non noverunt Deum, et qui non obediunt » Evangelio Domini nostri Jesu Christi[1]. » Si, qui Evangelio non obediunt, dant pœnas : qui præterquam quod non obediunt, vos etiam affligunt, quid non patientur? Contemplare autem ejus prudentiam. Non hic dixit, qui vos affligunt, sed, qui non obediunt. Quo fit ut etiamsi non propter vos, propter se ipsum necesse sit eos punire. Atque hoc quidem dictum est, ut eos reddat certiores, quod eos omnino puniri oporteat, prius autem rursus quod eos quoque

[1] 2 Thess. 1, 8.

omnino oporteat honorari. Ad credendum ergo illos inducit nuntiata supplicii certitudo; ad lætandum vero, quod propter mala sibi illata hæc patiantur. Hæc illis quidem dicta sunt; sed nobis quoque conveniunt. Quando ergo fuerimus in afflictionibus, hæc reputemus. Ne aliorum lætemur supplicio, tanquam de quibus sumpta sit vindicta, sed ut qui simus liberati a tali supplicio et pœna[1]. Quid enim nos juvat quando alii fuerint puniti? Ne sint, quæso, tales nostri animi. A regno incitemur ad virtutem. Nam qui est bonus ac virtute valde præditus, neque a timore, neque a regno inducitur ad virtutem, sed propter ipsum Christum, sicut faciebat Paulus. Sed nos cogitemus bona quæ sunt in regno, et mala quæ sunt in gehenna, sic nos componamus, et erudiamus: sic nos ipsos inducamus ad ea quæ sunt agenda. Quando videris aliquid bonum et magnum in præsenti vita, cogita regnum, et id nihil esse existimabis: quando terribile, cogita gehennam, et irridebis. Quando te invaserit cupiditas corporalis, reputa ignem, reputa et ipsius peccati voluptatem: quod nullius sit pretii, quod ne habeat quidem voluptatem. Si enim legum, quæ hic sunt latæ, metus tantam vim habet ut nos a pravis abducat actionibus, multo magis futurorum memoria, supplicium immortale, pœna sempiterna. Si metus regis terreni a tam multis nos abducit malis, quanto magis metus æterni Regis? Quomodo ergo poterimus assidue metum habere? Si frequenter audiamus Scripturas. Nam si mortui solus conspectus animum nostrum ita reprimit: quanto magis gehenna et ignis qui nequit extingui? Quanto magis vermis qui non moritur? Si gehennam semper cogitemus, non cito in eam incidemus. Propterea supplicium minatus est Deus. Si illud cogitare non magnum aliquod haberet lucrum, non jam minatus esset Deus: sed quoniam ejus

[1] 1 Tim. v, 24.

recordatio valet ad res magnas recte gerendas, propterea tanquam salutare aliquod medicamentum, ejus minas nostris insevit animis. Ne despiciamus tantum lucrum quod inde nascitur, sed etiam assidue versemus, in prandiis, in cœnis. Nam de rebus quidem jucundis sermo nihil juvat animam, sed eam reddit imbecilliorem. Sermo autem de rebus tristibus et molestis amputat quidquid diffunditur et diffluit, eamque dissolutam convertit et contrahit. Qui de theatris et mimis disputat, nihil ei prodest, sed magis incendit, magisque temerariam reddit et petulantiorem. Qui aliena curat et scrutatur, sæpe illam ex tali curiositate in pericula conjicit. At qui de gehenna loquitur, nullo obnoxius erit periculo, et sapientiorem reddet animam. At verborum times importunitatem? Num, si sileas, gehennam extinxeris? num, si dixeris, accenderis? seu dixeris, seu non dixeris, exardescet ignis. De ea dicatur assidue, ut nunquam in eam incidas. Fieri non potest ut anima de gehenna sollicita cito peccet. Audi enim optimam admonitionem: « In memoriam revoca novissima tua; et in » æternum non peccabis[1]. Fieri non potest ut anima quæ timet de reddendis rationibus, ad delicta non sit tarda. Metus enim vigens in cogitatione, in ea nihil dimittit mundanum. Nam si quæ de ea verba fiunt, eam ita dejiciunt et comprimunt, ratio et cogitatio quæ perpetuo habitat in animis, annon magis purgat animam quam quivis ignis? Regni non ita meminerimus ut gehennæ. Metus enim majorem vim habet quam promissio: et scio quod multi bona despicati essent innumerabilia, si liberati essent a supplicio: cum nunc quoque mihi sufficiat non esse punitum, non esse castigatum. Nullus ex iis qui gehennam habent ante oculos, incidet in gehennam. Nullus ex iis qui gehennam despiciunt, effugiet gehennam. Sicut enim apud nos

[1] Eccli. xxviii, 9.

qui timent quidem judicia, non comprehenduntur a judiciis : qui autem illa despiciunt, ii sunt qui in ea maxime incidunt; ita hic quoque. Si non eversionem timuissent Ninivitæ, fuissent eversi. Quoniam vero timuerunt, non fuerunt eversi. Si temporibus Noë timuissent diluvium, non fuissent obruti diluvio : et si timuissent Sodomitæ, non fuissent exusti. Magnum est malum minas negligere. Qui despicit minas, per res ipsas cito sentiet experientiam. Nihil est æque utile atque de gehenna disserere. Quovis argento puriores nobis efficit animas. Audi enim Prophetam dicentem; « Judicia tua coram me sunt semper[1]. » Christus quoque de ea sæpe disserit. Nam etsi molestia afficit auditorem, ei tamen prodest maxime.

IV. Talia enim sunt omnia quæ prosunt : neque mireris. Nam et medicamenta et cibi ægroto prius sunt molesti, et tunc afferunt utilitatem. Si autem non ferimus verborum gravitatem, est perspicuum fore ut feramus peracerbam rerum experientiam. Si nemo fert verba quæ fiunt de gehenna, palam est, adveniente persecutione neminem ferro et igni obstiturum esse. Aures nostras exerceamus ne molliamur : inde enim etiam ad res ipsas veniemus. Si assuescamus audire terribilia, etiam terribilia ferre assuescemus. Sin autem simus adeo dissoluti et enervati ut ne verba quidem feramus, quomodo rebus resistemus? Vides quomodo quæ sunt hic omnia, crebraque pericula despiciat beatus Paulus? Quare? Quoniam meditatus erat etiam gehennam despicere pro iis quæ Deo placent. Ille ne gehennæ quidem experientiam aliquid esse putabat propter Christi desiderium. Nos pro iis quæ nobis conferunt, ne verba quidem de ea patimur? Atque nunc quidem paucis auditis discessitis. Rogo autem vos, si qua est in vobis charitas, ut quæ de his verba fiunt perpetuo versetis. Nihil poterunt

[1] Psal. XVII, 25.

nocere, etiamsi non prosint : certo autem scio quod proderunt. Nam ex sermonibus qualitatem suscipit anima. « Corrumpunt enim bonos mores colloquia præva[1]. » Juvant ergo colloquia bona; modestos et temperantes reddunt colloquia terribilia : est enim anima veluti quædam cera. Nam si frigidas quidem induxeris collocutiones, callum obduxeris et induraveris; sin autem ignitas, molliveris : mollitam autem ad quodcumque vis formaveris et effinxeris, et regiam imaginem inculpseris. Obstruamus ergo aures ad temerarios sermones. Non est parvum malum : ex eo nascuntur mala omnia. Si meditata esset mens nostra attendere divinis sermonibus, non attenderet aliis : non attendens autem aliis, neque res malas aggrederetur. Ad facta enim via est sermo. Primum cogitamus; deinde loquimur; deinde agimus. Multi sæpe etiam frugi et moderati, a turpibus verbis venerunt ad turpes actiones. Non enim anima nostra natura est bona nec mala, sed ex libero arbitrio, et hoc fit et illud. Sicut ergo velum quocumque spiraverit ventus illuc defert navem, vel potius sicut clavus transfert navem, si ventus sit secundus; ita etiam cogitatio, si bona verba secundo vento ferantur, navigabit absque periculo : si autem contraria, sæpe etiam submergent cogitationem. Quod enim navigiis sunt spirantes venti, hoc animis sunt verba. Quocumque vis ipsam traducis et convertis. Propterea dicit quidam admonens ; « Omnis nar» ratio tua sit in lege Altissimi[2]. » Propterea rogo, a nutrice acceptos infantes ne græcis fabulis assuefaciamus, sed ab ineunte ætate discant quod sit judicium ; quod sit supplicium, infigatur eorum animis. Hic metus si radices egerit, magna bona facit. Anima enim quæ ab ineunte ætate didicerit ea expectatione concuti, hunc metum non cito amovebit. Sed sicut equus quidam qui freno facile regitur,

[1] I Cor. xv, 33. — [2] Eccli. ix, 20.

habens insidentem gehennæ cogitationem, ordinate ingrediens, et loquetur et dicet utilia : et neque juventus, neque divitiæ, neque orbitas, neque quidquam aliud ei nocere poterit, cum adeo validam habeat rationem, et quæ possit omnibus resistere. His verbis et nos ipsos componamus, et uxores, et servos, et filios et amicos, et, si fieri potest, etiam inimicos. Cum his enim verbis possumus multa peccata resecare, et melius versari in rebus molestis, quam in jucundis. Est autem illinc perspicuum. Nam dic mihi, si veneris in domum in qua celebrantur nuptiæ, aliquantisper quidem spectaculo es delectatus ; postea autem cum recesseris, dolore extabescis, quod tam multa non habeas. Sin autem ingressus fueris domum lugentium, etiamsi sint valde divites, cum recesseris, magis quiesces : non enim inde accepisti invidiam, sed consolationem de tua paupertate. Per res ipsas vidisti quod nullum bonum sint divitiæ, nullum malum paupertas, sed res sint indifferentes. Ita nunc quoque si loquaris de deliciis, magis feris animam, ut quæ forte non habeat quo deliciis indulgeat. Quando autem adversus delicias, etiam de gehenna sermones in medium injeceris ; res te delectat, et magnam pariet voluptatem. Quando enim cogitaveris quod deliciæ adversus illum ignem nihil poterunt opis ferre, eas non requires. Sin autem reputaveris quod ipsum quoque magis solent accendere, non solum non requires, sed etiam aversaberis et repelles. Ne fugiamus sermones de gehenna, ut gehennam fugiamus. Ne fugiamus pœnæ mentionem, ut non puniamur. Si dives ille ignem istum cogitasset, non peccasset. Quoniam autem ejus nunquam meminit, ideo in eum incidit. Dic mihi, o homo, cum sistendus sis ad tribunal Christi, de quavis potius quam de ea re loqueris? Et si tibi sit lis apud judicem, sæpe verbis tenus, non

noctu, non interdiu, non aliquo temporis momento, non hora aliqua aliquid aliud loqueris, sed perpetuo de re illa; de tota autem vita tua rationem redditurus et judicium subiturus, ne eos quidem toleras, qui hoc judicium tibi in mentem revocant? Propterea ergo omnia perierunt et sunt perdita ac profligata, quod ad humanum tribunal sistendi, pro rebus quæ ad hanc vitam pertinent, omnia moveamus, quemlibet rogemus, assidue de eo simus solliciti, omnia pro illa re agamus: ad Christi autem tribunal non multo post venturi, nihil nec per nos, nec per alios agamus: judicem non rogamus, quamvis nobis longum det temporis spatium, et nos non rapiat in mediis peccatis; sed permittat ut ea exuamus, et nihil eorum quæ ad ipsum pertinent prætermittat illa bonitas et benignitas. Sed nihil amplius efficitur; propterea majus est supplicium. Sed absit ut ita fiat. Propterea rogo ut nunc saltem resipiscamus, gehennam ante oculos habeamus, cogitemus illam inevitabiliter reddendam rationem: ut hæc reputantes, et vitium fugiamus, et virtutem eligamus, et possimus assequi bona promissa iis qui ipsum diligunt, gratia, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Qui pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini et a gloria virtutis ejus, cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt[1].

I. Sunt multi homines qui bonam spem habent, non in eo quod abstineant a peccatis, sed in eo quod existiment gehennam non esse vehementem sicut dicitur, sed mitiorem quam eam cujus minæ intentantur, et esse temporaneam, non æternam, et de illa re multum philosophantur. Ego vero non solum quod non sit mitior quam cujus minæ intententur, sed multo vehementior, ex multis possum ostendere, et colligere ex ipsis verbis de gehenna. Cæterum nullam nunc agito ex his rationibus; sufficit enim metus ex solis verbis conceptus, etiamsi eorum sententiam non explicaverimus. Quod autem non sit temporanea, audi Paulum nunc dicentem de iis qui Deum non norunt, neque credunt Evangelio, quod pœnas dabunt, exitium æternum. Quod autem est æternum, quomodo temporale? « A facie, inquit, Domini. » Quid hoc est? facilitatem quamdam vult indicare. Quia enim tunc ob divitias altum sapiebant; magno, inquit, non opus est negotio, sed sufficit si adsit Deus et visus fuerit : et sunt omnes in pœna et supplicio. Ejus præsentia aliis quidem erit lux, aliis vero supplicium. « Et a gloria, inquit, virtutis ejus, cum venerit » glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus

[1] 2 Thess. 1, 10.

» qui crediderunt. » Quid dicis? Deus-ne glorificatur? Certe inquit, in omnibus sanctis suis. Quomodo? quando enim, inquit, ii qui altum sapiunt, viderint eos qui ab ipsis flagellantur, qui despiciuntur, qui irridentur, esse prope ipsum, tunc apparet ejus gloria, vel potius et eorum et ejus gloria. Ejus quidem, quod eos non reliquerit, sed præclaros reddiderit et illustres : eorum autem quod tanto dignati sint honore. Ut enim illi ejus sunt divitiæ, quod sint fideles : ita etiam ejus est gloria, quod illi bonis ejus sint potituri. Gloria boni est habere quos suis ornet beneficiis. « Et admirabilis, inquit, fieri non » in omnibus qui crediderunt. » Hoc est, per eos qui crediderunt. Ecce rursus, « In, » idem est quod, « Per. » Per illos enim redditur admirabilis, quando eos qui miseri erant et abjecti, ac mala passi innumerabilia crediderant, ad tantum deducit splendorem. Ejus virtus tunc ostenditur, quod etiamsi hic videantur derelicti, sed tamen magna illic fruuntur gloria. Tunc maxime ostenditur omnis Dei gloria et virtus. Quomodo autem, audi, subjungitur enim : « Quia creditum est testimonium nostrum super vos in die » illo. In quo etiam eramus semper pro vobis[1]. » Hoc est : Quando adducti fuerint in medium qui mala passi sunt innumera ut a fide desciscerent, et non cesserunt, sed crediderunt, glorificatur Deus; tunc ostenditur etiam eorum gloria. Quia igitur multi fidem simulant, ante mortem neminem beatum dixeris. Nam in illo die ostenduntur qui crediderunt. « In quo etiam oramus, inquit, semper pro » vobis. Ut vos dignetur vocatione sua Deus noster, et im- » pleat omnem voluntatem bonitatis suæ et opus fidei in » virtute. » Ut dignetur, inquit, vos vocatione. Ostendens multos rejectos fuisse. Propterea subjunxit, « Et impleat » omnem voluntatem bonitatis suæ. » Nam is quoque qui sordidis erat indutus vestibus fuit vocatus, sed non mansit

[1] 2 Thess. 1, 11.

in vocatione; imo propterea magis ejectus fuit a vocatione in thalamum sponsi. Nam quinque etiam virgines fuerunt vocatæ. « Surgite, inquit, sponsus venit[1], » et paratæ erant, sed non sunt ingressæ. Significans ergo quamnam dicit vocationem, subjunxit: « Et impleat omnem voluntatem » bonitatis suæ, et opus fidei in virtute. » Hanc quærimus vocationem, inquit. Vide quomodo sensim eos cohibet et comprimit. Ne enim efferantur laudum exuperatione, ut qui res magnas gesserint, pigrique et ignavi evadant, ostendit eis adhuc aliquid deesse; quandiu fuerint in hac vita. Quod etiam ad Hebræos scribens dicebat: « Nondum » ad sanguinem usque restitistis, adversus peccatum decer» tantes[2]. » Omnem, inquit, voluntatem; hoc est, beneplacitum, et quod est persuasum certumque ac statutum. Ac si diceret, ut fiat quod Deo certum est ac persuasum; ut nihil vobis desit: ut sitis ita ut vult. Et opus fidei in virtute. Quid hoc est? Tolerantia persecutionum. Ne dissolvamur, inquit, nec deficiamus. « Ut glorificetur nomen Domini Jesu » Christi in vobis, et vos in illo, secundum gratiam Dei nostri » et Domini Jesu Christi[3]. »

II. Vide. Dixit illic gloriam, dixit hic quoque. Dixit quod ipsi quoque glorificantur, ut et glorientur. Dixit quod est longe amplius, quod Deum quoque glorificant. Dixit quod recipient illam gloriam. Sed et hic quoque dicit. Nam dum glorificatur dominus, servi quoque glorificantur. Nam qui dominum glorificant, multo magis ipsi glorificantur, et hoc ipso, et absque illo. Gloria enim est afflictio, quæ propter Christum suscipitur, et ubique eam rem vocat gloriam: et quo magis aliquid turpe et ignominiosum passi fuerimus, eo sumus clariores. Deinde ostendens quod hoc ipsum quoque est Dei, dicit, « Secundum gratiam Dei nostri » et Domini Jesu Christi. » Hanc gratiam ipse nobis dedit,

[1] Matth. XXV, 6. — [2] Hebr. XII, 4. — [3] 2 Thess. I, 12.

ut glorificetur in nobis, et nos glorificet in ipso. Quomodo glorificatur in nobis? Quoniam nihil ei præferimus. Quomodo glorificamur in ipso? Quoniam ab ipso accepimus virtutem, ut non cedamus malis quæ inferuntur. Nam quando tentatio acciderit, simul et Deus glorificatur, et nos. Ipsum enim glorificant quod nos sic corroborarit; nos admirantur, quod nos ita comparaverimus ut simus digni. Hæc autem omnia fiunt a Dei gratia. «Rogamus autem vos, »fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi et »nostræ congregationis in ipsum, ut non cito moveamini a »sensu vestro[1].» Quando futura sit resurrectio, non dixit; quod autem nunc non erit, dixit. « Nostræ, inquit, congre»gationis in ipsum.» Non est hoc quoque parvum. Vides quomodo fit etiam suasio cum laude et adhortatione: quod omnino nobiscum ipse appareat, et sancti omnes? Loquitur de Christi adventu, et de nostra congregatione: hæc enim simul erunt. Erigit mentem eorum, ut non cito, inquit, labetis et vacilletis. «Neque terreamini, neque per »spiritum, neque per sermonem, neque per Epistolam, ut »per nos missam, quasi instet dies Domini[2].» Hic innuere videtur fuisse quosdam, qui fictam et ementitam ut Pauli Epistolam gestaverint, eamque ostendentes dicerent, quod instaret dies Domini, ut inde multos in errorem inducerent. Ne igitur errarent, sed sibi caverent, confirmat Paulus per ea quæ dicit et scribit: « Ne terreamini neque per »spiritum, neque per sermonem.» Quod autem ait ita habet: Etiamsi aliquis spiritum prophetiæ habens hoc dicat, ne credideritis. Quando enim eram apud vos, hæc dixi vobis, adeo ut minime deceat ab eorum fide recedere quæ docti fuistis. «Neque per spiritum.» Pseudo-prophetas sic appellat spiritu immundo afflante loquentes quæcumque proferebant. Isti enim fidem dictis suis conciliare volen-

[1] 2 Thess. II, 1, 2. — [2] Ibid.

tes, non solum persuadendi ratione conabantur in errorem inducere; hoc quippe ostendit, cum ait, «Neque per ser-»monem;» verumetiam fictam, quasi esset Pauli, Epistolam ostendebant, hoc ipsum quod prætendebant exprimentem. Quocirca idipsum ostendens subjunxit, «Neque per Epis-»tolam, tanquam per nos.» Undequaque igitur eos confir mans sic sententiam suam exponit et ait: «Ne quis vos se-»ducat ullo modo. Quoniam nisi venerit discessio primum, »et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui »adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, »aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens »se tanquam sit Deus[1].» De Antichristo hic disserit, et magna aperit mysteria. Quid est discessio? Antichristum vocat discessionem, ut qui multos sit perditurus: et ut deficiant, inducturus: «Adeo ut scandalizentur, inquit, si »fieri potest, etiam electi[2].» Vocat autem eum hominem peccati. Faciet enim innumerabilia, et procurabit ut alii faciant terribilia. Dicit autem eum filium perditionis: quod ipse quoque pereat. Quis est autem iste? Numquid Satanas? Nequaquam. Sed homo quidam suscipiens omnem ejus operationem. Et revelatus fuerit homo, inquit, qui extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Non enim illos inducet ad cultum idolorum, sed erit quidam Dei adversarius: dissolvet et destruet omnes deos, et jubebit se ipsum pro Deo adorare. Et sedebit in templo Dei, non quod est Jerosolymis, sed in templo Ecclesiæ. Ostendens, inquit, se ipsum deum. Non dixit, dicentem, sed tentantem ostendere. Faciet enim magna opera, et signa ostendet admirabilia. «Non retinetis quod eum adhuc »essem apud vos, hæc dicebam vobis[3]?»

III. Vides quod necesse sit assidue hæc dicere, et ipsis verbis infundere? Ecce enim et præsentem audierunt hæc

[1] 2 Thess. II, 3, 4. — [2] Matth. XXIV, 24. — [3] 2 Thess. II, 5.

dicentem, et rursus opus habuerunt admonitione. Sicut enim cum audiissent de afflictionibus; etenim quando eramus, inquit, apud vos, prædicebamus quod essemus affligendi [1]; obliti tamen erant; rursus per litteras eos confirmat : ita etiam cum audivissent de adventu Christi, rursus opus habebant litteris, quæ eos componerent et moderarentur. Eis ergo revocat in memoriam, ostendens se nihil novum et alienum dicere, sed ea quæ semper dicebat. Sicut enim apud agricolas semina quidem semel dejiciuntur, non manent autem perpetuo, sed magna opus habent quæ eis adhibeatur cultura et curatione : et nisi terra proscissa contexerint ea quæ dejiciuntur, seminarunt avibus semina legentibus : ita nos quoque nisi continua recordatione protexerimus ea quæ sunt dejecta, in aërem omnia projicimus. Diabolus enim rapit, et nostra perdit negligentia, et sol exsiccat, et imber obruit, et spinæ suffocant. Quamobrem non sufficit cum semel dejeceris discedere, sed ut fructum referas magna opus est assiduitate aves abigendo, spinas excindendo, petricosa multa terra replendo, omne quod damnum affert arcendo et tollendo. Sed in terra quidem universum est agricolæ : illa enim jacet carens anima, ad patiendum solum parata. In hac autem terra spirituali nequaquam. Non est universum doctorum ac magistrorum. Sed si non est pars maxima, dimidium quidem certe est discipulorum. Atque nostrum quidem est sementem dejicere, vestrum autem est facere quæ dicuntur : memoriæ per facta fructus ostendere : spinas radicitus evellere. Spinæ enim sunt revera divitiæ, nullum habentes fructum, visu deformes, et ad usum injucundæ, eos qui tangunt molestia afficientes, non solum ipsæ fructum non ferentes, sed id etiam quod germinat impedientes. Tales sunt divitiæ; non solum ipsæ fructum non fe-

[1] 1 Thess. III, 4.

runt æternum, sed eos etiam qui ipsum volunt possidere impediunt. Rationis expertium camelorum nutrimentum sunt spinæ. Ignis sunt esca, et sumptus ad nihil utilis. Tales sunt divitiæ, ad nihil utiles, nisi ad succendendum fornacem, ad illum diem accendendum qui ardet ut clibanus ad alendas rationis expertes animi perturbationes, odium, injuriæ acceptæ recordationem, et iram. Talis enim etiam camelus qui rodit spinas. Dicitur enim ab iis qui hæc norunt in jumentis nullum esse æque iracundum, et quod iræ sit gravioris, et acceptæ injuriæ magis memor quam camelus. Tales sunt divitiæ; alunt rationis expertes motus animi: qui sunt autem rationis participes, pungunt et sauciant, sicut usuvenit in spinis. Durum quid et asperum est hæc planta, ea sua sponte nascitur. Videamus quomodo nascitur, ut ipsam excindamus. Nascitur in locis præruptis, lapidosis, aridis, ubi nullus est humor. Quando ergo est aliquis asper, præruptus et præceps, hoc est immisericors, in eo nascitur spina. Sed quando eas volunt excindere agricolæ, non ferro faciunt; sed quomodo? Ignem immittentes sic omne terræ vitium extrahunt. Nam quoniam non sufficit superne scindere, radice inferius manente; sed neque radicem eximere, ex vitio enim in terra manet, sicut cum pestis aliqua in corpus incubuerit, manent reliquiæ: omnem illius humorem, nempe spinarum ignis superne hauriens, tanquam virus quoddam per calorem ex terræ lumbis ignis extrahit. Sicut enim imposita cucurbitula omne vitium ad se attrahit: ita etiam ignis omne vitium quod ex spinis extitit exhaurit, et ipsam puram reddit. Quam autem ob causam hæc dixi? Quod oporteat undique expurgare omnem erga divitias animi affectum. Est et apud nos ignis qui hoc vitium ex animo extrahit; nempe ignis spiritus. Si eum immiserimus, non solum spinas, sed et qui ex eis oritur hu-

morem poterimus exsiccare. Quod si fuerint infixæ, frustra fiunt omnia. Vide enim. Huc ingressus est dives, seu vir, seu mulier, non curat quomodo audiet Dei eloquia, sed quomodo se ostentabit, quomodo cum fastu sedebit, quomodo cum multa gloria : quomodo sit alias superatura vestium magnificentia : habituque visu et incessu se reddet magis ornatam ac venerandam; totaque ejus cura ac sollicitudo in hoc versatur, num hæc aut illa videat? num sit admirata? num recte sim ornata? ut non putrescant vestes, ut non disrumpantur : et tota ejus in hoc consistit cura. Similiter vir quoque dives ingreditur se pauperi ostentaturus, et ei timorem incussurus per amictum vestium, quod multos habeat pueros. Stant autem illi turbam arcentes et abigentes. Ille autem præ nimio fastu ne hoc quidem dignatur facere, sed eam rem scit esse adeo indignam homine libero, ut licet sit valde tumidus et elatus, non sustineat eam facere, sed mandet servis : hoc enim facere est plane servile morumque impudentium. Deinde sedentem statim subeunt curæ domesticæ trahentes in omnem partem, circumfluit fastus qui obsidet animam : existimat se gratificari, et nobis et populo, et fortassis etiam Deo quod intrarit in domum Dei. Qui autem adeo est inflatus, quomodo poterit unquam curari?

IV. Dic quæso, si quis accesserit in officinam medici, et a medico gratiam non petat, sed existimet se ei gratificari, et mittens postulare medicamentum vulneri applicandum, occupetur circa vestes; aliquid-ne boni adeptus recesserit? Non sane arbitror. Horum autem omnium causam dicam si vultis. Existimant se ad nos intrare quando huc intrant : existimant se a nobis audire quæ audiunt : non attendunt, non cogitant quod ad Deum ingrediuntur : quod ipse cum eis loquitur. Quando enim lector cum surrexerit dicit, Hæc dicit Dominus, et cætera, et stans dia

conus silentio indicto omnibus os obstruit, non lectori honorem habens hoc facit, sed ei qui per illum cum omnibus loquitur. Si scirent quod sit Deus qui hæc dicit per Prophetam, omnem fastum abjicerent. Nam si loquentibus cum eis magistratibus, non sustinent foris habere animum, multo magis Deo loquente. Nos ministri sumus, o dilecti. Nos non nostra dicimus, sed quæ sunt Dei. E cœlo quotidie venientes leguntur Epistolæ. Dic autem quæso, si quispiam, dum omnes nos adsumus, ingressus esset zonam habens auream, erectaque cervice, superbeque incedens et se efferens, diceret se esse missum a rege terreno, et ad totam civitatem afferre epistolam de rebus necessariis, annon omnes converteremini? Annon etiam non jubente diacono magnum adhiberetis silentium? Ego sane arbitror. Nam hic etiam audivi legi epistolas regis. Ita-ne si quispiam quidem veniat a rege, omnes acceditis; a Deo autem venit et e cœlis loquitur Propheta, et nemo est qui attendat? Annon creditis quod hæc quæ dicuntur sunt a Deo? ipsæ Epistolæ a Deo missæ sunt. Ingrediamur ergo ecclesias cum eo quo par est honore, et cum timore audiamus quæ dicuntur. Cur, inquit, ingredior, si non audio aliquem verba facientem? Hoc omnia perdidit et corrupit. Quid enim opus est aliquo qui verba faciat et sermonem habeat? Ex nostra socordia hoc venit. Quid enim opus est sermone? Omnia sunt dilucida et recta quæ sunt in divinis Scripturis; manifesta sunt quæcumque sunt necessaria. Sed quoniam estis auditores delectationis, propterea hæc etiam quæritis. Nam dic, quæso, quo orationis fastu dicebat Paulus? sed tamen convertit orbem terræ. Quonam autem Petrus qui erat illitteratus? At nescio, inquit, quæ sita sunt in divinis Scripturis. Quare? Num enim hebraïca, num romana, num alia lingua dicta sunt? Annon græce dicuntur? Sed obscure, inquit. Quænam ea

obscuritas, dic quæso? Annon sunt historiæ? Nosti quæ sunt clara et dilucida, ut de iis quæ sunt obscura percontcris. Historiæ innumerabiles sunt in Scripturis. Dic mihi unam ex illis; sed non dices. Prætextus hæc sunt et verba: licet, inquit, eadem audire quotidie. Quid vero, dic quæso, in theatris non eadem audis? In stadiis et equorum curriculis non eadem vides? Res autem omnes non sunt eædem? Non idem sol semper oritur? Non iisdem utimur alimentis? vellem autem ex te sciscitari, quoniam eadem dicis te audire quotidie. Dic mihi, cujus Prophetæ est locus qui fuit lectus? et cujus Apostoli, aut cujus Epistolæ? Sed non potes dicere, imo videris audire nova quædam et aliena. Atque quando vis quidem te dedere otio et socordiæ, eadem esse dicis. Quando autem fueris interrogatus, ita es affectus ut qui nunquam audiveris. Si sunt eadem, oporteret eadem scire. Tu autem ignoras. Dignæ sunt res præsentes quæ lugeantur, quæ lugeantur, inquam, et defleantur, quod frustra laboret qui cudit argentum. Hoc ipso maxime oporteret attendere, quod sint eadem, quoniam nullum vobis laborem exhibemus, neque peregrina aliqua et immutata dicimus. Quid vero? quoniam illa eadem esse dicitis, nostra autem non sunt eadem, sed semper nova dicimus et peregrina, eis-ne attenditis? Nequaquam. Sed si dixerimus, Cur ne hæc quidem retinetis? Semel, inquit, audimus, et quomodo fieri potest ut retineamus? Si dixerimus, cur illa non attenditis? dicitis, Semper dicuntur eadem: et undique sunt hæc verba socordiæ et prætextus. At non perpetuo procedent, sed tempus erit quando temere et frustra lamentabimur. Quod absit: sed potius fiat ut cum pœnitentiam egerimus, cum prudentia pietateque iis quæ dicuntur attenderimus, ad bona opera agenda properemus, et exactissime vitam nostram corrigamus, ut possimus assequi bona promissa iis qui ipsum

diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et sancto Spiritu gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium jam operatur iniquitatis : tantum ut qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui : et destruet illustratione adventus sui, cujus est adventus secundum operationem Satanæ [1].

I. Merito quæsierit quispiam quid est illud quod detinet, et postea velit discere cur tam obscure hoc ponat Paulus. Quid est ergo quod detineat ut reveletur ipse, hoc est, quod prohibeat ne reveletur ? Alii quidem dicunt gratiam spiritus; alii autem romanum imperium. Quibus ego maxime assentior. Quare ? Quoniam si voluisset dicere spiritum, non dixisset obscure, sed aperte, quod nunc quoque eum detineat gratia spiritus, hoc est, charismata seu dona gratuita. Alioqui autem oporteret eum jam advenisse, siquidem esset adventurus, cum defecissent charismata. Nam jam olim defecerunt. Quoniam autem hoc dicit de romano imperio, merito jam ænigmatice et adumbrate est locutus. Neque enim volebat supervacaneas suscipere inimicitias et inutilia pericula. Nam si dixisset futurum

[1] Thess. II, 6-9.

jam ut paulo post romanum everteretur imperium, eum protinus tanquam exitiosum et pestiferum hominem confodissent, et fideles omnes, ut qui sub eo viverent et militarent. Ideo neque hoc, neque cito futurum dixit : quanquam semper idem dicit. Sed quid ? « Ut reveletur, inquit, » ipse in suo tempore. Nam mysterium jam operatur ini» quitatis. » Neronem hic dicit, ut qui sit typus Antichristi. Ille enim volebat existimari Deus. Recte autem dixit, mysterium : non enim aperte sicut ille, neque omni exuto pudore. Si enim ante illud tempus inventus, inquit, fuit, qui in vitio non multum abfuit ab Antichristo, quid mirum si jam erit ? Sic obscure dixit, neque eum voluit reddere manifestum : non propter timorem, sed nos erudiens ne supervacaneas suscipiamus inimicitias, cum nihil sit quod urgeat. Ita hic quoque dicit : « Tantum ut qui tenet, nunc » teneat, donec e medio fiat. » Hoc est, quando Romanorum imperium de medio fuerit sublatum, tunc ille veniet. Et merito. Quandiu enim fuerit metus hujus imperii, nemo cito subjicietur. Quando autem hoc fuerit eversum, vacans invadet imperium, hominumque et Dei imperium aggredietur rapere. Sicut enim eversa sunt quæ ante illud fuerunt regna, ut Medorum a Babyloniis, Babyloniorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedonum a Romanis : ita hoc quoque ab Antichristo, et ille a Christo, et non amplius retinebit. Et hoc cum magna evidentia nobis tradit Daniel : « Et tunc, inquit, revelabi» tur iniquus. » Et quid postea ? Prope est consolatio. « Quem » Dominus, inquit, Jesus interficiet spiritu oris sui : et » destruet illustratione adventus sui. Cujus est adventus » secundum operationem Satanæ. » Sicut enim ignis si tantum invaserit parva animalcula, ante suum adventum, etiamsi sint procul, torporem injicit et consumit : ita Christus quoque, jussu solo et præsentia Antichristum de

medio tellet. Satis est eum adesse, et hæc omnia peribunt. Sistet fallaciam, si vel tantum apparuerit. Jamvero ostendens quis hic sit, « Cujus est adventus secundum operationem Satanæ. In omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus. » Hoc est, omnem ostendet virtutem ac potentiam, at nihil verum, sed omnia ad deceptionem. Hæc prædixit ne decipiantur qui tunc erunt. In prodigiis, inquit, mendacibus, seu falsis, vel inducentibus ad falsum. « Et in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt[1]. » Cur ergo, inquit, permisit Deus ut is esset? et quodnam est ejus consilium? et quodnam lucrum percipitur ex ejus adventu, cum sit in exitium nostrum? Ne timeas, o dilecte, sed audi ipsum dicentem, Vim habet in iis qui pereunt, qui etiam, si ille non accessisset, non credidissent. Quodnam est ergo lucrum? Quod iis qui peribunt os obstruetur. Quomodo? sive ille venisset, sive non venisset, Christo non credidissent. Venit ergo eos convicturus. Nam ne tunc dicerunt, Quoniam se Deum dicebat esse Christus, etiamsi nusquam id dixit aperte, sed quoniam qui postea fuerunt prædicarunt, non credidimus: quoniam audivimus quod unus sit Deus ex quo omnia; ideo non credidimus. Hunc ergo eorum prætextum tollet Antichristus. Nam quando ille venerit; et nihil sanum, sed omnia iniqua et legibus contraria imperanti, ex solis falsis signis credetur, ora eorum obturabit. Nam si Christo non credis, multo minus oportebat credere Antichristo. Nam ille quidem dicebat se missum esse a Patre: iste autem contrarium. Propterea dicebat Christus: « Ego veni in nomine Patris mei, et me non suscepistis: si alius venerit in nomine suo, illum suscipietis[2]. » At vidimus, inquit, signa. Sed multa quoque et magna facta sunt a Christo. Multo magis ergo ei oportuit credere. Atqui de hoc quidem

[1] 2 Thess. II, 10. — [2] Joan. V, 43.

multa fuerunt prædicta, nempe quod iniquus, quod filius interitus, quod esset ejus adventus secundum operationem Satanæ. De illo autem contraria, quod servator, quod multa bona afferat. « Eo quod charitatem veritatis non acceperunt » ut salvi fierint ; ideo mittet illis Deus operationem erro» ris, ut credant mendacio : ut judicentur omnes qui non » crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati[1]. »

II. Ut judicentur. Non dixit, Ut puniantur, erant enim antea puniendi, sed, ut judicentur; hoc est, ut condemnentur in judicio terribili : ut sint inexcusabiles. Quinam sunt illi? Ipse explicat, dicens, Qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Charitatem veritatis vocat Christum. Propterea enim, inquit, quod charitatem veritatis non acceperunt : utraque enim erant, et propter utraque accesserat, et homines diligens, et pro veris rebus. Sed consenserunt, inquit, iniquitati. Venit enim ad exitium hominum, eos injuria affecturus. Quid enim tunc non faciet? Omnia movebit, omnia perturbabit; et propter jussa et ut timorem incutiat : erit undique terribilis, a potestate, a crudelitate, a jussis iniquis. Sed ne timeas : vim habebit, inquit, in iis qui pereunt. Nam et Elias tunc veniet fideles confirmans, et hoc dicit Christus. « Elias ve» niet, et restituet omnia[2]. » Ideo de Joanne dictum est, « In virtute et spiritu Eliæ[3]. » Neque enim fecit signa et miracula sicut Elias. « Nam Joannes quidem, inquit, nul» lum fecit signum[4]. » Omnia autem, quæ dixit Joannes de eo, vera erant. Quomodo ergo in virtute et spiritu Eliæ? Hoc est, idem suscipiet ministerium : et sicut Joannes fuit præcursor prioris adventus, ita ille quoque erit præcursor secundi et gloriosi adventus, et ad id servatur. Ne ergo timeamus : auditorum concussit animum, nec

[1] 2 Thess. II, 11, 12. — [2] Matth. XVII, 11. — [3] Luc. I, 17, et Malach. IV, 5. — [4] Joan. X, 41.

fecit ut res præsentes graves et terribiles putarentur: sed dignæ, de quibus agantur gratiæ. Ideo subjunxit. « Nos » autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fra» tres dilecti a Deo, quod elegerit nos Deus primitias ad » salutem in sanctificatione spiritus et fide veritatis [1]. » Quomodo ad salutem elegit? Id ostendit dicens, « In sanctifi» catione Spiritus; » id est, ut nos sanctificaret per Spiritum et veram fidem. Hæc enim sunt quæ nostram salutem continent. Nusquam ab operibus, nusquam a recte factis, sed per fidem veritatis. Ecce, « In, » rursus est, « Per, » In sanctificatione Spiritus, inquit. « In quam et vocavit » vos per Evangelium nostrum, in acquisitione gloriæ Do» mini nostri Jesu Christi [2]. » Non est hoc parvum, si suam » gloriam Christus nostram putat esse salutem. Benigni enim et clementis est gloria, esse multos, quibus detur salus: magnus est ergo Dominus noster, si nostram salutem ita desiderat. Magnus est et Spiritus sanctus, qui operatur in nobis sanctificationem. Cur non prius dixit fidem, sed sanctificationem? Quoniam etiam post sanctificationem ea multa opus habemus, ne labefactemur. Vides quomodo nihil ostendit esse eorum, sed totum Dei? « Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didi» cistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram [3]. » Hinc est perspicuum quod non omnia tradiderunt per Epistolam, sed multa etiam sine scriptis: et ea quoque sunt fide digna. Quamobrem Ecclesiæ quoque traditionem censeamus esse fidem dignam. Est traditio: nihil quæras amplius. Hic ostendit multos esse qui labant. « Ipse » autem Dominus noster Jesus Christus et Deus et Pater » noster qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, » et spem bonam in gratia. Exhortetur corda vestra, et con» firmet in omni opere et sermone bono [4]. » Rursus pr e

[1] 2 Thess. II, 13. — [2] Ibid. 14. — [3] Ibid. 15. — [4] Ibid. 16, 17.

» catio post adhortationem: hoc enim est revera opem ferre. « Qui dilexit nos, inquit, et dedit consolationem » æternam, et spem bonam in gratia. » Ubi nunc sunt qui Filium dicunt esse minorem, quoniam post Patrem nominatur in gratia lavacri? Ecce enim hic est contrarium. Ipse primum ait, Dominus noster Jesus Christus, deinde, Deus et Pater Domini nostri; qui dilexit nos, inquit, et dedit consolationem æternam. Quamnam autem eam? Spem futurorum. Vides quomodo precationis modo mentes eorum excitat, ineffabilis Dei curæ pignora ponens et signa. Exhortabitur, inquit, corda vestra in omni opere et sermone bono. Hoc est per omne opus et sermonem bonum. Christianorum enim hæc est adhortatio, ut non solum aliquid boni faciant, sed etiam quod Deo placeat. Vide quomodo eorum reprimit fastum. « Qui dedit, in» quit, consolationem, et spem bonam in gratia. » Simul etiam efficit ut bonam spem habeant de futuris. Si enim tot et tanta dedit in gratia, multo magis futura. Ego quidem certe, inquit, ita dixi. Totum autem est Dei confirmare et corroborare, ut non labemus, neque declinemus: hoc enim est nostrum et ipsius, et propter dogmata et propter actiones; hoc enim est exhortatio, ut confirmemur. Nam quando quispiam non dimovetur nec vacillat, quidquid acciderit, cum magna tolerat patientia. Quod si dimotus et labefactatus fuerit animus, de cætero nihil efficit bonum et præclarum: sed non secus atque si cuipiam remissæ et luxatæ fuerint manus, ita etiam labascat animus, quando non fuerit ei persuasum quod ad bonum aliquem finem sit perventurus. « De cætero, fratres, orate » pro nobis, ut sermo Domini currat et glorificetur sicut » et apud vos [1]. »

III. Ipse quidem pro iis precatus est ut confirmarentur:

[1] 2 Thess. III, 1.

nunc autem ab ipsis petit rogans ut pro eo orent: non ut non periclitetur. in eo enim erat positus; sed « Ut sermo » Domini currat et glorificetur, sicut et apud vos. » Petitio est conjuncta cum laude. « Sicut et apud vos, inquit. Et » ut liberemur ab importunis et malis hominibus. Non est » enim omnium fides[1]. » Hoc est etiam ejus qui sua significat pericula, quod eos maxime consolabatur. « Ab im» portunis, inquit, et malis hominibus. Non est enim om» nium fides. » Forte de iis loquitur, qui repugnabant prædicationi, de iis qui resistebant et pugnabant cum dogmatibus: hoc enim tacite significavit dicens, « Non est » enim omnium fides. » Non autem hic mihi videtur significare pericula, sed eos qui contradicebant et impediebant, sicut Hymenæus, sicut Alexander ærarius. « Valde » enim, inquit, restitit verbis nostris[2]: » ut si quis de paterna diceret sorte; non est omnium militare in regia. Sic ille de improbis a quibus vult liberari: tales sunt, inquit, ii, quibus datum est non credere. Simul autem hoc dicens illos excitat. Magni ergo erant, si tantam habebant apud Deum fiduciam, ut possent etiam doctorem liberare a periculis, et ei facilem reddere prædicationem. Nos ergo eadem vobis dicimus. Nemo nos tantæ damnet arrogantiæ, nemo ex immodica humilitate tanto nos privet auxilio. Neque enim eodem animo dicimus quo dicebat Paulus. Nam ille quidem hæc dicebat volens consolari discipulos. Nos autem, ut magnum quid et bonum consequamur: et valde credimus, si velitis omnes unanimes ad Deum manus extendere pro nostra vilitate, futurum ut omnia nobis recte succedant. Ita hostes oppugnemus precibus et supplicationibus. Si enim armatos ita oppugnabant veteres, multo magis sic sunt oppugnandi ii qui sunt inermes. Ita Ezechias fugavit Assyrium: ita Moy-

[1] 2 Thess. III, 2. — [2] 2 Tim. IV, 15.

ses Amalec, ita Ascalonitas Samuël, ita Israël triginta duos reges. Si ubi opus erat armis, et acie, et prælio, missis armis confugiebant ad preces; ubi precibus solum res oportet confici, quomodo non multo magis est orandum? At illic, inquit, qui præerant, rogabant pro populo; tu autem vis populum precari pro duce. Ego quoque id scio. Nam tunc qui parebant, erant quidem miseri, viles et abjecti. Quamobrem a fiducia in Deum et a sola virtute ejus qui ducebat exercitum, eis dabatur salus. Nunc autem cum gratia Dei aucta sit, et inter subditos inveniamus multos, imo longe plures, qui ea in re imperantem longe superant, ne nos hoc commilitio privetis. Erigite manus nostras, ne resolvantur: aperite os nostrum ne obstruatur. Deum rogate: propter hæc rogate. Atque id quidem quod fit est pro nobis, pro vobis autem est universum. Ad id enim quod est vobis utile sumus collocati, et de rebus vestris sumus solliciti. Rogate unusquisque et privatim et publice. Vide Paulum dicentem: « Ut pro dono » nobis dato per multos a nobis agantur gratiæ [1]: » hoc est, ut multis det gratiam. Si apud homines, reos condemnatos, et qui ad mortem abducuntur, accedens populus postulavit, et multitudinem respiciens et reverens imperator, sententiam revocavit: multo magis a vobis Deus flectetur, non a multitudine, sed a virtute. Acrem enim et vehementem habemus hostem: unusquisque enim vestrum res suas curat, et de eis est sollicitus: nos autem simul omnium. Stamus in ea parte belli quæ laborat. Adversus nos diabolus armatur vehementius. In bellis enim, ante alios omnes belli ducem sternere conatur adversarius. Propterea illuc omnes currunt conjunctis clypeis. Propterea magnus est tumultus, unoquoque conante eum de medio tollere, clypeis illum circumtegunt ac muniunt, illius ca-

[1] 2 Cor. I, 11.

put volentes conservare. Audite quid Davidi dicat totus populus. Non Davidi me ipsum conferens hæc dico; non ita insanio, sed populi erga principem ostendere volens benevolentiam. « Ne egrediaris, inquit, ad bellum nobis» cum; ne extinguatur lucerna Israël [1]. » Vide quantum parcebant seni. Vestris precibus valde egeo. Nemo me, ut dixi, ex immodica humilitate hac privet ope et auxilio. Si res nostræ floreant et sint in bona existimatione, vestræ quoque erunt splendidiores. Si nobis prospere fluat doctrina, ad vos transibunt divitiæ. Audi Prophetam dicentem, « Num se ipsos pascunt pastores [2]? » Vides Paulum has preces poscentem assidue? Audis quod Petrus sic ereptus sit e carcere, quoniam assidue pro eo fiebat oratio [3]? Plane credo futurum ut vestræ preces multum possint, quæ cum tanto consensu fiunt. Quantum existimatis nostram exuperare vilitatem, pro tanto populo ad Deum accedere et rogare? Nam si ipse tantam non habeo fiduciam, ut pro me precer: multo minus ut pro aliis. Est enim eorum qui sunt vitæ probæ et bonæ existimationis, et Deum rogare ut sit aliis benignus ac propitius, est eorum qui ipsum sibi reddiderunt benevolum. Qui autem ipse quoque offendit, quomodo rogabit pro alio? Sed tamen quoniam paternis vos complector visceribus, quoniam omnia audet charitas, non solum in ecclesia, sed et domi ante alia fundo preces pro vestra sanitate animæ et corporis. Nullæ enim aliæ preces sacerdoti æque conveniunt, atque pro bonis populi Deum adire, et apud eum intercedere. Nam si Job statim surgens tam multa faciebat pro filiis carnalibus, quanto magis nos debemus facere pro spiritualibus?

IV. Cur autem hæc dico? Quia si nos pro vobis omnibus preces fundimus et oramus, etsi tantum absumus a rei

1 2 Reg. XXI, 17. — 2 Ezech. XXXIV, 2. — 3 Act. XII, 5.

magnitudine, multo magis justum est ut vos hoc faciatis. Nam unum quidem rogare pro multis, magnæ est audaciæ, et quod multa eget fiducia : multos autem, cum simul convenerint, pro uno precari, non est grave nec importunum. Non enim suæ virtuti fidens hoc facit unusquisque, sed multitudini et consensui quem semper maxime respicit Deus, et eo movetur ac placatur. « Ubi enim fuerint duo » tres congregati in nomine meo, inquit, illic sum in me- » dio eorum[1]. » Si ubi sunt duo aut tres congregati, est in medio, multo magis apud nos. Quod enim per se precans quispiam non potest accipere, hoc accipiet precans cum multitudine. Quare? Quoniam etsi non virtus propria, sed tamen consensus magnam habet vim. Ubi fuerint, inquit, duo aut tres congregati. Cur dixit duo? Nam si unus fuerit in nomine tuo, cur non est illic? Quoniam volo omnes simul esse, et non esse divulsos. Nos ergo alter alterum communiamus, charitate conjungamus ac colligemus : nemo nos separet. Si quispiam accusat, si quispiam molestia est affectus, ne id verset animo, seu apud proximum, seu apud nos. Hanc a vobis peto gratiam, ut accedatis, et expostuletis, et excusationem a nobis accipiatis. Argue, inquit, ne forte non dixerit. Argue, ne forte fecerit[2]; et si fecerit, ne addat amplius. Aut enim excusamus, aut condemnati veniam petimus : et de cætero tentamus ne in eadem incidamus. Hoc et vobis confert et nobis. Nam vos quidem absque ratione forte accusantes, cum veritatem rei intellexeritis, corrigemini. Nos autem ignoramus peccasse, et corrigimur. Vobis quidem non prodest; nam illis constituta est pœna qui verbum otiosum emittunt. Nos autem crimina tam vera quam falsa repellimus : falsa quidem, falsa esse ostendentes, vera autem, ea non amplius facientes. Omnino necesse est, ut

[1] Matth. XVIII, 20. — [2] Eccli. XIX, 12.

cui tam multa sunt curæ, et ignoret, et peccet ex ignoratione. Nam si unusquisque vestrum habens domum, uxoremque et filios et servos quos regat, alius quidem plures, alius vero pauciores, in tam paucis tamen et numeratu tam facilibus, multa peccare non ut vult cogitur, aut nesciens, aut volens aliquid corrigere : multo magis nos qui tanto præsumus populo, et vos adhuc multiplicet Dominus, et vos benedicat parvos cum magnis. Nam etsi ex multitudine magna nascitur sollicitudo, non cessamus tamen precari ut ea cura nobis crescat, et augeatur hæc multitudo, fiatque multiplex et infinita. Nam patres quoque, etsi numerosa soboles eos sæpe cruciat, nullum tamen volunt amittere. Omnia vobis et nobis æqualia, et eadem sunt bonorum capita. Non ego quidem, majori copia, vos autem minori, sacræ sumus mensæ participes, sed utrique eam similiter tangimus. Si autem ego prior, non magni refert. Nam et inter liberos major natu prior manum extendit ad epulas, sed ex eo tamen nihil accrescit : sed sunt nobis omnia æqualia. Salutaris, et quæ animas nostras continet, vita, cum eodem honore datur utrisque. Non ego quidem alterius ovis, vos autem alterius, sed ejusdem omnes sumus participes. Idem baptisma habemus utrique: uno dignati sumus spiritu. Ad idem regnum utrique contendimus. Fratres Christi similiter sumus : omnia sunt nobis communia. In quonam ego exupero? In curis, in laboribus, in sollicitudinibus, in eo quod pro vobis doleo. Sed nihil est hoc dolore suavius. Nam et mater dolens pro filio, dolore delectatur, de suis natis est sollicita, lætatur sollicitudinibus. Atqui sollicitudo quidem per se res est amara : sed quando ea fuerit pro filiis, multam habet voluptatem. Multos ex vobis genui, sed postea fuerunt dolores partus. Nam apud matres quidem corporales, prius sunt dolores, et tunc est partus. Hic autem ad ultimum us-

que respirationem sunt dolores, ne post partum sit aliquid abortivum, idque ego desidero. Nam etsi alius sæpe genuit, ego autem curis dilanior. Neque enim ex nobis generamus, sed totum est Dei gratiæ. Si autem ambo parimus per spiritum, non aberraveris, si et eos qui ex me nati sunt, illius, et eos qui ex illo nati sunt, meos appellaveris. Hæc omnia cogitate, et manum porrigite, ut sitis nostra gloriatio, et nos vestra, in die Domini nostri Jesu Christi : quem detur omnibus nobis cum fiducia videre in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA V.

CAPUT III.

Fidelis autem Dominus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis, fratres, in Domino, quod quæ præcipimus vobis, et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei et in patientia Christi[1].

I. Neque totum sanctorum precibus permittendo, nos ipsos oportet esse otiosos, et ad vitium currere, et nihil præclarum aggredi : neque rursus bona operando hanc opem despicere. Magna enim potest, magna certe, quæ pro nobis fit oratio. Sed tum demum quando nos quoque operamur. Propterea Paulus quoque pro ipsis orans, rursus rem fide dignam facit ex promissione, et dicit : « Fidelis autem » est Dominus, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. »

[1] 2 Thess. III, 3-5.

Nam si vos elegit ad salutem, non mentietur, neque sinet perire. Ne autem per hæc duceret ad socordiam, et totum esse Dei arbitrati, ipsi dormirent, vide quomodo ab eis quoque exigit ut cooperentur, dicens : « Confidimus autem » de vobis, fratres, in Domino, quod quæ præcipimus, et » facitis et facietis. » Fidelis quidem, inquit, est Deus, et promittens salutem dare, omnino dabit, sed ut promisit. Quomodo autem promisit? Si velimus, et eum audiamus, non absolute, neque tanquam ligna et lapides, otiosi. Recte autem posuit et illud : Confidimus in Domino. Hoc est, credimus ejus benignitati et clementiæ. Rursus eos deprimit, totum inde pendere statuens. Nam si dixisset : Vobis autem credimus, esset quidem magna laus : sed non ostendisset eos credere omnia a Deo pendere. Si autem dixisset : Confidimus autem in Domino, quod vos custodiet, et non addidisset, de vobis, et illud, quæ præcepimus et facitis et facietis, eos fecisset pigriores, in Dei potestatem universum conjiciens. Oportet enim nos in ipsum totum conjicere, sed ipsos quoque operantes, labores subeuntes, et suscipientes certamina : et ostendit quod etiamsi sufficeret solum virtus ad nobis dandam salutem, oportet tamen ipsam esse perpetuam et nobis adesse usque ad extremum vitæ spiritum. « Dominus autem, inquit, dirigat corda vestra » in charitate Dei et patientia Christi. » Eos rursus laudat et precatur, suam erga illos curam ostendens. Nam quoniam ad eos increpandos erat accessurus, eorum corda his prius lenit ac mitigat, et dicendo : Confido vos audituros, et ab eis petendo preces, et rursus eis bona precando innumerabilia. Dominus autem dirigat, inquit, corda vestra ad Dei charitatem. Multa enim sunt quæ avertunt a charitate, et multæ semitæ quæ inde divertunt. Primum quidem vitium mammonæ, tanquam impudentes quasdam manus in nostram immittens animam, et mordicus apprehensos vel

invitos inde vellit et trahit. Deinde inanis gloria, et sæpe etiam afflictiones et tentationes avertunt. Propterea tanquam quodam spiritu, Dei auxilio opus habemus, ut nobis velum tanquam ab aliquo vehementi spiritu transmittatur ad Dei charitatem. Ne mihi enim dixeris, Diligo ipsum etiam plus quam me ipsum. Hæc sunt verba, ostende factis. Si ipsum diligis plus quam te ipsum, dilige plus quam pecuniam : et tunc te credo ipsum diligere plus quam te ipsum. Qui autem pecunias non despicis propter Deum, quomodo te ipsum despicies? Quid autem dico pecunias? Qui avaritiam et plura habendi cupiditatem non despicis, quod etiam absque Dei jussis oporteret facere, quomodo te ipsum despicias? Et ad patientiam Christi, inquit. Quid est, ad patientiam? Ut patiamur sicut ille passus est : aut ut illa agamus, aut ut etiam eum expectemus cum patientia, hoc est, ut simus parati. Nam quoniam multa promisit, et ipse venit ad judicandum vivos et mortuos, illum expectemus et sustineamus. Ubi autem dicit patientiam, omnino subindicat afflictionem. Hoc enim est Deum diligere, sustinere, et non conturbari. « Denuntiamus autem » vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut » subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et » non secundum traditionem quam acceperunt a nobis[1]. » Hoc est, non nos hæc dicimus, sed Christus : hoc enim est in nomine Domini nostri Jesu Christi. Ostendit his verbis quam sit terribilis denuntiatio. Per Christum, inquit, annuntiamus. Nusquam igitur Christus præcipit nos esse otiosos. Ut subtrahatis vos, inquit, ab omni fratre. Ne mihi dicas divitem, ne pauperem, ne sanctum; hoc est immodestia et dissolutio. Ambulante, inquit, hoc est, vivente, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Traditionem ait quæ fit per opera, et Dominus hanc sem-

[1] 2 Thess. III, 6.

per dicit traditionem. « Ipsi enim scitis quemadmodum » oporteat imitari nos. Quoniam non inquieti fuimus inter » vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo[1]. » Quanquam etiamsi comedissent, gratis non comedissent. « Dignus est enim, inquit, operarius mercede sua[2]. Sed in » labore et fatigatione, nocte et die operantes, ne quem » vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potesta» tem : sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitan» dum nos. Nam et cum essemus apud vos, denuntiabamus » vobis, quod si quis non vult operari, nec manducet[3]. »

II. Vide quomodo in priori quidem Epistola mitius de hoc disserit, ut quando dicit : « Rogamus autem vos, » fratres, ut abundetis magis et contendatis : » et nusquam, denuntiamus, neque, in nomine Domini nostri Jesu Christi, quod quidem est terribile et habet periculum ; sed ut abundetis, inquit, et contendatis, quod erat adhortantis ad virtutem. Ut, inquit, honeste ambuletis. Hic autem nihil hujusmodi ; sed, « Si quis non vult operari, » nec manducet. » Nam si Paulus, cui non erat necesse, sed in cujus erat potestate esse in otio, et tantum opus susceperat, operabatur tamen, et non solum operabatur, sed die ac nocte operabatur, ut posset etiam aliis opitulari, multo magis alios oportebat hoc facere. « Audivimus » enim inter vos quosdam ambulantes inquiete, nihil ope» rantes, sed curiose agentes[4]. » Hoc quidem hic : illic autem in priori, « Ut honeste, inquit, ambuletis ad eos » qui foris sunt. » Quare? fortasse nihil adhuc erat tale. Nam alibi quoque admonens dicebat, « Beatius est magis » dare quam accipere[5]. » Illud autem, « Honeste ambulate, » non est de immodestia et dissolutione. Et ideo subjunxit, u nullo egeatis. Hic autem aliquam quoque ponit neces-

[1] 2 Thess. III, 7, 8. — [2] Matth. XX, 10. — [3] 2 Thess, III, 9, 10. — [4] Ibid. 11. — [5] Act. XXI, 35.

sitatem, ut quod bonum est et honestum faciant apud omnes. Procedens enim dicit, « Nolite deficere bonum fa-» cientes. » Plane enim necesse est ut qui est otiosus et potest operari, sit curiosus. Eleemosyna autem iis solis est data, qui ex operatione manuum sibi non possunt victum suppeditare : aut iis qui docent, et sunt penitus occupati in negotio docendi. « Non enim alligabis, inquit, os bovi tri-» turanti [1] : » et, « Dignus est operarius mercede sua [2]. » Quare nec hic quidem est otiosus, sed operæ, ejusque magnæ, mercedem accipit. Otiosum autem orare et jejunare non est opus manuum. Operationem enim hic dicit eam quæ fit per manus. Et ut nihil tale suspiceris, subjunxit : « Nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem » qui ejusmodi sunt, denuntiamus et obsecramus in Do-» mino Jesu Christo [3]. » Quoniam eos valde tetigit, mitiorem volens reddere orationem, subjunxit, per Dominum Jesum Christum : et rursus probabilitatem et terrorem afferens dixit : « Ut cum silentio operantes panem suum » manducent. » Cur non dixit : Si non sint autem immodesti et dissoluti, alantur a vobis : sed utrumque exigit, ut et sint in silentio, et operentur? Quia ipsos operantes vult sibi alimentum parare. Hoc enim sibi vult illud, Ut panem suum manducent, id est, ex suis laboribus; non alienum ex mendicitate partum. « Vos autem, » fratres, nolite deficere benefacientes [4]. » Vide quomodo statim fracta sunt paterna viscera. Non potuit ulterius prosequi increpationem, sed rursus eorum est misertus. Vide autem cum quanta prudentia : non dixit, Sed eis ignoscite, donec corrigantur; sed quid? « Vos autem » nolite deficere benefacientes. » Subtrahite, inquit, vos ab ipsis, et eos increpate : ne tamen eos fame intereuntes despicite. Si vero, inquit, a nobis habens abundantiam,

[1] Deut. xxv, 4. — [2] Matth. x, 10. — [3] 2 Thess. iii, 12. — [4] Ibid. 13.

maneat otiosus, benignum quoddam medicamentum dicit. Quid ergo dicit : Si eam quæ est a nobis habens abundantiam manet otiosus ? In eo, inquit, placidum ac benignum dixi medicamentum : nempe, subtrahite vos ab ipso, hoc est, ne ei detis fiduciam et loquendi libertatem, ostendite vos ei succensere. Non est hoc parvum. Talis fit ad fratres increpatio, si vere eos volumus corrigere. Non ignoramus modos increpationis. Nam dic quæso, si fratrem haberes carnalem, eum-ne despiceres fame pereuntem ? Non sane opinor : sed forte etiam corrigeres. « Quod si quis non » obedit verbo nostro per epistolam [1]. » Vide Pauli humilitatem ; non dixit ; Qui non obedit, mihi non obedit. Sed placide subindicat. « Hunc notate. » Ut non lateat hoc facere hortatur. « Ne commisceamini cum illo. » Non est parva hæc castigatio. Deinde rursus : « Ut confundatur. » Nec sinit ulterius progredi. Ut enim cum dixisset, « Si quis » non operatur, nec manducet, » veritus ne fame interirent, subjunxit, « Vos autem nolite deficere benefacientes, » ita cum dixisset, « Subtrahite vos, et non commisceamini » cum illo, » deinde veritus ne hoc ipsum eum excinderet a fraternitate ; nam qui despondit animum, cito peribit, cui non datur fiducia et libertas loquendi, subjunxit, « Et » nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fra- » trem [2]. » Per hæc ostendit, quod et in eum magnum statuat supplicium, eo quod eum privet fiducia.

III. Nam si esse cum multis accipientem est pudendum : quando et præbuerint increpantes, et se subtraxerint, quantum est hoc probrum, et quantum ad mordendum animum sufficit ? Nam si ii qui dant tardius, aut murmurant, eos incendunt qui accipiunt ; ne mihi enim dixeris de impudentibus mendicis, sed de fidelibus ; si qui dant sunt increpaturi, quid non facerent ? quod non mererentur

[1] 2 Thess. III, 14. — [2] Ibid. 15.

supplicium? Non sic nos, sed tanquam maxima affecti injuria, eos qui mendicant affligimus contumelia, et aversamur. Non das, cur etiam es molestus? Admonete, inquit, ut fratres, non contumelia afficite tanquam inimicos. Qui fratrem admonet, non hoc facit publice, non probrum in publicum traducit, sed hoc facit privatim, et cum magna attentione, et dolens ægre ferens, et lacrymans et lamentans. Fraterno ergo animo præbeamus, fraterna voluntate admoneamus: non tanquam dolentes eo quod demus; sed tanquam dolentes, propterea quod ille transgrediatur mandatum. Quid enim lucraris? Nam si postquam dederis contumelia afficis, perdis voluptatem distributionis. Quando autem nec dederis et contumelia affeceris, quid mali non fecisti illi misero et calamitoso? Accessit tanquam aliquid a te accepturus, recessit autem letali accepto vulnere, et magis est lacrymatus. Nam cum propter egestatem necesse habeat mendicare, et quia mendicat, contumelia afficitur; vide quantum futurum sit contumeliosorum supplicium. « Qui contumelia afficit pauperem, cum irri-» tat qui ipsum fecit[1]. » Nam dic mihi, ipse eum propter te sinit esse egenum, ut tu possis te ipsum curare, et tu cum contumelia afficis qui propter te est egenus. Quantæ hæc sunt pravitatis? Quam ingrati animi est hoc factum? Admonete, inquit, ut fratres. Etiam postquam dederis, jussit admonere. Quando autem etiam cum non dederimus contumelia afficimus, quænam erit nobis defensio? « Ipse » autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in » omni loco[2]. » Vide quomodo postquam narravit quæ sunt agenda, ea obsignet precatione, veluti quædam signacula eorum, quæ sunt deposita; preces ponens et supplicationem. Det vobis, inquit, pacem in omni loco. Nam quoniam est verisimile pugnas ex his exorituras, cum illi

[1] Prov. xiv, 31. — [2] 2 Thess. iii, 16.

evadant asperiores, et hi non perinde atque illi præbeant, merito hoc nunc est precatus. Det, inquit, vobis pacem semper. Hoc est enim quod quæritur, ut eam semper habeant. Quid est, in omni loco? Ubique vult pacem esse, ut nullo ex loco habeant occasionem contentionis. Ubique enim pax est bona, etiam apud eos qui sunt foris. Audi enim eum alibi dicentem : « Si fieri potest, quantum in » vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete[2]. » Ad ea enim quæ recte gerere volumus nihil est adeo aptum, ut esse pacificum, et non turbulentum, et liberum esse ab inimicitiis, et nullum habere inimicum. « Dominus cum om» nibus vobis : Salutatio mea manu Pauli : quod est signum » in omni Epistola : ita scribo. Gratia Domini nostri Jesu » Christi cum omnibus vobis. Amen[1]. » Hoc dicit se scribere in omni Epistola, ut nemini liceat eas adulterare, cum positum sit veluti magnum signum subscriptionis. Salutationem autem appellat precationem, ostendens quod et tunc omnia agebant spiritualia, et quando salutare oportebat, res erat cum lucro; et quod precatio non esset solum symbolum amicitiæ. Ab ea incipiebat, et in eam desinebat, magnis mœnibus muniens quæ utrinque dicebantur, firmaque et solida ponebat fundamenta, firmumque et tutum finem imponebat. « Gratia, inquit, vobis et pax. » Et rursus, « Gratia Domini nostri Jesu Christi cum » omnibus vobis. Amen. » Hoc etiam Christus præcepit Discipulis, dicens, « Ecce ego vobiscum sum omnibus » diebus usque ad consummationem sæculi[1]. » Sed hoc fit quando nos volumus. Non enim erit omnino nobiscum, si nos procul removerimus. « Vobiscum, inquit, ero per» petuo. » Ne ergo gratiam abigamus. Vult ut nos subtrahamus ab omni fratre inordinate ambulante. Hoc tunc magnum erat malum a cœtu fratrum esse avulsos; hoc

[1] Rom. XII, 18. — [2] 2 Thess. V, 17, 18. — [3] Matth. XXVIII, 20.

certe modo pœnas sumit de omnibus. Sicut etiam alibi ad Corinthios scribens dicebat[1]. Cum hujusmodi ne convesci quidem jubet. Sed non hoc magnum nunc plerique existimant : sed sunt omnia confusa et corrupta, cum adulteris, cum scortatoribus, cum avaris temere et sine discrimine commiscemur. Si ab eo qui otiose alebatur se subducere oportebat, quanto magis ab aliis ? Et ut discas quam esset terribile separari a conventu fratrum, et quantum lucrum afferat iis qui benigne suscipiunt reprehensionem, audi quomodo ille qui peccato erat inflatus, qui ad extremum vitium erat provectus, qui talem admisit fornicationem, qualis nec inter gentes nominabatur, qui vulnus suum non sentiebat, hoc enim est summa perversitas, ille, inquam, qui talis erat, ita fuit inflexus et reductus, ut diceret Paulus ; « Sufficit illi, qui est ejus» modi, increpatio hæc quæ fit a pluribus[2]. Quamobrem » confirmate in ipsum charitatem. » Tunc enim ita erat, ut membrum a reliquo corpore avulsum.

IV. Causa autem cur hoc tunc terribile esset, hæc erat ; quoniam esse cum eis tunc magnum bonum existimabatur. Sicut enim qui unam domum habitant, et sunt in unius patris potestate, et unius mensæ sunt participes ; ita tunc habitabant in unaquaque Ecclesia. A tanta ergo excidisse charitate quantum erat malum ? Nunc autem nihil videtur esse magnum, quia nec magnum quidpiam esse existimatur, quando simul conjuncti versamur. Quod tunc erat instar supplicii, nunc quod valde refrixerit charitas non pœnæ loco habetur, et temere alter ab altero separamur, idque ex algore charitatis. Malorum enim omnium causa est quod non sit charitas. Hoc omnia Ecclesiæ bona honesta ac præclara, propter quæ exultare oporteret, destruxit et delevit. Magna est doctoris fiducia, quando a

[1] 1 Cor. v, 11. — [2] 2 Cor. II, 6.

rebus recte a se gestis potest increpare discipulos. Quamobrem Paulus dicebat : « Ipsi enim scitis quemadmodum » oporteat imitari nos [1], » et magis debet esse doctor ex vita, quam ex sermone. Nemo autem existimet hoc esse gloriosæ jactantiæ : ad necessitatem enim redactus hoc dixit, et ad id quod confert in commune. Quoniam non fuimus, inquit, inordinati et dissoluti inter vos. Et hic non vides humilitatem, quam donationem vocat modestiamque ac moderationem? Non fuimus, inquit, inter vos inordinati, neque gratis panem manducavimus. Ostendit hic quoque forte illos esse pauperes. Nec mihi dixeris, Sed non omnes erant pauperes. Loquitur enim de pauperibus, et quibus non alias necessarium suppetit alimentum, quam ex operatione manuum. Non dixit enim : Ut a patribus habeant, sed, « Ut operantes panem suum comedant. » Nam si ego, præco doctrinæ verbi, timui vos gravare, multo magis is qui vobis nihil prodest : hoc enim plane est gravare. Gravare autem est quando quispiam non dat cum magna animi alacritate : sed hoc non innuit, sed ut qui facile non habeant. Cur enim non operaris? Deus ad hoc tibi dedit manus, non ut ab aliis accipias, sed ut aliis præbeas. Dominus autem, inquit, vobiscum. Hoc ipsum quoque licet quoque precari, si agamus quæ sunt Domini. Audi enim Christum dicentem Discipulis : « Euntes docete » omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii » et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæ man» davi vobis, et ecce ego vobiscum sum usque ad consum» mationem sæculi [2]. » Non solum illis hoc dictum est, sed etiam nobis. Nam quod illis solum non sit promissum palam est ex eo quod dixit, Usque ad consummationem sæculi, sed illis etiam qui ejus vestigiis insistunt. Quid ergo illis dicit qui non sunt doctores? Unusquisque vestrum,

1 2 Thess. III, 7. — 2 Matth. XXVIII, 19.

si velit, potest esse doctor, si non alterius, sui tamen. Doce te ipsum primum. Si docueris omnia quæ mandavit ut servares, per hoc multos habebis qui æmulentur. Sicut enim lucerna quando ipsa fuerit lucida, accendere potest innumerabiles : extincta autem, ne sibi quidem præbebit lumen, neque alias lucernas accendere poterit : ita etiam de vita pura dicendum. Si quæ est in nobis fuerit lucida, efficiemus innumerabiles et discipulos et doctores, quasi exemplar propositi. Neque enim verba mea iis qui audiunt ita prodesse poterunt, ut nostra vita. Esto enim, si velis, vir Deo charus et virtute resplendens, et habens uxorem; licet enim uxorem quoque habenti et liberos et servos, et amicos, Deo placere; annon is omnibus multo magis poterit prodesse, quam ego? Nam cum me in mense semel aut bis, aut ne semel quidem audiant, et quæ audierint, fortasse usque ad limen Ecclesiæ servantes, statim abjiciunt : illius autem vitam videntes assidue, multum lucrantur. Quando enim contumelia affectus, ipse non vicissim affecerit, annon suæ lenitatis et mansuetudinis pudorem in animo ejus qui contumelia afficit, infigit et insculpit? Quod si non statim fateatur quam accepit utilitatem, aut ira præpeditus, aut rubore suffusus, aut pudore affectus, sensum tamen statim accipit : et fieri non potest ut homo contumeliosus, etiamsi sit bestia, si cum homine leni et patiente fuerit versatus, non magno accepto lucro recedat. Bona enim etiamsi non agamus, laudamus tamen omnes et admiramur. Mulier rursus si viderit virum placidum et modestum, multum lucratur semper cum eo versans, et puer itidem. Licet ergo unicuique esse doctorem. « Ædificate enim, inquit, alterutrum, sicut et facitis [1]. » Perpende quæso; domui tuæ aliquod damnum accidit? conturbatur uxor, ut quæ sit

[1] 1 Thess. v, 11.

infirmior, et magis mundana? maritus si sit philosophus, et damni accepti irrisor, illam consolatur, et persuadet ut generoso et forti ferat animo. Annon, dic quæso, ei magis proderit quam ipsi nostri sermones? Nam dicere quidem omnibus, est facile: agere autem, cum opus fuerit, valde est difficile. Propterea ex factis humana natura magis solet corrigi et componi: tanta est virtutis excellentia, ut servus toti domui sæpe profuerit cum domino.

V. Non enim frustra nec temere illos assidue jubet Paulus virtutem exercere, et obedire dominis, non tantam curam gerens ut ministrent dominis, quantam ut ne verbum Dei et doctrina blasphemetur. Quando autem non blasphematur, cito etiam habebitur in admiratione. Scio etiam multas domos multum lucrifecisse ex virtute servorum. Si autem servus qui est sub potestate, potest dominum corrigere, multo magis dominus servos vos hoc ministerium mecum quæso distribuite. Ego cum omnibus loquor in communi; vos seorsum unicuique, et cuique committatur proximorum procurare salutem. Quod enim oporteat eos qui sunt patresfamilias domui suæ præesse, et eorum curam in his gerere, audi quo mulieres transmittat Paulus: « Si quid autem velint discere, domi viros » suos interrogent[1]. » Nec eas adducit ad doctorem. Nam ut in ludis litterariis sunt etiam inter discipulos doctores et magistri, ita etiam in Ecclesia. Vult enim non ab omnibus molestiam exhibere doctori. Quare? Quoniam magna sic erunt bona: non solum quoniam levis erit labor doctori, sed etiam quoniam unusquisque discipulus id curans, cito potest evadere doctor et magister, hanc habens sollicitudinem. Vide enim quantum ministerium affert mulier. Domum custodit, et curam gerit omnium quæ

[1] 1 Cor. XIV, 35.

domi sunt, ancillis instat et eas urget ad opus: vestit suis manibus, efficit ut vocceris pater filiorum, te liberat a prostibulis, dat auxilium ad continentiam, sedat œstrum naturæ. Sed tu eam quoque beneficio affice. Quomodo? in spiritualibus ei manum porrige. Quæ audieris utilia, ea non secus atque hirundines ore portans, affer et pone in ore matris et pullorum. Quomodo enim non est absurdum te in aliis quidem primas velle obtinere, et locum tenere capitis, in doctrina autem ordinem deserere? Eum qui imperat, iis qui parent, oportet præesse, non in honoribus, sed in virtutibus. Nam illud quidem imperantis, hoc vero eorum qui parent, est officium. Si multo honore fruaris, hoc nihil ad te: accepisti enim ab aliis. Si multa virtute refulgeas, hoc totum est tuum. Es caput uxoris, concinna, corrige et compone reliquum corpus. Non vides quod caput non tantum loco superat reliquum corpus, quantum cura et providentia, ut quod ipsum regat ac dirigat tanquam gubernator. In capite enim et corporis et animæ sunt oculi. Illinc ad eos affluit vis perspiciendi, illinc vis regendi quæ tenet principatum. Et reliquum quidem corpus constituitur ad ministrandum: hoc vero collocatum fuit ad imperandum. Omnes sensus illinc habent principium et fontem: illinc instrumenta emittuntur vocalia, facultas videndi, facultas odorandi, tactus universus. Illinc constituitur radix nervorum et ossium. Vides quod providentia magis excellat, quam honore? Ita nos etiam imperemus mulieribus: eas vincamus, non quod plus honoris quæramus, sed quod ipsæ a nobis majori afficiantur beneficio. Ostendi eas non parvis nos afficere beneficiis; sed si velimus eas remunerari spiritualibus, nos vincimus. Nam in corporalibus non possumus aliquid afferre quod eis ex æquo respondeat. Quid enim affertis multas pecunias? Sed illa servat: ipsa autem illius cura

propendet ex æquilibrio, et ea opus habet. Quare? quia plurimi qui multa possidebant, quoniam non habebant quæ servaret, omnia perdiderunt. Sed propter liberos est inter ambos societas: par quoque est utriusque beneficium; imovero illa in his laboriosius obit ministerium, ut quæ semper ferat fœtum, et partus vexetur laboribus. Quamobrem in solis spiritualibus eam potes vincere. Ne curemus ut sint nobis pecuniæ, sed ut quæ nobis creditæ sunt animæ, eas cum fiducia coram Deo sistamus. In illis enim corrigendis et concinnandis nobis quoque multum proderimus. Nam qui alium docet, si nihil aliud, in dicendo compungitur, maxime dum videt se ipsum iis esse obnoxium de quibus alios reprehendit. Quoniam ergo et nobis ipsis et illis prosumus, et per illas domui, et hoc imprimis Deo est gratum, ne nos pigeat et nostræ, et eorum qui nobis ministrant animæ curam gerere: ut pro omnibus accipiamus remunerationem, et cum multis divitiis perveniamus in sanctam civitatem matrem nostram Jerusalem cœlestem. A qua absit ut unquam excidamus, sed cum resplenduerimus in optima vitæ institutione, cum magna fiducia digni censeamur videre Dominum Jesum Christum, cum quo Patri simul et sancto Spiritui gloria, potentia, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. I AD TIMOTHEUM.

ARGUMENTUM.

Ex numero discipulorum Apostoli erat Timotheus, quem testificatur Lucas mirabilem fuisse juvenem[1], testimoniis eorum qui Lystris et Iconii erant probatum : qui simul fuit discipulus et doctor. Tantaque prudentia atque sapientia, ut cum audiret Paulum missa circumcisione prædicantem, didicissetque illum ea de causa Petro obstitisse, eligeret non modo contra illam non prædicare, sed etiam illam pati. Circumcidit enim illum, inquit, in ejusmodi ætate[2] ; sicque illi totum ministerium tradidit. Satis certe erat ille Pauli erga ipsum affectus ad indicandum quantus vir esset. Nam alibi quoque de illo testificatur scribens et dicens : « Experimentum autem ejus cognoscitis, quoniam » tanquam patri filius mecum servivit in Evangelio[3]. » Et Corinthiis rursus scribens dicit : « Misi vobis Timotheum, » qui est filius meus charissimus et fidelis in Domino ; » et iterum, « Videte ne quis eum contemnat : opus enim Do» mini operatur, sicut et ego[4]. » Hebræis quoque scribens ait : » Cognoscite fratrem Timotheum dimissum[5]. » Mul-

[1] Act. xvi, 2. — [2] Ibid. 3. — [3] Philipp. ii, 22. — [4] i Cor. iv, 17, et xvi, 11. — [5] Hebr. xiii, 23.

tamque ejus dilectionem passim reperias. Eaque etiam quæ nunc fiunt miracula, ejus fiduciam et virtutem annuntiant. Si quis ergo quærat cur Tito et Timotheo tantum scribat; etiamsi Silas inter probatos et virtute præditos esset; similiterque Lucas; ait quippe ille, « Et Lucas est mecum » solus[1]. » Clemens quoque ex numero sociorum ipsius erat, de illo namque dicit : « Cum Clemente et cæteris adjuto» ribus meis[2]. » Cur ergo Tito et Timotheo tantum scribit? Quia his Ecclesias jam regendas dederat; illos autem adhuc secum circumducebat. His loca quædam conspicua assignaverat. Tanta enim erat Timotheus virtute præditus, ut nihil juventus impediret. Ideo scribit ille, « Nemo ado» lescentiam tuam contemnat; » et rursum, « Adolescentu» las tanquam sorores[3]. » Cum adest enim virtus, omnia superabundant, nihilque impedimento est. Etenim sæpe de episcopis loquens ac de illis plurima proferens, nusquam de ætate plura persequitur : quod si scribendo dicat, « Filios habentem subditos; » et, « Unius uxoris virum[4], » non hoc dicit quasi necesse sit illum et uxorem et filios habere; sed ut si contigerit ex sæcularibus quempiam ad hoc munus evehi, ut tales sint, qui sciant et domui præesse, et filiis et cæteris omnibus. Nam si sæcularis cum sit, in his rebus utilis et opportunus non fuerit, quomodo illi Ecclesiæ cura committatur? Cur autem Epistolam mittebat discipulo, cui jam docendi munus traditum fuerat? nonne oportebat primo illum perfecte instituere, ac deinde illum mittere? At ille doctrina opus habebat non eadem, qua discipuli; sed ea quæ doctori congrueret. Vide igitur illum per totam Epistolam doctori congruentem doctrinam efferentem. Statimque ab exordio non dicit, « Ne attendas

[1] 2 Tim. IV, 11. — [2] Philip. IV, 3. — [3] 1 Tim. IV, 12, et V, 2. — [4] Id. III, 4 et 2.

» iis qui aliter docent[1]; » sed quid? ut illis denunties ne doceant aliter.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Domini Jesu Christi spei nostræ. Timotheo charissimo filio in fide, gratia, misericordia, pax a Deo Patre nostro et Christo Jesu Domino nostro[2].

I. Magna erat Apostoli dignitas, magna et mirabilis : et ubique videmus Paulum, dignitatis causas præmittentem, non quasi usurpet honorem, sed quasi sibi traditum, et id necessario agentem. Etenim cum se dicit vocatum, et cum dicit, «Per voluntatem Dei[2]; » et rursus alibi, « Necessitas mihi » incumbit[3]; » cumque dicit, « In hoc segregatus sum[4] : » hæc omnia ambitionem omnem et arrogantiam eliminant. Ut enim is qui non datum sibi a Deo honorem invadit, extremæ est culpæ et reprehensioni obnoxius; ita qui oblatum depellit et resilit, aliam et diversam culpam contrahit, inobsequentiæ nempe et rebellionis. Hoc itaque nunc in principio Epistolæ ad Timotheum Paulus his verbis exprimit : « Paulus apostolus Jesu Christi secundum imperium » Dei. » Non dixit hic ; Paulus vocatus ; sed, « Secundum » imperium. » Nam ne humanum quid pateretur Timo

[1] 1 Tim. 1, 3. — [2] Ibid. 1, 2. — [3] 1 Cor. 1, 1. — [4] Id. ix, 16. — [5] Rom. 1, 1.

theus, putaretque illum se perinde alloqui atque cæteros discipulos, ideo sic cœpit. Ubinam imperavit hoc illi Deus? Invenitur Spiritus sanctus dicens in Actibus Apostolorum, « Segregate mihi Paulam et Barnabam[1] : » et ubique ille scribens Apostoli nomen adjicit, auditorem erudiens, non humana esse quæ dicuntur : nam Apostolus nihil ex se dixerit, et cum dixit, Apostolus, statim auditoris mentem ad eum qui se misit remittit. Ideo in omnibus Epistolis hoc præponit, fide dignum reddens sermonem ac dicens : « Paulus apostolus Jesu Christi secun- » dum imperium Dei Salvatoris nostri. » Atqui Pater nusquam illi imperare deprehenditur, sed ubique Christus ipsum alloquitur. Quid enim dicit? « Vade, quia ego ad » gentes longe mittam te ; » et rursus, « Cæsari te oportet » sisti[2]. » Sed quæcumque Filius imperaverit, ea ipsa Patris præcepta esse dicit ; sicut et ea quæ Spiritus dicit : Filii sunt. Ecce enim missus est a Spiritu, segregatus est a Spiritu, dicitque imperium esse Dei. Quid ergo? num Filii potestatem minuit, quod Apostolus ejus secundum imperium Patris mittatur? Nequaquam. Vide namque quomodo potestatem communem faciat. Cum dixisset enim, « Secundum imperium Dei, Salvatoris nostri, » subjunxit, « Et Domini Christi Jesu spei nostræ. » Vide quam proprie nomina posuerit. Etiamque Psalmista de Patre ita loquitur : « Spes omnium finium terræ[3]. » Et rursum beatus Paulus alio in loco ita scribit : « In hoc enim laboramus » et exprobramur, quia speramus in Deo vivo et vero[4]. » Necesse est ut doctor pericula subeat multo plura, quam discipuli : Nam « Percutiam pastorem, inquit, et disper- » gentur oves[5]. » Quoniam igitur res ita se habet, vehetius contra doctorem spirat diabolus ; illo quippe cæso,

[1] Act. XIII, 2. — [2] Id. XXII, 21, et XXVII, 24. — [3] Psal. LXIV, 6. — [4] 1 Tim. IV, 10. — [5] Zach. XIII, 7, et Matth. XXVI, 31.

grex dispergitur. Nam cum oves mactat, grex minuitur; cum autem pastorem de medio tollit, totum gregem pessumdat. Cum ergo minori labore majora operetur, et in anima una totum perdat, doctores magis aggreditur. Ideo statim a principio ejus animum erigit dicens, Salvatorem habemus Deum, et spem Christum. Multa patimur, sed spem magnam habemus. Periclitamur, insidiis appetimur; sed Salvatorem habemus; non hominem, sed Deum. Neque igitur Salvator infirmus est, Deus quippe est, et quantacumque fuerint pericula non nos superabunt; neque spes confunditur, Christus enim est. His duobus fulti pericula ferimus; ac vel cito liberamur, vel bona spe alimur. Cur autem nusquam se Patris Apostolum esse dicit, sed Christi? Omnia communia facit, et Evangelium ipsum dicit esse Dei. Quantacumque patiamur, inquit, nihil sunt præsentia. « Timotheo, charissimo filio in fide. » Hoc plenum consolationis est. Si enim tantam exhibuerat fidem, ut Pauli filius fieret; et non modo filius, sed charissimus filius esset, de futuro spem habiturus erat. Fidei vero proprium est, ut quamvis promissis contraria facta videantur, non concidat ille neque turbetur. Sed ecce filius et genuinus filius, neque tamen ex illius substantia erat. Sed quid? an brutum animal erat? sed non ex Paulo prodierat, inquies. Itaque non significat hoc ex cujuspiam substantia prodiisse. Quid ergo? an alterius substantiæ erat? Neque hoc. Cum enim filium dixisset, addidit, in fide; ita ut significaret et genuinum esse et ex se prodiisse. In nullo diversus erat secundum fidem: id quod etiam in humanis observatur, similis est patri filius: sed non perinde atque in Deo; illic enim major est propinquitas. In hominibus enim, etsi eadem substantia est, in aliis multis inter se differunt; colore, habitu, prudentia, tempore, arbitrio, iis quæ animum, iis quæ corpus spectant, exterioribus

aliisque plurimis, vel differunt, vel similes sunt. Illic autem nulla hujusmodi diversitas est. Illud porro, « Secun» dum imperium, » efficacius est quam illud, « Vocatus, » ut aliunde disci potest; simile est autem loco illi, « Timo» theo charissimo filio. Corinthiis quoque ait : « In Christo » Jesu ego vos genui; » id est, in fide. Charissimum autem adjicit, ut accuratam et plus quam in aliis similitudinem ostendat. Neque hoc tantum; sed dilectionem etiam affectumque erga illum magnum exhibet. Ecce illud, « In, » rursus in fide usurpatur, « Charissimo filio in fide, » inquit. Vide quantum encomium, non modo filium, sed charissimum filium vocat. « Gratia, misericordia, pax a » Deo Patre nostro, et Christo Jesu Domino nostro. »

II. Cur in cæteris Epistolis nusquam misericordiam præmisit; sed hic tantum? Hoc ex affectu magno prodiit: plura enim apprecatur filio, pro illo timens ac tremens. Ita enim timebat, ut, quod nusquam fecit, de corporeis ipsi scriberet, ut cum dicit : « Vino modico utere propter » stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates[1]. » Majori namque doctores egent misericordia. « A Deo, inquit, » Patre nostro, et Christo Jesu Domino nostro. » Rursus hic consolatio. Si enim Deus pater est, illos ut filios curat. Audi enim Christum dicentem : « Quis ex vobis homo est, » qui, si petierit filius panem, numquid lapidem dabit » illi[2]? Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi, cum irem in » Macedoniam[3]. » Audi quam placide, quomodo non magistri utatur voce; sed fere domestici. Non dixit, præcepi, neque jussi, neque hortatus sum; sed quid? Rogavi te. Non tamen erga omnes discipulos ita nos affectos esse oportet, sed erga mansuetos et virtute præditos : erga alios autem, qui vel corrupti vel non genuini sunt, alio modo; ut etiam ipse alibi scribit dicens, « Argue illos cum omni

[1] I Tim. v, 23. — [2] Matth. vii, 9. — [3] I Tim. I, 3.

» imperio. Hic autem vide quid dicat : « Ut denuntiares quibusdam; non ut rogares, sed ut denuntiares non aliter » docere. » Quid hoc est ? Annon sufficiebat Pauli Epistola, quam illis misit ? Sufficiebat quidem : sed homines litteras solent contemnere. Vel hoc dicendum est ; vel fortassis antequam litteras mitteret, res ita se habebat. Ipse autem in hac civitate multum tempus transegerat : hic erat Dianæ templum ; hic gravia illa perpessus est. Postquam autem theatrum illud solutum fuerat, postquam evocatos discipulos hortatus fuerat, sic solvit, et rursus ad illos reversus est. Jure autem quæratur, an nunc illic Timotheum præsulem constituerit. Ait enim, « Ut denuntiares quibus» dam non aliter docere. » Non illos nominatim recenset, ne ex aperta reprehensione impudentiores illos redderet. Hic erant quidam ex Judæis falsi apostoli, qui fideles rursus volebant ad Legem trahere, qua de causa illos in Epistolis passim criminatur. Hoc autem faciebant non tam ex conscientiæ stimulo, quam ex vana gloria, et quod vellent discipulos habere, et adversus beatum Paulum contendere ex zelo et invidia moti. Hoc sibi vult illud, « Aliter » docere. Neque intendere, inquit, fabulis et genealogiis » interminatis [1]. » Fabulas non Legem dicit, absit ; sed falsas traditiones, et prava perversaque dogmata. Verisimile namque est Judæos illos inutilium rerum sermones habuisse, avos et proavos numerantes, ut peritiæ in historia famam sibi conciliarent. « Ut denuntiares quibusdam, inquit, non » aliter docere, neque intendere fabulis et genealogiis interminatis. » Quid sibi vult illud, « Interminatis ? » quæ nullum finem, nullam utilitatem habeant, vel nobis perceptu difficilia sint. Vides-ne quam has quæstiones improbet ? Ubi enim fides est, quæstione non est opus : ubi nihil curiose inquirendum, quid opus est quæstione ? Quæstio fidem

[1] 1 Tim. 1, 4.

tollit. Nam qui quærit, nondum invenit: qui quærit, non potest credere. Ideo ait, Ne hujusmodi quæstionibus operam demus. Nam si quærimus, id fides non est. Fides enim ratiocinium sedat. Cur ergo ait Christus: « Quærite et invenietis; pulsate et aperietur vobis [1]; et, Scrutamini Scripturas, quoniam in eis putatis habere vitam æternam [2]? » Illud, Quærite, de postulatione dicitur et ardenti desiderio. Hic autem illud, « Scrutamini Scripturas, » non ad quæstionum labores inducendos dicitur, sed ad tollendos. Dixit enim, Scrutamini Scripturas; hoc est, ut accurate illas discamus et sciamus; non ut semper quæramus, sed ut quærendi finem faciamus: et recte dixit: Denuntia quibusdam non aliter docere, neque intendere fabulis et genealogiis interminatis, « Quæ quæstiones præstant magis quam » ædificationem Dei, quæ est in fide. » Recte dixit ædificationem Dei. Magna quippe dare nobis voluit Deus. Sed non capit cogitatio magnitudinem dispensationum ejus. Per fidem ergo oportet hoc fieri, quod est maximum animarum pharmacum. Quæstio igitur est œconomiæ Dei contraria. Quid enim per fidem dispensatur? Ut ejus beneficia excipiamus, meliores evadamus, ac de nullo dubitemus et contendamus, sed quiescamus. Quæ enim fides perfecit et ædificavit, ea quæstio evertit, quæstiones movens, et fidem eliminans. « Neque intendere, inquit, fabulis et genealogiis interminatis. » Et quid nocere possunt, inquies, genealogiæ? Dicebat Christus per fidem oportere salutem consequi: illi contra quæstiones movebant dicebantque hoc non ita se habere. Sed enim quia sententia præsentis temporis erat, eventus vero sententiæ in futuro, fide opus erat. Illi vero legalibus observationibus intercepti, fidei impedimento erant. Puto autem illum hic Græ-

[1] Matth. VII, 7. — [2] Joan. V, 39.

cos etiam subindicare, cum dicit « Fabulis et genealogiis, » utpote cum illi deos suos enumerarent.

III. Ne igitur attendamus quæstionibus. Ideo enim fideles vocamur, ut sine ulla dubitatione dictis credamus, et nihil dubitemus. Si enim illa humana essent, oporteret illa accurate scrutari. Si vero Dei sunt, illa honorare tantum oportet, et credere. Si non credamus, neque Deum esse persuasum nobis erit. Quomodo enim nosti Deum esse, si rationes ab illo repetas? Hoc primum indicium est te nosse Deum, si credas iis quæ ille dicit sine argumentis et probationibus. Hoc et Græci sciunt. Credebant enim diis etiam sine indicio et probatione loquentibus. Quare? Quia illi ex diis orti erant. Vides-ne quomodo Græci quoque id noverint? Ecquid de diis loquor? Homini quoque fidem habebant præstigiatori et mago, Pythagoræ nempe, « Hoc ille dixit : » atque in templis superne silentium inscriptum erat : continebatque digito os, et labia comprimebat, prætereuntes omnes ut silerent monebat. Ergo-ne illa honorabilia sunt, et non perinde nostra, sed ridicula? Ecquis furoris excessus ille non fuerit? Quæ ad Græcos spectant jure discutiuntur; talia nempe sunt, pugna ratiociniorum, disputationes, disceptationes. Nostra vero ab his omnibus longe remota sunt. Illa namque invenit humana sapientia, hæc gratia spiritualis docuit; illa stultitiæ et insipientiæ, hæc veræ sapientiæ dogmata sunt. Illic non est discipulus, neque magister, sed omnes quæstionibus certant; hic sive doctor, sive discipulus fuerit, a quo discere oportet vult discere; obsequi, non dubitare; credere, non argumentis certare. Per fidem enim veteres omnes claruerunt, et sine fide pessumdata omnia sunt. Ecquid de cœlestibus loquor? Si terrena etiam examinemus, fide illa contineri reperias, neque pacta, neque artes, neque aliud quidpiam sine illa stabit. Si autem hic,

ubi omnia falsi et fallaciæ plena, fide opus est, multo magis in illis. Huic ergo hæreamus, hanc adeamus. Sic perniciosa omnia dogmata ab anima nostra eliminabimus; genesim nempe et fatum. Si credis fore resurrectionem et judicium, hæc omnia ab animo ejicere poteris. Crede esse Deum justum, et non credes esse genesim injustam. Crede esse Deum providentem, et non credes esse genesim omnia continentem. Crede supplicium esse et regnum, et non credes esse genesim, quod in nobis est auferentem, nosque necessitati ac vi subjicientem. Ne semines, ne plantes, ne milites, nihil omnino facias : quæ enim ad genesim spectant velis nolis prorsus evenient. Quid nobis deinceps opus est precibus? cur ergo vis Christianus esse si genesis sit? Non enim crimini eris obnoxius. Unde artes? an ex genesi? Etiam, inquit, et illi fato præfinitum est, ut fiat sapiens cum laboribus. At ostende mihi quempiam qui sine labore artem didicerit : Verum non poteris. Sic non est ex genesi, sed ex laboribus id partum est. Undenam ergo ille scelestus, inquit, qui a patre hæreditatem non accepit, dives tamen est; alius vero post innumeros labores est pauper? Hæc enim frequenter agitant, omnia de divitiis et paupertate moventes, nihil autem de vitio et virtute. Verum hac de re jam ne loquare : sed ostende an aliquis boni studiosus, malus, et an aliquis socors ac negligens, bonus evaserit. Nam si fatum vim habet, in maximis potestatem suam ostendat, in virtute nempe et vitio, non in divitiis et paupertate. Et undenam, inquies, ille in morbis, hic in bona valetudine versatur? Undenam ille clarus est, alius in turpitudine versatur? Undenam illi ex sententia res eveniunt, alii vero innumera in quamplurimis occurrunt impedimenta? A genesi absiste, et hæc scies. Firmiter crede Deum esse qui providet, et hæc clare cognosces. Sed non possum, inquies, non enim sinit tanta rerum

confusio vel suspicari esse providentiam. Si hæc opera Dei sint, quomodo credere possum Deum bonum, scortatori, scelerato, raptori pecunias dare; probo non item? Undenam credam? ex rebus enim ipsis credere oportet. Recte. Ergo illa ex genesi sunt, justa-ne an injusta? Injusta, inquis. Quis ergo illam fecit? Num Deus? Non, inquit, sed ingenita est. Sed quomodo ingenita cum sit, talia operatur? Hæc enim contraria sunt. Hæc porro Dei non sunt. Inquiramus ergo quis cœlum fecerit. Genesis, inquies. Quis terram, quis mare, quis annuas tempestates? Ergo-ne in rebus inanimatis tam bonum ordinem posuit, tantam rerum concinnitatem; in nobis autem propter quos omnia fecit, tam inversum ordinem : ac si quis ut domus mire ornata esset provideret, et domesticos nihil curaret. Quis tempestatum successionem servat? Quis rectas naturæ leges posuit? Quis diei noctisque cursum constituit? Hæc illa genesi superiora sunt. Non, inquies, sed fortuito facta. Et quomodo tam bonus rerum ordo fortuito factus fuerit? Undenam igitur, inquies, divites, sani, illustres, qui ex avaritia divites, qui ex hæreditate, qui ex violentia? cur ergo Deus improbos prospere rem agere sinit? Quia non hic promerita cuique retributio datur, sed in futuro sæculo. Illic mihi ostende quid simile. Interim, inquies, id mihi hic concede : quæ illic sunt non quæro. Verum ideo non accipis, quia quæris. Si enim extra voluptatem versans, hæc ita quæris, ut illis anteponas, multo magis quæreres si voluptate pura fruereris. Ideo hæc tibi ostendit nihil esse et indifferentia esse : neque enim nisi indifferentia essent, hæc illis dedisset. Dic mihi, annon indifferens est, vel nigrum esse, vel longum, vel parvum? sic et divitiæ indifferentes sunt. Dic enim mihi, quæ necessaria sunt, nonne omnibus æque data fuere; ut sunt habitus idoneus ad virtutem, spiritualium donorum dis-

tributio? Si nosses Dei beneficia, cum his perinde atque alii fruaris, istorum inopiam non indigne ferres, neque hanc rerum copiam exquireres, si illam æqualitatem nosses. Quemadmodum enim famulus, qui ab hero escas, indumenta et habitaculum accipit, et cum aliis omnibus his æque fruitur, si crines in capite superfluos habeat, unguesque majores, se plus habere putet quam alii; eodem modo qui est hujusmodi frustra altum sapit, propter ea, quibus ad tempus fruitur. Idcirco Deus nos illis privat, ut hanc vesaniam extinguat, et harum rerum desiderium ad cœlestia transferat. Nos autem ne sic quidem resipiscimus. Sicut enim puerulus, si quid puerile habeat, id rebus necessariis præfert, paterque ipsum a puerilibus privat, ut vel invitum ad perfectiora transferat; sic Deus omnia facit ut nos in cœlum transferat. Cur ergo, inquies, malos, divites esse sinit? Quia illos non multum curat. Quomodo etiam justos, divites facit? non ipse facit, sed solum permittit. Et hæc quidem carptim nunc a nobis dicta sunt, tanquam ad eos qui Scripturas ignorant. Quod si credere velletis et divinis Verbis attendere, hæc dicere non opus fuisset; ex Scripturis enim omnia nossetis. Ut enim discas nihil esse divitias, aut sanitatem, aut gloriam, tibi ego plurimos ostendam, qui cum lucrari possent, non lucrati sunt; qui cum corpore bene valeant, illud macerant; qui cum gloria frui possint, nihil non agunt ut contemnantur. Nemo certe bonus, malus esse studet. Finem ergo faciamus terrena bona quærendi, et cœlestia quæramus. Sic enim illa consequi poterimus, et sempiternis deliciis fruemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto, gloria, imperium, honor nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Finis autem præcepti est charitas ex corde puro, et conscientia bona et fide non ficta : a quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque ea quæ dicunt, neque de quibus affirmant[1]. »

I. Nihil ita humano generi nocet, ut amicitiam contemnere, neque illam cum magno studio servare; ut contra nihil est quod ita recte vitam dirigat, ut illam totis viribus persequi : quod indicans Christus dicit : « Si duo » consenserint in idipsum, quiquid petierint accipient. » Et rursus, « Cum abundaverit iniquitas, refrigescet charitas[2]? » Hoc omnes hæreses genuit. Cum enim fratres suos non amarent, iis cum bene rem gererent invidebant; ex invidia autem dominationis ambitum, ex dominationis ambitu hæreses pepererunt. Ideo Paulus cum dixisset : « Ut denun- » ties quibusdam non aliter docere; » modum id agendi subindicat. Quisnam ille est? Charitas. Sicut ergo cum dicit, « Finis legis Christus[3]; » hoc est, complementum; et hoc illis hæret; ita præceptum hoc charitati conjungitur. Medicinæ finis sanitas est : itaque cum adest sanitas, non multa opus est curatione, et cum adest charitas, non multo opus est præcepto. Charitatem autem quam dicit? Sinceram, quæ non verborum tenus sit, sed ex affectu et animo ac commiseratione, « Ex corde, inquit, puro; » sive

[1] I Tim. I, 5, 6. — [2] Matth. XVIII, 19, et XXIV, 13. — [3] Rom. X, .

ex recta conversatione, inquit, et sincera amicitia. Nam impura quoque vita schismata parit. « Omnis enim qui mala » operatur, odit lucem [1]. » Sunt quippe etiam improborum amicitiæ; nempe latrones amant latrones, et homicidæ homicidas. At hoc non est ex conscientia bona, sed ex mala; neque ex puro, sed ex impuro corde; neque ex fide non ficta, sed ex simulata. Fides enim quod verum est exhibet. Ex fide autem sincera charitas nascitur. Nam qui vere in Deum credit, nunquam ab ea desistit. « A quibus qui- » dam, inquit, aberrantes, conversi sunt in vaniloquium. » Recte ait, « Aberrantes. » Arte quippe opus est, ut recte tela dirigantur, et non ultra scopum; ita ut opus sit ut a Spiritu regantur. Multa namque sunt, quæ a recta via avertant, et ad unum scopum respicere oportet. « Volen- » tes, inquit, esse legis doctores. » Vides-ne aliam causam, nempe dominandi ambitum? Ideo dicebat Christus : « Vos » autem neminem vocetis Rabbi [2]; » et rursum Apostolus, « Neque enim ipsi legem custodiunt, sed ut in vestra » carne glorientur [3]. » Dignitatem ambiunt, inquit, ideoque ad veritatem non respiciunt : « Non intelligentes, in- » quit, neque ea quæ dicunt, neque de quibus affirmant. » Hic illos criminatur, ut qui legis scopum ignorent, neque ad quod usque tempus illam dominari oporteret. Quomodo igitur, si ex ignorantia fiat, id peccatum vocas? Quia non modo quod legis doctores esse vellent; sed etiam quod charitatem non haberent, id faciebant. Alioquin autem hinc oriebatur ignorantia. Nam cum anima operibus carnis sese dediderit, illius acies hebetatur; a charitate autem delapsa, in contentionem decidit et mentis oculus obturatur. Nam qui cupiditate temporanearum quarumdam rerum detinetur, ex affectu ebrius, veri judex sincerus esse nequit. « Nesciunt, inquit, de quibus affirmant. »

[1] Joan. III, 20. — [2] Matth. XXIII, 8. — [3] Galat. VI, 13.

Verisimile autem est illos de lege loquentes, multa de purgationibus, deque aliis rebus corporeis dixisse. Deinde illa redarguere omittens, ut quæ nihil essent, nisi umbra et signacula spiritualium, quod gratius erat, id aggreditur. Quodnam illud? Laudat Legem : Legem vero hic vocat Decalogum. Ex hoc autem illa quoque abjicit. Nam si hæc ipsa transgressores puniunt, et inutilia nobis sunt, multo magis illa. « Scimus autem, inquit, quia bona est Lex, si » quis ea legitime utatur : scientes hoc quia justo Lex non » est posita[1]. » Bona, inquit, est et non bona. Quid vero, inquies, si quis ea legitime non utatur, non est bona? Etiam sic est bona. Sed hoc vult significare; cum illam operibus implet. Illud enim, « Si quis ea » legitime utatur, » hoc significat. Cum autem illam vobis efferunt, operibus autem transgrediuntur, hoc est non legitime uti. Utitur quidem hic, sed non ad utilitatem suam. Aliud autem dici potest : quale illud? Si legitime utaris lege, te transmittit ad Christum. Cum enim legis scopus ille sit ut justificet hominem, neque id possit, transmittit ad eum qui possit. Alio quoque modo legitime utimur lege, cum illam ex magna superabundantia servamus. Quid est illud, ex superabundantia. Sicut freno apposite utitur equus, non qui exilit, nec qui mordet; sed qui illo ad decorum utitur; sic lege legitime utitur, qui non ex litteræ necessitate temperanter agit. Quis porro illa legitime utetur? Qui novit se illa non indigere? Qui enim eo usque virtutis processit, ut non propter ejus metum illam impleat, sed propter ipsam virtutem, is legitime et secure illa utetur. Si quis illa utatur, non ut illam timens, sed illic repositi supplicii damnationem ante oculos habens. Alioquin autem hic justum vocat eum, qui virtutem exer-

[1] 1 Tim. 1, 8, 9.

cet. Ille igitur pulchre Lege utitur, qui ab illa erudiri opus non habet.

II. Quemadmodum enim litterarum apices pueris proponuntur; qui autem id melius implet, non ex illis apicibus, sed ex aliis, majorem habet peritiam, meliusque litteris utitur; sic qui legem transcendit, non a lege instituitur. Nam qui non ex metu illam implet, sed ex virtutis studio, hic maxime legem implet. Non enim perinde is qui supplicium timet, atque is qui honorem appetit, legem implet; nec perinde is qui sub lege est, atque is qui supra legem. Nam supra legem vivere, est ea legitime uti. Is enim lege bene utitur, ipsamque custodit, qui majora, quam ipsa præcipiat, perficit, qui ab ipsa erudiri non dignatur. Lex enim ut plurimum scelera prohibet. Id vero non justum efficit, sed bona opera. Itaque quicumque a malis abstinent ut servi, hi legis scopum non implent. Ideo enim illa posita fuit, ut transgressionem puniat. Quamobrem illi quoque lege utuntur, sed quia supplicium timent: « Nam vis » non timere potestatem? inquit, fac bonum[1]; » ac si quis diceret : Lex enim malis tantum supplicium denuntiat. Ei autem qui coronis digna patrat, ubinam utilis lex est? sicut et medicus ei qui saucius vel æger est, non autem ei qui bene valet utilis est. « Iniquis autem, inquit, et non » subditis, impiis et peccatoribus. » Iniquos Judæos vocat et non subditos. « Lex iram operatur, inquit; » hoc spectat eos qui malum operantur. Quid autem ad eum, qui dignus est honore? « Per legem, inquit, peccati cognitio[2]. » Quid hoc ad justum? « Justo, inquit, lex non posita est. » Quare? Quia extra supplicium est, neque a lege quæ sint agenda discere expectat, cum intus habeat dictantem Spiritus gratiam. Lex enim data est ut metu et minis coërceantur. Non igitur freno opus est obtemperanti equo, ne-

[1] Rom. XIII, 3. — [2] Id. III, 20.

que institutione ei qui non eget pedagogo. «Iniquis autem, » inquit, et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis » et contaminatis, patricidis et matricidis. » Neque hactenus substitit, neque peccata solum memoravit; sed etiam ea per species recensuit, ut legis magisterio pudorem incuteret. Deinde postquam per species enumeraverat, de vitandis illis dixit, etsi ea, quæ dixerat, arcere poterant. De quibusnam ergo hæc dicit? De Judæis. Illi enim et patricidæ et matricidæ erant, ipsi scelerati et contaminati. Hos enim subindicat cum dicit: « Impiis et peccatoribus. » Cum tales ergo illi essent, lex necessario data fuit. Dic enim mihi, annon frequenter idola adorabant? annon Moysem lapidarunt? annon cognatorum cæde manus eorum cruentabantur? annon perpetuo hoc illis exprobrant Prophetæ? Iis vero qui cœlestia philosophantur hæc superflua essent. «Patricidis, inquit, et matricidis, homicidis, » fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adver- » satur[1]. » Recte dixit, sanæ doctrinæ: illa enim omnia corruptæ animæ vitia erant. « Secundum Evangelium, in- » quit, gloriæ beati Dei, quod mihi traditum est[2]. » Itaque nunc etiam ad confirmationem Evangelii lex necessaria est; credentibus porro non est opus. Evangelium autem gloriæ illud vocat, non aliam ob causam, nisi propter eos qui de persecutionibus et de Christi passione erubescunt. Igitur tum propter alia, tum propter hæc, Evangelium gloriæ dixit, ostendens Christi passionem esse gloriam; vel etiam futura subindicat. Nam etsi præsentia turpitudine et opprobriis plena sunt, at futura non sunt hujusmodi. Evangelium autem futurorum est, non præsentium. Cur ergo dicit Angelus: « Ecce evangelizo vobis, quia natus est » vobis Salvator[3]? » Quia natus Salvator futurus erat. Ne-

[1] 1 Tim. I, 10. — [2] Ibid. 11. — [3] Luc. II, 10.

que enim statim atque natus est, signa edidit. « Secundum » Evangelium, inquit, gloriæ beati Dei. » Gloriam sive cultum Dei dicit; vel indicat si præsentia omnia plena sunt ejus gloria, multo magis futura. Cum positi fuerint, inquit, inimici ejus sub pedibus ejus; cum nihil ipsi adversabitur; cum viderint justi beatissima omnia illa, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. « Volo enim, inquit, ut ubi ego sum, et illi sint, ut videant » gloriam meam, quam dedisti mihi[4]. » Discamus ergo quinam hi sunt, et beatos illos prædicemus, cogitantes quantis illi fruituri sint bonis; quantæ gloriæ, quantæ lucis participes futuri sint. Præsens quippe gloria nullius pretii est et instabilis. Si maneat, ad mortem usque tantum manet, ac deinde protinus extinguitur : « Neque enim descendet » cum eo gloria ejus[1], inquit. » Plurimos autem hic neque ad finem usque comitatur. De illa vero gloria nihil tale suspicari licet. Sed manebit illa, nec unquam finem habebit. Talia autem erunt illa quæ Dei sunt, firma, nec mutationi nec fini obnoxia. Non enim illa gloria ab exterioribus, sed ab interioribus manat; verbi gratia, non a sumptuosis vestibus, non a famulorum multitudine, non a curribus gloria illa erit. Sed absque illis vir gloria circumfluet. Nunc enim, si hæc absint, gloria vacuus erit, illic vero secus. In balneis nudos videmus claros simul et nullius pretii viros, imo etiam malos. In foro autem sæpe divites multi periclitati sunt, cum casu quopiam servi ipsos deseruissent. Illic autem quivis gloriam suam secum habet ubique : ac sicut Angeli, ubicumque apparuerint, secum gloriam habent : ita etiam sancti. Imovero sicut sol non opus habet vestimento, nec alia re quapiam; sed statim atque apparet, gloriam fulgoris sui emittit : ita etiam tunc erit.

[1] Joan. XVII, 24. — [2] Psal. XLVIII, 18.

III. Persequamur ergo gloriam illam, qua nihil venerabilius; relinquamus hanc, qua nihil abjectius. « In amictu » vestium ne glorieris[2], » inquit. Hæc pridem prædicebantur infantibus. Nam saltator, meretrix et scenicus, gratiosiora te et pretiosiora vestimenta circumferunt. Præterea vero de re gloriaris, quam si tineæ invadant, ejus te voluptate privabunt. Vides quam incerta res sit hujus vitæ gloria, gloriaris in re, quam vermes pariunt et perdunt. Dicuntur indica quædam animalcula esse, unde hæc fila conficiuntur. Eme vestem, si velis, e supernis textam, amictum admirabilem et splendidum, indumentum vere aureum. Aurum illud non ex metallis est, quæ damnatorum manus effoderunt; sed a virtute paritur. Stola illa nos amiciamus, quam non homines inopes et servi conficiunt, sed ipse Dominus. At dices, huic vestimento aurum insertum est? Et quid hoc ad te? Nam opificem omnes vere mirantur, non eum qui illo vestitur. Sicut enim in vestibus simplicibus non lignum officinæ fullonis, in quo vestis tenditur, admiramur, sed opificem, etiamsi lignum illam ferat et in ligno ligetur. Ut ergo non ad alium usum vestis sic ligatur, quam ut excutiatur nec corrodatur a tineis; quantæ dementiæ non fuerit pro re nullius pretii tantam abhibere curam, et nihil non moliri; salutem vero suam prodere, gehennam despicere, Deum contumelia afficere et Christum esurientem contemnere? Quid dixeris de pretiosis aromatibus indicis, arabicis, persicis, siccis, humidis, de unguentis, de odoribus, quæ omnia ingenti et inutili sumptu comparentur? Quid ungentis, o mulier, corpus inficis, quod intus immunditia plenum est? Quid insuavem odorem absumis, et idipsum facis, ac si quis unguentum in cœnum conjiceret, aut balsamum in laterem. Est, si velis, est utique aromatum genus, quo

[2] Eccli. xi, 4.

poteris animam ungere, non ex Arabia, non ex Æthiopia, neque ex Perside, sed ex ipso cœlo delatum, quod emitur, non auro sed voluntatis arbitrio, et fide non simulata. Hoc unguentum eme, cujus odor orbem implere potest. Hujusmodi fragrantiam Apostoli emittebant. « Odor » enim, inquit, suavitatis sumus, aliis quidem in mor» tem, aliis vero in vitam [1]. » Quid autem hoc est? Fertur sus fragrantia odoris suffocari. Non corpus modo Apostolorum, sed etiam vestimenta unguentum spirituale spirabant. Ita pulchre namque spirabant Pauli indumenta, ut dæmonas pellerent. Quodfolium, quam casiam, quam myrrham, hæc fragrantia suavitate non superet? Nam si dæmonas fugabat, quid aliud non præstiterit. Hoc apparemus unguentum. Apparat autem illud per eleemosynam spiritualis gratia. Hanc odoris ragrantiam illuc abeuntes spiraturi sumus, et sanctos ad nos conversuri. Et sicut hic omnes in se convertunt ii, qui unguentis delibuti sunt, sive in balneum, sive in Ecclesiam, sive in alium numerosum cœtum se contulerint, omnes ab illis pendent; omnes ad illum se vertunt; sic et in illo mundo, cum animæ spirituali fragrantes odore ingressæ fuerint, omnes stupent et cedunt. Hic vero dæmones et vitia omnia accedere non audent, nec sustinent; suffocantur enim. Illa igitur aromata circumferamus. Hæc enim aromata lasciviæ opinionem nobis pariunt, illa vero fortitudinis, atque miraculi, multamque nobis fiduciam indunt. Hæc aromata non terra germinat; sed virtus parit; non marcescunt, sed florent. et iis ornatos venerabiles reddunt. Hoc ungimur unguento cum baptizamur; tunc bonam fragrantiam emittimus. Deinceps vero ex studio nostro pendet ut bonum servemus odorem. Ideo priscis temporibus unguento inungebantur sacerdotes, virtutis

[1] 2 Cor. II, 16.

symbolum dantes, quia sacerdotem, bonum emittere odorem oportet. Peccato autem nihil putidius est. Vide quomodo ejus naturam depingat Propheta : « Putruerunt et » corruptæ sunt circatrices meæ. » Vere namque putredine omni fœtidius est peccatum. Quid enim, quæso, peccato fœtidius? Quod si id non sentias dum peccatum perpetras, post perpetratum cogita, et tunc ejus fœtorem videbis, tum immunditiam immissam, tunc dolorem, tunc execrationem. Tanta res est peccatum omne : antequam fiat, voluptatem habet quamdam; postquam perpetratum est, voluptas cessat et marcessit, subit autem dolor et tristitia. Contra vero justitia, laborem habet initio; in fine autem voluptatem et requiem. Illic voluptas ipsa, voluptas non est, quia expectatur pudor et supplicium; hic vero labor ipse labor non est, ob spem retributionis. Quid, quæso te, est ebrietas? Annon dum bibitur tantum voluptatem habet : imo ne dum bibitur quidem. Cum enim sensus expers fiat, et præsentium neminem videat, sed furentibus deterior factus sit, quæ demum voluptas? Imo ne in ipsa quidem fornicatione voluptas est. Cum enim ex nimio affectu anima judicio privetur, quæ voluptas esse possit? Si hoc voluptas sit, scabies quoque voluptas erit. Voluptatem ego illam veram esse dicam, cum anima nullo vitioso affectu detinetur a corpore, nec distrahitur. Quænam illa voluptas, dentibus stridere, oculos versare, gargarizare, incalescere præter decorum? Adeo autem non est voluptas, ut cito studeamus ab illa liberari, et liberati doleamus. Si voluptas est, ne ab illa te expedias, sed mane in voluptate. Vides-ne id nomen tantum esse voluptatis? At nostra non sunt hujusmodi; sed vere suavia; non inflammatam illam habent voluptatem, sed liberam dimittunt animam, lætitia et suavitate perfusam. Talis erat voluptas Pauli

[1] Psal. xxvii, 5.

dicentis : « In hoc gaudeo, sed et gaudebo ; » et, « Gaudete in Domino semper[1]. » Illa namque et turpitudinem et damnationem habet, illa occulte serpit, et innumeris plena est mœroribus. Hæc vero iis omnibus libera est. Hanc itaque persequamur, ut et futura adipiscamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit ponens in ministerio. Qui prius blasphemus fui et persecutor et contumeliosus ; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide et charitate in Christo Jesu[1].

I. Humilitatem multum lucri afferre videmus; nusquam autem illam cito invenimus; sed humilitatem quidem verborum maximam et plus quam satis sit; humilitatem autem veram nusquam. Beatus autem hic Paulus illam ita persequebatur, ut multas ubique occasiones excogitaret, ut animum suum humilem redderet. Quia enim illos maxime humiliter sentire opus est, qui magnorum sibi operum conscii sunt, verisimileque est illum magnam vim passum esse ex bona conscientia, quæ quasi a quodam fluxu intumescebat; vide quid hic agat. Dixerat sibi creditum

1 Philip. II, 18, et IV, 4. — 1 I Tim. I, 12-14.

fuisse Evangelium gloriæ Dei : Evangelium cujus participes esse nequeunt qui adhuc lege utuntur. Ipsi enim contradicebatur ; et tantum dicebat intervallum, ut qui sub lege tenerentur, nondum digni essent qui Evangelii participes forent : ac si quis diceret eos, qui vinculis et pœna digni sunt, non licere in philosophorum chorum inferre. Quia igitur magnum sapiebat et loquebatur, simul se ipsum comprimit, et aliis suadet ut idipsum faciant. Cum scripsisset, « Quod creditum est mihi ; » statim se ipsum corripuit, ne existimes illum ex superbia ita loqui. Vide ergo qua utatur correctione hæc subjungens : « Gratias ago ei » qui me confortavit Christo Jesu Domino nostro, quoniam » fidelem me existimavit ponens in ministerio. » Vides-ne quomodo ubique præclarum suum opus occultet, et totum referat Deo, ita tamen ut libertatem non tollat arbitrii ? Dixisset enim fortasse infidelis : Si totum Dei est, et nihil a nobis infertur ; sed nos ut ligna et lapides transfert a malitia ad philosophiam ; cur Paulum talem effecit, Judam non item ? Hanc itaque tollens objectionem, vide cum quanta prudentia loquatur. « Creditum est mihi, inquit. » Hoc illius opus, hoc dignitas est ; verum non ipsius est totum. Vide enim quid dicat : « Gratias ago ei qui me con» fortavit Christo Jesu. » Hoc Dei est : deinde quod suum est ponit, « Quoniam fidelem me existimavit. » Recte, quia ex se utilis esse debebat : « Ponens, inquit, in ministerio, » qui prius eram blasphemus et persecutor et contumelio» sus : sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans » feci in incredulitate. » Vides-ne quomodo et quod suum est ponat, et quod Dei est, plus tamen Dei providentiæ attribuens, quod vero suum est comprimens ; ita tamen, ut dixi, ut non tollat libertatem arbitrii ? Quid vero sibi vult illud, « Qui me confortavit ? » Audi. Onus ingens subierat, et multa indigebat superna gratia. Cogita enim

quantum erat adversus quotidianas contumelias stare, adversus injurias, insidias, pericula, dicteria, probra, mortes; neque deficere, vel cadere, vel everti; sed quotidie innumeris impetitum undique telis, obfirmato vultu imperterritum consistere. Id non humanarum virium erat; sed neque Dei gratiæ tantum, sed ejus etiam liberi arbitrii. Quod autem Deus, cum præsciret qualis futurus esset, ipsum elegerit, audi quid dicat, antequam ille prædicare cœpisset : « Vas electionis est mihi hic, ut portet nomen » meum coram gentibus et regibus [1]. » Quemadmodum enim ii qui regium vexillum, quod Labarum vocari solet, gestant, multa opus habent fortitudine et peritia, ut ne in hostium manus incidant; sic qui nomen Christi ferunt, non in bello tantum, sed etiam in pace, multa opus habent virtute, ut ne maledicis linguis illud tradant, sed strenue gestent et crucem ferant. Multa enim fortitudine opus est ad nomen Christi ferendum. Nam qui indignum quid vel dicit, vel facit, vel sentit, nomen illud non fert, non habet Christum in se ipso. Cum pompa graditur qui nomen illud fert, non in foro, sed in cœlis : omnesque horrent. Angeli stipantes mirantur. « Gratias ago, inquit, » ei qui me confortavit Domino nostro Jesu Christo. » Vide quomodo eorum etiam quæ ad ipsum pertinent ipsi gratias agat. Quia enim vas electionis est, dicit se illi gratiam habere. Atqui hoc tuum est, o beate Paule, neque enim personarum acceptor est Deus. Sed gratias illi ago, inquit, quia me tali ministerio dignatus est. Hoc enim signum est quod me fidelem existimaverit. Sicut enim in domo œconomus non solum gratiam habet hero quod sibi fidem habuerit; sed etiam hoc sibi signum ponit, quod se aliis fideliorem esse arbitretur; ita et hic dicendum. Deinde considera quomodo extollat misericordiam et benignitatem

[1] Act. IX, 15.

Dei, cum priorem suam vitam exponit: « Qui prius blas-
» phemus fui, inquit, et persecutor et contumeliosus[1]: »
Et cum de Judæis loquitur, qui adhuc increduli erant, parcius verba facit: « Testificor enim illis, inquit, quod » zelum Dei habent, sed non secundum scientiam; » se autem vocat blasphemum, persecutorem et contumeliosum. Vides-ne quam se dejiciat; quam non sit sui amans, quam demissum possideat animum? Non satis fuit illi quod se dixerit blasphemum et persecutorem; sed etiam id amplificavit. Neque enim in me solo scelus sistebam, inquit, neque satis erat mihi quod blasphemarem; sed etiam eos qui pie agere vellent persequebar. Magna blasphemiæ insania est. « Sed misericordiam consecutus sum, quia igno-» rans feci in incredulitate. »

II. Cur ergo alii quoque Judæi non misericordiam consecuti sunt? Quia non ex ignorantia, sed et scientes et rem notam habentes illa fecerunt. Et ut id accurate discas, audi Evangelistam dicentem: « Multi ex Pharisæis et » Judæis credebant quidem; non confitebantur autem. » Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam » Dei[2]. » Et iterum Christus dicit: « Quomodo potestis cre-» dere, gloriam ad invicem inquirentes[3]; » et rursum: « Hæc dixerunt, inquit, parentes cæci propter Judæos; » ne extra synagogam fierent[4]. » Ipsi quoque Judæi rursus dicebant, « Videtis quia nihil proficimus: ecce mundus to-» tus post illum vadit[5]. » Ubique enim illos dominandi ambitio movebat. Atqui illi ipsi dicebant, « Nemo potest di-» mittere peccata nisi solus Deus[6]: » statimque, quod signum Dei esse dixerant, ille fecit. Non erat ergo id ex ignorantia. Ubinam vero tunc Paulus erat? Fortasse dixerit quispiam, ad pedes Gamalielis, qui nihil commune

[1] Rom. x, 2. — [2] Joan. xii, 42, 43. — [3] Id. v, 44. — [4] Id. ix, 22. — [5] Id. xii, 19. — [6] Luc. v, 21.

habebat cum seditiosis illis turbis. Gamaliel autem talis vir erat, qui ambitionis causa nihil ageret. Quomodo ergo postea Paulus cum turbis invenitur? Videbat ille dogma augeri, et obtinere, omnesque ferc ipsi obtemperare. Christo enim vivente aliquando ipsum, aliquando doctores adibant. Cum autem penitus separati sunt, tunc non ambitione, ut cæteri, sed zelo motus illa agebat. Cur enim Damascum ibat? Perniciem quamdam doctrinam illam esse putabat, metuebatque ne prædicatio ubique extenderetur. Judæi autem non sic. Non ut enim multis patrocinarentur, sed ambitionis causa omnia faciebant. Vide ergo quid dicant: « Tollent nostram gentem et urbem[1]. » Quinam illos timor incessebat? humanus. Apposite autem quæratur, quomodo cum accurate legem nosset, nihil tamen sciret. Ipse namque est qui dicit, « Quod ante pro» miserat per Prophetas suos[2]. » Quomodo ergo ignoras, cum paternæ legis æmulator sis, et ad pedes Gamalielis institutus fueris[3]? Sed ii qui in stagnis et fluviis versabantur et publicani accurrerunt et susceperunt, tu vero legisperitus persequeris? Ideo se ipsum damnat dicens, « Non sum dignus vocari Apostolus[4]. » Ideo ignorantiam confitetur, quam incredulitas pepererat. Ideo ait se misericordiam consecutum esse. Quid sibi vult illud, « Fide» lem me existimavit? » Nihil ex iis quæ Domini erant prodidit, omnia ipsius esse dicebat, etiamque sibi propria; nec sibi tribuebat ea quæ ad Dei gloriam pertinerent. Audi enim illum alibi quoque dicentem: « Viri, quid nobis at» tenditis? nos enim homines sumus similes vobis passibi» les[5]: » hoc est, « Fidelem me existimavit. » Et rursus alibi, « Abundantius illis omnibus laboravi, inquit, non ego, » sed gratia Dei mecum[6]. » Et rursus, « Qui operatur in

[1] Joan. XI, 48. — [2] Rom. I, 2. — [3] Act. XXII. — [4] I Cor. XV, 9. — [5] Act. XIV, 15. — [6] I Cor. XV.

» nobis et velle et perficere [1]. » Hinc ostendit se supplicio dignum. Misericordia enim hujusmodi hominibus conceditur. Et rursus alibi ait : « Cæcitas ex parte in Israël contigit [2]. Sed gratia Dei, inquit, superabundavit cum fide » et dilectione, quæ est in Christo Jesu. » Quid est hoc? Ne audiens, « Misericordiam consecutus sum, » hoc tantum accipias, « Blasphemus, inquit, eram et persecutor » et contumeliosus : » ergo et supplicio dignus. At non pœnas dedi ; nam misericordiam consecutus sum. An hoc solum, et eo usque tantum misericordia processit ut supplicium non subires? Minime ; sed alia multa et magna adjecta fuere : non solum enim ab imminenti pœna nos liberavit Deus ; sed etiam justos effecit et filios, et fratres et amicos et hæredes et cohæredes. Ideo ait, « Superabundavit » gratia, » ostendens dona illa misericordiam superavisse. Hæc quippe non miserantis sunt, sed amantis, et admodum diligentis. Cum ergo multa dixisset de benignitate Dei, quod sui blasphemi et contumeliosi et persecutoris misertus sit, et quod non hic substiterit, sed multis et magnis aliis dignatus sit ; rursus illud confirmat, contra infidelium dictum, quod liberum arbitrium tollatur : subjunxit enim : « Cum fide et charitate, quæ est in Christo » Jesu. » Id solum intulimus nos, inquit, credidimus quod nos salvos facere possit.

III. Diligamus ergo illum per Christum. Quid est illud, per Christum? Quia Christus id nobis intulit, non lex. Vides-ne quorum nobis bonorum Christus auctor fuerit, quorum autem lex? Nec solum dixit, Abundavit gratia ; sed Superabundavit. Vere enim superabundavit, quando mille suppliciis dignos, repente in adoptionem transtulit. Ecce rursus « In, » idem significat quod « Per. » Non enim fide opus est tantum, sed etiam charitate. Nam plurimi

[1] Philip. II, 13. — [2] Rom. XI, 25.

nunc sunt, qui credunt quidem Christum esse Deum; sed illum non diligunt, neque ea quæ sunt amantium faciunt. Quomodo enim fecerint, cum omnia ipsi præferant, pecunias, genesim, fatum, observationes, auguria, vaticinia? Cum autem ad contumeliam ejus vivamus, dic mihi, quæ dilectio? Si quis habet amicum, quem ardenti complectatur affectu, sic saltem Christum diligat; sic saltem amet eum, qui pro inimicis filium suum dedit, cum nullis meritis nostris. Quid dico meritis nostris? Cum magna fecissemus mala, et nefaria ausi fuissemus sine causa. Ille quidem post mille beneficia et curas neque sic nos abjecit. Sed tunc Filium suum dedit, cum majora scelera patraveramus. Nos autem postquam tanta consecuti eramus, postquam amici facti omnibus bonis per ipsum dignati sumus; ne tunc quidem ut amicum dileximus. Ecqua nobis erit spes? Forte exhorrescitis hæc audientes: sed utinam ad opera usque veniatis. Et quomodo, inquies, fieri potest ut Deum non perinde atque amicos diligamus? Quomodo? ego id conabor ostendere, et precor ut nihil videar dicere nisi deliramenta: vereor autem, ne verba cum factis consentiant. Perpende autem. Pro amicis, vere amicis, multi sæpe damna libenter perpessi sunt; pro Christo autem, non modo damna perpeti; sed etiam præsentibus contentus esse nemo sustinet. Pro amico sæpe contumelias tulimus et inimicitias suscepimus; pro Christo autem nemo inimicitiam suscipit. Sed licet frustra, inquiunt, ameris, frustra ne odio habeas. Amicum fame laborantem nunquam contemnemus; Christum vero quotidie venientem non pro magnis rebus, sed pro pane tantum, ne admittimus quidem; idque dum ex crapula, fœtida eructamus, distendimur, ventri indulgemus, hesternum quoque vinum spiramus, deliciamur, et alii quidem meretricibus largiuntur, alii parasitis, alii adulatoribus, monstris,

fatuis et nanis : naturæ quippe defectus in suam convertunt voluptatem. Amicis, vere amicis, nunquam invidemus, neque de illorum felicitate mordemur. Circa Christum autem hoc patimur, ac plus videas amicitiam illam valere, quam Dei timorem. Etenim simulator et invidus homines plus, quam Deum, veretur. Quomodo? Ego dicam : quia cum Deus videat quæ in corde aguntur, homo dolos texere non desinit; si autem homo ille hominem videat, periit, erubescit. Cur hoc dico? Amicum in afflictione versantem adimus; si vel tantillum differamus, timemus ne improbemur; Christum vero in vinculis sæpe morientem, ne invisimus quidem. Amicos autem fideles, non quia fideles sunt adimus; sed quia amici.

IV. Vides-ne nihil ex Dei timore fieri, neque ex ejus amore, sed alia ex amicitia, alia ex consuetudine? Amicum videntes peregre proficiscentem, flemus, ingemiscimus; si vero mortuum videamus, plangimus, etiamsi sciamus eum a nobis non perpetuo esse separandum, sed nos in resurrectione ipsum esse recuperaturos. Cum vero Christus quotidie separetur a nobis; imo cum Christum quotidie depellamus, non dolemus, neque grave quidpiam nos facere putamus; dum injuste agimus, illum affligimus, irritamus, quæ ipsi non placent facimus. Sed nondum ita horrenda res est, si illo non utimur ut amico; ego vero ostendam nos illo ut inimico uti. Quomodo? « Prudentia » carnis, inquit Paulus, inimica est Dei. » Nos autem hoc semper circumferimus. Christum vero qui semper ad nos vult accurrere, ad januas nostras venientem arcemus. Mala enim opera hoc faciunt, ipsique contumelias quotidie inferri curamus per avaritiam et per rapinas nostras. Laudatur quispiam qui in concionando floret et Ecclesiæ utilis est : nos autem illi invidemus, quia quæ Dei sunt operatur. Et videmur quidem illi invidere, sed invidia illa transit ad

Christum. Non, inquies, sed volumus utilitatem illam non per alios, sed per nos inferri. Non propter Christum; sed propter nos. Nam si propter Christum, nihil interesset nobis utrum per alios an per nos hæc fierent. Dic enim mihi, si quis medicus filium habens in cæcitatis periculo versantem, ipse medendi facultatem non haberet, alium vero inveniret qui curare posset, num illum repelleret? Nequaquam; sed illi fere sic loqueretur : Sive per me, sive per te curetur, nihil refert. Quare? Quia non quod sibi, sed quod filio conferre possit respicit. Ita et nos, si quæ Christum spectant attenderemus, diceremus, sive per nos, sive per alienum, quod utile est veniat : « Sive veritate, » sive occasione, inquit, Christus annuntiatur[1]. » Audi enim Moysem dicentem iis qui ipsum irritare volebant, quando Eldad et Modad prophetabant : « Noli pro me æmulari; quis » dederit omnem populum Domini Prophetas esse[2]? » Hæc omnia ex gloriæ amore proficiscuntur. Ergo nonne hæc inimicorum et hostium sunt? Maledixit tibi quispiam? tu illum dilige. Et quomodo fieri potest? Potest et admodum, potest si velis. Quod si bene de te loquentem diligas, non tibi gratia est habenda; non enim propter Dominum, sed propter laudem tuam id facis. Nocuit tibi quispiam? tu beneficium illi præsta. Si autem beneficia pro beneficiis rependeris, nihil magni fecisti. Injurias et damna maxima passus es? contraria rependere stude. Ita, quæso, ita disponamus nostra; desinamus injuriam inferre et inimicos odio habere. Ipse inimicos diligere jubet, et nos ipsum amantem persequimur. Absit, inquies : sic omnes loquimur, sed non omnes id operibus exhibemus. Tanta est peccati caligo, ut quæ verbis non ferenda sunt, operibus sint ferenda. Absistamus vel sero tandem ab iis quæ nobis noxia, et perniciosa sunt nostræ saluti, ut consequamur ea, quæ

[1] Philip. I, 18. — [2] Num. XI, 29.

amicos consequi par est. Volo enim, inquit, ut ubi ego sum, illic sint et Discipuli mei, ut gloriam meam videant, quam utinam nos omnes consequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT I.

Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quoniam Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed idcirco misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Jesus Christus omnem patientiam, ad confirmationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam[1].

I. Adeo magna sunt beneficia Dei, et ita omnem humanam expectationem et spem superant, ut ea sæpe vix credantur. Nam quæ mens humana nec cogitavit, nec expectavit, ea nobis ille largitus est. Ideoque Apostoli multa ea de re loquuntur, ut credantur dona illa, quæ Deus nobis concessit. Ut enim in maximis bonis sic affici solemus; an somnium est, dicentes, quia vix credimus; sic etiam in Dei donis. Quid igitur erat illud quod vix credebatur? Quod inimici, quod peccatores, quod ii qui in lege justificati non fuerant, neque per opera; ii repente per solam fidem primas consecuturi essent. Plurima igitur et in Epistola ad

[1] 1 Tim. 1, 15, 16.

Romanos, plurima hic quoque hac de re disserit. « Fidelis, » inquit, sermo et omni acceptione dignus, quoniam » Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, » quorum primus ego sum. » Quia enim Judæi hoc maxime alliciebantur, suadet eis ut ne legi attendant, quod per illam non possent sine fide salutem consequi. Adversus hoc igitur pugnat. Incredibile enim esse videbatur, quod vir qui totam priorem vitam frustra et in pravis operibus insumpserat, ex sola fide postea salutem consecuturus esset. Ideo ait, « Fidelis sermo. » Verum quidam non modo non credebant, sed etiam criminabantur, ut nunc faciunt Græci dicentes : « Faciamus mala, ut veniant bona. » Quia enim audierant illum dicentem : « Ubi abundavit peccatum, su» perabundavit gratia[1] ; » illi traducentes nostra, ista dicebant. Sic etiam cum de gehenna ipsis verba facimus : Et quomodo, inquiunt, hæc digna sunt Deo ; siquidem homo servum multa peccasse deprehensum venia dignatur; Deus autem immortaliter punit? Et cum de lavacro rursum loquimur, et de remissione peccatorum per illud facta : Quomodo, inquiunt, hæc sunt digna Deo, ei qui innumera mala patrarit, peccata remittere? Vides-ne perversam mentem? Quomodo ubique suam efferat contentionem? Atqui si remissio est mala, punitio est bona. Si autem punitio non bona est, remissio est bona; secundum eorum sententiam dico : secundum nostram enim, utraque bona est; et quomodo, alio tempore ostendemus, neque in præsenti licet. Cum enim profundum sit, et multa opus habeat disquisitione, suo tempore id vestræ charitati proponendum erit : interim vero rem propositam persequamur. Fidelis sermo, inquit. Unde fidelis? Et a præcedentibus et a sequentibus. Vide quomodo rem prius disponat, et postquam disposuit, illam tractet. Nam cum dixit illum sui

1 Rom. III, 8, et V, 20.

blasphemi et persecutoris misertum esse, illud præparantis et disponentis erat. Neque tantum misertus est, inquit, sed etiam fidelem fecit. In tantum, inquit, fides neganda non est, quod misertus sit. Nemo enim videns eum, qui in vinculis fuerat, in regia versari, dubitabit quin ille misericordiam sit consecutus; id quod in Paulo videre erat. A se ipso enim argumentum exhibet, nec pudet eum se dicere peccatorem, sed et magis lætatur. Ita enim maxime potest ostendere magnum providentiæ Dei miraculum, quod tanta dignatus sit benignitate. Et quomodo qui alibi de se dixerat: « Secundum justitiam quæ in lege erat sine querela » factus[1]; » hic se dicit peccatorem, et peccatorum primum? Quia ad justitiam quam Deus operatus est, et quæ vere quæritur, peccatores erant qui in lege viverent: « Omnes » enim peccaverunt; et egent gloria Dei[2]. » Ideo non simpliciter dixit justitiam, sed, quæ in lege erat. Quemadmodum enim qui multum argenti possidet, ex se quidem dives esse videtur; sed si sua comparentur cum regiis thesauris, admodum pauper est, et primus pauper; ita hic etiam, si cum Angelis comparentur homines, peccatores sunt, etiamsi justi. Si autem Paulus, qui justitiam legis operatus erat, primus peccator est, quis ex aliis justus vocetur? Non enim vitam criminatus suam ut lascivam hoc dixit; absit: sed justitiam illam cum hac comparans, nihil esse dicit; neque hoc tantum; sed etiam eos qui illam haberent, peccatores pronuntiat. « Sed propterea misericordiam consecutus sum, inquit, ut in me primo ostenderet Jesus Christus omnem patientiam ad confirmationem » eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam. »

II. Vides quomodo rursus se humiliet et deprimat, alia etiam leviore adjecta causa? Nam quod ignorantiæ veniam se consecutum esse dicat, non admodum peccatorem de-

[1] Philip. III, 6. — [2] Rom. III, 23.

clarat eum qui veniam impetravit, neque valde damnandum. Quod autem dicit se misericordiam consecutum, ut nullus deinceps peccator desperet, sed confidat se eadem consecuturum esse; magnum valde atque ingens est. Itaque cum dixit: Primus sum peccatorum, blasphemus, persecutor et contumeliosus, et, Non sum dignus vocari Apostolus, et cætera, nihil tamen adeo humile locutus est: id quod exemplo perspicuum fiet. Sit quædam civitas populosa, cives habens omnes improbos; alios plus, alios minus, omnes tamen reprobos. Quidam autem inter illos sit omnibus dignior pœna et supplicio, qui omne nequitiæ genus exercuerit. Si quis ergo dixerit velle regem omnibus veniam dare, non tam facile credent, donec viderint omnium improbissimum veniam consecutum: nulla enim postea dubitatio superierit. Hoc et Paulus dicit: quod nempe volens Deus homines certiores facere, quod omnia illis condonet, eum qui plus quam omnes peccato obnoxius erat, delegit. Me namque veniam consecuto, de aliis nemo dubitaverit; ac si quis ex consuetudine diceret; Si huic ignoverit Deus, nullum aliorum puniet. Hincque ostendit se quoque indignum venia fuisse; sed propter aliorum salutem se prius illam consecutum fuisse. Nemo igitur de salute dubitet, inquit, quando ego salutem sum consecutus. Et vide Sancti hujus humilitatem. Non dixit: Ut ostenderet in me patientiam, sed, « Omnem patientiam; » ac si diceret: In nullo alio plus quam in me patientia opus habuit, neque invenit adeo peccatorem, qui omni misericordia, omni patientia indigeret, non parte tantum, sicut ii qui in parte tuntum peccaverunt. « Ad confirmationem, inquit, illorum, qui credituri sunt ei in vitam æternam; » hoc est, ad exhortationem, ad incitamentum. Quoniam autem magnum quidpiam de Filio locutus est, et quoniam tantam dilectionem exhi-

buit; ne quis putaret ab ea privari Patrem, etiam ipsi gloriam refert et ait: « Regi autem sæculorum immortali, » invisibili, soli sapienti Deo honor et gloria in sæcula » sæculorum. Amen[1]. » Pro his, inquit, non modo Filium, sed etiam Patrem glorificamus. Interrogemus ergo hæreticos. Ecce « Soli Deo » dixit, de Patre loquens. Ergo ne Filius non est Deus? Et « Soli incorruptibili; » ergo-ne Filius non incorruptibilis? Et quod ipse postea dat nobis, ipse non habet? Etiam, inquiunt, et Deus et incorruptibilis est; sed non talis qualis Pater. Quid dicis, non talis et minoris substantiæ est? ergo et minoris incorruptionis erit. Quid autem est major et minor incorruptio? Incorruptio enim nihil aliud est quam non corrumpi. Gloria quidem major et gloria minor est, incorruptio autem major et minor nusquam, sicut nec sanitas minor et major. Aut corrumpi quidpiam oportet, aut non omnino corrumpi. Quid ergo dicit? Nos-ne similiter incorruptibiles erimus? Absit: nullo modo. Quare? Quia ipse ex natura illud habet: nobis autem id datum concessumque est. Ergo-ne in Filio res sic habet? Nequaquam: sed et ipse natura talis est. In quo ergo est differentia? Quia ille quidem, inquit, a nemine factus est talis; Filius autem a Patre habet. Nos quoque hoc confitemur: neque negamus quod Filius ex Patre incorruptibiliter natus sit. Ideo, inquiunt, Patrem glorificamus, quod talem ipsum genuerit. Vides-ne quod tunc maxime glorificetur Pater, cum Filius magna peregerit? Ad ipsum enim omnia quæ Filii sunt referuntur, cum et potentem genuerit, et talem qualis ipse est; gloria Filii magis est, quam Patris, cum sibi ipse sufficiat, cum infirmus non sit. Illud vero, « Regi sæculorum, » etiam de Filio dictum est, per quem fecit et sæcula: idipsum est et hoc loco. Apud nos quidem utraque res distincta est,

[1] 1 Tim. 1, 17.

formatio nempe et creatio; et alius quidem construit, operatur, laborat; alius vero imperat. Quare? quia qui construit minor est. Illic vero minime : non alterius est dominatio, nec alterius creatio. Neque enim cum audio, «Per quem » fecit et sæcula, » aufero a Patre formationem; neque cum audio Patrem esse regem sæculorum, a Filio dominatum aufero. Hæc quippe et huic et illi communia sunt, utraque in ambobus sunt. Creavit Pater quod formatorem Filium genuerit : regnat Filius, quod Dominus sit creaturarum. Neque enim pro mercede operatur, ut apud nos fit; neque alteri obediens ut nos; sed per propriam bonitatem et hominum amorem. Quid autem? Filius visus est aliquando? Nemo id dicere possit. Quid ergo sibi vult illud, « Incorruptibili, invisibili, soli sapienti Deo? » Quid vero sibi vult quando dicit, « Neque enim est nomen aliud, » in quo nos salvari oportet[1]; » et rursus, « Non est in alio » aliquo salus? » Honor et gloria, inquit, in sæcula. Amen. Honor et gloria non verbis redditur. Quoniam igitur et ipse non verbis nos honoravit, sed rebus et operibus; sic et nos illum honoremus per facta et opera. Quanquam hic honor nos tangit, illum autem minime. Neque enim indiget ille honore nostro, nos autem ejus honore indigemus.

III. Itaque si honoremus illum, nos etiam honoramus. Ut enim qui oculos aperuit ut solarem lucem videat, sibi ipsi prodest, dum astri pulchritudinem miratur, neque illi aliquid gratiæ confert; neque enim splendidiorem illum efficit, sed manet ut erat; sic et multo magis qui Deum miratur et honorat, sibi salutem et utilitatem magnam parat. Quomodo? Quia virtutem adiens, ab ipso glorificatur : « Nam glorificantes me, inquit, glorificabo[2]. » Quomodo igitur ipse glorificatur, inquies, si gloria a nobis

[1] Act. IV, 12. — [2] 1 Reg. II, 32.

collata non fruitur? Eodem modo quo esurire dicitur et sitire. Nostra omnia propria sibi facit, ut vel sic nos attrahat; honores simul et contumelias, ut vel sic timeamus; neque sic tamen attrahimur. Glorificemus ergo Deum : portemus Deum et in corpore et in spiritu nostro. Et quomodo quis in corpore glorificat, inquies, quomodo in spiritu? Hic spiritum dicit animam, ad differentiam corporis. Quomodo ergo quis glorificat in corpore? quomodo in anima? In corpore glorificat, qui non fornicatur, qui non ebriatur, qui ventri non indulget, qui non studet ornatui, qui id tantum curat, quantum ad valetudinem duntaxat satis sit, qui non mœchatur; quæ non unguentis perfunditur, quæ non coloribus vultum depingit, quæ Dei formatione contenta est et nihil adjicit. Cur ergo, quæso te, adjicis rei a Deo perfecto creatæ? Non tibi sufficit illa formatio? Ut melior igitur opifex opus decorare tentas? Non est hoc certe; sed ideo ornaris, et Conditorem contumelia afficis, ut innumeros amatores attrahas. Et quid faciam? inquies, neque enim ego volo, sed propter virum id facere compellor. Adamari non solet quæ non vult. Te formosam Deus fecit, ut etiam in hoc admirationi haberetur, non ut contumelia afficeretur. Ne ipsi hujusmodi dona retribuas; sed continentiam et honestatem. Formosam te Deus fecit, ut te honestatis præmiis augeret. Non par res est amabilem castitatem servare, et eam quæ a nullo appeti possit idipsum facere. Audis quid dicit Scriptura de Josepho? « Erat, » inquit, speciosus et decorus aspectu [1]. » Quid nos juvat audire Josephum fuisse pulchrum? Ut ejus pulchritudinem magis admiremur, et honestatem. Te formosam Deus fecit, cur te deformem facis? Sicut enim si quis aureæ statuæ lutum illiniat; ita sunt illæ quæ fucum adhibent; terram tibi infers partim rubicundam, partim candidam.

[1] Gen. XXXIX, 6.

Verum quæ deformes sunt, inquies, id jure faciunt. Qua de causa dic mihi? ut deformitatem obtegant? sed id frustra faciunt. Quandonam, quæso, id quod naturale est ab eo quod studio et arte conficitur, superatur? Cur ergo deformitas mœrori est, si probro careat? Audi enim sapientem quemdam dicentem : « Ne vituperes virum in aspectu suo, neque laudaveris virum in specie sua[2]. » Deum igitur magis admirare artificem optimum, non autem illum; non enim illius est opus. Quod enim, quæso, lucrum ex forma? nullum; sed plures contentiones, majores molestiæ, pericula, suspiciones. Eam enim quæ non tali decore fulget, nemo suspectam habebit. Illa vero formosa, nisi magna honestate et temperantia utatur, statim in malam famam incidet. Vir autem ejus in suspicione deget cum illa, qua re quid molestius dici possit? nec tantam ex forma et specie ejus percipiet voluptatem, quantum ex zelotypia mœrorem. Forma enim ejus ex consuetudine marcessit, dum ejus animus lasciviæ, dissolutionis, libidinis notam accipit, atque illiberalis et admodum arrogans evadit : hæc quippe omnia pulchritudo secum trahit. In ea autem quæ formosa non est, hujusmodi impedimenta non reperias. Neque enim adsunt canes irruentes; sed illa veluti agna in quiete pascitur, lupo nullo turbante vel insiliente, assidente pastore. Non plus damni infertur si altera formosa, altera non talis fuerit; sed multum damni infertur, si altera fornicetur, etsi non formosa, altera vero maligna sit. Dic enim mihi quænam est virtus oculorum? An quod liquentes, versatiles, rotundi et cærulei sint? an quod acuti ac penetrantes? Ego hoc postremum dixerim, atque hoc exemplo liquidum est : quænam est lucernæ vis? an quod clara splendeat et totam illuminet domum? an quod pulchre efformetur et rotunda

[1] Eccli. XI, 2.

sit? Ego primum dixerim, illud enim quæritur, secundum vero inutile est. Ideoque ancillæ ad hoc deputatæ semper dicimus, lucernam male parasti : sic lucernæ officium est illuminare. Itaque sive talis, sive talis fuerit oculus, non interest, donec ut par est officium suum implet; ut etiam malus dicitur, si obtusus sit, nec perfectam habeat conditionem : eos enim qui apertis oculis non vident, malos habere oculos dicimus : quodcumque enim officium suum non implet, malum vocamus : tales sunt mali oculi. Narium vero, dic mihi, quænam virtus est? an ut rectæ sint, et utrinque ad normam et proportionem efformatæ, atque ad olfactum aptæ, quæ possint cito odorem excipere et in cerebrum mittere? Hoc cuivis palam est. Age ergo, rem exemplo disquiramus. Dic mihi instrumenta ad rapiendum adornata, quænam apposite facta dicemus, quæ possint optime rapere, et retinere, an quæ pulchre concinnata fuerint? haud dubie priora. Dentes autem quos optimos dicemus? eos-ne qui cibum dissecant, et mandunt, an eos qui concinne ordinati sunt? Priores certe, ut perspicuum est. Universim autem in toto corpore, si singula examinemus, inveniemus membra omnia sana pulchra dici, donec officio suo exacte fungi possunt. Sic et vasa singula bona dicimus, sic animalia et plantas, non ex forma nec ex colore, sed ex ministerio; ita et famulum dicimus bonum, eum qui ad ministerium nobis commodus est; non autem formosum atque mollem. Vides-ne quomodo pulchra possis esse? Cum ergo omnibus rebus maximis et mirabilius similiter fruamur, in nullo alios longe superamus. Hunc mundum pari modo videmus; solem, lunam, stellas, aërem similiter spiramus, aqua et cibo pariter utimur; sive formosi, sive deformes simus. Si vero quid mirabile dicere oporteat, formosis saniores sunt, quæ forma hujusmodi non fruuntur. Illæ namque ut pulchritudinem

servent, laboribus non se dedunt, sed otio ac deliciis, quibus maxime vis membrorum obtusior fit : hæ autem, utpote quæ nullam de forma curam habeant, se laboribus omnino dedunt. Glorificemus ergo Deum, portemus illum in corpore nostro; ne quæramus ornatum : inutilis ac superflua hæc cura est. Ne erudiamus viros ut facies solas ament. Nam si ita sis ornata, cito a meretrice, a specie tua allectus, capietur. Si ergo docueris eum mores et honestatem amare, nec cito nec facile fornicabitur : neque enim hæc in meretrice inveniet, imo his contraria. Ne itaque docueris eum a risu capi, neque a dissoluto habitu, ne adversus te ipsam veneficia pares. Doce illum in honestate gaudere : hoc vero poteris, cum habitus talis fuerit. Nam si te efferas et lubrica fueris, quomodo dictum honestum et gravem ferre poteris? Quis te non irridebit? Quomodo autem in corpore possumus portare Deum? Si virtutem exerceamus et animam ornemus; illam enim ornare non prohibemur. Sic Deum glorificamus, cum omnino boni sumus : et nos quoque glorificabimur in illo die; non similiter, sed multo magis. « Existimo enim, inquit, quod » non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram » gloriam, quæ revelabitur in nobis[1]. » Quam utinam omnes assequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Rom. VIII, 18.

HOMILIA V.

CAPUT I.

Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in eis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragium fecerunt [1].

I. Doctrinæ et sacerdotii dignitas [2], magna mirabilisque est, quæ vere Dei calculo opus habet, ut dignum in medium adducat. Sic olim fiebat; sic etiam nunc fit, quando sine humano affectu electiones facimus; quando ad nihil sæculare respicimus, nec ullam amicitiæ vel odii rationem habemus. Etsi enim non tanta nobis Spiritus participatio est; sed sufficit bonum propositum, ut Dei ipsius ordinationem attrahat. Quandoquidem neque Apostoli Spiritus participes erant, quando Matthiam elegerunt; sed orationi rem committentes, ipsum Apostolorum numero adjecerunt. Non enim ad amicitiam humanam respiciebant. Sic oporteret nunc etiam apud nos fieri. At nos in extremam ignaviam delapsi, etiam manifesta abjicimus; quomodo ergo nobis Deus obscura et incerta revelabit? Si in modico, nquit, non fuistis fideles, quod magnum et verum est, quis vobis tradet? Tunc autem, quia nihil fiebat humanum, ex prophetia sacerdotes eligebantur. Quid est ex

[1] 1 Tim. 1, 18, 19. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 208-212, et om. XVIII, p. 385-387.

prophetia? A Spiritui sancto. Prophetia enim est; non futura dicere modo, sed etiam præsentia. Nam Saül ex prophetia ostensus est [1], cum lateret inter vasa. Deus enim justis revelat. Prophetia erat etiam dicere: « Segregate » mihi Paulum et Barnabam [2]; » ita etiam Timotheus electus fuerat. Prophetias autem hic plurimas dicit: fortassis illam per quam illum accepit cum circumcidit ipsum, et cum ordinavit ut et ipse scribit dicens: « Noli negligere » gratiam, quæ in te est [3]. » Ut illum igitur excitaret, et attentum vigilemque redderet, in memoriam ipsi revocat quis elegerit et ordinarit; ac si diceret: Ipse Deus te elegit, ipse tibi concredidit, non humano calculo evectus es: ne contumelia vel probro afficias Dei calculum. Deinde quia præceptum dixerat et gravius fortasse erat, quid dicit? « Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee. » Ut filio et genuino præcipit; non cum auctoritate vel imperio; sed paterne, « Fili, inquit, Timothee. » Quod autem commendet, custodiæ diligentiam significat, nec rem esse nostram. Non enim nos rem acquisivimus; sed Deus largitus est; neque hoc tantum, sed etiam fidem et bonam conscientiam. Quæ igitur ille dedit, nos custodiamus. Nisi ipse venisset, neque fides inveniretur, neque vita pura, quam in infantia suscipimus. Ac si diceret: Non ego sum qui præcipio, sed is qui elegit. Nam quod ait, « Secundum » præcedentes in te prophetias; » id est, illas audi, illis obtempera. Quid vero præcipis? « Ut milites in eis bonam » militiam. » Illæ te elegerunt ad hoc, bonam militiam milita. Bonam dicit; est enim mala militia de qua ait: « Sicut » enim exhibuistis membra vestra arma peccato et immun» ditiæ [4]. » Illi sub tyranno militabant, tu vero sub rege. Cur autem rem illam vocat militiam? Ostendens vehemens bellum excitatum esse, omnibus quidem; sed magis doc-

[1] 1 Reg. XIX. — [2] Act. XIII, 2. — [3] 1 Tim. IV, 14. — [4] Rom. VI, 19.

tori, et quod validis armis sit opus; sobrietate nempe, vigilantia, perpetuis vigiliis, quia adversus sanguinem aciem dirigere oportet, et nihil mollitiei habere. Ut milites in illis, inquit. Ut enim in exercitibus, non omnes uno modo militant, sed in diversis ordinibus; sic et in Ecclesia: alius doctoris ordinem servat, alius discipuli, alius idiotæ; tu vero doctoris. Deinde ne quis putaret id satis esse, quid ait? « Habens fidem et bonam conscientiam. » Nam doctorem prius sui doctorem esse oportet. Sicut enim dux, nisi prius fuerit optimus miles, neque dux unquam fuerit; eodem modo is qui docet. Hoc alibi quoque dicit: « Ne forte, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar[1]: » habens, inquit, fidem et bonam conscientiam, ut sic cæteris præsis. Hæc audientes ne dedignemur majorum monita, etiamsi doctores simus. Nam si Timotheus, cui non omnes sumus æquiparandi, præcepta et doctrinam accipit, idque cum in doctoris ordine esset; multo magis nos id facere convenit. « Quam quidam repellentes, inquit, » circa fidem naufragium fecerunt. » Merito certe. Nam ubi vita reprehensibilis est, dogma simile paritur: multosque videre est hinc in profundum malorum delapsos, atque in paganismum conversos. Ne enim futurorum metu crucientur; menti suæ suadere student nostra omnia esse falsa, et a fide quidam evertuntur, qui omnia ratiociniis exquirunt: naufragium enim pariunt ratiocinia: fidesque est quasi navis tutissima.

II. Qui igitur ex illa deciderint, necesse est naufragium facere: et hoc exemplo ostendit: « Ex quibus Hymenæus » est, inquit, et Alexander[2]. » Et horum exemplo nos corrigit. Videtis quomodo istis quoque temporibus essent, qui perverse docerent, qui curiose inquirerent, qui a fide discederent, qui propriis ratiociniis explorarent? Qui nau-

[1] 1 Cor. IX, 17. — [2] 1 Tim. I, 20.

fragium facit, nudus est et omnibus destitutus. Sic qui ex fide excidit, nihil ultra habet, nec ubi consistat, nec quo pergat: non habet vitam, quæ ipsi prodesse valeat, nam capite jam corrupto, quid prodest reliquum corpus? Si enim fides sine bona vita nihil est, multo magis si illa absit. Si sua despicit Deus propter nos, multo magis nos propter illum nostra despicere oportet. Ita enim se habet is qui ex fide excidit. Nusquam consistit; hinc illinc enatat, donec submergatur. « Quos tradidi, inquit, Satanæ, » ut discant non blasphemare. » Vides-ne quod blasphemia sit divina ratiociniis perquirere: et jure quidem: quid enim commune habeat ratiocinium humanum cum illis? Quomodo autem Satanas illos non blasphemare docet? Si enim alios non blasphemare docet, multo magis se ipsum id docere oportuit: si vero se ipsum hactenus docere non potuit, neque alios poterit. Non dixit, ut doceat illos non blasphemare; sed, « Ut discant non blasphemare. » Non ille hoc operatur; sed hoc ita accidit: quemadmodum alibi dicit de fornicatore: « Tradite hujusmodi Satanæ ad inte- » ritum carnis [1]. » Non ut corpus salvum faciat, sed ut spiritus servetur. Hoc nullam personam indicat. Quomodo autem contingit? Sicut carnifices innumeris obnoxii sceleribus, alios castigant, ita et hic de maligno dæmone dicendum. Et cur tu illos non punivisti sicut illum Bar-Jesum, sicut Cephas Ananiam; sed Satanæ tradidisti? non ut puniantur, sed ut discant. Et certe hic vim et auctoritatem habebat, ut cum dicit: « Quid vultis, in virga ve- » niam ad vos [2]? » et rursus, « Non ut nos probati simus, » sed ut vos quod bonum est faciatis; » iterumque, « Non » in eversionem, sed in ædificationem [3]. » Cur igitur Satanam ad supplicium vocat? ut cum vehementia et supplicio contumelia esset major. Imovero infideles illi doce-

[1] 1 Cor. v, 5. — [2] Id. iv, 21. — [3] 2 Cor. xiii, et vii, 10.

bant, eos vero qui a fide recesserant Satanæ tradebant. Cur ergo Petrus Ananiam punivit? Ananias infidelis erat, qui etiam tentabat. Ut ergo infideles discerent se non posse latere, ideo per se ipsos illos puniebant. Eos vero qui hæc didicissent, deindeque abscedebant, tradebant illi Satanæ, ut ostenderent se non propria virtute, sed ipsorum custodia retineri, et tradebantur quotquot se in arrogantiam extulissent. Quemadmodum igitur apud reges, inimicos suis manibus jugulant, subditos vero carnificibus tradunt; ita et hic agitur. Hinc ostenditur propter Apostolorum custodiam ita factum fuisse. Alioquin autem non parva res erat posse imperare diabolo. Hinc ostendebatur diabolum Apostolis servire ac vel invitum ipsis cedere. Itaque non parvum illud erat ad gratiam ostendendam. Quomodo autem tradiderit audi: « Congregatis, inquit, vobis, et » Spiritu meo, cum virtute Domini nostri Jesu Christi, » tradite hujusmodi Satanæ [1]. » Ejiciebatur ergo statim a communi consessu, abscindebatur a grege: erat desertus et nudus, tradebatur lupo. Sicut enim nubes castra Hebræorum, sic Spiritus Ecclesiam significabat. Si quis igitur extra Ecclesiam esset, comburebatur. Extra autem educebatur judicio Apostolorum. Sic et Dominus Judam Satanæ tradidit [2]. » Statim enim post buccellam intravit in illum Satanas. Dici potest etiam quod illi, quos corrigere volebant, non ipsi castigabant; illos autem qui emendari non poterant, supplicio afficiebant, vel etiam terribiliores erant, cum aliis traderent puniendos. Sic et Job traditus est Satanæ. Verum ille non peccatorum causa, sed ut clarior evaderet.

III. Multa nunc quoque similia fiunt. Quia enim sacerdotes non omnes peccatores norunt, nec eos qui indigne mysteria percipiunt, Deus sæpe hoc facit, et eos Satanæ

[1] 1 Cor. v, 4. — [2] Joan. xiii, 27.

tradit. Quando enim morbi, quando insidiæ, quando luctus et calamitates contingunt, quando similia ejus rei causa fiunt; hoc quoque Paulus declarat ita dicens : « Ideo inter » vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi[1]. » Et quomodo, inquies, cum in anno semel accedamus? Hoc enim grave est, quod non munditia animæ, sed intervallo temporis dignitatem accessus metiare : et hoc pietatem esse existimes, quod non sæpius accedas : ignorans, quod indigne accedere, etsi semel tantum, notam inura; digne autem accedere, etsi sæpius, salutem pariat. Non est audaciæ sæpius accedere; sed indigne, etiamsi semel tantum in anno quis accedat. Nos autem ita stolidi et miseri sumus, ut innumera per annum scelera perpetrantes, nullo modo curemus illa deponere : sufficereque putamus quod non sæpe audeamus in corpus Christi contumeliose insilire : non cogitantes eos qui Christum crucifixerunt, semel tantum crucifixisse. An ergo quia semel tantum, minus est scelus? Judas semel prodidit. Quid ergo? an hoc illum a supplicio eripuit? Cur hanc rem tempore metimur? Tempus accedendi sit nobis puritas conscientiæ. Nihil plus habet mysterium in Paschate celebratum, eo quod nunc celebratur : unum et idem est; eadem Spiritus gratia : semper Pascha est. Illud nostis qui initiati estis. Et in Parasceve et in Sabbato et in die Dominico, et in die Martyrum, idem sacrificium consummatur : « Quoties» cumque enim manducabitis panem hunc, inquit, et ca» licem bibetis, mortem Domini annuntiabitis[2]. » Non temporis termino sacrificium circumscripsit. Cur ergo, inquies, tunc Pascha dicitur? Quia tunc passus est Christus pro nobis. Nemo igitur tunc aliter accedat, aliter nunc. Una virtus est, una dignitas, una gratia, unum et idipsum corpus. Non illud isto sanctius, neque istud illo

[1] 1 Cor. 11, 30. — [2] Id. xi, 26.

minus est. Et hoc vos scitis : nihil novi videtis præter sæcularia ista vela, et splendidum cœtum. Habent aliquid amplius dies illi : quia in illis initium accepit salutaris ille dies, quo immolatus est Christus : quod ad mysteria vero pertinet, nullam prærogativam habent. Tu vero ad cibum sensilem accedens, manus et os abluis. Cum autem ad spiritualem escam accessurus es, animam non abluis; sed immunditia plenus accedis? Et quid, dicis : annon satis sunt quadraginta jejunii dies ad peccatorum congeriem expurgandam? Ecqua utilitas, dic mihi, si quis unguentum deponere volens, emundet locum, deindeque paulo postquam injecerit, stercus adjiciat? nonne bonus odor evolavit. Hoc etiam nobis accidit. Digni pro viribus nostris facti sumus cum accederemus. Deinde rursum nos inquinamus. Quæ ergo utilitas? Hoc dicimus etiam de iis, qui quadraginta dierum spatio sese abluere et mundare possunt. Ne salutem nostram negligamus, rogo, ne labor noster sit inutilis. Homo enim, inquit, qui aversus fuerit a peccato suo, et rursus pergens, eademque ipsa faciens, quasi canis est ad proprium vomitum reversus[1]. Si ita ut dixi faciamus, et ita attendamus, præmia illa consequi poterimus, quæ utinam obtineamus omnes gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. xxvi, 11, et 2 Petr. ii, 22.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et pro omnibus qui in sublimitate sunt constituti, ut securam et quietam vitam peragamus in omni pietate et sanctitate. Hoc enim pulchrum et acceptabile coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvari, et ad cognitionem veritatis venire[1].

I. Quasi communis totius orbis pater sacerdos est. Curam igitur omnium gerat oportet, sicut et Deus, cujus sacerdos est. Ideo ait : « Obsecro igitur primum omnium » fieri obsecrationes, et orationes. » Duo enim hinc oriuntur bona ; odium, quod erga extraneos habemus, solvitur. Nemo enim odio habere poterit eum, pro quo obsecrationes emittit : et illi ipsi meliores fiunt, et quia orationes pro ipsis emittuntur, et quod ipsi feritatem adversum nos deponant. Nihil enim ita confert ad doctrinam, ut cum quis amat et amatur. Cogita vero quantum illud esset, cum audirent illi qui insidiis appetebant, qui flagellabant, pellebant, necabant, quod ii qui talia paterentur, pro iis qui hæc patrarent, intentas precationes ad Deum emitterent. Vides-ne ut Christianum omnibus superiorem esse velit? Sicut enim in infantibus, etiamsi gestatus puellus

[1] 1 Tim. II, 1-4.

patris faciem percutiat, nihil hinc paternus affectus minuitur; ita etiamsi ab extraneis illis percutiamur, non debemus nostram erga eos benevolentiam minuere. Quid sibi vult illud, « Primum omnium ; » id est in cultu quotidiano? Et hoc sciunt initiati, quomodo quotidie fiant et vespere et mane; quomodo pro toto mundo, pro regibus, et omnibus qui magistratum gerunt, obsecrationem emittamus. At dicet fortasse quispiam, illum non pro omnibus dixisse, sed pro fidelibus. Cur ergo dixerit pro regibus? Reges enim seu imperatores tunc veram religionem non sectabantur; sed longo postea tempore impii impiis succedebant. Deinde ne res adulatio esse videretur, prius dixit, pro omnibus, ac deinde, pro regibus. Si enim dixisset pro regibus tantum, fortasse quis hoc suspicatus esset. Postea vero, quia verisimile erat ut christianus animus hæc audiens torpesceret, neque monitum hoc admitteret, si pro gentili mysteriorum tempore preces oporteret offerri; vide quid dicat, et quomodo lucrum apponat, ut sic ille admonitionem admitteret; « Ut securam, inquit, » et quietam ducamus vitam; » id est, illorum salus nobis tranquillitatem parit; sicut et in Epistola ad Romanos hortans illos ut obediant principibus, dicit : « Si non propter » necessitatem, sed propter conscientiam[1]. » Deus enim principatus constituit ad communem utilitatem. Quomodo ergo non absurdum fuerit, ipsos quidem ideo militare et arma circumferre, ut nos in tranquillitate vivamus; nos autem non supplicationes offerre pro iis qui pericula subeunt et militant? Itaque non adulatio illud est, sed secundum justitiæ rationem agitur. Nisi enim illi servarentur, et si bella non prospere gererent, nostra haud dubie turbis et tumultibus plena forent. Nam vel nos bellum gerere oporteret, profligatis illis et cæsis, aut undequaque

[1] Rom. XIII, 5.

fugere et errare. Sunt enim illi velut obices præmissi, qui eos qui intus manent in pace conservent. « Obsecrationes, » inquit, orationes, postulationes, gratiarum actiones. » Deo quippe gratiæ agendæ sunt etiam de bonis quæ aliis conferuntur; verbi gratia, quod solem suum oriri faciat super malos et bonos, quod pluat super justos et injustos. Vides ut ille non modo per orationem, sed etiam per gratiarum actionem nos conjungat et conglutinet? Nam qui cogitur gratias agere Deo pro bonis proximi, cogitur etiam illum diligere, et erga illum bene affectus esse. Quod si pro iis qui proximi nobis sunt oporteat gratias agere, multo magis pro iis qui ad nos vel palam vel clam accedunt, sive libenter sive inviti, pro iis etiam qui molesta inferre videntur. Etenim ad utilitatem nostram omnia dispensat Deus.

II. Omnis igitur oratio nostra gratiarum actionem habeat. Quod si precari jubemur pro proximis, non pro fidelibus tantum, sed etiam pro infidelibus, cogita quantum sit malum adversus fratres orare. Quid dicis? Ille te pro inimicis jussit orare, et tu contra fratrem precaris? Non contra illum precaris, sed contra te ipsum : Deum enim irritas, illa impia proferens verba : Ita te exhibe illi, Ita fac illi : Percute illum. Retribue illi. Hæc procul sint a Christi discipulis, mansuetis, benignis. Ab ore quod tanto mysterio dignatum est, nihil amarum prodeat; nihil insuave proferat lingua divinum corpus allocuta. Puram illam servemus, ne maledicta per illam proferamus. Nam si contumeliosi regnum non possidebunt, multo minus illi qui imprecantur. Necessarium enim est eum contumelia afficere qui imprecatur. Contumelia autem et precatio, longe ab invicem distant : imprecatio et oratio longo intervallo separantur. Oratio Deum propitium reddit, et tu contra alium precaris? Si non remiseris, non remittetur tibi. Et tu non modo non

remittis; sed Deum ne remittat rogas? Vides-ne nequitiæ excessum? Si non remittenti non remittitur, quomodo remittetur ei, qui Deum rogat ne remittat? Non illi noces, sed tibi. Quare? Si enim exaudiendus eras in iis quæ pro te precaris, propterea nunquam exaudieris, qui execrando ore preces emittis. Execrandum enim et impurum omnino est os hujusmodi, omni fœtore plenum, omni immunditia. Cum oporteret te de peccatis tuis tremere, et omni conatu illa curare, accedis ut Deum concites adversus fratrem tuum, nec times, nec de rebus tuis sollicitus es? Non vides quid tibi moliaris? Imitare saltem pueros, qui in ludos litterarios pergunt, et cum vident a sociis suis eorum quæ didicerint rationes exigi, et ob negligentiam omnes verberari, atque accurate singulos examinari et plagis affici, præ metu quasi moriuntur; ac si quis ex condiscipulis illos sæpe percutiat, ne irascuntur quidem, adeo metu distinentur, neque magistrum interpellare audent. Sed unum tantum spectant, ut ingressi sine plagis exire possint: illudque tempus observant. Et cum egressi fuerint, sive plagis acceptis, sive non acceptis, præ voluptate de iis non ultra cogitant. Tu vero stans et de peccatis tuis sollicitus, non exhorrescis cum aliorum peccata in memoriam revocas? Et quomodo Deum rogas? Dum illum contra proximum precaris, peccata tua graviora facis, nec sinis ut ille tibi veniam concedat. Quomodo enim, inquit Deus, si vis me severe inquirere de malis contra te patratis, peccatorum tuorum contra me admissorum veniam tibi concedi postulas? Discamus tandem esse Christiani. Si precari nesciamus, quod tamen admodum facile est, quid aliud sciemus? Discamus precari ut Christiani. Gentilium sunt illæ preces, Judæorum sunt illæ supplicationes; Christiani vero sunt illis contrariæ, veniam nempe et remissionem petere pro iis quæ contra nos facta sunt.

« Maledicimur, inquit, et benedicimus; persecutionem » patimur, et sustinemus; blasphemamur et obsecramus [1]. » Audi Stephanum dicentem : « Domine, ne statuas illis hoc » peccatum [2]. » Non modo non adversus illos precabatur, sed etiam pro illis. Tu vero non modo non pro illis precaris; sed contra illos. Sicut igitur ille admirabilis; ita et tu pessimus es homo. Quem admirabimur dic mihi? Eos-ne pro quibus oravit, an eum qui pro illis precatus est? Hunc utique: si vero nos, multo magis Deus. Vis inimicum percuti? ora pro illo; sed non ea mente, non ut percutiatur. Hoc enim ita evenit; tu vero non id in scopo habeas. Nam Beatus ille injuste omnia patiebatur, et precabatur pro percussoribus. Nos autem plurima juste patimur ab inimicis. Si autem is qui injuste patiebatur, non ausus est contra percussores orare; qui juste patimur, et non modo non precamur pro inimicis, sed etiam contra illos oramus, quo non supplicio digni sumus? Videris quidem illi plagam infligere; sed vere contra te gladium convertis, cum non permittas ut Judex tibi peccata tua condonet, dum illum irritas contra alium. « In qua enim mensura » mensi fueritis, remetietur vobis, inquit, et quo judicio » judicabitis, judicabimini [3]. » Simus ergo ad veniam proni, ut veniam consequamur a Deo.

III. Hæc autem volo vos non audire tantum, sed etiam servare. Nunc vero verba solum memoria retinetis, imo fortasse ne verba quidem; sed cum recesseritis, si quis ex absentibus interrogaverit, quam rem tractaverimus, alii ne respondent quidem; alii gnari dicent argumentum quod tractavimus, quod non oporteat injuriarum reminisci, imo etiam pro inimicis orare, deinde quæ dicta fuere omnia omittent, neque enim meminisse possunt, cum alia minima et pauca memoria retineant. Ideo obsecro, si

[1] 1 Cor. IV, 12. — [2] Act. VI, 60. — [3] Matth. VII, 2.

nihil ex dictis lucramini, ne dictis attendatis. Quæ enim hinc utilitas? Majus crimen erit, gravius supplicium: quia post mille monita, in iisdem manemus. Ideo nobis Deus orationem constituit, ut nihil mundanum vel humanum petamus. Scitis vero fideles quænam petere in oratione oporteat, et quomodo omnis oratio communis sit. At non dictum fuit, inquies, quod pro infidelibus sit illic orandum. Quia nescitis orationis vim, neque altitudinem nec thesaurum illius cognoscitis. Si quis enim eam diligenter scrutetur, hoc etiam in illa inveniet. Cum enim precando dicitur, « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra [1], » nihil aliud quam illud subindicatur. Quomodo? quia in cœlo nullus infidelis est, nullus qui offendat. Si ergo id de fidelibus tantum intelligendum esset, dictum non esset rationi consentaneum. Nam si fideles voluntatem ejus facturi essent, infideles vero minime, voluntas ejus non sicut in cœlo in terra fieret, sed quid? Sicut in cœlo, inquit, nemo malus est; sic neque in terra sit. Sed omnes, inquit, ad tui timorem attrahe; omnes homines angelos facito, etiamsi inimici hostesque sint. Non vides quantum quotidie Deus blasphemetur? quantum contumelia afficiatur et ab infidelibus et a fidelibus? et per verba et per res ipsas? Quid ergo? an propterea solem extinxit? an lunæ cursum sustulit? an cœlum dirupit? an terram concussit? an mare exsiccavit? an fontes aquarum sustulit? an aërem confudit? nequaquam: imo contra, solem oriri curat, pluviam demittit, fructus dat et annuos cibos blasphemis, insensatis, execrandis, persecutoribus; non uno die, non secundo, non tertio, sed per totam vitam. Hunc et tu imitare, hunc secundum humanas vires æmulare. Non potes ut sol oriatur curare? a maledictis abstine; non potes pluviam dare? ne contumeliam inferas. Non potes alimenta

[1] Matth. VI, 10.

dare? ne violentus sis. Hæc tua dona sufficiunt. A Deo autem per opera exhibentur collata inimicis beneficia; tu per verba saltem exhibe: pro inimico precare; sic eris similis patri tuo qui in cœlis est. De his millies disseruimus, et disserendi finem non facimus: aliquid plus saltem eveniat. Nos non torpescimus, nec defatigamur, nec molestia dicendo afficimur. Vos saltem audiendo ne molestia affici videamini. Videtur autem quis molestia affici cum dicta non exequitur. Qui enim exequitur, libenter et sæpe vult illa audire, ut qui non molestia afficiatur, sed laudetur. Itaque non aliunde molestia accidit, quam quod dicta ad opus non exeant: hinc efficitur ut orator oneri sit. Si quis, verbi gratia, eleemosynam faciat, deindeque alius de eleemosyna loquatur, non modo non torpescit audiens, sed lætatur, cum audit opera sua prædicari et celebrari. Ita nos quoque, quia nihil commune habemus cum injuriarum oblivione, neque illud bonum opus exequimur, ideo verba hujusmodi videmur moleste ferre. Si autem rem exequeremur, verba illa non molestiam crearent. Si ergo vultis nos non molestos vobis esse, sic facite: operibus rem exhibete. Nunquam cessabimus de his vos alloqui, donec illa exequamini. Ex affectu enim maxime et sollicitudine hoc facimus: insuperque quia nobis periculum impendet. Tubicinem namque, etiamsi nemo ad bellum exeat, tuba canere oportet, officiumque suum implere. Non igitur, ut majus vobis supplicium paremus id facimus, sed ut nos eximamus. Ad hæc vestra nos charitas detinet. Nam viscera nostra discerpuntur et angore afficimur, si quid hujusmodi contingat. Sed absit. Non sumptibus opus est ad id quod dicimus, non pecuniæ impendendæ, non est longa peregrinatione opus; voluntate solum, verbo et electione est opus. Custodiamus os nostrum, januam ac vectem apponamus, ut nihil quod Deo displiceat loquamur.

Pro nobis agimus, non pro quibus precamur. Hoc semper cogitemus, quod qui inimicum benedicit, se ipsum benedicat, et qui maledicit, se ipsum maledicat; et qui pro inimico precatur, pro se precetur, non pro illo. Si sic nos geramus, poterimus insigne illud opus peragere et promissa bona consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre, unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT II.

Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum et acceptum est coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire[1].

I. Si vult communia bella dissolvi et pugnas perturbationesque, et ideo sacerdotem hortatur ut preces fundat pro regibus et principibus; multo magis privatos quosque id oportet facere. Bellorum quippe sunt tria genera graviora. Est bellum commune, cum milites nostri a Barbaris impetuntur. Secundum bellum est, cum, etiam pacis tempore, nos invicem pugnamus. Tertium, cum unusquisque adversum se bella gerit. Hoc autem est omnium gravissimum. Illud enim Barbarorum bellum, non admo-

[1] I Tim. II, 2-4.

dum nobis nocere poterit. Quid, quæso, facient illi? jugulabunt, occident? sed animam non labefactabunt. Sed neque secundum bellum damnum afferre poterit, nobis nolentibus. Etiamsi enim alii nos bello impetant, nobis licet in pace degere. Audi enim Prophetam dicentem: « Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi, ego autem » orabam[1]; » et rursus, « Cum iis qui oderunt pacem eram » pacificus[2]; » et iterum, « Cum loquebar illis, impugna» bant me gratis[3]. » Tertium vero bellum sine periculo effugere non possumus. Cum enim corpus nostrum adversus animam dissidet, graves cupiditates excitat, et corporis voluptates armat, iram, invidiam; si hoc bellum non solvatur, non possumus promissa consequi bona; sed necesse est eum qui hunc tumultum non comprimit, cadere et illa accipere vulnera, quæ pariunt mortem in gehenna. Nobis ergo quotidie opus est cura et sollicitudine multa, ne in nobis hujusmodi bellum excitetur; vel si excitatum est, ne maneat; sed comprimatur et sedetur. Quid enim juvat, si orbis totus profunda pace fruatur, dum tu adversus te ipsum bellum geris? Hanc habere pacem oportet. Si illa fruamur, nihil externum nobis nocere poterit: ad hanc vero non parum confert pax communis. Ideo ait: « Ut quietam et tranquillam vitam agamus. » Si quis autem, dum tranquillitas est, perturbatur, admodum est infelix. Vides-ne illum de hac loqui pace, quam ego tertiam dico? Ideo cum dixisset, ut quietam et tranquillam vitam agamus, non hic stetit, sed addidit, « In omni pietate et castitate. » In pietate autem et castitate quis esse non potest, nisi pax illa constituta sit. Cum enim ratiocinia et quæstiones fidem nostram perturbant, quæ pax? Cum spiritus libidinis, quæ pax? Ne enim existimes illum de hac loqui vita, quam omnes homines agunt; cum dixisset, ut quietam et

[1] Psal. CVIII, 3. — [2] Id. CXIX, 6. — [3] Id. CVIII, 2.

tranquillam vitam agamus, subjungit, in omni pietate et castitate. Possunt enim quietam et tranquillam vitam agere gentiles, impudici, et qui in deliciis volutantur, et ex iis inveneris qui hanc vitam agant. Ut igitur discas illum non hanc vitam dicere, adjicit, In omni pietate et castitate. Illa enim vita insidias habet, et pugnas, et anima quotidie vulneratur a perturbationibus cogitationum. Quod autem hanc vitam indicare velit, palam est ex additamento; palam item est ex eo quod non simpliciter in pietate dixerit, sed addita hac voce, in omni. Hoc enim dicens, videtur non solum in dogmatibus vitam requirere, sed etiam illam quæ per vitæ genus firmatur. Nam in utraque re pietas quærenda est. Quæ enim utilitas si ii qui in fide pie sentiunt, vita et operibus impii sint? Quodque hæc vita possit ex operibus impia fieri, audi Beatum illum alibi dicentem : « Confitentur verbis se nosse Deum, factis autem » negant[1]; » et rursus, « Fidem abnegavit, et est infideli » deterior[2]; » iterumque, « Si quis frater appellatus fuerit » fornicator, aut avarus, quod est idolorum servitus, aut » idololatra, hujusmodi non honorat Deum[3]; » et rursum, « Qui fratrem suum odit, ignorat Deum[4]. » Vides-ne quot sint impietatis modi. Ideo ait, in omni pietate et castitate. Fornicator enim non modo inhonestus est, sed etiam impudicus. Etiamque avarus, et inhonestus dicatur et intemperans. Hæc enim cupiditas est, non minus quam concupiscentia corporum. Qui ergo illam non castigat, intemperans dicitur. Quod enim concupiscentiam non castigent, intemperantes vocantur. Itaque iracundum etiam intemperantem dixerim, et invidum, et pecuniæ amantem, et dolosum, et omnem in peccato versantem, et intemperantem et inhonestum, et impudicum appellarim. « Hoc enim bonum et acceptum est, inquit, in conspectu

[1] Tit. I, 16. — [2] I Tim. V, 8. — [3] I Cor. VII, 11. — [4] I Joan. II, 9.

» Salvatoris nostri Dei. Hoc quid est? Precari pro omnibus, hoc acceptum est Deo, hoc ille vult. Nam « Vult omnes » homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. »

II. Imitare Deum. Si vult omnes homines salvos fieri, jure pro omnibus orandum est. Si vult ille omnes salvos fieri, tu etiam velis. Si vis autem, precare : nam volentium est precari. Vides-ne quomodo ex omni parte animæ suadeat, ut etiam pro gentilibus precetur, et quantum indicet hinc obvenire lucrum? « Ut quietam, inquit, et tranquil» lam vitam agamus. » Et quod multo majus est, quod hoc Deo placeat, et quod in hoc similes illi evadamus, cum eadem quæ ipse velimus. Hæc possent vel feram flectere. Ne timeas ergo si pro gentilibus preceris : ipse quoque hoc vult. Time tantum cum imprecaris : hoc enim ipse non vult. Quod si pro gentilibus precari oportet, palam est etiam pro hæreticis esse precandum; pro omnibus enim hominibus orandum est, neque illos persequi oportet. Hoc autem aliunde quoque bonum est, quod nempe illi ejusdem sint naturæ. Deus vero laudat et acceptam habet benevolentiam et amicitiam, quam in alterutrum habemus. Si ergo, inquies, Deus ipse dare vult, quid meis precibus est opus? Hoc multum et tibi et illis confert, ad dilectionem illos trahit, et non sinit ut ferarum more sæviant; hæc etiam possunt illos ad fidem attrahere. Multi enim homines quod inter se proterve contenderent, a Deo discesserunt. Hoc nunc Dei salutem appellat, qui vult, inquit, omnes homines salvos fieri : quia hæc est vere salus : sine hac enim nihil magnum, alia salus est; sed solum salutis nomen habet. « Et ad agnitionem veritatis venire, inquit. » Cujus veritatis? Fidei in ipsum. Nam prius dixerat : Præcipe non aliter docere. Ne vero quis ipsis ut inimicis attenderet, neve hinc rixas quæreret, dicit : Vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. His vero dictis sub-

junxit. « Unus enim Deus, et unus mediator Dei et homi-» num[1]. » Dixerat, ad agnitionem veritatis venire; ostendens orbem in veritate non esse. Deinde vero, « Unus » Deus, » ut ostenderet plurimos non esse, sicut multi putabant. Dixit se Filium suum misisse mediatorem, ut commonstraret se omnes velle salvos fieri. Quid ergo? an Filius non est Deus? utique est. Quomodo ergo dicit: Unus? Ad differentiam idolorum; non ut Filium excludat. Nam de veritate et de errore sermo illi erat. Mediator autem debet ea jungere et communia facere, quorum mediator est. Si vero uni hæreat, ab altero autem separetur, jam non mediator; sed sejunctus est. Si ergo non consors est paternæ naturæ, non est mediator; sed separatus. Sicut enim humanæ naturæ junctus est, quia ad homines venit, ita et divinæ quoque est naturæ consors, quia a Deo venit. Quoniam inter duas naturas medius est, ambarum naturarum oportuit illum esse participem. Quemadmodum enim medium loci cujuslibet, utrique loco hæret; ita et duarum naturarum medium utriusque esse participem oportet. Ut ergo homo factus; ita et Deus erat. Homo enim mediator factus non fuisset : oportebat enim Deum alloqui. Deus quoque mediator non fuisset : neque enim suscepissent illum ii quorum mediator accederet. Ut illic dixit : « Unus Deus Pater et unus Dominus Jesus » Christus[1]; » et hic ait : Unus et unus; nec duos ponit. Quia enim de deorum multiplicitate disserebat, ne quis duorum numerum ad deorum multiplicitatem probandam raperet, unus et unus posuit. Vides-ne quomodo Scriptura cum magna cautione loquatur? Unus enim et unus sunt duo. Sed non hoc dicemus; licet illud ratiocinium subjiciat. Hic non dicis : Unus et unus duo : neque id ratiocinium subjicit; ut dicas : Si genuit, passus est. « Unus enim,

[1] 1 Tim. II, 5. — [1] 1 Cor. VIII, 6.

» inquit, Deus, unus et mediator Dei et hominum Jesus » Christus, qui dedit semetipsum redemptionem pro om» nibus, testimonium temporibus suis. » Numquid etiam, dic mihi, pro gentilibus? Etiam. Et Christus quidem pro gentilibus quoque mortuus est : tu vero pro illis orare non vis. Quomodo igitur, inquies, non crediderunt? Quia noluerunt : suas ille tamen partes implevit, id passio testificatur, inquit. Venit enim ut testimonium perhiberet veritati Patris, et occisus est. Itaque non Pater tantum ipsi testificatur; sed etiam ipse Patri. « Ego enim veni in nomine » Patris mei, inquit; » et rursum, « Deum nemo vidit un» quam; » iterumque, « Ut cognoscant te solum verum » Deum; » et rursum, « Spiritus est Deus[1]. » Usque ad mortem igitur testimonium perhibuit. Illud autem, « Tempo» ribus propriis, » id est, congruentibus. « In quo positus » sum ego prædicator et Apostolus. Veritatem dico, non » mentior; doctor gentium in fide et veritate[2]. »

III. Quia igitur Christus pro gentibus passus est, et ego doctor gentium constitutus sum, cur tu non precaris pro illis? Recte hoc loco postquam rem fide dignam esse dixit, illud, « In quo positus sum ego prædicator, » apposuit. In hac enim re non multum operæ ponebant Apostoli (5). Deinde subjunxit, « Doctor gentium in fide et veritate. » Rursum in fide; sed ne putes, quia in fide audisti rem esse fallaciam; nam in veritate, inquit : Si veritas est, non est mendacium. Vides gratiam diffusam; Judæis enim orationes non hac de causa fiebant. Nunc autem gratia extensa est. Ideo se doctorem gentium dicit constitutum esse; per totum orbem diffusam subindicans gratiam. « Qui » dedit, inquit, se ipsum redemptionem. » Quomodo igitur a Patre traditus est? Id certe ex ejus benignitate factum. Quid est illud, redemptionem? Illos puniturus erat; id

[1] Joan. XVIII, 37; V, 43; I, 18; XVII, 3; et IV, 24. — [2] I Tim. II, 7.

autem non fecit: perituri erant; sed pro illis Filium suum dedit: et prædicatores nos misit, ut crucem prædicaremus. Satis hæc erant ut omnes attraherent, et dilectionem Christi ostenderent. Vere namque magna et inenarrabilia sunt, quæ a Deo pro nobis facta sunt. Se ipsum immolavit pro inimicis, qui se oderant et aversabantur; quod nec pro amicis, pro filiis, pro fratribus quisquam faceret, hoc Dominus pro servis fecit; dominus non talis quales servi; sed Deus pro hominibus, et hominibus non conspicuis. Nam si conspicui, si accepti et grati fuissent, non tam mirabile esset. Nunc vero, quod omnem percellat mentem, pro talibus, ingratis et improbis moritur. Quod enim homines pro contribulibus non faciunt, hoc Deus pro nobis fecit: et cum tanta fruamur dilectione, adhuc torpescimus, nec Christum diligimus. Ipse se ipsum pro nobis immolavit, nos illum necessario egentem cibo, despicimus, infirmumque ac nudum non visitamus. Quanta ira, quanto supplicio, quanta gehenna hæc digna sunt? Si enim nihil aliud, vel id solum quod humanas passiones assumere voluerit, ut diceret: Esurio et sitio, annon omnes ad se provocare debuit? At, o pecuniarum tyrannis; vel potius, o nequitia eorum qui sponte pecuniis serviunt! illa non magnam vim habent, sed nos valde sumus dejecti et subditi; nos viles et terreni, nos carnales, nos insensati. Non enim illarum magna vis est. Quid enim, quæso te, possunt? Stupidæ sunt et insensibiles. Si diabolus nihil est, execrandus dæmon; ita malignus, qui omnia misceat, pecuniæ quam vim habent? Si videas aurum, stannum esse puta. Sed non potes. Igitur quod verum est illud cogita, quod nempe terra sit, ut revera est. Sed hanc rationem non suscipis? Cogita quod nos pereamus, quod multi qui possidebant nihil fere lucri inde retulerint; quod multi qui de his gloriabantur et se ostentabant, cinis et pulvis

evaserunt, et nunc pœnas dabunt extremas, iis qui in testa et in vitro versantur longe pauperiores facti; iis qui in fimo jacent, sæpe ii qui in lectis eburneis dormiunt, miseriores sunt. Sed illæ aspectum delectant? at multa alia magis illum delectare possunt. Nam flores, aër purus, cœlum, sol multo magis oblectant. Habet quippe (argentum) sæpe rubiginem multam, unde plurimi nigrum ipsum esse declararunt, quod constat ex imaginibus, quæ nigræ evaserunt. In sole autem nihil nigrum est, in cœlo item, in astris. Longe major est in floribus delectatio, quam in illo colore. Non est ergo flos qui delectat, sed avaritia, injustitia. Hoc delectat animas, non argentum. Ejice illam ex anima, et videbis, quod pretiosum esse videbatur cœno vilius esse. Ejusmodi vitium elimina. Nam qui febri laborant, cum cœnum vident, illud quasi fontes exoptant; qui autem sani sunt, ne aquam quidem concupiscunt. Ejice morbum, et res ut se habent videbis. Et ut discas me non mentiri, multos ostendere possum, qui hoc fecerunt. Extingue ignem, et videbis hæc floribus esse viliora. Pulchrum est aurum? sed ad eleemosynam pulchrum, ad juvandos pauperes pulchrum, non ad inutilem usum ut intus jaceat, ut in terram defodiatur, ut manibus, pedibus, capiti circumponatur. Ad hoc inventum fuit, non ut imaginem Dei illo vinciamus; sed ut vinctos solvamus. Ad hoc auro utere. Vinctum solve, ne solutam animam vincias. Cur ergo, dic mihi, rem vilissimam omnibus præfers? Num quia aurum est, non vinculum facit? An materia vinculum facit. Sive aurum sit, sive ferrum, idipsum est; imo aurum ferro gravius est. Sed quid rem levem reddit? Vana gloria, et quod mulier ab omnibus vincta conspiciatur, qua de re pudore suffundi oportuit. Quod autem hoc verum sit, liga et relinque in solitudine, ubi nullus sit qui videat: et tunc vinculum grave molestumque putabit. Ti-

meamus, dilecti, ne audiamus illa terribilia verba : « Ligatis » manibus ac pedibus[1]. » Cur hoc tibi fieri curas, mulier? nemo ex vinctorum numero, manibus pedibusque vincitur. Cur caput vincis? annon sufficit manus et pedes vinciri? Cur collum mille vinculis constringis? Mitto sollicitudinem hinc partam, timrem, angorem, litem cum viro ea de causa, si quando illis indigeat, mortem quam sustinent, si quid horum excidat. Hæccine voluptas, dic mihi? Ut alius aspectu oblectetur, te vinculis, sollicitudinibus, periculis, molestiis, quotidianis rixis subjicis? Annon hoc omni criminatione dignum est? Ne, quæso, ne hæc faciamus; sed omne iniquitatis vinculum solvamus. Frangamus esurienti panem : alia omnia faciamus, quæ nobis fiduciam apud Deum parere possint, ut promissa bona consequamur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. XXII, 13.

HOMILIA VIII.

CAPUT II.

Volo igitur viros orare in omni loco, extollentes sanctas manus absque ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et pudicitia se ipsas ornare, non in tortis crinibus, aut auro et margaritis, aut veste pretiosa. Sed quod mulieres decet pollicentes pietatem per bona opera[1].

« I. Cum oratis, inquit Christus, nolite fieri sicut hy» pocritæ. Amant enim in synagogis et angulis platearum » orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis quia » receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris, » intra in cubiculum tuum, et clauso ostio ora Patrem » tuum in abscondito, et ipse reddet tibi in manifesto[2]. » Quid igitur Paulus dicit? « Volo viros orare in omni loco, » extollentes sanctas manus absque ira et disceptatione. » Sed non est hoc contrarium illis, absit, imo valde consonat. Quomodo? Prius autem dicendum est, quid sit illud, intra in cubiculum tuum: et cur hoc præcipiat, si sit orandum in omni loco, si in Ecclesia orare non oporteat, et si in nulla alia domus parte liceat, nisi in cubiculo. Quid ergo sibi vult dictum illud? Inanem gloriam fugiendam esse docens Christus, dicit, non simpliciter clam, sed occulte orationem emitte. Ut enim cum dicit, « Nesciat » sinistra tua quid facit dextera tua[3], » non de manibus

[1] 1 Tim. II, 8-10. — [2] Matth. VI, 5, 6. — [3] Ibid. 3.

similiter loquitur, sed quam sit summe fugienda vana gloria declarat; ita in hoc quoque loco hoc subindicat. Non igitur in loco quopiam orationem faciendam esse definivit; sed hoc unum tantum præcepit fugiendam esse vanam gloriam. Paulus vero hæc dicit ad differentiam judaïcæ orationis. Vide namque quid dicat: «In omni loco extollentes » sanctas manus; » quod Judæis non licebat. Neque enim poterant ad Deum accedere alibi, et immolare et cultum implere, sed undique ex toto orbe concurrentes, omnes purificationes in templo facere oportebat. His adversam admonitionem inducit, et a necessitate illa liberans; non hujusmodi, inquit, nostra sunt, qualia judaïca. Sicut enim pro omnibus orationes facere jubet; nam pro omnibus, inquit, Christus mortuus est, et pro omnibus hæc prædico. Sic ubique bonum est orare; observatio autem nulla deinceps de loco sit, sed de modo orationis. Ubique ora, inquit: ubique sanctas manus extolle. Hoc est quod quæritur. Quid sibi vult sanctas? puras. Quid est, puras? Non aqua ablutas, sed ab avaritia, cædibus, rapinis, plagis mundatas. Sine ira et disceptatione. Quid hoc est? Quis orans irascitur? hoc est, sine injuriarum recordatione. Purus sit orantis animus, omni vitio liber. Nemo inimicitias habens ad Deum accedat: nemo cum aversione et disceptatione. Quid est illud, sine disceptatione? audiamus. Non ergo dubitandum est, nos exauditum iri. Quæcumque enim credentes petieritis, accipietis; et rursum, Cum statis ad orandum, dimittite, si quid habetis contra aliquem; hoc est sine ira et disceptatione. Et quomodo, inquies, credere potero me consecuturum esse quod peto? Si nihil contrarium petas iis, quæ ipse dare paratus est, si nihil indignum rege, si nihil sæculare, si omnia spiritualia, si absque ira accedas, si puras et sanctas habeas manus. Sanctæ autem sunt illæ quæ eleemosynas erogant.

Si sic accedas, voti compos eris. Nam « Si vos, inquit, » cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto » magis Pater vester, qui in cœlis est[1]. » Disceptationem hic vocat dubitationem. Similiter et mulieres volo, inquit, ad Deum accedere sine ira, sine disceptatione, sanctas manus habere, concupiscentias suas non sequi, non rapere, non avaras esse. Quid enim refert illam non rapere, si per virum suum illud efficiat? A mulieribus autem aliquid amplius petit Paulus. Quid illud est? « Cum verecundia, » inquit, et pudicitia, in habitu ornato, non in tortis cri- » nibus, aut auro, aut margaritis; sed quod mulieres decet » pollicentes pietatem per bona opera. » Habitum quem di- cit? Id est tunicam, undique honeste tegentem. Ornatum, sed non exquisitum: illud enim ornatus vere est; istud ornamento caret. Quid dicis? Deum precatura accedis, et ornamenta aurea circumfers? Num ad choreas agendas venisti? num ad nuptias celebrandas, num ad pompam? Illic aurea, illic torti crines, illic magnifica vestimenta adhiberi solent. Nunc autem iis nihil opus est. Venisti ad orandum et precandum, supplicatura pro peccatis et pro offensis tuis, rogatura Dominum ut propitium illum tibi reddas. Cur te ipsam ornas? Non sunt hæ vestes supplicantis. Quomodo potes ingemiscere? quomodo lacrymari? quomodo intente orare tali ornata vestimento? Si lacrymaris, risu dignæ videbuntur lacrymæ: non enim aurum gestare oportet lacrymantem; illud quippe ad scenam et histrionicam pertinet. Quomodo enim non scena fuerit, quando ab eo ipso animo, quo tanta magnificentia, tanta ambitio monstratur, etiam lacrymæ funduntur? Illam omnem histrionicam aufer: Deus non irridetur. Hæc mimorum et saltatorum sunt, qui in scena versantur. Hones-

1 Matth. VII, 11.

tam autem mulierem nulla hujusmodi decent. Cum verecundia, inquit, et pudicitia.

II. Ne itaque meretrices imiteris. Hoc namque ornamento illæ multos amatores inescant: atque hinc sæpe multæ in malam suspicionem venerunt, nihil ex ornatu lucratæ sunt, ac plurimis ex ea opinione nocuerunt. Quemadmodum enim impudica, etiamsi casta videatur, nihil ex hac opinione lucratur, cum ille qui etiam de occultis judicat, tunc omnia in medium acturus sit; etiam quæ casta est, si per vestimentorum ornatum studeat sibi impudicitiæ opinionem conciliare, ex castitate nihil lucrabitur: plurimis enim ex hac opinione nocuit. Quid ergo faciam, inquies, si alius id suspicetur? Tu occasionem illi das, ex habitu, ex obtutu, ex motibus. Ideo Paulus plurima dixit de vestitu, de pudore. Si vero quæ opum tantum indicia sunt sustulit, aurum, margaritas, magnifica vestimenta, quanto magis ea quæ arte curiose parantur, ut fucos, picturas oculorum, delicatum incessum, confictam vocem, aspectum lubricum, omni impudicitia plenum, curiosam amiculi formam et tunicæ, zonam arte cingentem, calceos studio compositos? Hæc quippe omnia subindicavit cum dixit, in habitu ornato, et cum verecundia. Illa enim inverecundiæ et dedecoris plena sunt. Me, quæso, feratis, si nudis verbis reprehensionem inferam, non ut feriam, neque ut mœrore afficiam, sed ut aliena a grege abscindam. Si connubio junctis, si deliciantibus, si divitibus hæc prohibet, multo magis iis, quæ virginitatem amplexæ sunt. Et quæ virgo, inquies, auro circumornatur, quænam tortis crinibus est? Tanta potest esse simplicis habitus curiositas, ut cultum illum longe superet. Potest enim fieri ut simplici vestitu major sit cultus, quam sit ille auro circumfulgens, quando admodum cærulea vestis fuerit, et cum accuratione multa ad pectus zona

constricta fuerit, ut est illa saltantium in scena; ita ut neque multum inflata ad latus excedat, neque in tenuitatem contrahatur, sed medium teneat, multasque habeat in sinu rigas; quot sericis vestibus hæc non aptior fuerit ad inescandum? Quid vero si calceus in nigro colore multum fulgeat, in acumen desinens, et picturarum decorem imitetur, ita ut neque extremum multum ascendat? Quid vero si faciem quidem non fuco oblinas, sed accuratissime abluas, et a fronte velamen obtendas facie longe candidius, deindeque superne palliolum imponas, ut candor cum nigro colore gratior videatur? Quid autem dixeris de oculorum innumeris circum aspectibus? de cingulo, quod nunc quidem occultatur, nunc denudatur quo loco pectorale cingitur. Nam hoc sæpe denudant, ut cinguli concinnitas appareat, palliolo toto circa caput rejecto. Manus autem tragœdorum more manicis concinne tegunt, ut videantur innatæ. Quid de gressu dixerimus, et de aliis concinnis gestibus, qui plus quam totum aurum possunt spectatores allicere? Timeamus, dilecti, ne audiamus et nos ea quæ Propheta Hebræorum uxoribus dicebat, quæ hujusmodi exteriori cultui studebant: « Pro zona funiculo » cingeris; et pro ornamento capitis tui, calvitiem habe- » bis [1]. » Hæc itaque magis attrahunt, quam aurea ornamenta, et alia multa ad hoc excogitata, ut per aspectum spectatores capiant. Non parvum est illud peccatum, imo maximum, quod possit Deum ad iracundiam provocare, et totum virginitatis laborem pessumdare.

III. Christum habes sponsum, cur amatores homines attrahis? Te ille tunc adulterii damnabit. Cur non ornaris ornatu qui ipsi placeat, pudore, castitate, honestate, modesto vestitu? Hic quippe meretricius et turpis est. Jam meretrices a virginibus non discernimus. Vide in quantam

[1] Isaï. III, 23.

turpitudinem se illæ conjecerint. Ornatu vacuam oportet esse virginem, simpliciter et utcumque vestitam. Illa vero innumera excogitat ad exteriorem cultum. Finem facito insaniendi, o mulier, transfer curam illam ad animam et ad interiorem ornatum. Ille namque ornatus exterior non sinit interiorem esse pulchrum. Qui hunc ornatum curat, interiorem negligit; sicut qui exteriorem despicit, totam curam ad interiorem transfert. Ne dixeris: Væ mihi, detritam vestem fero, viles calceos, velamen nullius pretii. Qualis hic ornatus est? Ne te ipsam decipias. Licet, ut dixi, per hæc melius ornari, quam per illa, magis per detritas vestes, quam per illas accurate concinnatas, et ad corpus ornandum paratas, impudentiam præ se ferentes et splendidas. Mihi hæc loqueris; quid tunc dices Deo, qui animum tuum novit et cur hoc facias? at non id facis ut forniceris? Sed quare? an ut admirationi habearis? Nec te pudet, nec erubescis quod his velis admirationem movere? Sed simpliciter, inquies, sic vestior, et non ea de causa. Novit Deus ea quæ nobis loqueris. Num mihi rationem das? Illi dabis, qui gestis omnibus præsens est, et tunc hæc examinabit, cui omnia nuda et aperta sunt. Ideo et nos hæc nunc dicimus, ne vos iis rationibus reddendis obnoxios faciamus. Timeamus ne illa vobis exprobret, quæ per Prophetam Judæis mulieribus, « Veni ut » viderem lascivientes et pedibus simul ludentes[1]. » Suscepistis certamen magnum, ubi pugna, non ornatu opus est, pugnare oportet, non molliter agere. Non vides pugiles et concertantes? Non illis de incessu et ornatu cura est? nullo modo. Sed, his missis omnibus, vestem sumentes oleo madidam, unum solum spectant, ut feriant, et non feriantur. Stat diabolus dentibus stridens, undique circumspectans ut te de medio tollat. Tu vero manes de or-

[1] Isaï. III, 15.

natu satanico sollicita? Nihil volo dicere de voce, quomodo multæ ei componendæ studeant, nihil de unguentis, cæteraque mollitie. Ideo nos irrident sæculares mulieres. Virginitatis honestas periit. Nemo virginem honorat ut honorare par esset: ipsæ namque id efficiunt ut despiciantur. Annon oportebat eas, quasi de cœlo delapsas, ita in Ecclesia Dei esse venerandas? Nunc autem contemnuntur, illæque in causa sunt, non autem eæ quæ sunt sapientiores. Cum enim viderit te illa quæ virum habet et filios, ac domui præest, crucifixam esse debere, et tamen plus quam ipsa mundum hunc perquirere; quomodo non irridebit, quomodo non despiciet? Vides quantum studii? quantum sollicitudinis? per vilitatem vestis vincis eam quæ magnifice vestitur, dum magis ornatui studes, quam ea quæ ornamentis aureis decoratur. Quæ te decerent non quæris, quæ te non decent, illa persequeris, cum oporteret te bona adire opera. Ideo sæcularibus ignobiliores virgines sunt: neque enim virginitate digna opera exhibent. Hæc diximus, non omnibus; imovero omnibus; iis quæ in culpa sunt, ut resipiscant; innoxiis autem, ut illas emendare studeant. Sed videte et cavete ne hæc correctio ad opus deducatur. Non enim ut mœrore afficiamus hæc diximus; sed ut a culpa revocemus, ut in vobis gloriemur. Utinam autem omnes quæ Deo sunt placita faciamus, et ad gloriam Dei vivamus, ut promissa consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre unaque Spiritu sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT II.

Mulier silentio discat in omni subjectione. Mulieri autem docere non permitto, neque dominari viro, sed in silentio esse. Adam enim primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est seductus : mulier autem seducta in prævaricatione fuit : salvabitur autem per filiorum procreationem, si permanserint in fide et charitate et sanctificatione cum sobrietate [1].

I. Magnam a mulieribus verecundiam beatus Paulus exigit, multam honestatem. Ideo non modo usque ad habitum et usque ad amictum procedit, sed etiam usque ad vocem. Et quid dicit? « Mulier silentio discat. » Quid hoc est? Ne loquatur, inquit, in Ecclesia mulier. Quod etiam in Epistola ad Corinthios dicebat : « Turpe est enim mulieribus in Ecclesia loqui. » Quare? Quia lex illas subjecit. Et rursus alibi : « Si quid autem discere volunt, domi viros suos interrogent [2]. » Nunc autem apud illas est ingens tumultus, multus clamor, colloquia plurima, nusquam tanta quanta hic. Omnes illas colloquentes videris, quanta neque in foro, neque in balneis. Ac si enim illa de causa huc venissent, ut licentiam habentes, ita de inutilibus omnes colloquuntur. Idcirco omnia susdeque versa sunt. Neque cogitant, se nec posse utile quidquam ediscere, nisi quiescant. Cum enim ad loquendum parati sumus, et nemo

[1] I Tim. II, 11-15. — [2] I Cor. XIV, 35.

dictis attendit, quid utilitatis? Adeo illam, inquit, oportet silentio studere, ut non modo de sæcularibus, sed neque de spiritualibus in Ecclesia loquatur. Hoc ornamentum ejus est, hæc verecundia magis illam ornare poterit, quam vestimenta. Si ita se ipsam contineat, poterit etiam admodum decenter orationes fundere. « Mulieri autem docere non permitto, » inquit. Quænam hic habetur consequentia? Multa. De silentio locutus est, de honestate, de verecundia. Dixit, illas loqui nolo. Omnem igitur illis adimere volens loquendi occasionem, ne doceant, inquit, sed discentium ordinem servent. Ita enim per silentium subjectionem ostendit. Loquax enim est hic sexus. Ideo undique illum comprimit : « Adam enim, inquit, primus » formatus est, deinde Eva : et Adam non est seductus, » mulier autem seducta in prævaricatione fuit. » Quid igitur hæc ad nostri temporis mulieres? Plurimum, inquit. Hominum genus majore potitus est honore, Primum formatus est vir. Alibi quoque majorem esse ostendit, ita dicens : « Neque enim propter mulierem factus est vir, sed » mulier propter virum[1]. » Cur autem hoc dicit? Ut ex multis primatum viro tribuat. Primo quidem hinc primatum habeat, inquit; secundo ab iis quæ gesta sunt. Docuit illa aliquando virum, et omnia subvertit; atque illum inobedientiæ fecit obnoxium. Ideo illam subdidit Deus, quia imperio, imo potius paritate male usa est : « Ad virum tuum, » inquit, conversio tua[2]. » Antea autem hoc dictum non fuerat. Quomodo Adam non est seductus? Ergo inobediens non fuit, siquidem seductus non est. Attende diligenter: Ait mulier, « Serpens decepit me[3]. » Adam vero non dixit; Mulier seduxit me; sed, « Illa mihi dedit, et comedi. » Par autem res non est a contribula et cognata decipi, et a bestia, quæ subdita erat homini. Illud igitur vere se-

[1] 1 Cor. XI, 12. — [2] Gen. III, 16. — [3] Ibid. 12, 13.

ductio est. Ad comparationem ergo mulieris dicit eum seductum non fuisse : quia illa a subdito et subjecto; hic autem a libera deceptus fuerat. Rursus non de Adamo dictum est, vidit lignum quod bonum esset ad comedendum; sed de muliere, et quod comederit, et dederit viro. Itaque hic non concupiscentia captus prævaricatus est, sed simpliciter mulieri obtemperans. Docuit semel mulier, et omnia subvertit : ideo, ait, « Ne doceat. » Quid ergo ad cæteras mulieres, si illa id fecerit? Ad cæteras certe spectat. Sexus enim est infirmus et levis. Alioquin de toto hic sexu sermo est. Non enim dixit, Eva autem seducta; sed, mulier, quod communis sexus magis, quam illius, nomen est. Quid ergo? Totus sexus propter illam in prævaricatione fuit? Ut de Adam dixit, « In similitudine prævarica» tionis Adæ, qui est forma futuri[1]; » ita et hic muliebris sexus prævaricatus est, non virilis. Quid ergo? Salutem ultra non habet? Habet, inquit. Quamnam? Per filios : neque enim de Eva dicebat, « Si permanserint in fide et » charitate et sanctificatione cum sobrietate. » In qua fide, in qua charitate, in qua sanctificatione cum sobrietate? Ac si diceret, ne sitis mœstæ, mulieres, quod sexus vester criminationi sit obnoxius. Dedit vobis Deus aliam salutis occasionem, educationem filiorum; ita ut non modo per vos ipsas, sed etiam per alios salutem nancisci possitis. Vide quot quæstiones circa eamdem rem surgant. Mulier seducta, inquit, in prævaricatione fuit. Quænam? Eva. Hæc igitur salvabitur per filiorum procreationem? Non hoc dicit; sed quod totus fœmininus sexus salutem sit consecuturus. Ipsa vero annon in prævaricatione fuit? Etiam fuit. Sed prævaricata quidem est Eva, sexus autem fœmineus salvabitur per filiorum procreationem. Cur autem

[1] Rom. v, 14.

non per propriam virtutem? Num illa cæteras ab hoc excludit?

II. Quid ergo ad virgines? quid ad steriles; Quid ad viduas, quæ priusquam parerent, viros amiserunt? Ergone perierunt? an spem nullam habent? Atqui virgines maxime omnium claræ probatæque sunt. Quid ergo sibi vult? Quidam dicunt, quod sicut totum sexum subjecit, propter ea quæ primæ mulieri acciderant. Quia enim Eva secunda formata fuerat, et subjecta erat, totus etiam sexus subjectus esto, inquit; ita igitur, quoniam prævaricata est, totus etiam sexus in prævaricatione fuit. At illud ratione caret. Illic enim totum ex dono Dei manavit; hic vero ex peccato mulieris. Hoc ergo vult significare: Sicut omnes homines moriuntur propter unum, quia unus peccavit; sic et totus fœmininus sexus prævaricatus est, quia mulier in prævaricatione fuit. Nihil ergo doleat. Dedit illi Deus consolationem non modicam, ut filios pareret. At hoc est naturæ, inquies; et illud quoque naturæ; neque enim quod est naturæ tantum, sed etiam quod est liberorum educationis ipsi concessum est: « Si permanserint, inquit, » in fide et charitate et sanctificatione cum sobrietate [1]; » id est, si post partum se in charitate et castitate contineant. Non parvam pro his mercedem consequentur, sed maximam, quod athletas Christo nutrierint. Sanctificationem autem vocat rectam vitam, sobrietatem vero honestatem. « Fidelis sermo. » Hoc ad superiora refertur; non ad illud, « Si quis episcopatum desiderat [2]. » Quia enim illa de re disceptabatur, ideo dicit, « Fidelis sermo, » quod scilicet poterunt patres filiorum virtute frui, necnon et matres, quando illos probe educaverint. Quid ergo si illa sit improba et mille vitiis plena? Num a filiorum educatione juvabitur? Annon verisimile magis est illam secun-

[1] I Tim. II, 15. — [2] Id. III, 1.

dum suos mores filios educaturam esse? De virtute prædita muliere hæc dicit, quæ præstet probitate, quod multam receptura sit mercedem et retributionem. Audite hæc, patres et matres, quod filiorum educatio non mercede careat [1]. Hoc etiam in sequentibus dicit, quo testimonium habeat in bonis operibus, si filios educavit; hoc etiam cum aliis ponit. Neque enim parva res est filios a Deo datos, ipsi Deo consecrare. Nam si crepidinem et fundamenta bona jecerint, magnam habebunt mercedem; ut, si negligentes fuerint, supplicium. Nam Heli propter filios periit: oportebat enim illos commonefacere. Monuit tamen ille, sed non ut oportebat. Sed cum nollet ipsis molestus esse, et illos et se perdidit. Hæc audite, patres, instituite filios vestros in disciplina et admonitione Domini, cum diligentia magna. Res aspera et difficilis est juventus, multis egens institutoribus, doctoribus, pædagogis, asseclis, nutritoribus. Vix enim post tantam curam juventutem continere possis. Juventus enim equo indomito et feræ intractabili similis est. Si ergo a principio, et a prima juventute terminos optimos ipsis ponamus, non multis postea laboribus egebimus. Sed consuetudo lex ipsis postea erit. Ne sinamus eos aliquid eorum aggredi quæ jucunda simul et noxia sunt, neque hac in re illis ut filiis gratificemur. In castitate maxime conservemus illos; vitium enim oppositum maxime omnium juventutem perdit. Ad eam rem multis opus est nobis laboribus, maxima attentione. Cito illis uxores sumamus, ut pura et intacta corpora sponsæ excipiant. Hi amores ardentiores sunt. Qui ante nuptias castus fuit, multo magis post nuptias erit. Qui vero ante nuptias fornicari didicit, post nuptias etiam fornicabitur. Nam « Viro, inquit, fornicatori omnis » panis suavis est [2]. » Ideo coronæ capitibus imponuntur,

[1] 1 Tim. v, 10. — [2] Prov. xx, 17.

symbolum victoriæ, quod antea invicti, sic ad thalamum accedant, quia non superati sunt a libidine. Quod si a libidine captus, meretricibus sese dediderit, cur coronam capite gestat, cum superatus fuerit? Hæc illis monita et præcepta demus, terreamus, minas intentemus; modo id, modo aliud facientes. Magnum depositum habemus, filios nempe. Curam ergo eorum habeamus, nihil non agamus, ne illud nobis malignus ille auferat. Nunc autem a nobis contraria omnia præstantur. Ut ager sit optimus omnia facimus; ut fideli viro tradamus: asinarium, mulionem, procuratorem et dispensatorem, qui sit optime affectus, quærimus. Quod autem omnium nobis pretiosissimum est ut filium alicui committamus, qui possit ejus castitatem tueri, id negligimus, quanquam id omnibus prædiis nobis charissimum esse debet: cætera enim omnia ad hoc possidentur. Prædia illis danda curamus, illos autem minime. Vides-ne rei absurditatem? Primo filii animam exerce, et hæc postea aderunt. Nam si illius anima bona non sit, nihil eis pecuniæ proderunt. Sin autem proba, nihil ex paupertate lædentur. Vis illum relinquere divitem? Doce illum esse probum: ita enim rem familiarem augere poterit; et si non augeat, non in deteriori conditione erit, quam ii qui plurima possident. Si autem improbus fuerit, etiamsi innumera bona ipsi relinquas, non custodem reliquisti, sed miseriorem reddidisti, iis qui in extremam paupertatem devenere. Filiis enim non recte institutis, melior est paupertas, quam divitiæ. Paupertas enim illos vel invitos in virtute retinet, divitiæ vero ne volentes quidem temperantes esse sinunt, sed extrahunt, evertunt et in mille mala conjiciunt. Matres, filias vestras recte componite; facilis vobis est hujusmodi cura. Vigilate, ut domi maneant. Ante omnia autem ad pietatem illas instituite, et ut honestæ sint ac pecunias spernant, ne cultum et or-

natum nimis curent. Sic illas nuptiis tradite. Si illas sic efformetis, non ipsas tantum, sed etiam virum, qui illas ducturus est, servabitis; nec virum tantum, sed filios; nec filios solum, sed nepotes. Nam si radix sit bona, surculi quoque in melius proficient et extendentur, horumque omnium mercedem accipietis. Ut igitur non unius animæ utilitati prospicientes, sed multarum per unam; sic omnia faciamus. Ita enim oportet ex paterna domo ad nuptias pergere, ut athletam ex palæstra; illam omni scientia accuratissime instructam, quæ fermenti instar debet totam massam ad suam pulchritudinem reducere. Filii rursum ita verecundi sint, ut ex honestate et castitate magis cognoscantur, ut et apud homines et apud Deum laudem magnam consequantur. Discant imperare ventri, a nimiis sumptibus abstinere, œconomi sint, charitatem colant, discant imperio subjici. Ita enim magnam poterunt retribuere parentibus mercedem. Atque ita in gloriam Dei erunt et in salutem nostram, in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT III.

Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet igitur episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed mansuetum, non litigantem, non avarum, domui suæ bene præsidentem, filios habentem subditos cum omni castitate[1].

I. De episcopatu locuturus, ostendit qualis debeat esse episcopus, non quasi Timotheum moneat, sed ac si omnes alloquatur, et per illum omnes ad officium deducens. Et quid ait, « Si quis episcopatum desiderat. » Non improbo illum, inquit; opus quippe regiminis est. Si quis hoc desiderio tenetur; ita ut non imperium et auctoritatem cupiat tantum, sed præpositi officium, non improbo. Bonum enim opus desiderat. Nam Moyses illud appetiit; sed non potentiam: atque ita desideravit ut audiret: « Quis » te constituit principem et judicem super nos? » Si quis ita desiderat, utique desideret. Episcopatus enim dicitur, quod omnes dispiciat. « Oportet ergo, inquit, episcopum » irreprehensibilem esse, unius uxoris virum. » Non ut legem ponat ita loquitur; quasi non id liceat absque uxore, sed ut rem ultra modum fieri impediat. Nam apud Judæos licebat secundas adire nuptias et duas simul habere uxo-

[1] 1 Tim. 1-4.

res. Honorabile namque est connubium. Quidam vero putant hoc dici, quod unam habere uxorem deberet. « Irreprehensibilem, » hac voce omnem virtutem indicat. Itaque si quis se peccatis obnoxium sciat, non recte facit si talem rem desideret, a qua per ipsa opera sese exclusit. Hujusmodi enim hominem non imperare, sed imperari oportet. Imperantem enim omni luminari splendidiorem oportet esse, et vitam habere immaculatam; ita ut omnes ad illum respiciant, et ad ejus exemplum vitam suam componant. Hoc autem non sine causa Paulus facit tali usus admonitione; sed quia ipse episcopos constituturus erat; qua de re etiam ad Titum scribens monita dabat [1]. Et quia verisimile erat multos fore qui idipsum desideraturi essent; ideo hæc dat præcepta. « Sobrium, » inquit, seu vigilem, id est, perspicacem, mille oculis undique instructum, nec mentis oculis hebetem. Multa enim incidere possunt quæ non sinant clare videre res ut revera se habent. Etenim mœrores, curæ, confusa rerum copia multaque alia confluunt. Vigilem igitur illum esse oportet, qui non sua tantum curet, sed etiam ea quæ ad alios spectant. Expergisci oportet ac spiritu fervere, ignemque spirare, ut ita dicam: ac plus quam ducem exercitus die nocteque castra percurrentem vigilare, atque ministri officium implere, omniumque curam et sollicitudinem gerere. « Pudicum, ornatum, hospitalem. » Hæc quoniam in multis etiam subditis occurrunt, oportet enim illos in his præpositos suos æquare, ostendens quid episcopis præcipue competat, subjungit, « Doctorem; » hoc enim non a subdito expetitur: sed maxime omnium desideratur in eo, cui hoc officium creditum fuit. « Non vinolentum. » Non de ebrioso hic loquitur, sed de contumelioso et arrogante « Non percussorem. » Non de percutiente manibus hic

[1] Tit. I.

verba facit. Quid ergo sibi vult illud, non percussorem? Quoniam sunt quidam qui fratrum conscientiam intempestive percutiunt, hos nunc subindicare mihi videtur. « Non » turpis lucri cupidum, sed mansuetum, non litigantem, » non avarum, domui suæ bene præsidentem, filios habentem subditos cum omni castitate. » Si ergo is qui uxorem duxit, cogitat quæ sunt mundi, episcopum autem non oportet mundana curare, quomodo dicit, unius uxoris virum? Quidam dicunt hic subindicari eum qui ab uxore liber sit. Alioquin autem licet illum uxorem habentem, quasi non haberet versari. Tunc enim hoc recte concessit pro more solito, ut tunc in usu erat. Poterat enim res probe peragi si vellent. Ut enim divitiæ difficile inducunt in regnum cœlorum, et tamen sæpe divites in illud intravere; id etiam de connubio dicendum. Quid autem, quæso, dicis? De episcopo loquens dicebat, non oportere illum esse ebriosum, sed hospitalem, cum oporteret sane majora dicere. Cur vero non dixit: Oportet episcopum esse angelum, nulli humano affectui subditum? Cur non illa magna quæ Christus dixit: Quæ etiam subditos habere oportet, crucifigi nempe et in manibus semper animam habere. Etiamque illud Christi dictum: « Bonus pastor » animam suam ponit pro ovibus[1]; » et rursus, « Nisi quis » tollat crucem suam et sequatur me, non est me dignus[2]. » Sed, non vinolentum, inquit. Præclara est spes, si de hujusmodi rebus debeat episcopus admoneri. Cur enim non dixisti: Oportet illum jam ex terra transferri? Sed etiam quæ sæcularibus præcipis, illa episcopo non imperas. Quid enim sæcularibus dicis? « Mortificate membra vestra quæ » sunt super terram[3]; » et rursus, « Qui autem mortuus est, » justificatus est a peccato[4]; » ac rursum, « Qui Christi

[1] Joan. x, 11. — [2] Matth. xi, 38. — [3] Coloss. iii, 5. — [4] Rom. vi, 7.

» sunt, carnem crucifixerunt[1]: » iterumque Christus, « Nisi » quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non est me » dignus[2]. » Cur ergo hæc non dixit? Quia paucos hujusmodi reperire liceat. Episcopis autem multis erat opus, qui singulis civitatibus præessent.

II. Quia igitur futurum erat ut Ecclesiis insidiæ pararentur, ideo moderatam virtutem proposuit, non illam supernam, excelsam. Nam sobrium esse, ornatum, pudicum, multorum erat. « Filios habentem, inquit, subditos » cum omni castitate. » Oportebat enim domestica proponere exempla. Quis enim credet alienum subjecturum esse eum, qui suum non subditum habet? « Suæ domui » bene præpositum. » Hoc et externi aiunt, eum qui rem domesticam bene tractat, publica cito negotia tractare posse. Est enim Ecclesia velut domus vulgaris. Ac sicut in domo sunt filii, uxor et servi, et vir omnibus imperat; sic et in Ecclesia nihil aliud habetur, filii, mulieres, famuli. Quod si is qui Ecclesiæ præest, imperii consortes habet; in domo quoque vir consortem habet uxorem. At in Ecclesia de alimento viduarum et virginum curandum est? In domo quoque vir habet famulos et filias alendos. Alioquin autem facilius est domum regere. Qui autem hæc recte non dispensavit, quomodo quæ ad Ecclesiam pertinent regere poterit? Deinde postquam dixit, « Si quis » autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei » curam habebit? Non neophytum[3], » non ait, juniorem, sed eum qui nuper institutus sit. Nam ait ille, « Ego plan- » tavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit[4]. » Hunc ergo indicare volens hoc dixit. Nam quid vetabat dicere: Non juniorem? Cur ergo ille Timotheum juniorem instituit. Illud enim indicat cum dicit: « Nemo adolescen-

[1] Galat. v, 24. — [2] Luc. xiv, 33. — [3] 1 Tim. iii, 6. — [4] 1 Cor. iii, 6.

» tiam tuam contemnat[1]. » Quia enim ex gentibus plerique accedebant et baptizabantur; ne statim neophytum, inquit, ad auctoritatis culmen evehatis; id est, eum qui nuper institutus fuerit. Si enim priusquam discipulus fuerit, doctor statim sit, in arrogantiam se extollet; si priusquam parere didicerit, inter principes locum habeat, inflabitur. Ideo subjunxit, « Ne in superbiam elatus, in » judicium incidat diaboli. » Id est, in damnationem, quam ille per arrogantiam subiit. « Oportet autem illum et tes» timonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in » opprobrium incidat et in laqueum diaboli[2]. » Pulchre : nam ab illis impetendus est contumeliis : et fortasse ideo dixit, « Unius uxoris virum », quanquam alibi dicit : « Volo » omnes homines esse sicut et ego[3]; » id est, in continentia. Ne ergo in angustum rem concluderet, si tam exactam vitæ rationem expetiisset, ideo moderatam virtutem quæsivit. Oportebat enim in singulis civitatibus præsulem constituere. Audi enim illum scribentem ad Titum : « Ut cons» titueres per civitates presbyteros, quemadmodum ego » tibi præcepi[4]. » Quid igitur si testimonium habeat bonum, bonamque famam, sed non talis sit? Certe id omnino difficile. Vix enim possunt ii qui recti sunt bonam habere famam apud inimicos. Nunc nec illud sine cautione protulit : non enim dixit, Oportet ipsum testimonium habere; sed, « Et testimonium habere, » hoc ipsum nempe cum aliis; neque hoc tantum. Quid ergo si temere et per invidiam maledixerint, maximeque cum gentiles sint? Non ita res se habebit; irreprehensibilem enim virum ipsi quoque reverebuntur. Quomodo, inquies? Audi illum de se loquentem, « Per infamiam et bonam famam[5]. » Non enim vitam ejus criminabantur, sed prædicationem; ideo ait,

[1] 1 Tim. IV, 16. — [2] Id. III, 7. — [3] 1 Cor. VII, 7. — [4] Tit. I, 5. — [5] 2 Cor. VI, 8.

per infamiam. Quasi deceptores et præstigiatores traducebantur propter prædicationem. Et hoc faciebant, quia vitam eorum criminari non poterant. Cur enim de Apostolis nemo dixit : Fornicarii, impudici et avari sunt; sed, seductores, quod ad prædicationem tantum spectabat? Annon quia illorum vita inculpata erat? Conspicuum certe id est. Ita ergo et nos vivamus, et nemo male de nobis loquetur, licet inimicus, licet infidelis sit. Nam qui ex vita conspicuus est, illis quoque est venerabilis. Veritas enim etiam inimicis os obturat. Quomodo autem in laqueum incidit? In eadem peccata delabens, in quæ et illi. Si enim talis fuerit, cito illi alium laqueum tendet diabolus, cito illum de medio tollent ipsi. Si autem inimicorum oportet testimonium habere, multo magis amicorum. Quod autem non possit is, qui inculpatam vitam ducit, male audire, audi Christum dicentem : « Luceat lux vestra coram ho» minibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Pa» trem vestrum qui in cœlis est[1]. » Quid enim si sycophantia impetatur, inquies, et ex occasione calumniam patiatur? Accidere illud potest. Hic vero non est in medium adducendus : nam multa subest timendi causa. Oportet ergo, inquit, illum et testimonium habere bonum : « Luceant enim, » inquit, opera vestra. » Quemadmodum ergo nemo dixerit solem esse obscurum, ne quidem cæcus, puderet enim illum cum omnium sententia pugnare; sic nec eum qui admodum bonus sit, quispiam reprehenderit; sed etiamsi gentiles dogmatum causa, sæpe illum calumniati fuerint, non autem vitam quam cum aliis mirarentur.

III. Ita ergo vivamus ut non blasphemetur nomen Dei : neque humanam gloriam aucupemur; ita tamen ut ne malæ opinioni locum demus; sed utrinque modum servemus. « In quibus, inquit, lucetis sicut luminaria in

[1] Matth. v, 16.

» mundo[1]. » Ideo enim ille nos hic reliquit, ut sicut luminaria essemus, ut aliorum doctores constituamur, ut instar fermenti simus, ut sicut Angeli cum hominibus versemur, ut sicut viri cum puerulis, ut spirituales cum animalibus, ut illi lucrentur, ut semina simus, ut fructum multum feramus. Non opus esset sermone, si vita nostra ita fulgeret; non opus esset verbis, si opera exhiberemus. Nullus esset gentilis, si nos essemus vere Christiani; si Christi præcepta servaremus, si injurias, si rapinas ferremus, si maledictis lacessiti benediceremus, si malis affecti, bona redderemus; nemo ita fera esset, ut non statim ad veram religionem accurreret; si nempe ita omnes se gererent. Ut autem id discatis, unus erat Paulus, qui tam multos attraxit. Si omnes tales essemus, quot orbes non attraxissemus? Ecce plures sunt Christiani, quam Ethnici. Et in aliis quidem artibus, unus centum pueros docere potest. Hic autem cum plurimi sint doctores, et longe plures discipuli, nemo tamen accedit. Nam qui docentur doctorum virtutem intuentur. Et cum videant nos eadem concupiscere, eadem quærere, principatum nempe et honorem, quomodo christianismum mirari poterunt? Vitam multorum vident reprehensibilem, animas terrenas. Pecunias perinde atque illi admiramur, imo multo magis. Mortem perinde atque illi horremus, paupertatem æque timemus, morbos ægre ferimus, gloriam similiter et magistratus appetimus, amore pecuniæ nos cruciamus, tempora captamus. Undenam ergo ad credendum inducuntur? A signis? Sed non ultra fiunt; a conversatione? Sed illa pessumdata est; a charitate? Sed ne vestigium quidem ejus comparet. Ideo non peccatorum modo nostrorum, sed etiam aliorum detrimenti rationes dabimus. Resipiscamus tandem; vigilemus, in terra cœlestem vitam exhi-

[1] Philip. II, 15.

beamus; dicamus, Nostra conversatio in cœlis est, et in terra certamina exhibeamus. Sed fuerunt apud nos, inquies, viri magni. Undenam credam, dicet gentilis? non enim video vos eadem quæ illi faciebant præstare. Nam si illa recensere oporteat, nos quoque habemus magnos philosophos, quorum vita mirabilis. At tu ostende mihi Paulum alium et Joannem: verum non possis. Quomodo ergo non rideat gentilis nobis ita loquentibus? Quomodo non in ignorantia sua perstare volet, cum videat nos verbis, non operibus philosophari? Nunc enim vel pro obolo uno occidi vel occidere parati singuli estis. Pro terræ gleba innumera cogis tribunalia, pro morte filii omnia susdeque versas. Alia enim mitto lacrymis digna, ut auguria, vaticinia, observationes, geneses, symbola, ligamina, divinationes, incantationes, magicas artes. Vero magna sunt illa, quæ Dei iram concitare possint, quod postquam ille Filium suum misit, nos talia audeamus. Quid igitur faciendum? Nihil aliud quam ingemiscendum. Vix enim pars orbis minima servatur. Sed qui pereunt gaudent audientes se non solos id passuros esse, sed cum multis aliis. Ecqua illa gaudii causa? nam pro hujusmodi gaudio dabunt pœnas. Ne putes enim quia hic solatium est socios habere miseriæ, ita et illic fore. Undenam id probatur? Ego tibi ostendam. Dic enim mihi: Si quis jussus igne perire, filium suum postea secum uri videretur, nidoremque a carnibus ascendentem, annon moreretur? Haud dubie; quomodo autem ego dicam. Si enim qui nihil patiuntur, hæc videntes obtorpent et animo deficiunt, multo magis qui torquentur id patiantur. Et ne mireris: audi enim sapientem quemdam dicentem: « Et tu captus es » sicut et nos, in nobis autem computatus es[1]. » Humana enim natura ad commiserationem prona est aliorum

[1] Isaï. xiv, 10.

calamitatibus frangimur. Dic autem mihi : Pater videns filium in eadem pœna versari, consolationem-ne an augmentum doloris accipiet? Quid si vir uxorem sic viderit? Quid si homo hominem? Annon tunc magis frangimur? Etiam, inquies. Sed illic non tales pœnæ. Ego quoque scio; sed aliæ his longe graviores. Fletus enim erit tunc inconsolabilis, omnibus se mutuo respicientibus, in cruciatibus. Qui in fame versantur, dic mihi, an solatium accipiunt in malis ex aliorum consortio? Quid si filius, quid si pater, quid si uxor, et nepotes in eadem pœna fuerint? quid si amicos videamus, an consolationem accipimus? Non certe, imo magis dolor augetur. Præter hæc autem mala sunt alia, quæ, etsi communia, consolationem non habent, ob exuperantiam: exempli causa; sit quis in igne jacens, et alius item. Quomodo sese illi mutuo consolabuntur? dic mihi quæso. Si quando febri ardenti laboravimus; annon omnis nobis consolatio defuit? Jure quidem. Cum enim mala prævalent, nullum ultra modum consolationis habet anima. Annon vides eas, quæ viros suos amiserunt, nempe quot alias numerare possint idipsum passas, neque tamen hinc luctus minuitur? Ne itaque tali spe alamur; sed unam inveniamus consolationem, peccatorum pœnitentiam agendo, et bonam sequendo vitam ad cœlum ducentem, ut regnum cœlorum consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT III.

Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum, deinde ministrent, si absque crimine sunt[1].

I. Postquam de episcopis dixit, illorumque formam descripsit, indicavitque quid habere, a quibus abstinere debeant; relicto presbyterorum ordine, ad diaconos transiit. Quare? Quia non multum spatii est inter presbyteros et episcopos. Nam etiam presbyteri docendi munus acceperunt, et Ecclesiæ præsunt : ac quæ ille de episcopis dixit, etiam presbyteris competunt. Sola namque ordinatione superiores sunt, et hinc tantum videntur presbyteris præstare. « Diaconos similiter. » Hoc est, eadem ipsa oportet illos habere. Quid est illud, eadem ipsa? irreprehensibiles esse, pudicos, hospitales, mansuetos, non litigiosos, non avaros. Quod autem ideo « Similiter » dixerit, quod illos tales esse vellet, significavit per ea quæ adjecit, « Pudicos, non bilingues; » id est, non subdolos : nihil enim ita degeneres facit ut dolus; nihil ita inutile in Ecclesia ut dolosa simulatio. « Non multo vino deditos, inquit, non » turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in cons» cientia pura. » Ecce significavit quid sit irreprehensibilem esse. Vide autem quomodo hic etiam « Non neophytum

[1] 1 Tim. III, 8, 10.

ponat. Nam cum dicit, « Et hi autem probentur primum, » hoc sicut de episcopo dictum est. Ita connexionem addidit ; nihil enim sic intermedium est : idcirco enim illic dictum fuerat, « Non neophytum. » Quomodo enim non absurdum fuerit, cum in domo quapiam nemo recens empto servo ullam domesticarum rerum committat, antequam per multam experientiam animi sui signa dederit; in Ecclesiam Dei primo ingressum, statim inter primos locare ? « Mulieres similiter ; » Ministras seu « Diaconissas » dicit, « Pudicas, non bilingues, sobrias, fideles in omnibus[1]. » Quidam volunt hoc de mulieribus simpliciter dici ; sed non ita res se habet. Quid enim sibi vellet, si inter hæc dicta aliquid de mulieribus omnibus insereret ? Sed hic loquitur de iis quæ in diaconissarum dignitatem adlectæ fuerant. «Diaconi sint unius uxoris viri. » Hæc diaconissis etiam mulieribus competunt. Valde enim necessarium hoc in Ecclesia erat, et utile atque honestum. Diaconi sint unius uxoris viri, inquit. Vides-ne quomodo eamdem virtutem in diaconis exigat ? Etiamsi enim non eamdem obtineant dignitatem, quam episcopi, attamen æque irreprehensibiles, æque casti esse debent. « Qui filiis » suis bene præsint, et suis domibus : qui enim bene mi- » nistraverint, gradum bonum sibi acquirent, et multam » fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu[2]. » Ubique filiorum curam ponit, ne ex hoc reliqui in offendiculum incurrant. Nam qui bene ministraverint, inquit, gradum bonum sibi acquirent ; id est, profectum et fiduciam multam, quæ est in fide Jesu Christi. Ac si diceret, Qui in inferioribus istis sese vigiles monstrarint, cito ad illa pervenient. « Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito : » Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo » Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et

[1] Tim. III, 11. — [2] Ibid. 12. — [3] Ibid. 13.

» firmamentum veritatis [1]. » Ne, eo quod de hujusmodi rebus præcepta det, in mœrorem discipulum conjiciat, ait, Non ideo hæc scribo quod non sim venturus; sed veniam quidem; si vero contingat me tardare, ne ægre feras, inquit. Huic quidem ut mœrorem levet hæc scribit, aliis vero ut illos excitet, et diligentiores reddat. Præsentia enim ejus, vel promissa tantum, multum poterat. Ne mireris autem, si cum omnia Spiritu prævideret, hoc tamen ignoraret dicens, spero me venturum: Si autem tardavero. Hoc enim ignorantis erat. Quia enim a Spiritu agebatur, nec ex voluntate sua hæc faciebat: illud ideo ignorabat. « Ut scias, inquit, quomodo oporteat in domo » Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et » firmamentum veritatis. » Non sicut illud judaïcum templum. Hoc enim est quod fidem continet et prædicationem. Veritas enim est Ecclesiæ columna et firmamentum. « Et » manifeste magnum est pietatis sacramentum: Deus ma» nifestatus est in carne, justificatus est in Spiritu [2]. » Id est, dispensatio pro nobis facta, seu incarnatio. Ne mihi dixeris tintinnabula, ne sancta sanctorum, ne summum sacerdotem. Columna orbis est Ecclesia, cogita mysterium, et exhorresces. Et mysterium est et magnum, et pietatis sacramentum, et in confesso res est, nec ea de re quæstio movetur: indubitatum quippe est. Quia enim de sacerdotibus disserens et disponens nihil hujusmodi dixit, verbi gratia in Levitico, ad alium nos trahit sensum cum dicit, « Deus manifestatus est in carne; » id est, creator; visus est in carne, « Vivificatus est in Spiritu: » illud nempe dicit, justificata est sapientia a filiis suis; vel dolum non fecit, ut dicit Propheta: « Qui peccatum non fecit, nec » est inventus dolus in ore ejus [3]. Apparuit Angelis. » Ergo et Angeli nobiscum viderunt Filium Dei, cum antea non

[1] I Tim. III, 14, 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Isaï. LIII, 9.

vidissent. Vere magnum est sacramentum. « Prædicatum » est in gentibus, creditum est in mundo. » Ubique terrarum auditum et creditum fuit; et hoc significat Propheta. « In omnem terram exivit sonus eorum[1]. » Hæc ne existimes verba esse simplicia; non sunt utique, sed arcanis rebus plena. « Assumptus est in gloria, » in nubibus scilicet. « Hic Jesus, inquit, qui assumptus est a vobis; sic veniet, » quemadmodum vidistis[2]. » Vide mihi prudentiam beati Pauli. Admoniturus eos qui diaconatus dignitate donati essent, ut ne vino ingurgitarentur; non dixit, Ut ne inebriarentur, neque ut ne vino multo indulgerent. Merito certe. Nam si qui in templum ingrediebantur, a vino penitus abstinebant; multo magis hos oportet. Vinum enim mentem abducit, inquit, atque etiamsi in ebrietatem non conjiciat, vim animæ dissolvit ac debilitat. Vide autem quomodo œconomiam propter nos factam ubique mysterium vocet. Et jure quidem. Neque enim id est omnibus hominibus notum; imo neque Angelis manifestum. Quomodo enim nossent, cum per Ecclesiam manifestatum sit? Ideo dixit : « Manifeste magnum est, » nam vere magnum est. Homo enim factus est Deus, et Deus homo. Homo visus et impeccabilis, homo assumptus est et prædicatus est in mundo. Nobiscum viderunt eum Angeli. Mysterium igitur est. Ne ergo mysterium illud palam prædicemus; ne ubique illud evulgemus, hoc mysterio digne vivamus. Ii quibus mysteria concredita sunt, magni utique sunt. Si rex nobis mysterium concredidisset, dic mihi, annon illud magnæ amicitiæ signum esse duceremus? Nunc autem Deus nobis mysterium suum concredidit; et ac si non magno beneficio affecti fuimus, ingrati erga benefactorem sumus. Exhorrescamus quod de tanto beneficio nullum affectum sentiamus. Mysterium est, ut omnes norunt.

[1] Psal. XVIII, 4. — [2] Act. I, 11.

Imo quod antehac non omnes noverant, jam omnibus notum est.

II. Fideles ergo studeamus esse circa mysterii custodiam. Ipse tantum nobis concredidit mysterium. Nos autem ipsi ne pecunias quidem credimus. Sed ille quidem dicit, Apud me illas deponite, nemo poterit illas rapere, non vermis, non latro, et centuplum se daturum pollicetur : neque obtemperamus. Atqui si penes quospiam deposita feramus, non plus accipimus; sed si totum referamus, gratias habemus. Si fur, inquit, hinc auferat, in me damnum recipio. Non dicam tibi, latro abstulit, tinea corrosit : centuplum ille hic reddet, et illic vitam æternam addet: et nemo tamen deponere vult. Sed tardius, inquies, mihi reddet. Et hoc maximi illius doni indicium, quod in hac fluxa et mortali vita non reddat; imovero et hic centuplum reddit. Dic enim mihi, annon Paulus hic scalprum reliquit? Annon calamum et hamum Petrus? annon telonium Matthæus? Annon totus orbis illis magis apertus erat, quam regibus? annon omnes ad pedes eorum pecunias suas deponebant? annon illos faciebant dispensatores et dominos? annon animas suas ipsis tradebant? Nonne toti ex illorum voluntate et consilio pendebant? Nonne se ipsos ut illorum servos conscribebant? Et nunc etiam nonne similia multa videmus? Multi sæpe ex vili conditione ligonem tantum tractantes, neque necessario cibo instructi monachorum nomen habentes, maxime omnium claruere, et a regibus in honore habiti sunt. Num parva ista? Verum cogita hoc additamenta esse : totum autem in futuro sæculo repositum est. Despice pecunias, si velis pecunias habere; si velis dives esse, pauper esto. Talia sunt enim Dei inexpectata dona. Non vult te ex proprio studio, sed ex ejus gratia divitem fieri. Mihi, inquit, ista relinque. Tu spiritualia cures, ut discas potentiam meam. Servitutem et jugum

pecuniarum fuge. Donec ita retinebis, pauper eris. Cum autem illa despicies, dupliciter eris dives; et quod hæc tibi undique affluant, et quod nullo egeas, quibus plurimi indigent. Non enim possidere plurima, sed plurimis non indigere divitem facit. Itaque cum adest indigentia, rex nihil differt a paupere. Paupertas enim hoc est aliis indigere. Ita ut hac ratione rex sit pauper, quia subditis opus habet. At non qui crucifixus est talis fuerit. Nullo indiget, ad victum satis illi sunt manus. « Mihi enim, inquit, et iis »qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ[1]. » Hæc ille qui alibi dicit : « Tanquam nihil habentes, et omnia possi»dentes[2]. » Ille qui Lystris deus esse putabatur. Si vis quæ in mundo sunt consequi, quære cœlum. Si vis præsentibus frui, despice illa. Ait quippe, « Quærite primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[3]. » Quid parva miraris? Quid ad ea quæ nullius pretii sunt inhias? Usquequo pauper? Usquequo mendicus eris? In cœlum respice : divitias quæ illic sunt cogita, aurum irride : ejus usum disce, quis nempe sit. In præsenti solum vita illo fruimur, quæ fluxa est ut arena, imo ut stilla cum immensa abysso comparata : tantumdem sunt præsentia cum futuris comparata. Non est hoc possessio, usus est, nec est possessio propria. Quomodo enim, quando te expirante, velis nolis, alii omnia excipiunt, et illi rursum aliis dant, et hi quoque aliis. Omnes enim advenæ sumus, et dominus domus, forte potius est mercenarius. Sæpe namque, mortuo illo, mercenarius manet, et diutius quam ille fruitur domo. Si autem hic cum mercede, etiam ille prior cum mercede; ædificavit enim et magno cum labore et sollicitudine struxit. Verba tantum sunt dominia. In rei enim veritate omnes alienorum domini sumus. Illa solum nostra sunt, quæ illuc præmiserimus. Quæ autem hic sunt non nostra, sed

[1] Act. xx, 34. — [2] 2 Cor. vi, 10. — [3] Matth. vi, 33.

viventium ; imo nos etiam viventes relinquunt. Illa tantum nostra sunt, quæ sunt præclara animæ opera ; eleemosyna, benignitas. Hæc externa dicuntur etiam apud extraneos : nam extra nos sunt. Faciamus ergo ut intra sint. Non enim possumus pecunias assumentes hinc abire, sed possumus cum eleemosyna migrare. Imovero illa præmittamus ut nobis tabernaculum paremus in æternis mansionibus.

III. Χρήματα, seu pecuniæ παρὰ τὸ κεχρῆσθαι ab usu dicuntur, a dominio : et possessiones ipsæ usus non dominium sunt. Dic enim mihi, quot dominorum singuli agri fuerunt, et quot dominorum erunt. Dicitur quoddam proverbium sapientissimum ; neque enim popularia proverbia sunt despicienda, si quid sapienter efferant. Ager, inquiunt, quam multos habuisti, et quam multos habebis dominos ? Hoc de domibus, hoc de pecunia dicendum. Sola virtus nobiscum migrare solet. Virtus sola ad illam vitam transit. Exolvamus tandem, extinguamus pecuniarum amorem, ut accendamus desiderium cœlestium. Non possunt hi duo amores unum occupare animum. « Aut » unum, inquit, diligct, et alterum odio habebit ; aut unum » sustinebit, et alterum contemnet[1]. » Vides-ne, quæso te, virum quem sequuntur famuli multi, in foro superbe pergentem, sericis indutum vestimentis, equo vectum, collum tendentem ? ne stupescas, sed rideas ; sicut cum vides pueros principi illudentes, rides ; ita nunc irrideas. Nihil hoc ab hoc differt ; imo hoc jucundius, quod a puerili ætate cum simplicitate multa. Hic risus et voluptas est ; illic risu dignus est homo et turpitudine plenus. Deo gloriam redde quod te a tali scena et fastu liberaverit. Si velis enim tu, qui humili natus es loco, celsor eris illo qui in curru fertur. Quomodo ? Quia ille corpore quidem supra terram paulum erigitur, anima autem infixus est ;

[1] Matth. VI, 24.

« Adhæsit enim, inquit, virtus mea carni meæ[1]. » Tu vero mente in cœlo ambulas. Sed ille sequaces famulos habet multos abigentes? Et in quo magis ille, quam equus, honoratur? Quid hac stoliditate deterius, homines pellere ut jumentum facilius transeat? Sed equo vehi honorabile est? at servi quoque equis utuntur. Sunt etiam aliqui tanto fastu inflati, qui sine ulla necessitate se a tergo sequentes ducant. Quid autem irrationabilius fuerit? Cum equis, pretiosis vestibus, et sequacium numero gloriose conspici volunt. Quid hac gloria vilius, quæ ab equis et famulis illustris putatur? Virtute præditus es? nullo horum utere: proprium tibi habe ornatum, nec alterius præsentia tibi ornamentum inducas. Hæc improbi, scelesti, rustici, et omnes qui divitiis abundant habere possunt. Mimi quoque et saltatores equis vehuntur, et præcurrentem famulum habent; tamenque mimi et saltatores sunt, neque ab equis et famulis clariores evadunt. Quando enim nulla animæ virtute, qui talis est, ornatur, hæc extrinsecus temere et frustra apponuntur: et sicut caduco parieti et fragili corpori si quid apposueris, hæc manent semper injucunda et fragilia; ita et hic dicendum, nullam anima utilitatem ab exterioribus illis accipit; sed eadem manet, etiamsi quis ipsi mille aurea ornamenta circumponat. Ne ista miremur, a temporaneis nos extrahamus, majoribus hæreamus, spiritualibus nempe, quæ vere nos venerabiles reddunt; ut futura consequamur bona in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. CI, 6.

HOMILIA XII.

CAPUT IV.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentes suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem [1].

I. Quemadmodum ii qui fidei hærent tuta anchora navigant; ita et qui ab illa exciderunt, nusquam consistere possunt; sed multis circumacti erroribus, in ipsa demum pernicici barathra feruntur. Et hoc jam ille significavit, cum dixit quosdam circa fidem naufragium fecisse. Nunc autem ait : « Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes » spiritibus erroris. » De Manichæis, de Encratitis (6), de Marcionistis et de tota illorum officina talia loquitur, quod in novissimis temporibus quidam discessuri sint a fide. Vides-ne ut malorum omnium, quæ postea acciderunt, sit causa a fide discedere? Quid sibi vult autem, « Manifeste? » Aperte, clare, ut in confesso est, ita ut nihi dubii sit. Ne

[1] 1 Tim. IV, 1-5. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 216-218.

mireris, inquit, si nunc quidam a fide discedentes adhuc judaïzant. Erit tempus cum ii qui fidei consortes fuerant idipsum longe gravius facient, non modo circa cibos; sed etiam circa nuptias et similia omnia perniciosum inducentes consilium. Non de Judæis hæc loquitur; quomodo enim locum haberet illud, in novissimis temporibus; et discedent quidam a fide? Sed de Manichæis et illorum primipilaribus. Illos autem vocavit, Spiritus erroris; et jure quidem: ab illis enim afflati hæc locuti sunt. Quid sibi vult illud, « In hypocrisi loquentium mendacium? » Quæ mentiuntur illi, non per ignorantiam, neque inscii mentiuntur; sed simulando loquuntur, veritatem quidem scientes; sed cauteriatam habentes conscientiam, id est, cum vitam ducant scelestam. Cur autem hos solos hæreticos memorat? Alios etiam prædixit Christus dicens: « Necesse » est ut veniant scandala. » Alioquin autem per frumenti semen et per zizaniorum germen hos prænuntiavit. Tu autem velim Pauli prophetiam admireris. Etenim ante tempora, quibus isthæc futura erant, ipsum etiam tempus indicavit. Ne mireris ergo si nunc, cum fides initium ducit, hæc perniciosa dogmata quidam inducere tentant, quandoquidem post longum tempus, cum fides radices posuerit, quidam a fide discessuri sunt. « Prohibentium, » inquit, nubere, abstinere a cibis. » Cur autem alias quoque hæreses non dixit? Subindicavit et illas dicens, « Spi» ritibus erroris et doctrinis dæmoniorum. » Neque enim jam volebat ea humanis inserere animis. Sed quod jam initium ceperat, hoc declaravit, nempe quod cibos spectabat. « Quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum » actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. » Cur non dixit, et infidelibus? Quomodo infidelibus, quando per leges suas ii ab illis abstinent? Quid ergo? Deliciæ non prohibitæ sunt? Plane quidem. Cur id, si ad sumendum

creatæ sunt? Quia etsi panis creatus est, ejus immoderatus usus prohibetur; vinum quoque creatum est, sed ejus nimius potus interdicitur. Non ut impuras nunc delicias vitari jubet, sed quia per immoderatum usum animam dissolvunt. « Quia omnis creatura Dei bona est, et » nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipi» tur. » Si creatura est Dei, bona est : « Omnia enim bona » valde [1]. » Cum dixit, « Creatura Dei, » edulia omnia subindicavit : jamque prius evellit hæresim eorum qui increatam materiam introducunt, et ex illa hæc facta esse affirmant. Si ergo bonum, quid sibi vult illud : « Sanctificatur per » verbum Dei et orationem? » Palam enim est, quod impurum cum sit sanctificatur. Non ita se res habet. Sed adversus illos loquitur, qui ex illis communia quædam esse arbitrabantur. Duo igitur capita ponit; unum quidem quod nulla creatura communis sit; secundum, quod etiamsi communis sit, medicamentum habes. Obsigna, gratias age, Deo gloriam redde, et immunditia omnis abscessit. Itaque etiam idolothytum, sic mundare possumus? Si nescias quod idolothytum sit; si scias vero, et sumas; immundus eris : non quod idolothytum sit; sed quia jussus non communicare cum dæmonibus, per illud communicasti. Itaque non ex natura sua tale est; sed ex arbitrio et inobedientia tua tale fit. Quid vero? annon immunda est suilla caro? Nullo modo, quando cum gratiarum actione percipitur, quando cum signaculo : nec aliud quidquam immundum est : immunda voluntas est, quæ non gratias agit Deo. « Hæc proponens fratribus, bonus eris minister » Christi Jesu, enutritus verbis fidei et bonæ doctrinæ, » quam assecutus es [2]. Hæc, » quænam? Ea quæ dixit, quod mysterium magnum sit, quod ab iis abstinere dæmonum sit, quod per verbum et orationem Dei cibi mundentur.

[1] Gen. I, 31. — [2] I Tim. IV, 6.

« Enutritus, inquit, verbis fidei, et doctrinæ, quam assecutus es. Profanas autem et aniles fabulas devita. Exerce » autem te ipsum ad pietatem [1]. » Hæc proponens, inquit. Vides-ne hic nusquam auctoritatem adhiberi, sed attemperationem? Proponens, inquit; non dixit, imperans, non admonens, sed proponens; hoc est quasi consilium dans ista propone, verbaque de fide move. Enutritus, inquit; assiduam in his rebus attentionem significans.

II. Quemadmodum enim hunc cibum quotidie apponimus, sic, inquit, sermones de fide semper assumimus, semper his nutrimur. Quid sibi vult illud, « Enutritus? » Ruminans, frequenter eadem versans, semper ea ipsa meditans : non vulgare enim alimentum habent. « Profanas au» tem et aniles fabulas devita. » Quas hic fabulas dicit? Judæorum observationes. Illas-ne fabulas appellat? Utique; vel propter ipsas observationes, vel quod sint intempestivæ. Nam quod suo tempore fit, utile est. Si intempestive, non modo non utile; sed etiam noxium. Cogita enim mihi virum qui, post vigesimum ætatis annum, nutricis ubera adeat, quam ridiculus nempe sit, quod intempestive id agat. Vides-ne quomodo illa immunda et anilia dixerit? tum ob vetustatem, tum quod fidei impedimento sint. Nam metu inducere velle animam his superiorem, immundum certe præceptum fuerit. « Exerce autem te » ipsum ad pietatem; » id est, ad fidem puram vitamque rectam. Hoc enim pietas est : exercitatione igitur opus est nobis. « Nam corporalis, inquit, exercitatio ad modicum » utilis est [2]. » Quidam aiunt hoc de jejunio dici. Absit autem : non est illa corporalis exercitatio, sed spiritualis. Si enim corporalis esset, corpus enutriret; cum autem illud maceret, extenuet, et macie conficiat, non est certe corporalis. Non ergo de corporali exercitatione loquitur. Ita-

[1] I Tim. IV, 7, 8. — [2] Ibid. 9.

que nobis opus est exercitatione quæ sit secundum animam : illa enim alia lucrum non habet, sed paululum corpori utilis est : pietatis autem exercitatio fructum etiam in futuro tribuit, et hic et illic recreat. « Fidelis sermo [1], » id est, verus, quoniam et hic et illic. Vide quomodo ubique hoc inducat : non eget apparatu, sed sententiam profert : nam ad Timotheum verba faciebat. Ergo in hoc quoque sæculo in bona spe sumus. Nam qui nullius mali sibi conscius est, qui mille opera præclara edidit, etiam hic lætatur. Cum contra improbus, non illic tantum, sed etiam hic puniatur, in metu semper vivens, neminem fidenter aspicere audens, tremens, pallens, anxius. Annon tales sunt avari, fures, ne iis quidem quæ possident fidentes? Annon adulteri et homicidæ molestissimam vitam ducunt, cum suspicione solem ipsum videntes? Hæccine vita est? Minime, sed mors acerba. « In hoc enim, » inquit, laboramus et maledicimur, quia speramus in » Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime » fidelium [2]. » Ac si diceret : Qua de causa nos maceramus, nisi futura speremus? Qua de causa omnes nobis maledicunt? Annon, inquit, gravia tanta patimur? annon contumelias, injurias et innumera mala? Num frustra hæc perpessi sumus? Nisi in Deum vivum speremus, cur hæc sustinuimus? Si autem infideles hic servat, multo magis illic fideles. Quam salutem dicit? cœlestem illam. « Qui » est, inquit, Salvator omnium, maxime fidelium; » hoc est, plus studii circa fideles ostendit. Interim de rebus hujus sæculi loquitur. Et quomodo, inquies, Salvator est fidelium? Nisi enim Salvator esset, inquit, nihil impedivisset quominus illi ab omnibus impugnati jam olim periissent. Hic illum instruit ad pericula, ut non deficiat, cum tantum Deum habeat adjutorem, ut non aliis com-

[1] 1 Tim. IV, 10. — [2] Ibid. 11.

militonibus opus habeat; sed lubens omnia, generose ferat. Quandoquidem ii qui ad res sæculares inhiant, lucri spe moti multa aggrediuntur. Jam porro extremum tempus adest. « In novissimis temporibus, inquit, discedent » quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis » dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, cau» teriatam habentium conscientiam, prohibentium nu» bere. » Quid igitur, inquies? nos non prohibemus nubere eos qui velint, absit. Sed eos qui nolint nubere, hortamur ad virginitatem. Aliud est prohibere, et aliud in libero arbitrio relinquere. Nam qui prohibet, hoc semel facit; qui autem ad virginitatem ut majorem hortatur, non hoc facit ut prohibeat nubere, sed ad virginitatem hortatur solum. « Prohibentium, inquit, nubere, abstinere a cibis » quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum ac» tione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. » Pulchre dixit, « Iis qui cognoverunt veritatem. » Ergo priora typus erant. Nihil enim natura impurum est; sed ex sumentis conscientia tale fit. Cur ergo illis plurima alimenta prohibuit? ut nimiam voluptatem abscinderet. Verum si dixisset, ad vitandam voluptatem ne comedatis; id non tulissent. Nunc autem illud in legem necessitatis inclusit, ut ex majori metu abstinerent. Nam quod sue piscis immundior sit, nemini non notum est; attamen ab illis abstinere non jussit. Quam gravis autem et perniciosa illis esset voluptas, audi Moysem dicentem : « Comedit et impinguatus » est, et recalcitravit dilectus [1]. » Est et alia causa. Ut enim angustiati demum ad boves venirent et oves mactandas, merito propter Apim et vitulum a reliquis arcet. Nam ille immundus erat, ingratus, execrandus et profanus.

III. Hæc propone, hæc meditare. Nam qui nutritus est in verbis veritatis, his significatur. Ea non modo aliis pro-

[1] Deut. XXXII, 15.

ponas, inquit, sed ipse assidue meditare. « Enutritus, » enim, inquit, in verbis fidei et bonæ doctrinæ, quam » assecutus es. Profanas autem et aniles fabulas devita. » Cur non dixit, abstine ab illis; sed, devita? Ab illis omnino fugiendum esse subindicans. Hoc autem vult significare : Ne te cum illis unquam exerceas ad disceptandum; sed de his tuos tantum admone. Non enim potest quis contra perversos disceptando aliquid lucrari; nisi fortasse aliquando damni quidpiam fore putemus, ac si ob imbecillitatem vitemus talem cum illis disputationem. « Exerce » autem te ipsum ad pietatem ; » hoc est, ad viam puram, ad institutum optimum. Qui autem sese exercet, etiamsi certaminum tempus non sit, quasi actu concertans omnia facit; ab omnibus abstinet, quasi in procinctu certaminis, sudores emittit plurimos. « Exerce, inquit, te ipsum ad » pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis » est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem ha» bens vitæ præsentis et futuræ. » Et cur, inquies, mentionem fecit corporalis exercitationis ? A comparatione hujus, scilicet spiritualis, præcellentiam ostendens. Quoniam illa quidem multis obnoxia laboribus, nihil habet lucri, vel meriti : hæc vero lucrum perpetuum et copiosum. Sicut cum mulieribus dicit ut se ornent, non in tortis crinibus vel auro et margaritis, aut veste pretiosa; sed quod convenit mulieribus pietatem profitentibus per bona opera. « Fidelis » sermo, et omni acceptione dignus : in hoc enim labora» mus et maledicimur. » Paulus probro afficiebatur, et tu indigne fers probra? Paulus laborabat, et tu in deliciis vis versari? At si ille in deliciis vixisset, non tanta consecutus esset bona. Nam si mundanas res fluxas et corruptibiles, sine labore et sudore non possunt homines assequi, multo magis res spirituales. Etiam, inquies; sed multi hæreditate consecuti sunt. Verum etiamsi illa sic

adveniant, non nisi cum laboribus et ærumnis conservantur. Atque ita dico, quia multi post labores et ærumnas, ad ipsa portus ostia appellentes a spe lapsi sunt, ingruente vento, et in ipsa spe adveniente naufragio. Apud nos autem nihil hujusmodi est. Deus enim est qui promisit : spes autem non confundit. An ignoratis vos, qui in sæcularibus negotiis versamini, quot post innumeros labores fructum non sunt consecuti, vel morte prærepti, vel rerum mutatione facta, vel accidente morbo, vel ingruentibus sycophantis, vel alio casu; multa enim in rebus humanis accidunt; vacuis manibus discesserunt? Quid porro, inquies, eos qui plurima adepti sunt non vides, qui minimis laboribus magna consecuti sunt bona? Quæ bona dicis? pecunias, domos, tantaque jugera, mancipiorum greges, argenti et auri pondus? Hæccine dicis bona, nec te pudet, nec erubescis, homo cum sis de cœlis philosophari jussus, terrenis inhias, et bona dicis ea, quæ nullo pretio digna sunt? Si hæc bona sunt, illos etiam qui ipsa possident bonos dicere omnino oportet. Qui enim bonum habet, quomodo bonus non fuerit? Quid ergo, dic mihi? cum ii qui illa possident avari sint, rapiant, bonos-ne illos dicemus? Si enim bonæ sunt divitiæ, et ex cupiditate colliguntur, quanto magis auctæ fuerint, tanto magis possidenti probi famam conciliabunt. Ergo-ne bonus est avarus et raptor? Si autem divitiæ bonæ sunt, et per habendi cupiditatem augentur, quanto majora sic adeptus fuerit, tanto melior erit? Vides-ne quam hæc sint contraria? Sed quid, inquies, si ille non rapiat, nec avarus sit? Et quomodo id fieri potest? Perniciosum est hoc vitium, neque potest quis sine injustitia dives fieri. Hæc Christus declaravit dicens : « Facite vobis amicos ex Mammona iniquitatis[1]. » Quid ergo, inquies, si paterna bona

[1] Luc. XVI, 9.

hæreditate acceperit? Quæ ex iniquitate corrasa sunt accepit. Neque enim ab Adamo majores ejus divitias exceperunt, atque plurimi alii interfuerint oportet : inter multos autem illos quidam aliena bona rapuerit. Quid ergo, Abraham, inquies, injuste divitias habuit? An etiam Job, inculpatus ille, justus, verax, pius, a malis omnibus abstinens? Illorum divitiæ, non aurum vel argentum vel ædificia erant; sed pecora tantum. Alioquin vero secundum Deum dives erat. Nam quod pecoribus divitiæ constarent, hinc palam est. Enumerans enim is, qui librum scripsit, ea quæ Beato illi contigerant, cum dicit camelos ejus, equas et asinas interiisse, non addidit auri summas direptas fuisse. Ad hæc vero Abraham quoque dives erat, sed domesticorum numero. Quid ergo dices, annon illos emerat? Nequaquam. Ideo dicit Scriptura : « Vernaculi erant » illi trecenti decem et octo : et oves et boves[1]. » Undenam ergo aurum Rebeccæ misit? Cum ex Ægypto dona accepisset, quæ neque vi, neque ex injustitia parta erant.

IV. Dic enim mihi, undenam tu dives es? a quonam accepisti? Undenam ille? Ab avo, inquies, a patre. Poteris-ne generis serie ascendens ostendere possessionem illam esse justam? Non utique possis : sed necesse est ejus initium et radicem ex injustitia prodiisse. Quare? Quia Deus a principio non illum divitem, illum pauperem fecit : neque huic quidem thesauros multos ostendit; illum vero hac investigatione privavit; sed eamdem omnibus colendam terram dimisit. Undenam ergo cum communis illa sit, tu quidem tam multa jugera habes, proximus vero tuus ne glebam quidem? Pater, inquies, reliquit mihi. Ille autem a quopiam accepit, a majoribus. Sed ascendas, initium reperias necesse est. Dives fuit Jacob, sed accepta laborum suorum mercede. Verum hæc non accuratius

[1] Gen. XIV, 14.

scrutabor. Justæ sint tandem divitiæ, et omni rapina liberæ. Neque enim tu in culpa es, si pater rapuerit: habes quidem illa ex rapina; sed tu non rapuisti. Cæterum concedatur etiam illum non rapuisse, sed ex terra emissum aurum habere. Quid ergo? ideo-ne bonæ divitiæ sunt? Minime. Sed neque malæ, inquies. Si ex avaritia et rapina partæ non sunt, malæ non sunt, si egenos illarum consortes reddat; si non eroget, malæ sunt et insidiosæ. Quandiu malum non fecerit, inquies, malus non est, etiamsi bonum non faciat. Recte. Hoccine malum non est, dominica bona solum habere, solumque frui communibus bonis? Annon Domini est terra et plenitudo ejus? Si ergo nostra sunt communis Domini, ergo et conservorum nostrorum. Nam quæ Domini sunt omnia sunt communia. Annon videmus in magnis domibus ita fieri? omnibus par frumenti mensura distribuitur: ex dominicis enim thesauris promitur: domini domus patet omnibus. Communia etiam sunt regalia omnia, urbes, plateæ, porticus, omnibus sunt communes: omnes æque participes sumus. Vide namque mihi Dei œconomiam, id effecit ut quædam communia essent, ut ita humano generi faveret; qualia sunt aër, sol, aqua, terra, cœlum, mare, lux, astra, ceu fratribus omnia æque distribuit: eosdem omnibus creavit oculos, corpus idem, eamdem animam, similem in omnibus effigiem; ex terra omnia, ex uno viro omnes, in eadem domo omnes. Sed horum nihil nos pudore affecit. Fecit et alia communia, ut lavacra, urbes, plateas, porticus. Sed animadverte quomodo in illis communibus nulla pugna sit, sed omnia pacifica. Cum autem quis usurpare quidpiam tentaverit, ut proprium sibi faciat; tunc contentio oritur; quasi indigne ferente natura, quod cum Deus nos undique collegerit; nos ipsos dividere conemur, atque usurpare, et nobis illa bona propria reddere, ac dicere tuum et

meum, frigidum hoc verbum. Tunc enim contentio, tunc molestiæ. Ubi autem horum nihil est, neque pugna, neque contentio oritur. Magis ergo communitas, quam proprietas sorte data nobis fuit, et secundum naturam est. Cur nemo unquam de fori possessione contendit? annon quia commune omnibus est? De domo autem, de pecuniis, omnes videmus litigantes. Et necessaria quidem communia nobis sunt. Nos autem ne in minimis quidem communitatem servamus. Atqui ideo illa communia nobis dedit, ut discamus et hæc etiam communia habere. Nos vero ne sic quidem obtemperamus. Sed, ut jam dixi, quomodo is qui divitias habet justus fuerit? Non est certe; sed bonus est si aliis distribuat. Si illas non habet, bonus est. Quandiu habuerit, bonus non erit. Hoccine bonum est, cujus possessio improbos ostendit, depositio probos? Non ergo bonum est pecunias habere; sed non habere, probum ostendit hominem. Non ergo bonæ sunt divitiæ. Si vero cum accipere possis, non accipias, rursum bonus es. Si ergo divitias habentes, aliis tribuamus, vel si oblatas non recipiamus, tunc boni sumus; si vero accipiamus vel possideamus, bonum id non est. Quomodo bonæ fuerint divitiæ? Ne itaque bonas illas dixeris. Ideo illas non habes, quod bonas esse putes, quia illas admiraris. Puram habeas mentem, judicium accuratum, et tunc bonus eris. Disce quænam sint vere bona. Quænam illa sunt? virtus, benignitas: hæc bona sunt, non divitiæ. Secundum hanc normam si sis misericors, quanto magis talis es, tanto magis bonus et es et existimaris; si dives autem fueris, non item. Sic ergo boni efficiamur ut vere simus boni, et futura bona consequamur in Christo Jesu, cui cum Patre, simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

CAPUT IV.

Præcipe hæc et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat : sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii[1]. »

I. Sunt quædam quæ doctrina egeant, sunt quæ præcepto. Si ergo præcipias circa ea quæ docere oportet, ridiculus eris; rursus si doceas ubi præcipere par est, idem tibi accidet. Exempli causa ; malum non esse docere non convenit; sed præcipere, et cum magna auctoritate prohibere. Non judaïzare, id præcepto opus habet. Si vero dixeris, bona effundere oportet, virginitatem servare, si de fide loquaris, hic doctrina est opus. Ideo utrumque posuit Paulus, « Præcipe, inquiens, et doce. » Verbi gratia, si quis ligamina habeat, vel quid simile; quando gnari qui habent hæc mala esse, iis utuntur, præcepto tantum opus habent; quando autem quid sint ignorant, doctrina est opus. « Nemo adolescentiam tuam contemnat, inquit.» Vides-ne oportere sacerdotem imperare et cum auctoritate loqui, neque omnia simpliciter docere? Contemptibilis enim pene erat juventus ex præjudicata opinione. Ideo ait, «Nemo adolescentiam tuam contemnat. » Oportet enim

[1] 1 Tim. IV, 11-14.

doctorem non esse contemptui. Ubi ergo modestia? ubi mansuetudo, si nunquam contemnatur? In rebus quæ ad se solum spectant contemnatur et id ferat; sic enim per patientiam doctrina rectius procedit; in iis quæ ad alios spectant, non item. Id enim non mansuetudo esset, sed stoliditas. Si contumelias sibi illatas, si injurias, si insidias ulciscatur, jure accusas : si vero de aliorum salute agatur, impera et cum auctoritate provide. Hic non modestias est opus, sed auctoritate, ne id gregi noceat. Aut illud sibi vult Paulus, aut istud. Nemo ob adolescentiam te spernat. Donec enim congruentem vitam exhibueris, nemo te ob ætatem contemnet; imo potius quisque mirabitur. Ideo subjungit : « Sed exemplum esto fidelium in » verbo, in conversatione, in fide, in castitate : » in omnibus te ipsum præbens bonorum operum formam. Id est, exemplum vitæ esto, quasi imago proposita, quasi Lex vivens, quasi norma et exemplar bene vivendi. Doctorem enim talem esse oportet. In sermone, ut facile loquatur; in conversatione, in charitate, in fide, in castitate integra, in temperantia. « Dum venio, attende lectioni, » exhortationi, doctrinæ. » Timotheum jubet attendere lectioni. Audiamus omnes et instituamur ut ne divinarum Scripturarum meditationem negligamus. Ecce rursum, donec veniam, ait : Vide quomodo ipsum consolatur? Verisimile enim illum orbatum id quærere. Donec veniam, inquit, attende lectioni divinarum Scripturarum, exhortationi mutuæ et doctrinæ ad omnes. « Noli negligere gra» tiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam. » Doctrinam hic vocat prophetiam. « Cum impositione ma» nuum presbyterii. » Non de presbyteris hic loquitur, sed de episcopis. Neque enim presbyteri episcopum ordinabant. « Hæc meditare, in his esto[1]. » Vide quomodo sæpe illum

[1] 1 Tim. IV, 15.

de iisdem commoneat, ut ostendat hæc maxime omnium doctori esse curanda. « Attende tibi, inquit, et doctrinæ: » insta in illis; » hoc est, attende tibi ipsi, et cæteros doce. « Hoc enim faciens et te ipsum salvum facies, et eos qui » te audiunt [1]. » Bene dixit, « Et te ipsum. » Nam qui doctrinæ innutritus est, sermonibus ipse primus utilitatem decerpit: dum enim alios admonet, se ipsum compungit. Neque enim Timotheo hæc dicta sunt, sed omnibus. Quod si ei qui mortuos suscitabat hæc monita dat, quid nos dicemus? Sed et Christus de doctoribus hæc subindicat dicens: « Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, » qui profert de thesauro suo nova et vetera [2]. » Ac rursum beatus Paulus de eadem re monens dicit: « Ut per patien» tiam et consolationem Scripturarum spem habeamus [3]. » Ipseque maxime omnium hoc executus est, ad pedes Gamalielis paterna lege instructus; ita ut postea ipse verisimiliter lectioni attentus fuerit. Qui enim alios ad hoc hortatur, se priorem concitaverit. Vides-ne illum frequenter Prophetarum testimoniis uti, atque illa scrutari? Itane cum Paulus lectioni attendat; neque enim modica utilitas ex Scripturis decerpi potest; nos negligenter agemus et perfunctorie audiemus? Et quo non supplicio digni fuerimus? « Ut profectus tuus, inquit, manifestus sit in om» nibus. »

II. Vides-ne ut eum vellet etiam in hoc esse magnum et mirabilem? Ideo ita dixit, ostendens aliquid adhuc ei defuisse. Quid illud est, ut profectus tuus manifestus sit in omnibus? Non in vita solum, inquit, verumetiam in verbo doctrinæ. « Seniorem ne increpaveris [4]. » Num de presbyteri dignitate hic loquitur? Certe non puto; sed de quocumque seniore. Quid ergo si opus habeat correctione? Ne increpaveris, inquit, sed ac si patrem adires peccan-

[1] 1 Tim. IV, 16. — [2] Matth. XIII, 52. — [3] Rom. XV, 4. — [4] 1 Tim. V, 1.

tem, sic et illum alloquere. « Anus ut matres, juvenes ut » fratres, juvenculas ut sorores, in omni castitate[1]. » Ex ipsa rei natura id molestum est, nempe redargui, maxime quando de seniore agitur; si autem de juniore, triplex est temeritatis modus : id vero solatur ex modo et ex lenitate. Potest enim quis sine molestia redarguere, si velit hac in re sese exercere : multa enim opus est prudentia. Fieri tamen potest. « Juniores ut fratres, » inquit. Cur autem sic hortatur hoc loco? Ætatis rursus audaciam subindicans. Oportet igitur hic etiam monita mansuetudine lenire. « Juvenculas, inquit, ut sorores; » et addidit, « In omni » castitate. » Ne mihi, inquit, coitus peccatum dixeris, sed ne suspicionem quidem dederis. Quia enim colloquia cum adolescentulis suspicionem difficile fugiunt, et oportet episcopum etiam illas alloqui; ideo addidit, « Cum omni » castitate, » ostendens cum omni castitate oportere cum illis colloquia miscere. Quid, quæso, dicis? Timotheo hæc imperas? Etiam, inquit : per illum enim toti orbi loquor. Si autem Timotheo hæc præcipit, cogitent alii omnes qualem esse oporteat episcopum, ut nullum suspicioni det locum, neque umbram occasionis iis qui calumniari velint. « Viduas honora, quæ vere viduæ sunt[2]. » Cur nihil de virginitate disserit, nec dicit, « Virgines honora[3]. » Quia, ut mihi videtur, tunc virgines non erant, vel ex virginitate exciderant. « Jam enim, inquit, quædam retro » conversæ sunt post Satanam. Viduas honora, quæ vere » viduæ sunt, » inquit. Ergo fieri potest non habere quidem virum nec viduam tamen esse. Sicut enim virgo non ideo est virgo, quod non connubio juncta sit; sed multa alia habeat oportet, quod sit inculpata, quod assidua sit; ita et viduam non viri decessus tantum facit; sed patientia cum continentia; et omnis consortii privatio. Has viduas

[1] I Tim. v, 2. — [2] Ibid. 3. — [3] Id. 1, 15.

honorare præcipit et jure merito; multo enim dignæ sunt honore, cum solæ sint, et viros non habeant, qui sibi patrocinentur. Ea res videtur esse probro, et pravæ opinionis apud multos. Ideo vult Paulus illas a sacerdote multum honorari : nec ideo tantum, sed quia vidua honore digna est. « Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat » primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere » parentibus[1]. » Vide prudentiam Pauli, quomodo sæpe humanis rationibus moneat. Non enim hic magnum vel sublime quidpiam posuit; sed quod intellectu facile sit; et mutuam vicem, inquit, reddere parentibus. Quomodo? pro educatione, et incremento; verbi gratia, multam tui curam habuerunt; decesserunt postea : non potuisti ipsis vicem reddere. Neque enim illos genuisti, vel educasti; illam vicem redde nepotibus, per filios quod debes repende. « Discant, inquit, primum domui suæ cum pietate præ» esse. » Hic recte facta simplicius memorat : deinde ut magis excitet, subjunxit : « Hoc enim acceptum est coram » Deo. » Quia autem dixerat, quæ vere viduæ sunt, jam dicit quænam sit illa vere vidua. « Quæ autem vere vidua » est et desolata, sperat in Deum, et instat in obsecratio» nibus et orationibus nocte et die. Quæ autem in deliciis » est, vivens mortua est[2]. » Si qua, inquit, sæcularem non resumpserit vitam in viduitate, hæc vere vidua est : quæ in Deum sperat ut oportet, quæ instat orationibus et perseverat nocte et die, hæc vidua est. Distinguitur autem ab ea, quæ filios habet, nec vidua est; hanc enim etiam laudat, si filios ut convenit educet; sed de illa agit, quæ filios non habet et sola relinquitur. Deinde consolatur illam, quod filios non habeat, dicens hoc esse quod vere viduam reddat, quando non viri tantum, sed etiam filiorum solatio destituta fuerit : habet enim Deum vice omnium. Ne-

[1] I Tim. v, 4. — [2] Ibid. 5, 6.

que enim ideo inferior est quod non habeat filios; sed hæc consolatio filiorum locum supplet. Hoc autem vult significare. Ne moleste feras, si audias, oportet filios educare, ut quæ filios non habeas, ac si ideo minorem teneas dignitatem. Vere vidua es : « Quæ autem in deliciis est, vi» vens mortua est. »

III. Quia enim multæ filios habentes viduitatem eligunt, non ut sæcularis vitæ occasiones amputent, sed ut illis magis se dedant, ac cum majori auctoritate omnia faciant, et mundanas cupiditates magis sequantur; ideo ait: « Quæ » autem in deliciis est, vivens mortua est. » Quid dicis? Vidua mulier non debet in deliciis esse? Non, inquit. Si itaque ætas et natura infirmior, non modo non opus habent deliciis, sed etiam eæ mortem præmaturent, etiamque mortem æternam, quid dixerint viri in deliciis versantes? Et merito ait: « Quæ autem in deliciis est, vivens mortua » est. » Sed ut id discas, videamus quid sit vivorum opus, et quid mortuorum, et ubi hanc statuere debeamus. Viventes quæ spectant ad futuram vitam, quæ vere vita est, curant. Quidnam vero sit futura vita, circa quam omnem omni tempore sollicitudinem nos impendere convenit, audi Christum dicentem : « Venite, hæreditate accipite præparatum » vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et de» distis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere[1]. » Viventes non eo solum a mortuis differunt, quod solem videant et aërem spirent; non hoc dicimus, sed quod bonum quid faciant : nam si hoc non præstent, nihil sunt mortuis meliores. Et ut hoc discas, audi quomodo possit fieri, ut qui mortuus est vivat : « Deus, inquit, non mor» tuorum, sed vivorum est[2]. » Sed hoc, inquit, ænigma est. Igitur utrumque solvamus. Mortuus est quis viventium, cum in deliciis ageret. Quomodo? Ventri solummodo

[1] Matth. xxv, 34. — [2] Id. xxii, 32.

vivit : aliis autem sensibus non utitur. Neque enim videt quæ videnda sunt, non audit quæ audienda, non loquitur quæ loqui oporteret, neque viventium opera edit. Sed sicut ille in lecto extensus, clausis oculis, nihil omnino sentit; ita et hic de quo loquimur; imo multo deterius. Ille namque neque bona, neque mala sensu percipit; hic vero mala tantum sentit; quantum ad bona autem jacenti similis est et immotus : atque ita mortuus et ille est. Nihil movent illum ea quæ ad futuram vitam spectant; sed ac si in cuniculum quemdam obscurum et tenebrosum, et in antrum immunditia omni plenum, in sinu suo receptos deducens ebrietas, in tenebris semper detinet, velut mortuos. Cum enim totum tempus in prandiis et temulentia insumpserit, annon in tenebris est? annon mortuus est? Et ne matutinis quidem horis, cum jejunus esse videtur, vere jejunus est, tum quod vespertinum vinum nondum absumpserit ac digesserit, tum quod futuri desiderio teneatur, et quod in matutino et meridie semper in comessationibus degat, et totam noctem et matutini plurimam Partem in profundo somno egerit. Hunccine, quæso, cum viventibus numerabimus? Quis porro descripserit tempestatem illam quæ a voluptate excitatur, tum in animam, tum in corpora influentem? Quemadmodum enim frequens nubium densitas non sinit radium solis effulgere; sic voluptatis et vini vapores, cerebrum quasi scopulum impetentes, densamque illic nubem sistentes, rationalem vim non sinunt ultra pergere, in caligine multa ebrium detinentes. Quantam tunc putas esse intus tempestatem, in eo qui talia patitur? quantum tumultum? Quemadmodum enim cum inundatio accidit, et aqua officinarum atria superat; eos qui intus sunt turbatos conspicimus, cados, amphoras, spongias et alia multa adhibere et excogitare, ut illam exhauriant, ne fundamenta commoveat, et vasa

omnia inutilia reddat; ita et cum anima voluptate nimia redundat, intus ratiocinia turbantur : et cum non possint id quod congestum est evacuare, cumque aliud rursum ingeratur, ingens excitatur tempestas. Ne mihi respicias in vultum lætum et hilarem, sed quæ intus sunt scrutare, et videbis illa multo mœrore plena : ac si liceret eductam inde animam corporeis oculis conspicere, videres deliciantis animam demissam, mœstam, tristem, attenuatam. Quanto magis enim corpus impinguatur, tanto magis anima attenuatur et infirmior efficitur ; et quanto magis illud fovetur, tanto magis illa obruitur et sepelitur. Et sicut in oculorum pupilla, si exterius impositæ tuniculæ sint densiores, non potest cernendi vis penetrare et conspicere, radio a densitate depulso, et hinc sæpe tenebræ oriuntur; ita cum corpus frequentius incrassatur, multa densitate circumcluditur. At mortui, inquies, corrumpuntur et putrescunt, multaque sanies inde fluit, ita in deliciante observes; fluxus, phlegma, mucorem, singultus, vomitus, eructationes : cætera enim, quæ turpia sunt, prætermitto. Tanta quippe est voluptatis tyrannis, ut ea sustinere cogat, quæ dicere non audemus.

IV. Etiamnum interrogas, quomodo corpus undique diffluat? Verum comedit et bibit. At non est hoc humanæ vitæ signum, quandoquidem bruta comedunt et bibunt. Cum ergo anima mortua jaceat, quænam cibi et potus utilitas? Ut enim corpore jacente, nihil juvat florida vestis, qua amicitur, sic nec corpus floridis amictum anima mortua juvat. Cum enim semper de coquis, de mensariis, de pistoribus verba faciat, ac nihil pium loquatur, annon mortua est? Quid sit homo videamus. Externi dicunt esse animal rationale, mortale, rationis ac scientiæ capax. Nos autem non ab illis definitionem mutuemur; sed unde? A divina Scriptura. Ubinam ergo Scriptura definitionem

hominis posuit? Audi dicentem: « Erat homo justus, verax, pius, abstinens ab omni re mala[1]: » hoc est, homo. Alius iterum dicit: « Magnum quiddam homo et pretiosus vir misericors. » Eos vero qui tales non sunt, etsi mentis participes, quantumvis disciplinis instructos, non solet Scriptura homines appellare; sed canes, equos, viperas, serpentes, vulpes, lupos, et si quid in feris vilius sit. Si igitur hoc est homo, qui deliciis affluit homo non est. Quomodo enim fuerit, qui nihil horum curat? Non enim possunt simul deliciæ cum sobrietate concurrere. Hæc enim se mutuo destruunt. Hoc etiam exteri dicunt: quod venter pinguis mentem subtilem non gignat. Solet etiam Scriptura homines inanimes dicere: « Non permanebit spiritus meus in his hominibus, eo quod carnes sint[2]. » Atqui animam habebant: sed quia mortuam illam circumferebant, carnes ipsos vocabat. Ut enim de virtute præditis, licet corpus habeant, dicimus tamen, totus ille anima est, totus spiritus est; sic contrarium proferimus de iis qui tales non sunt. Sic et Paulus dicebat: « Vos non estis in carne[3], » quia carnis opera non efficiebant. Sic et deliciis incumbentes non sunt in anima, nec in spiritu. « Quæ autem in deliciis est, vivens mortua est, inquit. » Audite quæ tempus omne in comessationibus et ebrietatibus absumitis, quæ pauperes fame tabescentes et morientes despicitis, cum vos perpetuo in voluptate moriamini. Duas quippe mortes perpetratis, eorum qui affliguntur et vestram quoque; utramque quia modum nullum servatis. Si autem redundantiam vestram illorum indigentiæ misceretis, vitas duas conservaretis. Cur ventrem tuum satietate distendis? cur ventrem pauperis attenuas indigentia? Hunc ultra modum impinguas: illum ultra mensuram extenuas? Cogita quid sint cibi, in quæ mutentur, quid efficiantur.

[1] Job. I, 2. — [2] Gen. VI, 3. — [3] Rom. VIII, 9.

Annon hæc vel audiens indignaris? Cur ergo studes illa semper accumulare? Nihil aliud est illud deliciarum additamentum, quam stercorum incrementum. Habet enim natura mensuram, et quod superabundat jam alimentum non est, sed pernicies, et stercus abundantius. Nutri corpus, ne eneces. Ideo alimentum vocatur, non ut perdamus corpus, sed ut alamus. Ideo, ut puto, alimentum ad hoc secernitur, ut ne deliciarum simus amatores. Nisi illud ita se haberet, nec deliciæ inutiles essent; nec corpori nocerent, nunquam cessaremus nos invicem devorare. Nam si quantum vellemus venter exciperet, digereret, et corpori mitteret, innumera videres bella et pugnas. Si enim nunc, cum alia in stercus secernuntur, alia in sanguinem et phlegma inutile et adulterinum, deliciis tamen incumbimus, et sæpe opes integras in mensa una consumimus; nisi talis esset deliciarum finis, quid non faceremus? Majori nos fœtore replemus : cum magis deliciamur, corpore undique instar utri defluente. Eructat sic quispiam, ut etiam vicinorum cerebrum hinc lædatur. Vapores undique torti ex corpore emittuntur, quasi ex fornace, ardore intus putrescente. Quod si ii qui foris sunt ita indignantur, quid putas pati cerebrum intus, dum frequenter his vaporibus quatitur? quid ferventis sanguinis rivos, qui intercluditur? quid vasa illa, jecur et lien? quid illi sulci stercoris? Et quod gravius est, illis stercoris sulcis prospicimus, ut ne obstruantur, et ne stercora sursum mittant: atque ad hoc nihil non agimus contis impellentes, ac ligonibus trahentes. Latrinas autem ventris nostri non expurgamus, sed obstruimus et oppilamus : et stercore ad superna ascendente, ubi rex ipse sedet, cerebrum dico, nos nihil curamus. Ideo non quasi regem habeamus ornatum ita omnia agimus, sed ac si canem immundum haberemus. Ideo Deus procul illa membra posuit, ut nihil ex ipsis per-

niciei accipiat. At nos non sinimus, sed omnia immoderato usu corrumpimus. Quid vero quis dixerit de aliis malis? Obstrue canales latrinarum, et pestem videbis protinus grassari. Quod si fœtor ille extrinsecus invadens, pestem parit : is qui intrinsecus est, et undique obstructus angustia corporis, nec habens unde erumpat, annon morbos pariet innumeros et corpori et animæ? Quodque gravius est, adversus Deum multi indignantur : quid hoc est; dicentes, stercus gestare nobis lege statuit : ipsi vero stercus augent. Propterea Deus rem sic statuit, ut sic a deliciis arceret, ut suaderet ne sæcularibus nimis hæreremus. Tu vero ne sic quidem vis a deliciis temperare, sed ad fauces usque, et usque ad mensæ tempus; imo ne quidem tandiu manet voluptas, et deliciando perseveras. Annon statim atque linguam et fauces præteriit, voluptas omnis extincta est? Sensus enim in gustu est, et postea nihil; sed multa molestia, aut stomacho non officio fungente, aut cum multa difficultate id præstante. Jure ergo dixit : « Quæ in » deliciis est, vivens mortua est. » Nihil enim vel audire vel loqui potest anima quæ in deliciis est : mollis efficitur, ignava, imbecilla, illiberalis, timida, ferocia, adulatione, et ignorantia plena, indignatione, segnitie, malis omnibus referta, contra vero bonis omnibus destituta. Ideo ait : « Et » hoc præcipe ut irreprehensibiles sint[1]. » Vides-ne rem esse lege præceptam? Id non arbitrio relinquit : præcipe, ait, ut non in deliciis versentur, quasi hoc vitium esse in confesso sit; ita ut non liceat in deliciis versanti mysteriis participare. Et hoc præcipe, inquit, ut irreprehensibiles sint. Vides-ne rem in peccatorum numero censeri? Nam quod arbitrio cujusque relinquitur, etiamsi non fiat, non impedit quominus quis irreprehensibilis sit. Itaque nos etiam Paulo obtemperantes præcipiamus ut viduæ, quæ

[1] 1 Tim. v, 7.

deliciis student, ex viduarum catalogo deleantur. Nam si miles qui lavacris, theatris, ac negotiationibus dat operam, velut desertor militiæ damnatur; multo magis id de viduis statuatur. Ne ergo hic requiem quæramus, ut illic eam inveniamus: ne hic deliciis operam demus, ut illic veras et germanas delicias assequamur, quæ nihil mali pariant, et innumera bona afferant, quæ utinam nos omnes assequamur in Christo Jesu, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

CAPUT V.

Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior[1].

I. Multi putant virtutem suam ad salutem sibi satis esse, et si vitam suam recte disponant, nihil sibi ad salutem deesse. Ii vero falluntur. Et hoc quidem ostendit ille qui talentum unum suffoderat. Neque enim illud imminutum obtulit, sed totum et quale depositum sibi fuerat. Id ostendit quoque beatus Paulus dicens: « Si quis autem suo» rum curam non habet. » Curam hic omnimodam dicit secundum animam et secundum corpus: nam etiam hæc, cura et providentia est. Si quis autem suorum, maximeque propriorum, id est, genere ad se pertinentium, curam non habet, est infideli deterior. Quod etiam dicit Esaïas Prophetarum coryphæus: « Domesticos seminis tui non

[1] 1 Tim. v, 8.

» despicies[1]. » Qui enim genere propinquos et cognatione despiciat, quomodo erit erga alios benevolus? Nonne vanam gloriam id omnes esse dicent, si alios bonis afficiens, suos despiciat, neque illis parcat? Quid porro si alios instuat, hos in errore versantes despiciat, licet facilius et æquius possit his advigilare? Id plane constat. Non enim dicturæ sunt gentes : Num humani sunt Christiani, qui suos despiciunt? «Et est, inquit, infideli deterior. » Quare? Quia infidelis, etiamsi alienos, suos tamen non despicit. Hoc autem vult significare : et divinam et naturalem legem violat, qui suos negligit. Si autem qui domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior, qui domesticos etiam injuste lædit, quo loco ponetur? ubi constituetur? Quomodo autem fidem negavit? « Deum, » inquit, se nosse confitentur, factis autem negant[2]. » Quid vero præcepit is qui Deus esse creditur? Domesticos seminis non despicere. Quomodo autem credat is qui Deum negat? Id cogitemus quotquot pecuniis parcentes, domesticos contemnimus. Idcirco Deus cognationis vincula excogitavit, ut plurimas haberemus nobis mutuo bene faciendi occasiones. Quando igitur tu neque id facis quod infidelis facit, nonne fidem negasti? Ergo non sola fidei confessione fides exhibetur, nisi digna opera compareant. Possuntque singuli credere et non credere. Postquam enim de deliciis verba fecit, non solum ideo periit, inquit, quod in deliciis versetur; sed etiam quod domesticos despicere cogatur. Jure ita loquitur. Nam quæ ventri vivit, per hoc periit, et fidem negavit. Quomodo autem est infideli deterior? Quia non par res est domesticum, et alienum aspernari : quomodo enim? Sed major est culpa, notum, quam ignotum, amicum, quam non amicum, aspernari. « Vidua eligatur non minus sexaginta annorum,

[1] Isaï. LVIII, 7. — [2] Tit. I, 16.

»quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimo-»nium habens[1].» Dixerat, « Discant primum domum suam »bene regere, et vices parentibus reddere[2] ; »dixerat, « Quæ in deliciis est, vivens mortua est ; » dixerat quod si domesticorum curam non habeat, sit infideli deterior; dixerat quod si hæc non habeat, indigna sit catalogo viduarum : hic demum dicit, quid illam habere oporteat. Quid ergo ? num ex annorum numero de illa judicabimus ? Et quid hoc meriti habet ? Neque enim hoc illa effecit quod sit sexaginta annorum. Non ab ætate tantum, inquit ; ita ut si etiam illam ætatem supergrediatur, neque opera habeat, ne eligatur. Cur autem ætatem accurate designet, causam ille postea affert, non a se ipso, sed ab ipsis viduis inductam. Interim vero sequentia audiamus. « In operibus bonis, inquit, testimonium habens. » Qualibus operibus ? « Si filios educavit. » Non parvum id opus est filios educare. Filios autem educare, non est solum nutrire, sed ut par est id facere; sicut superius dixit: « Si parmanserint in fide, in dilectione, in sanctifica-»tione[3]. » Vides-ne quomodo ubique beneficia domesticis collata alienis præponat ? Primo namque dixit, si filios educavit ; deinde, « Si hospitio recepit, si sanctorum pe-»des lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si »omne opus bonum subsecuta est. » Quid vero si pauper illa sit ? Ne sic quidem abstinere potuit a filiis educandis, ab hospitibus suscipiendis, a tribulationem patientibus fovendis. Neque est illa pauperior ea quæ duos obolos injecit. Etiamsi pauper sit, domum habet, non enim sub dio manet. « Si sanctorum pedes lavit, inquit. » Nihil hic impensæ est. « Si omne opus bonum subsecuta est. » De quo præcepto hic agit ? Corporale ministerium præcipit.

[1] 1 Tim. v, 9, 10. — [2] Tit. III, 4. — [3] 1 Tim. II, 15.

Nam ad ministerium maxime idoneæ sunt mulieres, ad lectum sternendum, quietem curandam.

II. Papæ! quantam accurationem a vidua postulat! tantam fere, quantam in episcopo desiderat. Illud enim, si omne opus bonum subsecuta est, hoc indicat. Si illa hoc exequi non potuit, particeps tamen fuit, ministravit, delicias abstulit; providentiam et curam domus vult habere, et orationibus semper incumbere: talis erat Anna. Vide quantam diligentiam postulet a vidua, majorem quam a virginibus. Etiamsi ab illis quoque magnam expetat accurationem, et summam virtutem. Cum enim dicit, quod honestum est et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi, in summa virtutem omnem fere complectitur. Vides-ne non satis esse si vidua secundas non contrahat nuptias, sed multis aliis opus esse? Cur enim, quæso, hortatur ut secundas non contrahat nuptias? An quod rem improbaret? Nequaquam, hoc hæreticorum est; sed quod vellet eam postea spiritualibus incumbere, et ad virtutem se conferre: neque enim immundum est connubium, sed occupationibus plenum. Nam cum dicit, ut vacent, non ait, ut purgentur. Multas enim revera occupationes connubium affert. Si ergo ideo non nuptias contrahis, ut timori Dei incumbas, neque tamen incumbis, nihil tibi hinc utilitatis. Ut obsequium præstes hospitibus et sanctis. Si igitur hæc non feceris, a matrimonio quasi illud damnans abstinuisti. Sic etiam virgo, quæ non vere crucifixa est nuptias repudiasse videbitur, quasi execrandas et impuras. Vides-ne quod hospitalitatem dicat, non bonum affectum tantum, sed diligentem, et cum hilaritate et alacritate factam, ita ut rem suscipiat ac si ipsum Christum exciperet? Non enim vult hoc ministerium ancillis committi, sed ipsas illud præstare. « Nam si ego, inquit, magister lavi pedes

» vestros, multo magis vos debetis alter alterius pedes la- » vare[1]. » Quantumvis enim fueris opulenta, in quantavis dignitate fueris, et in generis nobilitate altum sapias, non tantum intervallum erit, quantum inter Deum et discipulos. Si hospitem ut Christum excipias, nihil est quod erubescas, imo potius de re illa gloriare. Si vero non ut Christum excipis ne excipias omnino. Nam ait, « Qui vos » suscipit, me suscipit[2]. » Si non ita suscipias, mercedem non habebis. Abraham viatores homines, ut ipse putabat, suscepit : nec ad excipiendos domesticis omnia facienda commisit; sed majorem ministerii partem ipse suscepit, et uxori farinam miscere imperavit, etsi trecentos decem et octo vernaculos habebat, inter quos ancillas fuisse verisimile est. Sed ipse mercedem cum uxore habere cupiebat, non solum expensæ, sed etiam ministerii. Ita oportet hospitalitatem exhibere, per se omnia faciendo, ut nos sanctificemur, ut manus nostræ benedicantur. Etiamsi pauperi dederis, ne dedigneris per te dare; non enim pauperi das, sed Christo. Quis autem ita miser est, ut non dignetur manum porrigere Christo? Hæc est vere hospitalitas, hoc est propter Deum facere. Quod si cum fastu imperes, etiamsi primas hospiti concedas; non est hoc hospitalitas, neque propter Deum ita agitur. Multo hospes ministerio opus habet, multa adhortatione; vix etiam sic poterit non erubescere; ita enim se res habet : ita ut qui bene excipitur, pudore afficiatur. Ministerii exuperantia pudorem tollere oportet, ac verbis simulque re ipsa ostendere, ipsum magis beneficium accipere, quam dare. Ita res ex hilari voluntate longe gratior efficitur. Sicut enim qui se putat damno affici, totum perdit; et qui se putat beneficium tribuere, omnia perdit : sic qui se bene excipi existimat, amplius recipit, « Hilarem enim

[1] Joan. III, 14. — [2] Matth. X, 40.

» datorem diligit Deus[1]. » Itaque magis gratiam habes pauperi quod accipiat. Nam si pauperes non essent, peccatorum sarcinam difficile poneres. Sunt illi vulnerum tuorum medici, eorum manus medicamenta tibi præbent. Non ita medicus manum porrigens et medicamenta dans, medicinam exercet, ut pauper manum porrigens, et a te accipiens, mala tua aufert. Dedisti argentum, egressa sunt cum illo peccata. Hujusmodi sunt et sacerdotes. « Peccata, inquit, populi mei comedunt[2]. » Itaque majora accipis, quam das; beneficium magis accipis, quam confers. Deo fœneraris, non hominibus, divitias auges, non minuis; minuis autem si non minores reddas, si non dederis. « Si hospitio suscepit, inquit, si sanctorum pedes » lavit. » Quorumnam? eorum qui in ærumniis versantur, non simpliciter sanctorum. Potest enim fieri ut sancti multo ab omnibus obsequio foveantur. Ne hos prosequaris qui in copia rerum sunt; sed eos qui in ærumnis, qui ignoti sunt. « Qui fecerit, inquit, uni ex his minimis, » mihi fecit[3]. »

III. Ne des præsulibus Ecclesiæ ut distribuant; tu ipsa distribue; ut non impensæ solum, sed etiam ministerii mercedem habeas. Propriis manibus largire: tu sulcum sere: non est hic aratro opus, neque boves jungendi, neque tempus expectandum, neque terra sulcanda, neque cum frigore certandum. Hoc semen tota hujusmodi sollicitudine vacuum est. In cœlum namque semina jacis, ubi non frigus, non hiems, non aliud quidpiam hujusmodi est. In animas semina jacis, ubi nemo quod seritur aufert, sed firmissime retinetur, ac cum magna cura et diligentia. Tu semina. Cur te ipsum mercede privas? Magna merces est posse etiam aliena dispensare. Non danti solum merces tribuitur, sed etiam ei, quæ data sunt, recte dispensanti.

[1] 1 Cor. IX, 3. — [2] Osee. IV, 8. — [3] Matth. XXV, 45.

Cur tu mercedem non accipis? Quod enim hujus etiam rei merces sit audi : « Constituerunt, inquit, apostoli Stephanum ad ministerium viduarum[1]. » Sis tu dispensator bonorum tuorum. Ipsa te benignitas ordinat et Dei timor. Illud vana gloria vacuum est, illud animas recreat, manus sanctificat, inflatum animum dejicit, philosophiam docet, alacriorem facit, hoc tibi benedictiones conciliat. Recedit caput tuum plenum benedictionibus viduarum. Studiosior esto in orationibus. Sanctos viros inquire, qui vere sancti sunt, qui in solitudinibus sedent, qui mendicare non possunt, qui Deum semper meditantur. Longum iter suscipe, per te ipsum eroga. Multum enim, si dederis, emolumenti consequeris. Vides tabernaculum et diversorium? vides desertum? vides solitudinem? Sæpe ad pecunias dandum profectus, dedisti animam totam, detentus fuisti, et cum alio captivus effectus es, ac mundo peregrinus evasisti. Magna res est pauperes videre. « Melius est, inquit, ingredi in domum luctus, quam in domum risus[2]. » Hic enim animus intumescit. Nam si tu similiter deliciis te dedere possis, habes incitamentum; si non possis, mœrore afficeris. In domo autem luctus nihil hujusmodi; sed si absint deliciæ, non doles, si adsint, te ipsum reprimis. Vere domus luctus sunt monasteria, ubi cilicium et cinis, ubi solitudo, ubi nullus risus, nec sæcularium rerum tumultus, ubi jejunium, ubi humi cubatio, ubi pura sunt omnia, a nidore, a sanguine, a turbis, a tumultu, a perturbationibus. Portus est tranquillus. Ibi ceu luminaria sunt, e sublimi procul adventantibus lucentia : illi in portu sedentes, ad tranquillitatem suam omnes attrahunt, nec sinunt eos qui se respiciunt naufragia pati, nec permittunt eos in tenebris degere. Illos adi, amice excipe, accede, sacros pedes tange : multo enim honorabilius est illorum

[1] Act. vi, 5. — [2] Eccle. vii, 3.

tangere pedes, quam aliorum capita. Dic enim mihi : Si statuarum pedes quidam tangunt, quia formam referunt regiam, tu ejus, qui Christum in se habet, pedes non tanges, ut salvus fias? Sancti sunt pedes illi, etiamsi viles. Profanorum autem ne caput quidem venerandum est. Pedes sanctorum magna præstare possunt. Quapropter puniunt etiam cum pulverem excutiunt. Cum apud nos sancti quidam sunt, non veremur ea ipsa facere. Sancti vero sunt omnes qui fidem vitamque rectam servant. Etiamsi signa non faciant, etiamsi dæmonas non pellant, sancti sunt. Perge ad sanctorum tabernacula; quasi a terra in cœlum, ita licet ad monasterium sancti viri confugere. Non vides illic ea quæ domi, omnino purus est ille chorus. Silentium ibi quiesque multa, illic nec meum nec tuum est. Si istic uno die vel biduo manseris, tunc majorem senties voluptatem. Dies advenit, imo ante diem gallus cantavit. Neque istic ut domi res se habet, ubi domestici stertunt, januæ clausæ sunt, omnes mortuis similes dormiunt, mulio tintinnabula quatit. Nihil ibi simile : sed simul omnes cum pietate somnum deponentes surgunt, præsule illos concitante, stantque sacrum constituentes chorum, manusque statim extendentes, sacros hymnos canunt. Neque enim perinde atque nos, multis horis opus habent ad excutiendum somnum et soporem. Nos enim simul atque surreximus, sedemus expandentes membra, ad consuetum usum pergimus, hinc faciem et manus lavamus : postea calceos et vestimenta accipimus, multumque temporis insumitur.

IV. Illic nihil simile. Nemo famulum vocat, quisque sibi sufficit, non opus habet vestimentis multis, nec alio qui somnum excutiat. Sed statim atque oculos aperuit, ob sobrietatem ei similis videtur, qui multo tempore vigilavit. Quando enim cor non cibis aggravatum et depres-

sum est, non multo opus habet tempore ad expergiscendum, sed statim evigilat. Manus semper puræ sunt, quia somnus recte ordinatur. Nemo stertentes vel flantes illic audit, neque per somnum molitantem se quempiam videt, vel nudatum; sed illi decentius quam ii qui vigilant, dormiunt. Hoc autem totum ex animi disciplina oritur. Vere sancti illi sunt et in hominibus Angeli. Nec mireris hæc audiens. Magnus enim Dei timor non sinit eos in profundum somnum incidere, sed quasi in superficie quiescunt. Cum porro talis sit somnus, talia esse somnia, tales phantasias necesse est, non autem portentosa. Verum, ut dixi, gallus cantavit, et statim veniens præsul et pede jacentem pulsans, omnes excitat. Neque enim nudos istic dormire fas est. Dehinc postquam surrexere, stant hymnos canentes propheticos, cum multo suavi concentu et melodia. Non cithara, non fistulæ, non instrumentum aliud musicum talem emittit sonum, qualem istic audire est in profunda quiete et in solitudine canentibus sanctis illis. Hæc porro cantica utilia sunt et opportuna, atque amore Dei plena. « In noctibus, inquit, extollite manus vestras ad » Deum. » Et rursus : « Ex nocte vigilat spiritus meus ad » te, Deus, quia lux præcepta tua sunt in terra[1]. » Cantica quoque Davidica, multos lacrymarum fontes moventia, cum canit dicens : « Laboravi in gemitu meo, lavabo » per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum » meum rigabo ; » et rursum, « Quia cinerem tanquam pa- » nem manducabam; » et rursus, « Quid est homo quod » memor es ejus? Homo vanitati similis factus est. Et dies » mei sicut umbra declinaverunt; » et, « Ne timueris cum » dives factus fuerit homo, et cum multiplicata fuerit glo- » ria domus ejus; » et iterum, « Qui habitare facit unius » moris in domo; » et, « Septies in die laudem dixi tibi su-

[1] Isaï. XXVI, 9.

» per judicia justitiæ tuæ; » iterumque, « Media noctesur» gebam ad confitendum tibi super judicia justitiæ tuæ; » et, « Deus liberabit animam meam de manu inferi; » et, « Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, » quoniam tu mecum es; » et rursus, « Non timebo a ti» more nocturno, a sagitta volante in die, a negotio » perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio me» ridiano; » et rursus, « Æstimati sumus sicut oves oc» cisionis [1]; » ardentem suam erga Deum charitatem ostendunt. Quando item cum Angelis canunt; nam et Angeli tunc canunt, « Laudate Dominum de cœlis, » dicentes; nobis oscitantibus, prurientibus, stertentibus, supinis jacentibus, et fraudes innumeras cogitantibus, quantum illud est ipsos in his totam noctem consumere? Paulo ante lucem demum quiescunt: et cum nos opera aggredimur, illi quietis tempus habent. Ubi vero dies illuxit, singuli nostrum alter alterum vocat, de impensis colloquia miscet. Si in forum se conferat; magistratum adit, tremit, timetque ne pœnæ repetantur; alius in scenam se confert, alius ad negotium suum. Illi vero postquam horas matutinas et hymnos compleverunt, ad lectionem Scripturarum se conferunt: sunt etiam qui libros scribere didicerunt. Singuli constitutum domicilium habentes, quiete semper agunt, nemine nugas proferente, nemine loquente. Deinde Tertiam, Sextam, Nonam, et vespertinas orationes persolvunt; et in quatuor partes totam diem dividentes, singulis in partibus psalmodia et hymnis Deum honorant; aliis omnibus prandentibus, ridentibus, ludentibus, ciboque nimis sese dirumpentibus, hi hymnis dant operam. Nullum fere mensæ et sensilibus rebus tempus deputatur.

[1] Psal. VI, 6. Id. CI, 10. Id. VIII, 5. Id. CXLIV, 5, et XLVIII, 17, et LXVII, 7, et CXVIII, 114, et CXVIII, 62, et XLVIII, 16, et XXII, 4, et XC, 5, et XLIII, 24, et CXLVIII, 2.

Rursus post prandium eadem exercitia resumunt postquam paulum somno se dederunt. At sæculares interdiu etiam dormiunt; illi vero noctu vigilant. Vere filii lucis sunt. Deinde illi postquam magnam diei partem dormientes insumpsere, gravati prodeunt. Hi autem semper sobrii sunt, sine cibo ad vesperam usque persistentes, et hymnis operam dantes. Adveniente vespera, illi quidem ad lavacra et requiem properant; hi vero a laboribus quiescentes ad mensam accumbunt, non famulorum turbam concitantes, neque per domum discurrentes, neque tumultuantes, neque apponentes opsonia multa, odore fragrantia; sed alii panem solum cum sale, alii oleum apponunt. Alii vero, qui infirmiores sunt, herbas et legumina habent. Deinde postquam paululum sederunt, hymnisque totum concluserunt, singuli quiescunt in stratis, ad quietem, non ad delicias adornatis. Nullus istic principum timor habetur, nulla dominorum arrogantia, non servorum metus, non mulierum tumultus, non parvulorum turbæ, non arcularum multitudo, non vestium superfluarum depositio, non aurum, non argentum. Non istic custodiæ et præviæ aliæ custodiæ sunt, non penus, non aliquid simile. Sed plena omnia orationibus sunt, hymnis, spirituali fragrantia: nihil illic carnale. Furum incursiones non timent, nihil enim habent quod periculum subeat: non sunt pecuniæ; sed corpus solum et anima. Si hanc auferant, non damnum, sed lucrum intulerunt: « Mihi » enim vivere Christus est, inquit, et mori lucrum[1]. » Omnibus illi se vinculis solverunt. Vere « Vox exultationis in » tabernaculis justorum[2]. »

V. Non illic ululatus unquam auditur, non gemitus; his molestiis vacuum est tectum illud, talis clamoris expers. In illis moriuntur; neque enim corpore immortales

1 Philip. I, 21. — 2 Psal. CXVII, 15.

sunt. At illi mortem, non mortem esse arbitrantur. Eos qui decesserunt cum hymnis efferunt : id vero non elationem illi vocant, sed « Propompam (7). » Si nuntiatum fuerit talem vel talem esse mortuum, magnum gaudium, magna voluptas adest; imovero nemo dicere ausit : Ille est mortuus; sed, ille est consummatus. Deinde gratiarum actiones, gloria multa, lætitia, precantibus singulis ut talem et ipsi habeant finem, et sic ex certamine exeant, ut finem laborum et agonum inveniant, Christumque videant. Si quis infirmetur; non hinc lacrymæ, non luctus : sed rursus preces emittuntur. Non medicorum manus, sed fides sæpe infirmum sanat. Si vero medicis sit opus, magna hic ostenditur philosophia, multa patientia : non adest uxor solutis crinibus, neque filii qui orbitatem nondum experti lamententur; non servi rogantes expirantem herum, sibi securitatem aliquam tribuat. Sed his omnibus libera anima, unum respicit solum, ut in extremo halitu Deo amica discedat. Si morbus accidat, non ab ingluvie, vel vinolentia gignitur : sed et ipsæ morborum causæ laude plenæ sunt non culpa, ut istæ. Nam vel ex vigiliis, vel ex jejuniorum frequentia pariuntur; vel quid simile morbos efficit; ideoque facile curantur. Satis enim est ad ægritudines depellendas, si temperent a labore nimio.

VI. Dic igitur mihi, inquies; si sanctorum pedes lavit in Ecclesia, an possint hic tales inveniri. Possunt certe, omnino possunt. Tantum peto, ne, quia illorum, monachorum nempe, vitam recensuimus, eos, qui in Ecclesiis sunt, despiciamus. Multi sæpe tales in mediis Ecclesiis sunt, sed latent. Non enim quia domos circumeunt, et in forum vadunt; nec quia præsunt, despiciendi sunt. Hoc etiam Deus præcepit. Nam ait : « Judicate pupillo, et defendite viduam[1]. » Multæ sunt virtutis viæ, sicut et margaritarum multa sunt discri-

[1] Isaï. 1, 17.

mina, etsi omnes margaritæ vocantur. Sed alia quidem est splendens et undique rotunda; alia non tantam habet pulchritudinem, sed aliam. Quam illam? Sicut arte quadam coralium longam habet lineam, angulosque tornatos, aliumque colorem, alio jucundiorem, prasinum vero est omni virore jucundius; alius vero color sanguinis floridum colorem præ se fert; alius mare cæruleo colore superat, alius purpura est fulgidior : innumeraque alia inveniri possint, quæ varietate cum floribus concertant, vel quæ solis ipsius coloribus paria sint. Tales quoque sunt sancti. Alii quidem se ipsos exercent; alii ipsas etiam Ecclesias. Recte ergo dixit, « Si sanctorum pedes lavit, si tribulationem » patientibus subministravit. » Ut enim omnes ad imitationem concitaret, ita dixit. Et nos igitur ad eam rem accurramus, ut ibi gloriari possimus, quia sanctorum pedes lavimus. Si autem pedes eorum lavare oportet, multo magis illis manu pecunias erogare, et ut lateamus studere. « Nesciat, inquit, sinistra tua quid facit dextera tua[1]. » Cur mille adhibes testes? neque servus videat, si fieri potest, neque uxor. Multa sunt dolosi offendicula. Sæpe quæ nunquam impedimento fuit, tunc obsistet, vel ex vana gloria, vel alia de causa. Nam et Abraham, etiamsi mirabilem haberet uxorem, cum filium oblaturus esset, id ipsi occultavit, etsi quid eventurum esset ignorabat, cum omnino putaret se illum esse mactaturum. Quid ergo dixisset ex vulgo quispiam? Nonne dixisset, Quis est hic, qui talia patrat? Nonne illum summæ crudelitatis et feritatis accusasset? Non permissa est uxor filium videre, nec postremam ejus audire vocem, nec palpitantem aspicere, sed quasi captivum abduxit illum. At nihil horum cogitavit Justus ille, quasi amore ebrius. Nihil enim aliud respiciebat, quam ut jussum exequeretur : neque servus

[1] Matth. vi, 3.

illic erat, neque uxor : imovero neque ipse sciebat quid eventurum esset. Sic ille studebat victimam omni ex parte puram offerre, illamque nec lacrymis nec contradictione fœdare. Vide autem cum quanta mansuetudine Isaac interroget, et quid illi dicat : « Ecce ligna et ignis, ubi est » ovis ? » Quid ergo pater ? « Deus providebit sibi ovem in » holocaustum, fili[1]. » Hoc porro dicitur quasi prophetia, quod filium Deus sibi provisurus sit in holocaustum, atque ita tunc contigit. Cur id occultas, dic mihi, illi qui immolandus est ? Sane, inquit, vereor ne deficiat, timeo ne indignus videatur. Vides-ne quomodo omnia cum magna accuratione fecerit ? Ergo apposite dixit Scriptura : « Nes» ciat sinistra tua quæ facit dextera tua[1] ; » id est, etiamsi quempiam quasi proprium membrum habeamus, ne illi facile declaremus, nisi necessitas fuerit. Multa enim hinc gravia gignuntur : in vanam gloriam quis extollitur, impedimentum sæpe advenit. Quocirca nos ipsos si fieri potest lateamus, ut promissa bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre unaque Spiritu sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Gen. XXII, 7, 8.

HOMILIA XV.

CAPUT V.

Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem otiosæ discunt circuire domos : non solum otiosæ, sed et nugaces et curiosæ, loquentes quæ non oportet. Volo ergo juniores viduas nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare Adversario maledicti gratia. Jam enim quædam conversæ sunt retro Satanam[1].

I. Postquam de viduis multa verba fecit Paulus, et tempus ipsis definivit dicens, « Vidua eligatur non minus sexa» ginta annorum, » et qualem esse debeat docuit dicendo, « Si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pe» des lavit; » rursus hic dicit, « Adolescentiores autem vi» duas devita; de virginibus, etsi majoris negotii res sit, nihil tale subindicat, et jure quidem. Quare? Quia id inter majora conscripserat, et quod a majori animo proficiscitur, hoc præmisit. Illud igitur, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit et similia, quasi convenientia apposuit, quia dixerat, « Quæ autem innupta est, cogitat » quæ Domini sunt[3]. » Quod si de ætate nihil disputat, ne mireris, illud enim ex hoc maxime patet. Alioquin vero illæ ex majori animo virginitatem elegerant. Ad hæc au-

[1] 1 Tim. v, 11-15. — [2] Ibid. 2. — [3] 1 Cor. vii, 4.

tem, jam aliquot lapsus contigerant, et ipsæ talis ferendæ legis occasionem dederant : illic vero nihil hujusmodi erat. Quod enim jam aliquæ lapsæ fuissent ex his verbis palam est : « Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere vo- » lunt ; et rursus, Jam enim quædam conversæ sunt retro » Satanam. Adolescentulas autem viduas devita. Quare ? » Cum enim luxuriatæ fuerint a Christo, nubere volunt. » Quid est illud, cum luxuriatæ fuerint ? cum in lasciviam et in delicias lapsæ. Ac si viro cuipiam æqui amanti diceretur, Dimitte illam, alterius enim fuit. Ostendit autem illas viduitatem elegisse, non judicio utentes. Ergo vidua quoque Christo desponsatur in viduitate. Ego enim, inquit, protector viduarum et pater orphanorum. Ostendit illas viduitatem non recte eligere ; sed luxuriari, illud tamen tolerat : nam alibi ait : « Despondi enim vos uni viro, » virginem castam exhibere Christo. » Cum enim illi se devoverint, inquit, « Nubere volunt, habentes damnatio- » nem, quia primam fidem irritam fecerunt. » Fidem pactum dicit, veritatem ; ac si diceret : Mentitæ sunt ei, despexerunt illum, pactum violarunt. « Simul autem otiosæ » discunt. » Non itaque viris tantum præcipit ut operentur, sed etiam mulieribus. Omnem enim malitiam docuit otiositas. Non huic tantum damnationi, inquit, sunt obnoxiæ ; sed et aliis peccatis. Si ergo circuire domos mulieri non convenit, multo minus virgini. « Non solum autem, in- » quit, otiosæ discunt ; sed et nugaces et curiosæ, loquen- » tes quæ non oportet. Volo igitur juniores viduas nubere, » filios procreare, matresfamilias esse. » Quid ergo contingit, cum viri cura abest, et Dei cura non continet ? Illæ certe otiosæ fiunt, loquaces, curiosæ. Qui enim sua non curat, res aliorum utique curabit ; sicut is qui de suis sollicitus est, res aliorum non curabit, nec eorum sollici-

[1] 2 Cor. xi, 2.

tus erit. « Loquentes quæ non oportet. » Nihil minus mulieri convenit, quam res aliorum curiose inquirere; nec solum mulieri, etiam viro. Impudentiæ enim et petulantiæ hoc signum est maximum. Volo igitur, quia et ipsæ volunt; volo et ego juniores viduas nubere, filios procreare, matresfamilias esse, domi residere. Longe enim melius est hæc quam illa facere. Oportebat igitur illa quæ Dei sunt curare, oportebat fidem servare. Quia vero hæc non fiunt, melius est illa fieri, quam ista. Neque enim sic Deus contemnitur, neque illæ talia discunt. A viduitate enim illa, nihil boni erit; ab his vero nuptiis, multa bona sequentur. Hinc ille supinus animus, illa negligentia illarum, converti poterit. Et cur, inquies, non dixit, Quia viduæ lapsæ sunt, multam illarum curam haberi oportet, ut non patiantur ea quæ dixi, sed nuptias præcepit. Quia nuptiæ non prohibentur, quia in tuto ponunt, quamobrem subjungit : « Nullam dare occasionem adversario ma» ledicti gratia. Jam enim quædam conversæ sunt retro » Satanam. » Cohibet ergo tales viduas, nolens esse viduas juniores; sed quod nolit illas fornicarias esse, neque otiosas, et curiosas, loquentes quæ non oportet, nec velit hinc diabolum occasionem arripere : nec obstitisset, nisi quid tale fuisset. « Si quis autem vir aut mulier fidelis ha» bet viduas, subministret illis, ut non gravetur Ecclesia, » ut iis quæ vere viduæ sunt subministret [1]. » Vides-ne quomodo iterum illas vere viduas dicat, quæ solæ ac desertæ sunt, nullaque ex parte solatium habent? Ita enim res melius habebat. Duo quippe hinc maxima bona oriebantur. Illæ occasionem accipiebant bene faciendi, et hæ congruenter alebantur, atque Ecclesia non gravabatur. Recte addidit, Si quis fidelis. Ab infidelibus enim non oportebat fideles viduas enutriri, ne viderentur illis indigere.

[1] 1 Tim. v, 16.

Et vide quam consolandi rationem teneat, non dixit, magnifice subministret, sed subministret illis, « Ut Ecclesia, inquit, iis quæ vere viduæ sunt subministret. » Ergo quæ Ecclesiam juvat mercedem auxilii præstiti habet; non enim Ecclesiam solum juvat, sed etiam viduas illas, dum id agit ut illæ largius nutriantur. Volo juniores, quid? in deliciis esse? in lascivia? Nihil horum, sed nubere, filios procreare, matresfamilias esse. Ne putes illum ad delicias illas hortari, subjunxit, Nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Oportebat enim illas esse rebus sæcularibus superiores. Quia vero inferiores factæ sunt, hic saltem gradum sistant. « Qui digne præsunt presbyteri, » duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in » verbo et doctrina. Dicit enim Scriptura, Non alligabis » os bovi trituranti; et, dignus est operarius mercede sua[1]. »

II. Honorem hic obsequium dicit, et necessariorum subministrationem. Cum enim subjungit, « Non alligabis os » bovi trituranti; et, Dignus est operarius mercede sua; » hoc significat. Ergo etiam cum dicit, « Viduas honora, » de necessario cibo loquitur. Ut iis quæ vere viduæ sunt subministret, inquit; et rursus, honora eas quæ vere viduæ sunt; id est quæ in paupertate : quanto magis enim in paupertate est, tanto magis est vidua. Ponit quæ legis sunt, ponit quæ Christi sunt, hæc ambo consentiunt. Lex enim ait, « Non alligabis os bovi trituranti. » Vides-ne quomodo vult doctorem laborare? Non est enim, non est utique labor illi similis. Sed illud quidem legis est. Quomodo autem Christi testimonium ponit? « Dignus est, inquit, » operarius mercede sua. » Ne igitur mercedi tantum attendamus, sed etiam quomodo præceperit : ait enim : « Dig» nus est operarius cibo suo. » Itaque si quis deliciis aut quieti se dederit, non est dignus. Nisi quis sit bos tritu-

[1] 1 Tim. v, 17, 18. Deut. xxv, 42, et Luc. x, 7.

rans, et contra gelu et spinas jugum sustinens traxerit, nec prius desierit, quam fructus in horrea intulerit, non est dignus. Oportet ergo doctoribus necessaria ministrari; ut ne deficiant, nec dissolvantur, nec parvis intenti, magnis se ipsos privent. Ut spiritualia operentur, et nullam sæcularium rerum curam habeant. Tales erant Levitæ, nihil sæcularia curabant, quia laïci ipsorum curam habebant, et lege ipsis reditus constituebantur, ut decimæ, auri summa, primitiæ, preces, aliaque plurima. Sed illis quidem hæc merito lege statuebantur, utpote qui præsentia quærerent. Ego autem dico præsules non plus habere oportere, quam victum et tegumenta, ut ne in hæc attrahantur. Quid est autem, « Duplici honore ? » Duplici, vel ad viduas, vel ad diaconos; vel duplici, id est, multo. Ne hoc igitur solum attendamus quod illos duplici honore dignatus sit, sed quod addiderit, « Qui bene præsunt. » Quid hoc sibi vult ? Audiamus Christum dicentem : « Bonus » pastor animam suam dat pro ovibus[1]. » Hoc est ergo bene præesse, nulli rei parcere ad illorum curam gerendam. « Maxime, inquit, qui laborant in verbo et doctrina. » Ubi nunc sunt qui dicunt verbo et doctrina opus non esse ? Quandoquidem Timotheum de his admonet dicens, « Hæc » meditare, in his esto ; » et rursus, « Attende lectioni, con» solationi : hoc enim faciens, et te ipsum salvum facies, » et eos qui te audiunt[2]. » Et hos omnium maxime vult honorari, causamque apponit : quia laborem multum, inquit, sustinent. Et jure quidem. Cum enim alius nec vigilet, nec curet, sed locum teneat cum incuria et negligentia; ille vero sollicitus laboret meditans, maxime si externorum sermonem ignoret; quomodo non oporteat illum honore frui plus quam alios omnes, qui se tot laboribus dederit ? Innumeris enim linguis expositus est;

[1] Joan. x, 11. — [2] 1 Tim. iv, 15.

alius criminatur, alius laudat, alius dicteriis incessit; alius ejus memoriam et propositum lacerat; et magna fortitudine ad hæc ferenda opus habet. Magnum enim hoc est, magnum ad Ecclesiæ ædificationem, et multum confert si præsules doctrina polleant. Si hoc non adsit, plurima in Ecclesiis pereunt. Ideo cum aliis, cum hospitalitate, cum mansuetudine, cum irreprehensibilitate hoc connumerat dicens, doctorem. Etenim cur doctor vocatur? Etiam, inquies, ut vitæ exemplo philosophiam doceat. Itaque hæc superflua sunt; neque opus est verborum doctrina ad discipulorum profectum. Et cur Paulus dicit, Maxime qui laborant in verbo et doctrina? Cum enim de dogmatibus disseritur, quam vim habeat vitæ sanctitas? De quo autem verbo agitur, inquies? Non de tumido et fastu pleno, non de illo qui cum externa jactantia procedit; sed de verbo multam spiritus vim habente, prudentia et sensu pleno. Non ergo apparatu et eloquentia opus habet, sed intelligentia; non apparatu, sed mente. « Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus[1]. » An contra juniorem oportet sine testibus accusationem recipere? Contra quem prorsus, annon oportet semper cum accuratione judicia fieri? Quid ergo sibi vult? Neque de aliis, inquit, est aliter judicandum, sed sic maxime de presbytero. Presbyterum autem hic dicit, non dignitate, sed ætate, quia facilius peccant juniores, quam senes. Hinc autem palam res est, quia Timotheo Ecclesia concredita fuerat, imo tota fere gens Asiatica, ideoque de presbyteris cum illo loquitur. « Peccantes coram omnibus argue, ut et cæteri timorem habeant[2]. » Hoc est, non statim excinde; sed cum multa accuratione omnia examina. Cum aperte didiceris, vehementer invehe, ut alii resipiscant. Sicut enim

[1] 1 Tim. v, 19. — [2] Ibid. 20.

temere damnare perniciosum est, sic manifesta peccata non punire, est viam parare aliis ut talia audeant. Argue, inquit, significans, non utcumque, sed acriter agendum esse; sic enim reliqui metum habebunt. Quomodo igitur ait Christus : « Vade, corripe illum inter te et ipsum so» lum [1], » si in te peccaverit? At illum quoque permittit in Ecclesia redargui?

III. Quid ergo? Annon majus scandalum est, si coram omnibus arguatur? Quomodo? Cum enim peccatum noverint, et pœnam non viderint, magis scandalizabuntur? Sicut enim cum peccantes inulti manent, plurimi peccant; sic si puniantur, multi resipiscunt. Sic et Deus fecit, Pharaonem in medium adductum punivit, itemque Nabuchodonosorem, et urbes hominesque multos pœnas dedisse videmus. Vult ergo omnes timore affici ab episcopo, quem omnibus præficit. Quoniam de multis sæpe ex suspicione judicatur, oportet, inquit, adesse testes, qui illum arguant secundum veterem legem : « In duobus » aut tribus testibus stabit omne verbum. Adversus pres» byterum, inquit, accusationem ne recipias [2]. » Non dixit, ne damnes, sed accusationem non recipias, neque illum in judicium voces. Quid ergo si duo testes mentiantur? Hoc raro contingit. Potest autem res in judicio examinata manifesta fieri. Peccata namque satis est si duos habeant testes, quia in occulto fieri solent. Hoc itaque multi examinis signum est. Quid ergo si peccata in confesso sint, et nullos habeant testes, sed malam opinionem? Dixi superius, inquit, « Oportet autem illum et testimonium ha» bere bonum ab iis qui foris sunt [3]. » Cum timore igitur diligamus Deum : justo enim non est posita lex. Multi autem qui ex necessitate, non ex arbitrii voluntate virtutem exercent, magna ex timore lucrantur, concupiscentiasque

[1] Matth. XVIII, 15. — [2] Deut. XIX, 15. — [3] I Tim. III, 7.

suas excindunt. Ideo de gehenna audiamus, ut ex minis et metu multum lucremur. Si enim cum in gehennam peccatores injecturus sit, minas non prius intentasset, multi in peccatum incidissent. Si enim nunc, metu animas nostras concutiente, quidam tam facile peccant, quasi nulla futura sit pœna, si nihil tale dictum, nec minæ intentatæ fuissent, quid non sceleris admisissemus? Itaque, ut semper dico, gehenna non minus quam regnum, Dei providentiam ostendit. Gehenna quippe cum regno operatur, dum homines ad virtutem metu compellit. Neque eam rem immanitatis et crudelitatis esse putemus; sed misericordiæ, benignitatis multæ, providentiæ, amoris erga nos. Nisi tempore Jonæ eversionis minæ intentatæ fuissent, eversio impedita non fuisset: nisi dixisset, Ninive subvertetur, Ninive non substitisset. Nisi gehennæ minæ instarent, omnes in gehennam incideremus. Nisi ignis comminatio esset, nemo ignem effugeret. Contraria voluntati suæ se facturum dicit, ut quod vult faciat. Non vult; sed dicit mortem peccatoris, ut ne illum in mortem injiciat. Non verbo solum protulit; sed etiam re ostendit, ut fugiamus. Ut ne quis autem existimaret minas esse tantum, sed rem omnino futuram esse, ab iis quæ hic facta sunt, id planum et manifestum fecit. Annon tibi videtur diluvium esse gehennæ symbolum? annon universa per aquam pernicies supplicium per ignem futurum confirmat? « Quemadmo» dum enim, inquit, in diebus Noë, nubebant et ad nup» tias tradebant, ita et nunc[1]. » Prædixerat tunc ante multum tempus, et nunc quoque prædicit ante annos quadringentos aut plures; sed nemo attendet. Omnes rem illam pro fabulis habent, omnes rident, nemo timore corripitur, nemo lacrymatur, nemo pectus tundit. Fluvius ignis fervet, flamma succenditur, et nos ridemus et deliciamur, ac sine

[1] Matth. XXIV, 28.

metu peccamus. Nemo unquam diem illum in mentem revocat; nemo cogitat præsentia transire, hæc temporanea esse, licet rebus quotidie clamantibus et vocem emittentibus. Immaturæ mortes, rerum mutationes, quæ nobis viventibus accidunt, non nos ad frugem revocant, ut nec morbi, nec reliquæ infirmitates. Neque in corporibus solum nostris mutationes, sed etiam in ipsis elementis videre est; atque in ætatibus singulis mortem quotidie meditari possumus, et in omnibus instabilitas ubique per res ipsas significatur. Nunquam hyems perstat, nec æstas, nec ver, nec autumnus; sed omnia currunt, evolant, et effluunt. Sed quid dicam flores? quid dignitates? quid reges, qui nunc sunt et cras esse desistunt? An dicam divites? an ædificia splendida? an noctem et diem? an solem vel lunam? annon illa quoque declinat? annon sol ipse vel deficit, vel obscuratur, vel a nube tegitur? An quid visibile perpetuo manet? Nihil: sed anima solum nostra, et hanc negligimus. Eorum quæ mutantur, quasi manentium magnam curam habemus, eam vero quæ semper manet, quasi transitura esset nihili facimus. Magna quispiam potest? Sed ad crastinum usque, et postea perit, idque patet ex iis, qui majora potuerunt, et jam nusquam comparent. Scena quædam est vita præsens et somnium. Sicut enim in scena, sublato scenæ apparatu, varietates aliæ solvuntur, et somnia adveniente solari radio omnia avolant; ita cum consummatio advenerit et communis illa et singulorum, omnia solvuntur et evanescunt. Et arbor quidem quam plantasti permanet, atque domus, quam ædificasti; artifex autem et agricola abducuntur et pereunt: et cum hæc ita fiant, neque sic veremur; sed quasi immortales hæc omnia apparamus, deliciantes et voluptati operam dantes.

IV. Audi quid dicat Salomon, qui præsentium rerum

periculum fecerat : « Ædificavi mihi domos, inquit, plan-
» tavi hortos atque pomaria, vineas et piscinas aquarum,
» argentum et aurum fuit mihi : feci mihi cantores et can-
» tatrices, greges et armenta[1]. » Nullus fuit ita deliciis deditus, nullus ita gloriosus, nullus ita sapiens, nullus ita imperans, nullus cui res ita ex voto succederent. Quid ergo? Hæc nihil illi profuere. Sed post hæc omnia quid dicit? « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas[2]? » Non solum vanitas; sed exuperanter. Credamus illi, et res sectemur, in quibus non sit vanitas; ubi sit veritas, ubi omnia firma et solida, ubi omnia sint ædificata supra petram; ubi non sit senectus, nec transitus, ubi omnia floreant, omnia vigeant, ubi nullum senium, ubi nihil ad destructionem vergat. Diligamus, quæso, sincere Deum, non metu gehennæ, sed desiderio regni. Quid enim, dic mihi, visioni Christi par fuerit? Nihil. Quid sic optandum, ut æternis illis bonis frui? nihil utique. « Neque enim oculus
» vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt,
» quæ præparavit Deus diligentibus se[1]. » Illa consequi studeamus, hæc despiciamus. Nonne sæpissime hæc respuentes dicimus nihil esse vitam humanam? Quid de nihilo curas? Quid pro nihilo labores suscipis? Sed vides splendida ædificia; et eorum te fallit aspectus. Sed statim respice in cœlum : a lapidibus et columnis te avertens, illam pulchritudinem contemplare : et videbis esse ista ceu formicarum et culicum opera. Aspectu illo te ad philosophiam referas. Ascende ad cœlestia. Inde disce quid sint ædificia splendida, et videbis ista esse nulla alia, quam puellorum crepundia. Vidisti-ne ut subtilior, ut levior, ut purior, ut splendidior sit vir, quo magis in altum ascendit? Ibi qui eleemosynas erogant domicilia habent et tabernacula. Ista autem in resurrectione; imovero ante resurrec-

[1] Eccle. II, 4-6. — [2] Id. I, 1. — [3] 1 Cor. II, 9.

tionem tempus corrupit, delevit, dissolvit : sæpeque antequam tempus adveniat, cum hæc florerent, terræ motus prostravit, vel incendium totum consumpsit. Non solum in ætatibus hominum ; sed etiam in ædificiis immaturæ mortes occurrunt. Ac sæpe quæ ex vetustate vacillare videbantur, in terræ motu erecta mansere; quæ vero fulgebant, ac firma recensque structa fuerant, a solo tonitru impetita corruerunt. Et hoc, ut puto, Deo ita dispensante, ut de ædificiis non altum sapiamus. Vis alio quoque modo non deficere animo, ad communia perge ædificia, tuo similia. Nulla quippe est, nulla domus, quantumvis splendida sit, ædificiis publicis splendidior. Quantum volueris temporis illic immorare. Tua illa sunt, et aliorum, communia sunt non propria. Sed hæc non delectant, inquies, non delectant primo ex consuetudine, secundo ex avaritia. Ergo-ne quod delectat avaritia est, non pulchritudo? Ergo-ne delectatio est avaritia, et omnia habendi cupidítas? Quousque his affixi erimus? Quousque in terram infigemur, et sicut vermes in luto volutabimur? Corpus nobis dedit Deus ex terra, ut illud in cœlum inducamus, non ut per ipsum animam in terram trahamus. Terrenum illud est, sed si velimus cœleste efficitur. Vide quanto nos honore dignatus est, rem talem permittens nobis. « Feci, » inquit, ego terram et cœlum, do tibi creandi potestatem, » fac terram esse cœlum, potes enim [1]. » Qui facit omnia et transfert ea, de Deo dictum fuit. Sed eamdem ille hominibus dedit potestatem : quemadmodum quis pater prolis amans et pictor, non ipse solus pictor esse vult, sed filium quoque vult eamdem in artem inducere. Feci ego, inquit, corpus pulchrum, do tibi melioris creandæ rei facultatem, fac tu animam pulchram. Dixi ego, « Producat » terra herbam fœni, et omne lignum fructiferum [2]. » Dic

[1] Amos. v, 8. — [2] Gen. I, 11.

etiam tu, Educat terra proprium fructum, et prodibit quodcumque operari volueris. Facio æstatem et nebulam, firmo tonitruum et creo spiritum, formavi draconem ad illudendum ei, id est, diabolum. Neque hanc tibi invidi potestatem : illude etiam tu si velis; potes enim illum ut passerem ligare. Me jubente sol oritur super malos et bonos. Et tu imitare, bonis et malis tribue. Contumelia affectus id fero, et contumeliosis beneficia confero : imitare tu quoque, potes enim. Benefacio sine retributione, imitare tu quoque, nec beneficia præstes pro retributione vel mercede. Accendi luminaria in cœlo; his splendidiores accende, potes enim : eos qui in errore sunt illumina. Majus est illud beneficium me cognoscere, quam solem videre. Hominem non potes facere, sed justum et Deo placentem facere potes. Ego substantiam feci, tu orna propositum. Vide quam te diligam, etiam in majoribus potestatem tibi dedi. Videte, dilecti, quanto honore dignati simus : et quidam stulti et ingrati dicunt : Cur sumus liberi arbitrii domini? Hæc omnia, quæ recensuimus, in quibus Deum imitari possumus, nisi liberum esset arbitrium, non possemus ad Dei imitationem facere. Impero, inquit, Angelis : et tu quoque per primitias. In throno regio sedeo; et tu sede mecum per primitias. « Conresuscitavit, inquit, et » consedere nos fecit in dextera Patris [3]. » Adorant te Cherubim et Seraphim, omnis angelica virtus, Principatus, Potestates, Throni, Dominationes propter primitias. Ne accuses corpus, quod tali fruitur honore, quod tremunt incorporeæ Virtutes. Sed quid dicam ? Non per hæc tantum, amorem exhibeo meum; sed etiam per ea quæ passus sum. Propter te sputa et alapas tuli, gloriam evacuavi, Patrem reliqui, et ad te veni, qui me odio habebas et aversabaris, nec nomen meum audire volebas; persecu-

³ Ephes. 1, 6.

tus sum et cucurri, ut te detinerem; univi et conjunxi te mihi. Comede me, dixi, bibe me. Et superne te teneo, et inferne complector. Non satis tibi est quod primitias tuas superne habeam? Annon hoc amorem consolatur? Rursum in terram descendi, non solum tecum misceor; sed etiam te complector: comedor, in frusta concidor, ut multa sit commixtio et unio. Quæ enim uniuntur, in suis terminis stant. Ego autem tecum contexor, nolo ut deinceps quid medium intercedat, utraque unum esse cupio. Hæc ergo cum sciamus, et ejus erga nos providentiam et curam, omnia faciamus quæ nos ostendere possint magnis ejus donis non indignos, quæ nos omnes assequi contingat gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVI.

CAPUT V.

Testor coram Deo et Christo Jesu et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere; sed vino modico utere propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates[1].

I. Postquam dixerat de episcopis, de diaconis, viris et

[1] 1 Tim. 5, 21-23.

mulieribus, de viduis, de presbyteris, deque aliis omnibus et ostenderat quorum esset dominus episcopus, cum de judicio dissereret, adjunxit: « Testor coram Deo et » Domino nostro Jesu Christo, et electis Angelis, ut hæc » custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram par- » tem declinando. » Et terribiliter demum admonet. Non enim, quia Timotheus erat dilectus filius, reveritus est. Qui enim de se ipso non erubuit dicere, « Timeo ne, cum aliis » prædicavero, ipse reprobus efficiar[1], » multo minus de Timotheo veritus est, nec erubuit dicere; sed et Patrem et Filium recte accipit in testimonium. Cur autem etiam electos Angelos? Per summam modestiam. Siquidem et Moyses ita ait: « Contestor vobis cœlum et terram[2], » per summam moderationem Domini; et rursus, « Audite val- » les, fundamenta terræ[3]. » Vocat autem dictorum suorum testem Patrem et Filium, in futurum diem sese purgans ipsis, si quid præter debitum ageretur, utpote qui omnia exuerit. « Ut hæc, inquit, facias sine præjudicio, nihil » faciens in alteram partem declinando. » Hoc est, ut communem et æquum iis, qui judicandi sunt, te exhibeas; ut te nemo præoccupet, neque ad suas partes trahat. Quinam vero sunt electi Angeli? An quia quidam non tales erant? Et Jacob quoque Deum accipit proprium testem et collem. Sic et nos quoque et majores et minores personas in testimonium accipimus, ita magna res est testimonium; ac si diceret: Testes advoco Deum et Filium ejus, et servos ejus, quod præceperim tibi: coram ipsis præcipio tibi. Terret Timotheum. Et postquam hoc dixit, quod magis opportunum erat addidit, et quod imprimis continet Ecclesiam, nempe de ordinationibus. « Manus cito, » inquit, nemini imposueris, neque communicaveris pec- » catis alienis. » Quid est, « cito? » non post primam pro-

[1] I Cor. IX, 7. — [2] Deut. IV, 26. — [3] Mich. VI, 2.

bationem, nec post secundam vel tertiam; sed postquam sæpius circumspexeris, et accurate examinaveris. Neque enim ea res periculo vacat: nam peccatorum ejus præteritorum et futurorum tu quoque pœnam dabis, qui illi dignitatem dedisti. Qui enim ipsi intempestive prima remisisti, futuris quoque obnoxius eris, ut qui in causa sis eorum, cum dignitatem illi contuleris. Præteritorum etiam, quia non sivisti eum illa lugere, et compungi. Ut enim recte factorum consors es, ita et peccatorum. « Te ipsum castum custodi; » de continentia hic loquitur; « Noli » adhuc aquam bibere : sed vino modico utere propter sto- » machum tuum et frequentes tuas infirmitates. » Si autem viro ita jejuniis dedito, qui tanto tempore aqua ad potum usus fuerat, ut infirmaretur, etiamque frequenter male haberet, præcepit esse castum, neque illa monita rejicit; multo magis nos, cum ab aliquo monitum accipimus, non debemus moleste ferre. Cur itaque ejus stomachum non roboravit? Non quod non posset, sed magnum quidpiam ita providens. Nam is cujus vestimenta mortuos suscitabant, perspicuum est hoc etiam facere potuisse. Cur ergo non fecit? Ut si nunc videamus magnos viros et virtute præditos infirmantes, non scandalizemur. Etenim illud etiam utiliter factum est. Si enim illi quoque datus est Angelus Satanæ, ut non extolleretur [1], multo magis Timotheo. Poterant enim signa in arrogantiam tollere. Ideoque medicinæ legibus illum servire permittit, ut et ipse modeste sentiret, et alii non scandalizarentur, et discerent illos, cum ejusdem essent nobiscum naturæ, sic tamen adeo præclara opera edidisse. Videtur autem mihi aliunde etiam illum ægritudinibus fuisse subjectum; hoc indicat Paulus, memorans frequentes infirmitates, stomachum et alia. Neque tamen permittit illi ut vino sese

[1] 2 Cor. XI, 11.

ingurgitet, sed quantum ad valetudinem, non ad delicias, juvaret. « Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, » præcedentia ad judicium : quosdam autem et subsequun- » tur [1]. » Quoniam de ordinationibus dicebat, Ne communices, inquit, peccatis alienis. Quid igitur si ignorem, inquit? « Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, » præcedentia ipsos ad judicium; quosdam autem et sub- » sequuntur. » Quorumdam, inquit, manifesta sunt, quia præcedunt; quorumdam non, sed sequuntur. « Similiter » bona opera manifesta sunt, et quæ se aliter habent, ab- » scondi non possunt [2]. Quicumque servi sub jugo sunt, » dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen » Dei et doctrina blasphemetur [3]. » Omni honore, inquit, dignos arbitrentur. Ne enim, quia fidelis es, liberum te esse putes. Hoc libertas est, magis servire. Infidelis enim, si viderit illos propter fidem altum sapere, sæpe blasphemabit, ac si dogma sit seditionis causa. Si autem viderit illos morigeros, citius credet, magis dictis attendet. Etenim illis non obsequentibus, futurum est ut et Deus et prædicatio blasphementur. Quid ergo, inquies, si domini sint infideles? Etiam sic cedere oportet propter Dei nomen. « Qui enim fideles, inquit, habent dominos, non con- » temnant quia fratres sunt; sed magis serviant, quoniam » fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt [4]. »

II. Ac si diceret: Si tanto dignati estis honore, ut dominos fratres haberetis, ideo maxime cedere debetis. Præcedentia, inquit, ad judicium; id est, cum mala opera, alia hic lateant, alia non; illic vero nec mala nec bona latere possunt. Quid sibi vult illud, præcedentia ad judicium? Ut cum quis peccata admiserit, quæ jam illum condemnent, cum quis corrigi nequit; cum quis sperat se corrigi posse, nihilque boni interim operatur. Cur et

[1] I Tim. v, 24. — [2] Ibid. 25. — [3] Id. vi, 1. — [4] Ibid. 2.

qua de causa hoc dictum fuit? Quoniam etiamsi quidam hic lateant, illic omnia nuda et aperta erunt. Hæc autem magna est consolatio iis qui recte se gerunt. Deinde quia dixit, nihil faciat in alteram partem declinando; ut illud interpretaretur, necessario subjungit illud, « Qui» cumque sunt sub jugo servi. » Et quid hoc ad episcopum attinet, inquies? Multum plane: ut moneat, ut et illos doceat. Etenim videmus illum ubique servis magis quam dominis imperantem, et subjectionis modos monstrantem, magnamque illorum rationem habentem. Servos igitur ut cum mansuetudine multa subjiciantur admonet; dominos vero ut timorem mitigent hortatur, remittentes, inquit, minas. Et cur hæc præcipit? Jure rogas si de infidelibus agatur, neque enim debuit eos qui non attenderent alloqui. Si de fidelibus, quare? Quia majora a domino servis inferuntur, quam a servis domino. Illi enim aurum inpendunt, et ad necessaria, et ad vestimenta emenda, et ad alia, omnium curam habentes; itaque majorem servitutem servis præstant domini. Id quod etiam hic subindicavit dicens, quoniam fideles sunt et dilecti, qui beneficium accipiunt, laborant multum pro quiete vestra; annon ergo debent a servis honore affici? Si autem a servis tantam obsequentiam exigit, cogitate quo nos affectu erga Dominum debeamus esse, qui nos de nihilo produxit, enutrivit, induit. Si non alio modo, saltem ut nobis servi nostri, sic illi serviamus. Nonne totam illi vitam transigunt ad requiem dominorum curandam; ad suam vero sæpe partem vesperarum tantum? Nos vero contra, nostra semper, quæ autem Domini sunt pauco tempore; idque cum ille obsequio nostro non egeat, ut domini servis egent: cum hæc officia rursum in lucrum nostrum cedant. Illic enim ministerium famuli herum juvat; hic autem ministerium famuli Domino nihil, famulo lucrum refert. « Bonorum enim,

» inquit, meorum non eges [1]. » Dic enim mihi, Quid Deo lucri, si ego justus sum? quid damni, si injustus? Nonne immortalis est illa natura? nonne damni expers? nonne omni superior passione? famuli nihil proprium habent, sed omnia domini sunt, quantumlibet illi divites fiant: nos autem plurima propria habemus, nec sine causa talem honorem accepimus ab universorum Rege. Quis herus pro famulo filium dedit suum? Nullus: sed mallent omnes famulos dare pro filiis. Hic vero contra, Filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum, pro inimicis, qui ipsum oderant. Famuli etiamsi onerosa quædam ipsis imperentur, non indigne ferunt, maxime vero si grati fuerint; nos autem innumera moleste ferimus. Famulis nihil tale promittit herus, quale Deus nobis. Sed quid? Libertatem præsentem, quæ sæpe ipsa servitute molestior est. Sæpe namque fames invasit, et servitute amarior libertas illa fuit, necnon donum illud maximum. Apud Deum autem nihil temporaneum est, nihil corruptibile. Sed quid? vis discere? Audi. « Non jam dicam vos » servos, inquit, vos amici mei estis [2]. » Erubescamus, dilecti, timeamus. Saltem ut servi heris serviunt, nos Domino serviamus; imovero minimam servitutis illius partem nos ostendimus. Illi necessitate coacti philosophantur, tegumenta solum et victum habentes: nos autem innumera vel habentes, vel sperantes, benefactori propter delicias injuriosi sumus. Si non aliunde, saltem ab illis philosophiæ normam accipiamus. Solet quippe Scriptura non ad servos, sed ad bruta animalia homines mittere, ut cum apem, ut cum formicam jubet imitari. Ego vero saltem servos imitari rogo. Quæcumque illi ob timorem nostri faciunt, ea nos propter Dei timorem faciamus. Non enim hoc vos facere comperimus. Illi ob timorem nostri millies

[1] Psal. xx, 2. — [2] Joan. xv, 15.

contumelia afficiuntur, et magis quam philosophi silentes stant. Juste et injuste probro afficiuntur, et non contradicunt; sed precantur, sæpe etiam cum nihil mali fecerint. Non plus accipientes, quam necessarium sit; sæpe etiam minus, contenti sunt; cum in strato cubent, solo pane repleti, reliqua vilia nacti, non accusant, non indigne ferunt, nostri timore coërciti; si pecuniæ ipsis credantur, integras illas reddunt; ne mihi improbos servos dixeris, sed eos qui non admodum mali sunt. Si comminemur, statim reprimuntur. Annon hæc vere philosophia sunt? Ne mihi dixeris hæc ex necessitate fieri, quia tibi quoque instat gehennæ necessitas; et ne sic quidem resipiscis, neque tantum Deo præstas honorem, quantum a servis recipis. Habet quilibet servus constitutum habitaculum, nec proximi domicilium invadit, neque plura habendi cupiditate corrumpitur. Et hoc viderit quispiam in servis ob heri timorem observari: raroque videris servum a servo quædam abripere, vel perdere. Apud homines autem liberos contraria cernas; mordemus, devoramus: non timemus Dominum, conservorum bona rapimus, furamur, percutimus, ipso vidente. Hoc autem servus non fecerit; sed sive cædat, non vidente hero: si convicietur, illo non audiente id facit. Nos autem, Deo omnia et vidente et audiente, audemus. Heri metum semper illi ob oculos habent; nos Domini metum nunquam. Ideo omnia susdeque vertuntur, omnia confunduntur et labefactantur; et nos de peccatis nostris ne cogitamus quidem: si servi vero nostri delinquant, accurate omnia vel minima examinamus. Hæc dico non ut domesticos supinos reddam, sed ut supinum animum convertam, ut negligentiam excitem; ut vel sic serviamus Domino, sicut famuli nobis serviunt; sic illi qui nos efformavit; ut nobis qui ejusdem sunt substantiæ; et cum nihil tale a nobis acceperint. Natura liberi

ipsi quoque sunt : « Dominentur piscibus[1] » dictum est illis quoque. Non est hæc naturalis servitus, sed ex causa et occasione nata : tamenque magno nos honore prosequuntur. Nos autem his cum magna accuratione insistimus ministerii nostri gratia, Deo autem ne minimam ministerii partem præbemus, cum tamen tota inde utilitas ad nos vertatur. Quanto enim studiosius Deo servierimus, tanta majora emolumenta referemus. Ne nos tanto utilitate privemus. Deus enim sibi sufficit, nulloque eget; merces autem et lucrum ad nos redit. Quasi ergo non Deo, sed nobis ipsis ministrantes, ita simus affecti, obsecro, et serviamus illi cum timore et tremore, ut promissa bona consequamur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ge ... 26.

HOMILIA XVII.

CAPUT VI.

Hæc loquere et exhortare. Si quis aliter docet, et non accedit sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, inflatus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentio, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictiones hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. Discede autem ab hujusmodi. Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum : haud dubium quod nec auferre quid possumus[1].

I. Non solum auctoritate doctori opus est, sed etiam lenitate multa, sicut nec lenitate tantum, sed etiam auctoritate : et hæc omnia docet beatus Paulus; modo dicens : « Præcipe ista et doce ; » modo, « Hæc loquere et exhortare[2]. » Si enim medici ægrotos exhortantur, non ut ipsi sanitatem assequantur; sed ut illos ab ægritudine liberent, et jacentes erigant; multo magis sic agendum nobis erga discipulos, illosque adhortari oportet. Neque enim servus eorum esse recusat beatus Paulus cum dicat, « Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Christum Jesum, nos autem servos propter Jesum[3]. » Et rursus, « Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo[4]. » Et hanc libentissime subit servitutem. Neque enim servitus est; sed ipsa liber-

[1] 1 Tim. VI, 2-7. — [2] Id. IV, 11. — [3] 2 Cor. IV, 5. — [4] 1 Cor. III, 23.

tate præstantior. Ille namque, ait, servus est, qui facit peccatum[1]. « Si quis aliter docet, et non accedit sanis » sermonibus Domini Jesu Christi, et ei quæ secundum » pietatem est doctrinæ, inflatus est nihil sciens. » Non igitur scientia in superbiam extollit; sed potius ignorantia. Qui enim pietatis sermones scit, ille maxime modeste agere novit : qui sanos callet sermones, non infirmatur. Nam quod in corporibus tumor est, hoc in animabus arrogantia. Sicut illic quod tumidum est non bene valere dicimus; ita et hic arrogantes. Fieri ergo potest ut sciens quispiam, nihil sciat. Qui enim nescit ea quæ oporteret, ille nihil scit. Quod autem ex ignorantia superbia nascatur, hinc liquet; Christus semetipsum exinanivit[2] : ergo qui hoc scit nunquam altum sapiet : nihil quippe habet homo, nisi a Deo acceperit; ergo non altum sapiet. « Quid » enim habes quod non accepisti[3] ? » Ille pedes lavit Discipulorum. Qui hoc scit, quomodo extolletur? Ideo ait, « Cum omnia feceritis, dicite, Servi inutiles sumus. » Publicanus ex sola humilitate placuit, Pharisæus ex arrogantia periit : qui inflatus est, horum nihil novit. Ipse rursum Christus ait : « Si male locutus sum, testimonium perhibe » de malo; si autem bene, cur me cædis[4] ? Sed languens, » inquit, circa quæstiones. » Ergo languere, est quærere. « Et verborum pugnas. » Merito sane. Quando enim anima cogitationum febre ardet, quando tempestate jactatur, tunc quærit. Cum autem in sanitate fuerit, tunc non quærit, sed fidem accipit. Ex quæstione enim et verborum pugna nihil inveniri potest. Quæ enim fides sola pollicetur, quæstio cum susceperit, neque ostendit, neque intelligere sinit. Neque enim si quis clausis oculis, quæsitum quidpiam invenire velit, id poterit: sive etiam si apertis oculis se suffodiat, et solarem radium aversus quærat, in-

[1] Joan. VIII, 24. — [2] Philip. II, 7. — [3] I Cor. IV, 7. — [4] Joan. XVIII, 23.

venire non poterit. Sic sine fide nihil invenitur; sed necesse est pugnas inde nasci, « Ex quibus oriuntur blasphe» miæ, suspiciones malæ; » hoc est, opiniones et perversa dogmata ex quæstione parta. Tunc de Deo quæ non oporteret suspicamur, cum in quæstiones incidimus. « Conflic» tationes; » id est, otium, vel confricationes. Aut hoc vult dicere: sicut scabiosæ oves, si cum aliis confricentur, etiam sanas morbo replent; sic et improbi viri. « Et qui veritate pri» vati sunt, inquit, existimantes quæstum esse pietatem. » Vides-ne quanta parere dicat verborum pugnas? Turpe lucrum, ignorantiam, arrogantiam: nam arrogantiam parit ignorantia. « Discede ab his, » inquit; non dixit, Hæc sequere; sed, discede; hoc est, hæc te pudeat. « Hæreticum enim, » inquit, hominem, post unam aut alteram admonitionem » devita[1]. » Ostendit eos non tam ex ignorantia, quam ex segnitie, in ignorantia esse. Homines enim, qui pecuniæ causa pugnant, quando persuadere poteris? Illis certe non suadebis, nisi rursum dederis, neque sic illorum cupiditatem explebis. « Avari enim, inquit, oculus non im» pletur parte[2]. » Oportet igitur eos, utpote incorrigibiles, pudore suffundi. Si enim ei, cui magna est pugnandi necessitas, suadet non cum hoste convenire nec consentire, quanto magis nobis discipulis. Cum dixisset autem, illos existimare pietatem esse quæstum, subjunxit, « Est autem » quæstus magnus pietas cum sufficientia; » non si pecunias habeat, sed si non habeat. Ne enim in tristitiam paupertatis causa incideret, excitat illum et erigit: Existimant, inquit, quæstum esse. Est utique, sed non sic, verum majori modo. Deinde cum prius illam dejecisset, hanc erigit. Quod autem nihil sit hic quæstus, palam est eo quod hic maneat, nec cum nobis demigret et maneat. Undenam id probatur? Quoniam nihil habentes venimus

[1] Tit. III, 10. — [2] Eccli. IV, 9.

in mundum, et nihil habentes discedimus. Nuda enim natura venit, nuda discedit, non superfluis nobis est opus; si nihil intulimus, nihil habentes abibimus. « Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti erimus[1]. » Tot et talia comedenda sunt, quæ nutrire valeant; talia induenda qua tegere tantum valeant, et nuditatem occultare, nihil superfluum sit. Hoc autem vel vilis vestis facere potest. Deinde a præsentibus rebus avertit. « Qui autem » volunt divites fieri[2], » inquit.

II. Non simpliciter dixit, qui divites sunt; sed, qui volunt esse. Potest enim quis pecunias habens, illas recte dispensare, despicere, et pauperibus erogare. Tales ille viros non improbat, sed cupidos. « Qui autem volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli, et desideria multa stulta et nociva, quæ mergunt » homines. » Recte dixit, mergunt homines, ita ut educi nequeant, « In interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est avaritia, quam quidam appetentes, » erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis[3]. » Ecce duo ponit; sed quod illis fortius videbatur, hoc postremum posuit, doloribus multis, quod solus discere potest qui divitibus vicinus est, quam nempe doleant, quam sortem suam deplorent. « Tu autem, o homo Dei. » Magna dignitas! omnes enim homines Dei sunt; sed proprie justi; non creationis ratione tantum; sed etiam familiaritatis. Si homo Dei es, inquit, ne quæras superflua, et quæ ad Deum non ducunt. « Sed hæc fuge, sectare autem justitiam. » Utrumque cum intentione. Non dicit, discede et accede; sed fuge et sectare justitiam, ne habendi cupiditate tenearis; « Pietatem, » in dogmatibus; « Fidem, » quæ contraria est quæstioni; « Charitatem, patientiam, » mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, appre-

[1] 1 Tim. vi, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Ibid. 10.

» hende vitam æternam ; » ecce mercedem ; « Ad quam vo-
» catus es, et confessus es bonam confessionem, in spe
» vitæ æternæ, coram multis testibus[1] ; » hoc est, ne te pudeat de illa fiducia. Quid frustra laboras? Qualem tentationem et laqueum subire dicit eos qui divites esse volunt? Illos a fide errare curat, in pericula conjicit, minusque audaces reddit. « Et desideria stulta, » inquit. Quomodo non stultum desiderium fuerit, cum stultos habeant, cum nanos, non humanitatis, sed obsecrationis causa? cum pisces includant in aulis, cum feras nutriant, cum circa canes versentur, equos ornent, ac puerorum instar illorum affectu teneantur? Hæc omnia stulta sunt et superflua; nihil necessarium, nihil utile. Desideria, inquit, stulta et nociva. Quænam autem nociva? Quando amoribus absurdis student, quando quæ proximi sunt concupiscunt, et voluptati summe student, quando in ebrietatem se conferunt, quando cædes et aliorum perniciem appetunt. Multi ex talibus amoribus, tyrannidem invadendo perierunt. Revera qui talis est pro inutilibus laborat; imovero pro noxiis. Et recte dixit : Erraverunt a fide. Non sinit eos viam videre avaritia in se oculos attrahens, et sensim subducens. Ut enim qui in recta via incedens, et aliud in animo habens, pergit quidem, sed non advertens, præterit urbem illam in quam ibat, pedibus temere ac frustra trahentibus; tale quid est avaritia. « Et inseruerunt se doloribus multis. » Vides-ne quid subindicet, et inseruerunt se? Hoc autem hac emphasi vult significare. Spinæ sunt desideria illa; et sicut si quis spinas tangat, manus illæ cruentant, et vulnera faciunt; idipsum a cupiditate patitur qui in illam incidit, et animam doloribus afficit. Quot curas, quot dolores habent, qui se in illis inseruerunt, vix dici potest. Ideo dicit, Hæc fuge, sectare

[1] 1 Tim. VI, 11, 12.

justitiam, fidem, dilectionem, patientiam, mansuetudinem. A charitate enim mansuetudo oritur. « Certa bonum » certamen. » Hic ejus fiduciam et fortitudinem laudat. Quia cum fiducia, inquit, in omnibus confessus est. In memoriam quoque ipsi revocat catechesin. Apprehende, inquit, vitam æternam. Non ergo confessione tantum opus est, sed etiam patientia, ita ut semper in confessione maneatur, etiamsi certamen magnum, et multi sudores instent, ut non subvertantur. Multa enim sunt scandala, multa impedimenta : nam arcta et angusta via est. Undique ergo munitum esse oportet, undique accinctum ad pugnam. Undique enim innumeræ visuntur voluptates trahentes animæ oculos; voluptates corporum, pecuniarum, deliciarum, pigritiæ, gloriæ, iræ, potentiæ, ambitionis : videnturque pulchrum aspectum offerre et amabiles esse, quæ possint allicere eos qui ipsas admirantur, qui veritatem non multum amant. Hæc quippe severa est, et nihil voluptatis habet. Quare? Quia voluptatem omnem in futuro promittit. Illæ vero jam offerunt honores, voluptates, quietem; non vera isthæc, sed fucata. Si quis ergo illiberalis sit, mollis, ignavus, illis hærebit, missis omnibus pro virtute laboribus. Sic etiam in externis certaminibus, ei qui coronas non multum desiderat, licet statim conviviis et ebrietati se dedere; sic faciunt ignavi ac timidi pugiles. Qui vero ad coronas respiciunt, innumeras ferunt plagas; spe namque futurorum aluntur et excitantur.

III. Fugiamus itaque radicem malorum, et illa omnia vitabimus. Avaritia est radix, Paulus locutus est; imo Christus per Paulum. Videamus autem quomodo. Ipsa rerum experientia testatur. Quid enim mali per pecunias non invectum est; imo non per pecunias, sed per malam voluntatem eorum qui ipsis uti nesciunt; nam licebat pecuniis recte uti, licebat regnum per illas possidere.

Nunc vero quæ data sunt in subsidium pauperum, ad liberationem peccatorum, ad gloriam et beneplacitum Dei, his utimur contra miseros pauperes, imo contra animam nostram et ad offensionem Dei. Ab alio enim quis pecuniam abstulit, ipsum in paupertatem conjecit, seque ipsum in mortem; huncque sic ille hic inopia attenuat, seque ipsum æterno supplicio parat. Num hæc paria sunt? quid mali hæc non faciunt? Annon hinc habendi cupiditates? annon rapinæ? annon gemitus? inimicitiæ, pugnæ, contentiones? Annon usque ad mortuos manus extendunt? annon usque ad patres et fratres? Annon leges naturæ, Dei præcepta, et omnia subverterunt hac cupiditate concitati? Annon tribunalia illorum causa sunt constituta? Tolle itaque pecuniarum amorem, et cessabit bellum, cessabunt pugnæ, inimicitiæ, lites et contentiones. Oporteret avaros tanquam perniciosos et lupos ex orbe pelli; quemadmodum enim venti quidam vehementes et contrarii in tranquillum pelagus incidentes, ab imo illud totum subvertunt; ita ut arena profundior supernis fluctibus commisceatur; sic auri cupidi omnia susdeque vertunt. Nullum auri cupidus novit amicum: Quid autem dico amicum? nec ipsum novit Deum; furit enim ab hac cupiditate detentus. Non videtis Titanas illos ferro instructos accedere? Sunt illa figmenta vesaniæ; hi vero non tales, sed vere furentes et insani. Si illorum detegas animam, sic illam instructam videbis, non unum, nec duos, sed innumeros tenentem gladios, nullum agnoscere, contra omnes furere, in omnes insilientem, adversus omnes latrantem, non canes, sed humanas animas necantem, et adversus cœlum admodum blasphemantem. Ab his omnia subversa sunt, omnia ex divitiarum rabie perierunt. Nam quos accusem nescio; sic illa pestis omnes invadit, alios plus, alios minus, sed omnes pene. Et sicut flamma vehemens in syl

vam incidens omnia pessumdat et desolatur; ita et illa orbem subvertit: reges, principes, privatos, pauperes, mulieres, viros, pueros; æque omnes hoc detinentur malo, quadam velut caligine in orbem effusa. Nemo resipiscit, sed criminationes innumeræ et privatim et publice emittuntur, sed nulla usquam emendatio est. Quid ergo fieri possit? quomodo flammam extinguemus? potest enim extingui, etiamsi ad cœlum usque tollatur. Velle solum oportet, et flammam superabimus. Ut enim ex voluntate aucta est; sic ex voluntate tolletur. Annon voluntas nostra illam excitavit? eamdem ergo extinguere poterit; velimus tantum. Quomodo voluntas aderit? si quam sit inanis et superflua videamus: quod illæ non nobiscum possint in alteram vitam transire, quod etiam hic interdum nos deserant. Quod ipsæ quidem hic maneant: sed vulnera ab iis illata nobiscum illo transeant. Si videamus multas illic divitias esse; si has conferamus cum illis, cœno viliores videbuntur. Si consideremus illas mille periculis esse obnoxias; quod voluptatem habeant temporaneam, mœroribus mixtam; si illas æternæ vitæ divitias accurate contemplemur, sic has poterimus contemnere. Si videamus quod nihil illæ nos juvent ad gloriam, ad sanitatem vel ad aliquid aliud; sed contra in exitium præcipitent. Si discas te divitem, hic multos habere subditos; sed postquam illo migraveris, te desertum ac nudum fore. Si hæc frequenter proferamus, et ab aliis audiamus, fortassis erit sanitas mentis, et ab illo gravi supplicio liberabimur. Pulchra est margarita? sed cogita marinam esse aquam et in ejus sinu olim jacentem: pulchrum est aurum et argentum? sed cogita illa fuisse et esse terram et cinerem. Pulchra sunt serica vestimenta? sed vermium sunt textura; opinio hæc humana est, non natura pulchritudinem habet. Nam quæ natura sunt pulchra, doctore non egent. Tu vero si videris nummum

æneum deauratum, primo miraris aurum putans; cum autem periti fraudem te docuerint, cum fraude ipsa admiratio avolat. Vides-ne aurum non natura pulchritudinem habere, ut neque argentum? Nam si stannum videris, ut argentum miraris, ut æs pro auro habuisti, et opus est doctoribus ut quid res æstimanda sit discatur. Ita non sufficiunt nobis oculi ad res cognoscendas. Flores autem non hujusmodi sunt, sed illis longe præstant. Si rosam videris, non opus habes doctore, sed per te ipsum scis illam ab anemone distinguere. Violas quoque et lilia aliosque flores. Nihil ergo aliud est illud, quam præjudicata opinio, et hoc est ille perniciosus morbus. Age, dic mihi: Si imperatori placeret legem ponere ut argentum esset pretiosius auro, annon continuo admirationem et amorem mutaretis? Usque adeo ubique avaritiæ atque opinioni servimus! Et quod res ita se habeat, ex raritate quoque res quædam, et non ex natura æstimantur. Sunt fructus apud nos viles, qui in Cappadocia sunt pretiosi: et ex iis qui apud nos in pretio sunt, quidam pretiosiores adhuc sunt in Serorum regione, unde nobis hæc vestimenta veniunt. In Arabia aromatum ferace, et in India ubi sunt lapides pretiosi, multa hujusmodi reperire est. Sic præjudicata opinio, sic existimatio humanæ sunt res hujusmodi. Nihil cum judicio facimus, sed temere omnia et casu. Resipiscamus igitur tandem ex hujusmodi temulentia. Videamus quid vere bonum, quid natura bonum sit, pietatem nempe et justitiam, ut promissa bona consequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVIII.

CAPUT VI.

Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Domino Jesu Christo, qui testificatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Jesu Christi. Quod temporibus suis ostendet beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, neque videre potest, cui honor et imperium æternum. Amen[1].

I. Rursus Deum advocat testem, ut paulo antea, simul et metum augens et tutiorem reddens discipulum, ostendensque non humana esse præcepta, ut ab ipso Domino mandatum accipiens, semperque testem in mente habens eum a quo audierat, hac memoria animum commoveret. « Præcipio tibi, inquit, coram Deo qui vivificat omnia. » Hic et solatium est adversus pericula, et resurrectionis commemoratio. « Et Christo Jesu, inquit, qui testificatus » est sub Pontio Pilato. » Rursum a Magistro adhortationem incipit; hoc autem vult significare: Sicut ille fecit, inquit, ita et vos facere oportet. Ideo enim testificatus est, ut illum e vestigio sequamur in bona confessione: quod ipsum in Epistola ad Hebræos facit dicens: « Intuentes ad » fidei auctorem et consummatorem Jesum, qui proposito

[1] 1 Tim. VI, 13-16.

»sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, »atque in dextera sedis Dei sedet; ac Rursum, recogitate »eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semet- »ipsum contradictionem; ut ne fatigemini animis vestris »deficientes[1].» Ita et nunc se gerit erga discipulum; ac si diceret, Ne timeas mortem: Dei namque servus es, qui omnia vivificare potest. Quam ergo dicit bonam confessionem? Quam interrogante Pilato, «Ergo Rex es tu? dedit »ille dicens, Ego in hoc natus sum; et rursum, Ego veni »ut testimonium perhibeam veritati.» Ecce hi me audierunt. Vel ideo sic loquitur; vel quia dixit, interrogatus an filius Dei esset, «Tu dixisti, quia filius Dei sum ego[2]:» Ac multa alia testificatus et confessus est. «Ut serves man- »datum sine macula irreprehensibile usque in adventum »Domini nostri Jesu Christi;» hoc est, usque ad mortem, usque ad exitum. At non ita dixit; sed usque in adventum, ut magis illum excitaret. Quid est, «Ut serves mandatum »sine macula?» Ut neque in dogmatibus neque in vitæ ratione aliquid maculæ contrahas. «Quem temporibus »suis ostendet, inquit, beatus et solus potens, rex regum »et dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, »lucemque habitat inaccessibilem.» De quonam hæc dicta sunt? An de Patre, an de Filio? prorsus de Filio. «Quem »suis temporibus ostendet beatus et solus potens.» Et hæc rursus ad consolationem, ut ne miraretur vel timeret terrenos reges. Temporibus suis, hoc est, congruentibus, debitis; ut non ægre ferret, quod nondum venisset. Et undenam liquet illum ostensurum esse? quod sit potens; solus enim est potens. Igitur ostendet ille beatus, et ipsa beatitudo. Hoc autem dixit significans nihil ibi triste, nihil injucundum esse. Illud autem, solus, dixit, vel ad differentiam hominum; vel quod ille sit ingenitus, quod etiam nos

[1] Hebr. XII, 2, 3. — [2] Joan. XVIII, 21-37.

sæpe de hominibus dicimus, quos extollere volumus. Qui solus habet immortalitatem, inquit. Quid ergo? an Filius non habet? annon ipsa immortalitas est, cum ejusdem sit cum Patre substantiæ? « Lucem inhabitans inaccessibilem, » inquit. Alia-ne lux ipse est, et alia illa in qua inhabitat? Ergo loco circumscribitur? Absit. Non ut hoc cogitaremus, sed ut incomprehensibilem divinam naturam declararet, dixit illum lucem inaccessibilem habitare, sic de divinis loquens ut poterat. Vides-ne linguam cum aliquid magnum proferre vult, quam infirma sit? « Quem nullus hominum » vidit, neque videre potest; cui honor et imperium æter» num. Amen. » Congruenter hic et necessario de Deo locutus est. Quia enim illum testem induxerat, multa de teste disserit, ut magis illum discipulus revereatur. Hoc est, gloria ipsi. Hoc tantum dicere possumus; hoc facere, non curiose inquirere quisnam sit. Si ergo imperium ejus æternum est, ne timeas; etiamsi nunc non fiat, semper honor ipsi, semper imperium. « Divitibus in hoc sæculo » præcipe non sublime sapere[1]. » Pulchre dixit, in hoc sæculo. Sunt enim etiam alii divites in futuro. Hæc porro monita dat, quod sciat nihil ita fastum, arrogantiam et superbiam gignere, ut opes. Deinde protinus illos avertit dicens: « Neque sperare in incerto divitiarum. » Hinc enim arrogantia gignitur, ut contra qui in Deo sperat, non extollitur. Quid in illam rem speras quæ repente transfertur? Id quippe divitiæ sunt. Et cur in illis spem ponis, quibus confidere non potes? Quomodo autem poterunt non altum sapere, inquies? Si videant divitias esse instabiles, non firmas; si videant, quam omnes opes exuperet firma spes in Deum, si intelligant harum auctorem esse Deum? « Sed in Deo vivo, inquit, qui præstat nobis omnia abunde » ad fruendum. » Pulchre dixit, Omnia abunde, » conver-

[1] 1 Tim. VI, 17.

siones annuas subindicans, aërem, lucem, aquam, cætera omnia. Vides-ne quam affluenter et cum quanta copia præbeat? Si divitias quæris; illas quære manentes, firmas, quæ ex operibus bonis oriuntur. Hoc autem ille declarans, « Benefacere, inquit, divitem fieri in bonis operibus, » facile tribuere, communicare[1]. » Aliud opum, aliud charitatis est : communicare, affabiles esse, inquit, et mansuetos. « Thesaurizare sibi fundamentum bonum in » futurum[2]. » Illic nihil incertum est. Ubi autem firmum est fundamentum, ibi nihil instabile; sed omnia immota, inconcussa, perpetua. « Ut apprehendant, inquit, vitam » æternam. » Bonorum enim operum exercitium, ut ea perfruamur efficere potest. « O Timothee, depositum cus- » todi. » Ne imminuas illud. Non sunt isthæc tua : aliena tibi credita sunt, ne minuas illa. « Devitans profanas vo- » cum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ[3]. »

II. Recte sic dixit : Ubi enim fides non est, ibi scientia non est. Quando aliquid ex propriis cogitationibus gignitur, scientia non est. Vel fortassis hoc dicit, quia nonnulli se Gnosticos vocabant, sive scientes, quasi plus quam cæteri scirent. « Quam quidam promittentes, inquit, circa » fidem exciderunt. » Vides quomodo rursus admoneat, ne cum illis congrediatur? Devitans, inquit, oppositione, quibus ne respondere quidem oportet. Quare? Quia dejiciunt a fide, quia non sinunt firmiter fortiterque stare. Ne huic scientiæ hæreamus, sed fidei, petræ firmæ et infractæ. Neque enim flumina, neque venti, si irruant, nobis malum inferre poterunt. Stamus enim supra petram inconcussi. Ita in hac quoque vita, si illud verum fundamentum eligamus, stamus nihil mali patientes. Qui illas divitias eligit, nihil grave patietur; qui claritatem illam, qui gloriam, honorem et voluptatem illam sectatur, stabit. Om-

[1] I Tim. VI, 18. — [2] Ibid. 19. — [3] Ibid. 20.

nia illa firma sunt : nulla mutatio. Præsentia autem cuncta variant et mutationi obnoxia sunt. Quid enim vis? gloriam? « Non descendet, inquit, cum illo gloria ejus[1]. » Sæpe etiam viventes deserit. Non talia vero sunt quæ ad virtutem spectant; sed omnia manent. Hic porro qui a magistratu gloriosus est, alio magistratum excipiente vilis efficitur, et ex subditis unus. Dives, aut latronibus invadentibus, aut sycophantis et insidiatoribus, repente fit pauper. At nostra hujusmodi non sunt. Pudicus si advigilet, nemo pudicitiam ejus labefactare poterit. Eum qui sibi ipsi dominetur, nemo privatum aut subditum facere poterit. Quod enim hic principatus major sit illo, perquisitione facta disce. Quid juvat, oro, omnibus imperare gentibus, eum qui passionum sit servus? Quod damnum, nemini imperare, et passionum tyrannide superiorem esse? Hoc libertas est, hoc imperium, et regnum et potentia. Illa vero servitus sunt, etiamsi quis mille diadematibus sit coronatus? Cum enim intus illi dominorum multitudo imperet, avaritia nempe, libido, ira et alii affectus, quæ illi ex diademate utilitas? Major est passionum tyrannis, cum ne corona quidem possit illum a tali servitute liberare. Ut si apud Barbaros, quispiam rex factus, serviret tamen, et postea volentes illi majus ostendere imperium, neque purpuram neque diadema auferrent, sed præciperent illum et aquam secum ferre, et coquum esse, et similia ministeria exercere; ita ut sibi honorem majorem, illi ignominiam conciliarent; sic plusquam barbara hæc vitia nobis imminent. Et qui illa despicit, ea ut barbaros deridebit : qui autem illis subjicitur, longe graviora patietur, quam a barbaris. Barbarus cum superaverit, corpus cruciabit; hæc vero animam excruciant, et omni ex parte dilaniant. Barbarus cum vicerit, captivum morti tradit; hæc vero futuræ morti tradunt. Solus ergo liber ille

[1] Psal. XLVIII, 18.

est, qui libertatem intus habet; sicut ille servus est, qui irrationabilibus succumbit vitiis. Nullus dominus, quantumvis crudelis sit, tam immania imperat: Temere, inquit, et sine causa probris affice animam tuam, Deum offende, naturam ipsam ignora; sive pater sive mater fuerit, omnem verecundiam depone, sta adversus illos. Hæc sunt avaritiæ præcepta. Sacrifica, inquit, mihi, non vitulos, sed homines. Et Propheta quidem ait: « Sacrificate » homines; nam vituli defecerunt[1]. » Hæc autem non ita loquitur; sed etiamsi vituli sint, sacrifica homines. Sacrifica illos qui nulla te injuria affecerunt: etiamsi beneficiis affectus sis, occide. Rursum, esto inimicus, communis omnium hostis circumcurre, etiam naturæ, etiam Dei inimicus. Aurum collige, non ut illo fruaris, sed ut custodias, ut majore cruciatu torquearis. Non enim fieri potest ut pecuniæ quis amans, illa fruatur. Timet namque ne aurum minuatur, ne thesauri deficiant: Vigila, inquit, omnes suspectos habe, domesticos et amicos: esto alienorum custos. Si videris pauperem fame pereuntem, nihil eroga; imo si potes ipsam illi detrahe cutem: perjurus esto, mentire, jura, accusa, calumniare; etiamsi in ignem eundum sit, ne recuses, si mille subire mortes oporteat, si fame interire, si cum morbo certare. Annon has leges ponit avaritia? Esto petulans, impudens, inverecundus et audax; sceleratus, improbus, ingratus, insensibilis, sine amicitia, irreconciliabilis, sine affectu, parricida, fera magis quam homo. Serpentem omnem acerbitate supera, lupum omnem rapacitate, naturæ illius feritatem supera; si ad dæmonis malignitatem pervenire oporteat, ne refugias: ignora beneficum. Nonne hæc dicit, et auditur? Deus vero contraria præcipit. Esto omnibus amicus, esto mansuetus, ab omnibus dilectus, neminem te-

[1] Osee. III, 2.

mere offendas, honora patrem, honora matrem, opinione bona fruere, esto non homo, sed Angelus, nihil inverecundum dixeris, nihil falsum; sed ne cogitaveris quidem: opem fer egentibus, ne in negotia te conferas rapiendo, ne sis contumeliosus, neque audax; et nemo audit. Annon juste gehenna infertur? annon merito ignis, et vermis, qui nunquam moritur? Quousque per præcipitia nos pellemus? Quousque inter spinas incedemus? Quousque nos clavis infigemus, et gratias agemus? Sævis tyrannis subditi sumus, benignumque Dominum respuimus, qui nihil molestum dicit, nihil barbarum, nihil durum, nihil inutile; sed utilia omnia, multum nobis lucri et emolumenti conferentia. Surgamus tandem, nos convertamus, conveniamus, Deum, ut oportet, diligamus, ut digni habeamur bonis promissis iis qui diligunt eum, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS TOMI OCTOGESIMI SEXTI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 11.

Exhedra est mensa semicircularis, crescentem lunam referens, quam Martialis et quidam alii *Sigma* vocant, quia litteram C. sigma refert. Sigma enim sic Martialis tempore ut plurimum exarabatur. Isthæc mensæ forma diu post Martialis ævum in usu fuit. Guillellmus enim dux Normanniæ, qui anno 1066 Angliam subegit, ad hujusmodi mensam accumbens repræsentatur in monumentis monarchiæ Francicæ, tom. II, initio.

ANNOTATIO (2) pag. 82.

Hic carptim agit de seditione Antiochenorum, qui imperatricis statuas everterunt. Qua de re indignatus Theodosius, civitatem male mulctare imo perdere parabat; sed tandem ira sedata Antiochenis pepercit. Hic quæritur quæ sit illa urbs Antiochiæ vicina ad oram maris sita, quæ imperatorem rogavit, ut Antiochenis parceret. Quidam putant Seleuciam fuisse : sed res in incerto versatur. Quod autem singulare omnino videtur; malebant, inquit Chrysostomus, Antiocheni perire, quam istius urbis rogatu a tanto periculo eripi.

ANNOTATIO (3) pag. 84.

Exempla istæc carptim enarrata, haud accurate posita sunt. Quis sit ille rex qui sibi platanum fecit auream, ut sub ejus umbra sederet, nescio, neque uspiam me legere memini. Alius qui homines injiciebat in bovem ligneum,

est Phalaris. Sed hic in bovem æneum conjiciebat. Antiquior vero ille alius rex, qui ex viro fecit mulierem, Sardanapalus erat.

ANNOTATIO (4) pag. 155.

Initio memoria labitur Chrysostomus, cum Ephesios nominat. Non enim ea quæ subjungit Ephesiis scribit, sed Philippensibus, ut ibidem in margine notatur.

ANNOTATIO (5) pag. 398.

Hic significat Chrysostomus Paulum fuisse gentium doctorem et prædicatorem : cæteros autem Apostolos ea in re, scilicet in gentium conversione, non multum operæ posuisse. Quod fortassis iis in regionibus, quæ in Actibus Apostolorum memorantur, a vero non multum abhorreat : in cæteris autem regionibus, secus.

ANNOTATIO (6) pag. 455.

De Manichæis et de Marcionistis passim loquitur Chrysostomus, de Encratitis vero rarissime. Encratitas non semel commemorat Clemens Alexandrinus, quos libro VII Stromatum ait, ἀπὸ ἐνεργείας, id est, ἀπὸ ἐγκρατείας a temperantia sic vocari. Origenes contra Celsum dicit ipsos non admisisse Epistolas beati Pauli ; Eusebius vero Hist. Eccl. pag. 149 dicit, hujus hæreseos auctorem fuisse Tatianum. Idque confirmat etiam Epiphanius, qui hæreseos hujus capita pluribus persequitur.

ANNOTATIO (7) pag. 466.

Propompam in celebritatibus vocabant cœtum illum, qui pompam sive *processionem* præcedebat.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

Homilia I, p. 3.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 514-515.
Homilia II, p. 18.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 515-516.
Homilia III, p. 33.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 516-518.
Homilia IV, p. 44.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 519-524.
Homilia V, p. 55.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 524-526.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM I AD THESSALONICENSES.

Homilia I, p. 155.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, p. 217-221.
Homilia IX, p. 247.	Ejusdem fragmenta, tom. XVII, p. 259-263.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM I AD TIMOTHEUM.

Homilia V, p. 379.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 208-212, et tom. XVIII, p. 386-387.
Homilia XII, p. 453.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 216-218.

INDEX

TOMI OCTOGESIMI-SEXTI.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM I AD THESSALONICENCES.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM II AD THESSALONICENCES.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM I AD TIMOTHEUM.

EXPLICIT INDEX.